

T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

“KIRIM KARAYLARININ CUMARTESİ DUALARI”
ADLI ESER ÜZERİNE BİR SÖZ DİZİMİ İNCELEMESİ

Beyza Bala ÖLGÜN

Danışman
Prof. Dr. Selma GÜLSEVİN

2024

T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

“KIRIM KARAYLARININ CUMARTESİ DUALARI”
ADLI ESER ÜZERİNE BİR SÖZ DİZİMİ İNCELEMESİ

Beyza Bala ÖLGÜN

Danışman
Prof. Dr. Selma GÜLSEVİN

İZMİR-2024

TEZ ONAY SAYFASI

YÜKSEK LİSANS TEZ ONAY SAYFASI

Üniversite : Dokuz Eylül Üniversitesi
Enstitü : Sosyal Bilimler Enstitüsü
Adı ve Soyadı : Beyza Bala ÖLGÜN
Öğrenci No : 2021800464
Tez Başlığı : "Kırım Karaylarının Cumartesi Duaları" Adlı Eser Üzerine Bir Söz Dizimi
İncelemesi

Savunma Tarihi : 16/07/2024
Danışmanı : Prof.Dr. Selma GÜLSEVİN

JÜRİ ÜYELERİ

<u>Ünvanı, Adı, Soyadı</u>	<u>Üniversitesi</u>	<u>İmza</u>
Prof.Dr. Selma GÜLSEVİN	-Dokuz Eylül Üniversitesi	
Prof.Dr.Nurcan ŞEN	-Dokuz Eylül Üniversitesi	
Doç.Dr.Vildan KOÇOĞLU GÜNDOĞDU	- Ege Üniversitesi	

Beyza Bala ÖLGÜN tarafından hazırlanmış ve sunulmuş olan bu tez savunmada başarılı bulunarak oy birliği / oy çokluğu () ile kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Asuman ALTAY
Müdür

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Kırım Karaylarının Cumartesi Duaları Adlı Eser Üzerine Bir Söz Dizimi İncelemesi” adlı çalışmanın, tarafımdan, akademik kurallara ve etik değerlere uygun olarak yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

15/06/2024

Beyza Bala ÖLGÜN

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

**“Kırım Karaylarının Cumartesi Duaları” Adlı Eser Üzerine Bir Söz Dizimi
İncelemesi**

Beyza Bala ÖLGÜN

Dokuz Eylül Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

Türk Dili ve Edebiyatı Programı

Kırım Karaylarının Cumartesi Duaları adlı eser Türkçe konuşan, Türkçe dua eden ve Museviliğin Karaim inancına sahip olan bir Türk halkına, Hazarların torunları olan Karaylara aittir. Kırım Karay Türkçesinin dil özelliklerini taşıyan bu eser, Rusça ve Karay Türkçesi olmak üzere iki dille yayımlanmış ilk dua kitabı olması bakımından önemlidir.

Günümüzde sayıları çok azalmış olan Karaylar, geçmişin mirasına sahip çıkmış, yüzyıllar boyunca inançlarını ve kendilerine özgü kimliklerini korumayı başarmışlardır. Ancak günümüzde, devletleri ve resmi dilleri olmadığı için nüfusları git gide azalmış, dilleri de kaybolmanın eşiğine gelmiştir. Bu çalışmada, UNESCO tarafından koruma altına alınan Karay Türkçesi ile yazılmış bir dua kitabı incelenmiştir.

Beş bölümden oluşan çalışmamızın ilk bölümünde Karaylar ve Kırım Karaylarının Cumartesi Duaları adlı eser üzerine bilgiler verilmiştir. Metin bölümünde adı geçen eserin transkripsiyonu ve Türkiye Türkçesine aktarımı yer almıştır. Şekil Bilgisi bölümünde metin temelinde Karay Türkçesinin dil bilgisi isim çekimi ve fiil çekimi açısından incelenmiştir. Söz Dizimi bölümünde cümlelerin fiil, isim, kurallı, devrik, olumlu, olumsuz, soru kategorilerinden hangilerine ait olduğu ve çekimi tespit edilmiştir. Dizin bölümünde esere ait sözlük hazırlanmıştır. Sonuç bölümünde ise hangi özellikteki cümlelerin ne sıklıkta kullanıldığı belirlenmiş, eserin dil ve anlatımına yönelik tespitlerde

bulunulmuştur. Eserde en çok devrik, olumlu ve fiil cümlesi kullanıldığı; en sık rastlanan çekimlerin ek fiilin geniş zamanı ve emir çekimi olduğu saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Karay Türkçesi, Söz Dizimi, Cumartesi Duaları, Karaim, Musevi Türkler.

ABSTRACT

Master's Thesis

A Syntactic Analysis of the Work Named “Saturday Prayers of the Crimean Karaites”

Beyza Bala ÖLGÜN

Dokuz Eylül University

Graduate School of Social Sciences

Department of Turkish Language and Literature

Turkish Language and Literature Program

The work titled Saturday Prayers of the Crimean Karaites belongs to a Turkish people, the Karaites, the descendants of the Khazars, who speak Turkish, pray in Turkish and have the Karaite faith of Judaism. This work, which bears the language features of Crimean Karaite Turkish, is important in terms of being the first prayer book published in two languages, Russian and Karaite Turkish.

The Karays, whose numbers are very few today, have embraced the heritage of the past and have managed to preserve their beliefs and their unique identity for centuries. However, today, since they have no state and no official language, their population has gradually decreased and their language is on the verge of disappearing. In this study, a prayer book written in Karay Turkish, which is under the protection of UNESCO, is analyzed.

In the first part of our study consisting of five chapters, information on the Karaites and the work titled Saturday Prayers of the Crimean Karaites is given. In the text section, the transcription and translation of the work into Turkey Turkish were included. In the Morphology section, the grammar of Karay Turkish is analyzed in terms of noun conjugation and verb conjugation on the basis of the text. In the Syntax section, the verb, noun, regular, cyclic, affirmative, negative, question categories of the sentences and their conjugation were determined. In the Index section, a glossary of the work was prepared. In the Conclusion section, it was determined how often sentences with which features were used, and determinations were made regarding the language and expression

of the work. It has been determined that the most frequently used sentences in the work are agglutinative, affirmative and verb sentences, and the most common conjugations are the present tense of the additional verb and the imperative conjugation.

Keywords: Karaite Turkish, Syntax, Saturday Prayers, Karaim, Jewish Turks.

**“KIRIM KARAYLARININ CUMARTESİ DUALARI”
ADLI ESER ÜZERİNE BİR SÖZ DİZİMİ İNCELEMESİ**

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAY SAYFASI	ii
YEMİN METNİ	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER	viii
KISALTMALAR	xi
TABLolar LİSTESİ	xii
ŞEKİLLER LİSTESİ	xiii
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

**KARAY TÜRKLERİ VE KIRIM KARAYLARININ CUMARTESİ DUALARI
ADLI ESER**

1.1.KARAY ADI	8
1.2.KARAYLARIN DÜNYÜ VE BUGÜNÜ	8
1.3.KARAYLARIN DİLİ	11
1.4.KARAYLARIN DİNİ	13
1.5.KIRIM KARAYLARININ CUMARTESİ DUALARI ADLI ESER	14

İKİNCİ BÖLÜM

METİN

2.1. KIRIM KARAYLARININ CUMARTESİ DUALARI ESERİNİN TRANSKRİPSİYONU	16

2.2. KIRIM KARAYLARININ CUMARTESİ DUALARI ESERİNİN TÜRKİYE TÜRKÇESİNE AKTARIMI	45

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ŞEKİL BİLGİSİ (MORFOLOJİ)

3.1. İSİM	75
3.1.1. Çokluk Eki	75
3.1.2. İyelik Ekleri	75
3.1.3. Hal Ekleri	77
3.1.3.1. Yalın Hal (Nominatif)	77
3.1.3.2. İlgi Hali (Genitif)	77
3.1.3.3. Yükleme Hali (Akkuzatif)	78
3.1.3.4. Yönelme Hali (Datif)	78
3.1.3.5. Bulunma Hali (Lokatif)	79
3.1.3.6. Ayrılma Hali (Ablatif)	79
3.1.3.7. Vasıta Hali (İnstrumental)	79
3.1.3.8. Eşitlik Hali (Ekvatif)	80
3.1.3.9. Yön Gösterme Hali (Direktif)	80
3.1.4. Soru Eki	80
3.2. FİİL	80
3.2.1. Şahıs Ekleri	81
3.2.1.1. Zamir Kökenli Şahıs Ekleri	81
3.2.1.2. İyelik Kökenli Şahıs Ekleri	81
3.2.1.3. Emir Çekiminde Kullanılan Şahıs Ekleri	82
3.2.2. Fiil Çekim Ekleri	83
3.2.2.1. Basit Çekimler (Haber Kipleri)	83
3.2.2.1.1. Bilinen Geçmiş Zaman	83
3.2.2.1.2. Öğrenilen Geçmiş Zaman	83
3.2.2.1.3. Geniş Zaman	84
3.2.2.1.4. Şimdiki Zaman	85
3.2.2.1.5. Gelecek Zaman	86

3.2.2.2. Birleşik Çekimler	86
3.2.2.2.1. Hikâye	87
3.2.2.2.2. Rivayet	88
3.2.2.2.3. Şart	88
3.2.2.3. Dilek Kipleri	89
3.2.2.3.1. Emir	89
3.2.2.3.2. İstek	90
3.2.2.3.3. Dilek-Şart	91
3.2.2.3.4. Gereklilik	92
3.2.3. Ek Fiil	93
3.2.3.1. Ek Fiilin Geniş Zamanı	93
3.2.3.2. Ek Fiilin Geçmiş Zamanı	94
3.2.3.3. Ek Fiilin Şartı	94

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

SÖZ DİZİMİ

4.1. CÜMLE TAHLİLLERİ	95

BEŞİNCİ BÖLÜM

DİZİN

5.1. SÖZLÜK	200
SONUÇ	320
KAYNAKÇA	328

KISALTMALAR

bk.	Bakınız
Çev.	Çeviren
e. c.	Eksik Cümle
e.li c.	Eksiltili Cümle
MS	Milattan Sonra
s.	Sayfa
ss.	Sayfadan Sayfaya
TİKA	Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Bakanlığı
vb.	Ve Benzeri

İŞARETLER

-	Fiile bağlanmayı gösterir
+	İsimle bağlanmayı gösterir
Ø	Sıfır ek
A	a, é
D	d, t
G	g, ğ, k
I ₄	ı, i, u, ü
I ₂	ı, i
U	u, ü

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1: Kullanılan Transkripsiyon Alfabesi	s. 7
Tablo 2: İyelik Ekleri	s. 76
Tablo 3: Zamir Kökenli Şahıs Ekleri	s. 81
Tablo 4: İyelik Kökenli Şahıs Ekleri	s. 82
Tablo 5: Emir Çekiminde Kullanılan Şahıs Ekleri	s. 82
Tablo 6: Emir Ekleri	s. 89

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1: Yüklemin Yerine Göre Cümlelerin Sayısal Dağılımı	s. 321
Şekil 2: Kurallı, Devrik, Eksik ve Eksiltili Cümlelerin Sayısal Dağılımı	s. 321
Şekil 3: Yüklemin Anlam Özelliğine Göre Cümlelerin Sayısal Dağılımı	s. 322
Şekil 4: Yüklemin Türüne Göre Cümlelerin Sayısal Dağılımı	s. 323
Şekil 5: Haber Kiplerinin Sayısal Dağılımı	s. 323
Şekil 6: Dilek Kiplerinin Sayısal Dağılımı	s. 324
Şekil 7: Ek Fiillerin Sayısal Dağılımı	s. 325
Şekil 8: Şahıs Eklerinin Sayısal Dağılımı	s. 325
Şekil 9: Tüm Cümlelerin Sayısal Dağılımı	s. 326
Şekil 10: Tüm Cümlelerin Oranı	s. 327

TEŞEKKÜR

Yüksek Lisans bursu ile çalışmamı destekleyen Türk Dil Kurumuna teşekkür ederim.

Beyza Bala ÖLGÜN

GİRİŞ

Söz dizimi ya da *syntax*, yan yana dizilen kelime veya kelime gruplarının birbiriyle bağlanma ilişkisini inceleyen bilim dalıdır. Bir kelime veya kelime grubunun, başka bir kelime veya kelime grubuyla bağlanma ilişkisini ortaya koyar. Dile ait cümle yapısını inceler ve cümle türleri ile kelime gruplarını konu edinir.

Dillerin kendilerine ait söz dizimi kuralları vardır ve her dil kendisine özgü bu kurallar ile diğerlerinden ayrılır. Türkçemizin söz diziminde öne çıkan ilk özellik, kelime gruplarında ve cümlede ana unsurun çoğunlukla sonda bulunmasıdır (Karahan, 2019: 9). Türkçede söz dizimindeki sıra aynı zamanda bir zaman sırası olduğu için kelimelerin dizilişi onların karşıladığı nesnelerin ve hareketlerin zaman içindeki var oluş sıralarına uygundur (Ergin, 2013: 375). Çalışmamızda ise bu sıraya aykırı olarak söz dizimi değişikliğe uğramış olan Karay Türkçesine ait bir metin, “Kırım Karaylarının Cumartesi Duaları” adlı eseri incelendi.

Karay Türkçesi İbrani, Kiril ve Latin alfabeleriyle yazılmıştır. Dinleri Musevilik olan Karaylar, İbranice için devrik sayılan yapısını dillerine yansıtmışlardır. Bu sebeple Karay Türkçesinin söz dizimi, incelediğimiz eserde de görüleceği gibi devriktir. Başka bir deyişle, yüklem sonda değildir ve bu durum kelime gruplarında da görülür. Devrik cümle yapısı, İbranice etkisiyle özellikle dini metinlerde öne çıkar. Bunun sebebi M. Firkovičius’e göre (aktaran Kocaoğlu, 2017: 2) İbrani dilindeki Tevrat’tan Karay Türkçesine yapılan birebir çevirilerdir. Kırım Karaylarının Cumartesi Duaları adlı eser, duaların İbranice aslından okunurken aynı anda Karay Türkçesine de çevrilmesiyle oluşturulmuştur. Dua veya Tevrat okuma sırasında aynı anda İbraniceden Karay Türkçesine yapılan çeviriler, cümle yapısında değişikliğe sebep olmuş ve de gitgide İbrani dilinin cümle yapısı, Karay Türkçesine yerleşmeye başlamıştır (Kocaoğlu, 2017: 3). Karay Türkçesinin söz dizimine özgü bu devrik olma özelliği, çalışmada ele aldığımız metindeki cümleler incelenerek gösterildi.

Karay Türkçesi ve Karay Türkleri üzerine pek çok çalışma yapılmıştır. İstifade ettiğimiz bu çalışmaların bir kısmını gramer ve sözlük çalışmaları; diğer bir kısmını ise Karayların tarihleri, kültürleri ve dinleri ile ilgili çalışmalar ve de belgeseller oluşturur. Bu çalışmalar yanında; Karay Türkçesinin söz dizimi alanı, yaygın bir

Çalışma alanı olmamakla birlikte metin temelli geniş bir inceleme kapsamına girmemiştir.

Bugün Karay Türkçesi, UNESCO tarafından hazırlanan Dünya Dilleri Atlası içerisinde kritik tehlike altında gösterilmektedir (World Atlas of Languages, 2021). UNESCO’nun bu çalışmasında, dünya üzerindeki diller, altı ayrı renkle kodlandırılmıştır ve Karay Türkçesi beşinci sıradadır. Altıncı sırada ise kullanımda olmayan dil grupları yer almaktadır. Kullanım sahasının Litvanya ve Polonya olduğu belirtilen Karay Türkçesi, 10 ila 99 arası konuşur sayısına sahip olarak gösterilmektedir.

Günümüzde Karay Türkçesinin konuşurları yaşlılardan oluşmakta, Karay Türkçesi gençler tarafından bilinmemektedir (Öner, 2010: 273).

Bir dil yok olduğunda o dili konuşan kimselerin sosyokültürel kimliklerini, tarihlerini ve hatta inançla ilgili geleneklerini de ardında götürür. Bugün Karaylara ait olan unsurlar yok olmanın eşiğindedir. İncelediğimiz eser, onlar adına hatırlamayı ve de yaşatmayı tüm okurlara zerk eder. “Kırım Karaylarının Cumartesi Duaları” adlı eser, sayılarının azlığına rağmen Kırım Karaylarının dini miraslarını ne denli korumaya çalıştıklarının canlı bir örneğidir.

a. Amaç ve Önem

Yeryüzünde yaşamış ve yaşamaya devam eden tüm diller; toplumların sosyo kültürel niteliklerini, dinlerini, tarihlerini ve zamana sıkışıp kalmış tüm gerçeklerini kaybolmaktan kurtaran anlatım vasıtalarıdır. Ölüm, insanlar için olduğu kadar diller için de vardır. Ekolinguistik için büyük bir kayıp olan bu durumu, bilimsel çalışmalar yaparak engelleyebilmek mümkündür. Karay Türkçesinin soluklarını duymaya devam edebilmek için onlara ait olanı bilimsel çalışmalarla yaşatmak, korumak ve hatırlamak gerekmektedir. Bunun için verilebilecek uğraş, dil ve kültür birikimlerini aktarma çabası içinde olmak ve buna yönelik olarak bilimsel çalışmalara yönelmektir.

Bir Karay atasözü, adetlerin dinin yarısını oluşturduğunu (aktaran Şapşaloğlu, 1928: 607) söyler. Atalarından miras aldıkları adetleri ve dini korudukları gibi dillerini de korumaya gayret eden Karay Türkleri, bu çalışmanın özünü oluşturmaktadır. Çalışmamızın amacı, onlara ait dilin söz dizimi özelliklerini okurlara sunmaktır. “Kırım Karaylarının Cumartesi Duaları” eseri bağlamında en çok kullanılan cümlelerin fiil, isim, kurallı, devrik, olumlu, olumsuz, soru cümlelerinden hangileri olduğunu

çekimiyle birlikte sayısal veriler ışığında göstermek ve böylece Kırım Karay Türkçesinin söz dizimi yapısını tespit etmektir. Çalışmamız, yeterince çalışılmamış olan bu alanda, onların dillerini yaşatma uğraşına hizmet edecektir.

b. Yöntem

Kırım Karaylarının Cumartesi Duaları adlı eser incelenirken çalışmada kullanılan yöntemin adımları şöyle sıralanabilir:

Öncelikle eserin transkripsiyonu ve Türkiye Türkçesine aktarımı yapıldı. Esere ait tüm kelimeler alfabetik sırayla listelenerek dizin hazırlandı. Bunun için, Mehmet Bozuya tarafından geliştirilen Türk Söz Diz yazılımından yararlanıldı (Bozuya: 2022).

Transkripsiyon ve çeviri çalışmaları yürütülürken, ilgililer tarafından daha rahat takip edilebilmesini sağlamak amacıyla eserde yer alan tüm cümleler numaralandırıldı. Metin transkribe edilirken gerekli görülen yerlerde metin tamiri yapıldı. Yukarıda; eserdeki duaların, İbranice aslından okunurken aynı anda Karay Türkçesine çevrilmesiyle oluştuğunu söylemiştik. Bu durum doğal olarak imlaya dikkati epey zorlaştırmış olmalıdır. Bunun sonucunda metinde oluştuğu tespit edilen bozulmalar onarıldı. Örneğin:

1. Arama da arasıña oğlanlarınıñ İsrayélniñ, nişandır ol dünyağa dégin, ki altı künlérdé yarattı Adonay ol kökni da ol yérni, da ol yédinci kündé batal oldı **da moradı** bitti. (I/51)

Bu söz dizisindeki koyu renkli kısım metnin özgün halinde “damoradı” biçiminde birleşik yazılmıştır. Bu kısımda metin tamiri yapılmış ve sözcük transkripsiyona “da moradı” biçiminde alınmıştır.

2. Ki **kilémézsın** qurbañnı da bérgéymın, olalanı qabul étmézsın. (V/90)

Bu söz dizisindeki koyu renkli kısım ise metnin özgün halinde “kilézmésın” biçiminde yazılmıştı. Bu kısımda da metin tamiri yapılmış ve sözcük transkripsiyona kilémézsın biçiminde alınmıştır.

Eserdeki tüm noktalama işaretleri ve harflerin büyük küçük yazılışları korundu. Metnin özgün hâlinde ne şekilde yer alıyorsa çalışmaya da o hâliyle alındı.

Metnin çevirisi, incelenen eser bir dua kitabı olduğu için çoğu zaman Kutsal Kitap üzerinden karşılaştırma yapılarak oluşturuldu (Kutsal Kitap, Eski ve Yeni

Antlaşma Tevrat, Zebur, İncil: 2002). Söz dizimi incelemelerinin daha doğru takip edilebilmesi için cümlelerin isim ve fiil cümlesi olma özelliği korunmaya gayret edildi.

Söz dizimi incelemesi yapılırken öncelikle, nokta olup olmamasından bağımsız olarak bir cümle hüviyeti taşıdığı tespit edilen her bir cümle ayrıldı ve numaralandırıldı. Ayrılan cümlelerin, yüklem yerine ve türüne göre hangi türde cümle olduğu ve anlam özelliği tespit edildi. Bu yapılırken Prof. Dr. Leyla Karahan'ın Türkçede Söz Dizimi çalışması esas alındı (Karahan: 2019). Son olarak her bir cümlelerin yüklemden hareketle çekimi tespit edildi.

İncelemeye alınan metinde yer alan “amén” ve seslenme ifadeleri, bir cümle hüviyeti taşımadıkları için ayrı birer cümle olarak incelemeyip bağlama göre bir önceki veya bir sonraki cümleye dâhil edildi. Bunun yanında, kelime olarak bir değerleri olduğu için sözlüğe eklendi.

Söz dizimi çalışması yürütülürken ilk önce yüklem yerine bakılarak cümlelerin kurallı mı, devrik mi olduğuna karar verildi. Yüklem sonda yer aldığı cümleler için kurallı, sonda yer almadığı cümleler için ise devrik ifadesi kullanıldı. Örneğin:

1. Adonay köklérgé **dégindir** şağavatıñ, (IV/39) (devrik)
2. inamlığıñ köklérgé **dégindir**. (IV/39) (kurallı)

Yüklem yerine göre cümle özelliği tespit edildikten sonra, yüklem türüne bakılarak fiil cümlesi mi, isim cümlesi mi olduğuna karar verildi. Bilindiği gibi; yüklemi çekimli fiil görevinde olan cümleler fiil cümleleriyken, yüklemi isim görevinde olan cümleler ise isim cümleleridir. İsim cümlelerinde yüklem bir kelime de olabilir bir kelime grubu da olabilir. Örneğin:

1. Né sévgilidirlér toxtar yérlériñ, éy Adonay çévaot. (I/3) (isim cümlesi)
2. ki **dunyağa dégindir** şağavatı. (I/33) (isim cümlesi)

Üçüncü olarak, yine yükleme bakılarak, anlam özelliğine göre cümlelerin olumlu, olumsuz, soru kategorilerinden hangisine ait olduğu tespit edildi. Yargının gerçekleştiğini haber veren cümleler için olumlu, gerçekleşmediğini haber veren cümleler için ise olumsuz ifadesi kullanıldı. Bir cümleyi olumsuz yapan unsurlar -mA olumsuzluk eki, değil edatı, ne...ne edatı ve yok ismidir (Karahan, 2019: 104). Öte yandan metni incelerken bu unsurlardan birini barındırmadığı hâlde soru yolu ile yok/yokluk anlamı taşıyan cümleler de olumsuz kategorisine dâhil edilmiştir. Örneğin:

1. **Kümdir bar** Séni kibik malaxlarda éy Adonay, (IV/47) (olumsuz)

2. **kümdir bar** Séni kibik küçlü ayruqsı kökté, qorquvly maxtovlar saxabı, qılıvçı acayıp iş. (IV/47) (olumsuz)

Bu iki cümlede de aslında “kim vardır?” sorusuyla kastedilen, “kimse yoktur” anlamıdır. Çünkü olumlu bir cümle, soru eki veya soru kelimesi barındırarak olumsuz anlam kazanabilir (Karahana, 2019: 106). Böyle sorularda metin bağlamında kastedilen, herkes tarafından aynı biçimde tahmin edilebilir olmalıdır. Yukarıdaki örnekte “Gökte senin gibi güçlü ve kutsal, dehşet övgüler sahibi, şaşırtıcı şeyler yaratan kim vardır?” sorusuyla kastedilenden, okuyan herkes “kimse yoktur” anlamını çıkaracaktır.

Bunlara ek olarak, olumsuzluk ifadesi unsurlarından birini barındırmadığı halde yine yok/yokluk anlamını taşıyan başkaca cümleler tespit edilmiştir. Bu cümleler de mânâ olarak yok/yokluk anlamına sahip oldukları için olumsuz kabul edilmiştir. Örneğin:

1. Ki muna duşmanlarıñ éy Adonay, ki muna duşmanlarıñ **téz bolırlar** (olumsuz) “Ey Adonay! Ki böylece düşmanların derhal yok olur” (VI/10).

2. da ol yédinci kündé **batal oldı** (olumsuz) “yedinci günde yok oldu” (I/51)

3. da moradı **bitti**. (olumsuz) “ve isteği son buldu.” (I/51)

4. cumle ol qılğan anda iş **öldürülsin**. (olumsuz) “o anda herkes yaptığı işe son versin.” (I/52)

Son olarak, yükleme bakılarak çekimi tespit edildi. Okuyanların yüklemelerin çekimini daha iyi kavrayabilmesi için metin temelinde Karay Türkçesinin dil bilgisi hazırlandı. Bu bölümde isim ve fiil çekimi kategorilerine ait dil bilgisi kurallarının tamamı metinden örneklerle desteklendi.

Eğer incelenen cümleler yüklem içermiyorsa bunlar için duruma göre eksilti veya eksiklik ifadesi kullanıldı. Burada esas alınan kaynak, Kerime Üstünova’nın Metin İncelemelerinde Eksilti-Eksiklik Ayrımı adlı çalışması oldu (Üstünova: 2013). Buna göre, bazen bir cümledeki bilgi eksik bırakılabilir. Estetik kaygı, tasarruf, okuyucunun bildiğini varsayma vb. sebeplerle derin yapıda bırakılan bilgiler tüm okuyucular tarafından aynı biçimde dolduruluyorsa buna eksilti denir; her okuyucunun aynı biçimde doldurmadığı ve kestirilebilirlik özelliği olmayan boşluklara ise eksiklik denir (Üstünova, 2013: 43-49). Bu esastan hareketle yüklem yokluğu tespit edilen

söz dizilerinde, eğer bu yokluk metnin bağlamından çıkarılabiliyorsa eksilti (e.li c.); metnin bağlamından çıkarılamıyor ve okuyandan okuyana değişebilecek şekilde doldurulabiliyorsa buna da eksiklik (e. c.) dendi. Örneğin:

1. Alğışlı bolsın ési çadıqlarnıñ vé aqıllılarnıñ, vé tügéllilérniñ vé ézizlérniñ. Vé dağın ési uçmaqlınıñ..... “Sana sadık olanların, akıllıların, dürüstlerin ve azizlerin aklı kutsansın. Ve de merhumların hafızası...” (XIV/2, XIV/3)

a. Alğışlı bolsın ési çadıqlarnıñ vé aqıllılarnıñ, vé tügéllilérniñ vé ézizlérniñ. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 3. şahıs)

b. Vé dağın ési uçmaqlınıñ..... (e.li c.)

Bu söz dizilerinden b’de bulunan boşluk, okuyan herkesçe a cümlesinden ötürü “alğışlı bolsın” biçiminde doldurulacaktır. O halde kestirilebilir olan bu boşluk, bir eksiltidir.

2. Bazlıq, bazlıq, bazlıq bar ulusqa. (e. c.) “Bütün ulusa; esenlik, esenlik, esenlik!” (III/94)

Bu söz dizisindeki boşluk; gelsin, olsun, yayılsın, dağılsın vb. şekillerde okuyucunun hayal gücüne bağlı olarak pek çok farklı biçimde doldurulabilmektedir. O halde herkes tarafından aynı biçimde doldurulamayan ve yüklemi kestirilemeyen bu söz dizisindeki boşluk bir eksikliktir. Bu sebeple de bu gibi yapılarda eksiklik ifadesi kullanıldı.

Çalışmada, bizim metnimizde kullanılan birkaç işaret de eklenerek Timur Kocaoğlu’nun Karay The Trakai Dialect eserindeki transkripsiyon alfabesinden yararlanılmıştır (Kocaoğlu: 2006).

Tablo 1: Kullanılan Transkripsiyon Alfabeti

Kiril Karay Alfabeti	Transkripsiyon
а	a
б	b
дж	c
ч	ç
д	d
е	é
э	é
я	e, ya / ye
ф	f
г	g
гъ	ğ
х	x
хъ	h
ы	ı
и	i
к	k
къ	q
л, ль	l
м	m
н	n
нъ	ñ
о	o
ö	ö
п	p
р	r
с	s
ш	ş
т	t
у	u
ү	ü
в	v
й	y
з	z

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAY TÜRKLERİ VE KIRIM KARAYLARININ CUMARTESİ DUALARI

ADLI ESER

1.1. KARAY ADI

Dilleri Türkçe, milliyetleri Türk, inançları Museviliğin Karaim mezhebine bağlı olan Karay Türkleri; bu bakımlardan bütün Türk toplulukları içerisinde dikkate değer bir öneme sahiptir. Adları, onların dini kimliklerini oluşturan Karaim mezhebinden gelmektedir. Etimolojisine bakıldığında, kelimenin kökünün Arapçadan mı yoksa İbraniceden mi geldiğinin, tartışma konusu olduğu görülür. Ancak Karaim mezhebi, Musevi dinine ait bir mezhep olduğu için, bu kelimenin kökeninin İbranice olması akla daha uygun gelmektedir (Kuzgun 1985: 154). İbranice *karaim* sözcüğü, *kara* fiil kökü ile İbranicede eril için kullanılan *im* çokluk ekinden meydana gelmiştir. İbranice *kara* “okumak” anlamına gelir. *Karaim* sözcüğü ise “okuyucular, okuyan kişiler” anlamına sahip olup Tevrat’a büyük önem veren ve yalnız onu okuyan, Tevrat’ın bir yorumu olan Talmud’u kabul etmeyen Karaim mezhebi mensuplarına verilen addır.

Karay Türkleri, kendilerini *Karay* olarak adlandırmaktadırlar (Gülsevin 2020: 13). *Karai*, *Karaim* sözcüğünün çokluk eki olmadan kurulmuş halidir. Karaylar, ‘i’ sesini kendi söyleyişlerinde ‘y’ sesine çevirerek kendilerine Karay demişlerdir.

1.2. KARAYLARIN DÜNÜ VE BUGÜNÜ

Karayların kökenlerini; tarihin sayfalarına isimlerini Hazarlar olarak yazdırmış bir kağıtlıkta, Hazar denizinin çocuklarında bulmaktayız. Zamana direnebilmiş Hazar adı, bugün halen bir denizin ismi olarak kullanılmakla beraber MS VI-XI. yüzyıllar arasında hüküm sürmüş olan bir kağıtlığa aitti. Hazar Devleti, Karadeniz’den Hazar Denzine değin geniş bir coğrafyaya yayılarak Doğu Avrupa’da büyük bir askerî ve siyasî güç olmuştur.

Hazarlar, VI. yüzyılda Göktürk Devletinin batıdaki sınır kuvvetlerini oluşturmaktaydılar (Togan, 1987: 398). VI. ve VII. yüzyıllarda Sasani ve Araplara

karşı Göktürklerin batı kanadı olarak savaştılar (Togan, 1981: 57). Doğu Göktürk Devletinin Çin hakimiyeti altına girmesiyle dağılışımdan sonra 630 tarihinden itibaren ise onları diğer Türk toplulukları gibi müstakil bir kağanlık olarak görmekteyiz (Kafesoğlu, 1998: 168). Nihayet bu tarihlerden sonra Hazarlar; Göktürk egemenliğinden çıkıp tam bağımsız bir devlet olarak topraklarını genişleterek, Doğu Avrupa’da at üstünde yaklaşık üç yüz yıl boyunca geniş bir hakimiyet sahasına yayılmışlardır. Tarihleri boyunca çevrelerinde; Türk topluluklarından başka, Slav kavimlerini, Abbasileri ve Bizans’ı görmekteyiz. Bunun olağan bir sonucu olarak onlarla etkileşimde bulunmuşlar, zaman zaman da onlarla savaşlar ve ittifaklar yapmışlardır. Bu etkileşimlerden biri; Bizans imparatoru V. Konstantin’in 731 tarihinde Hazar kağanının kızı Çiçek Prenses ile evlenmesi ve oğulları IV. Leon’un tarihe “Hazar Leon” olarak geçmesidir (Togan, 1981: 57). Bir diğer etkileşim ise Bizans ülkesinden ve Abbasilerden gelen göçlerdir. 730-740 yıllarında Musevi dininden olanlar tatbikata uğradıkları için Kafkaslara, Hazarlar ülkesine sığınmışlardır (Kurat, 1972: 36). Hazar ülkesine gelen bir grup Karaim mezhebine bağlı Musevi’nin teşvikiyle, yönetici sınıf bu dini kabul etmiştir (Togan, 1981: 58). Bahsi geçen göçlerin gerekçesi, Hazar coğrafyasında engin bir hoşgörünün süregelmiş olmasıdır. Nitekim İslam fetihçisi Abbasiler ve Ortodoks Bizans yanında Hazarlar, büyük bir dini müsamahaya sahiplerdir. Bunun tesiriyle atalarının Gök Tanrı inancını terk etmeyenler ve diğer dinlere mensup olanlar, Hazar ülkesinde yönetici sınıftan baskı görmeyerek refah içinde yaşamışlardır. Museviliği seçen Kağan, ülkesinde bu dinin yayılması için fazla çaba sarfetmezken, Hristiyanlıkla İslamiyet’in yayılmasına da müsamaha göstermiştir (Togan, 1987: 400).

Hazarların, Museviliği Bulan Kağan ile 730 tarihlerinde kabul ettikleri söylene de bu dine bağlanma tarihi kesinliğe ulaşmamıştır. İbrani kaynakları, Hazarların Museviliği seçme tarihini VIII. yüzyılın ilk yıllarına dayandırma eğilimindedir (Roux, 2020: 107). Genel bir kabul ile Mesudi’ye göre ise (aktaran Togan, 1987: 400) Hazarlar, Abbasi halifesi Harun Reşid zamanında yani 786-809 tarihlerinde Museviliğin Karaim mezhebine girmişlerdir. Büyük bir Doğubilimci ve aynı zamanda bir Karay Türkü olan A. Zayançkowski’ye göre (aktaran Kuzgun, 1985: 103-104) Hazarların Museviliği kabul etmesine, daha önce tek Tanrıya inanmış olmaları tesir etmiştir. Nitekim Hazarlar, Museviliğin Karaim mezhebini kabul

etmeden evvel atalarının dinlerini devam ettiriyorlardı. Onların bu mezhebe girmelerine etki eden bir başka tesir de, onları güzellikle İslam'a davet etmeyip "Türkler size ilişmedikçe siz de onlara ilişmeyin" Hadis-i Şerifini dikkate almadan onlarla savaşan Arapların bu tutumları olmuştur (Kuzgun, 1985: 106). Bahsi geçen tesirler sonucunda Hazar Kağanı ve çevresi; Museviliği, Halifeye ve Bizans imparatoruna bağlanmayı gerektirmediği için siyasi bir sebeple seçmiştir (Golden, 2007: 284-285). Hristiyanlığı seçtiklerinde Bizans'ın, Müslümanlığı seçtiklerinde ise Abbasilerin etkisi altına gireceklerini düşünen Hazar yönetici sınıfı, temkinli bir karar vermiş ve bir diğer kitabî din olan Museviliği seçmiştir. Araplar ile Bizans'ın vesayeti ve himayesine girmeyerek onlara bağımlı olmayı ve kimliklerini kaybetmeyi reddetmişlerdir. Böylece Museviliği seçmekle, dinlerini vesile ederek onları egemenlikleri altına almaya çalışan devletlerin emellerine set çekmişlerdir (Runciman, 1943: 54). İşte Hazarlardaki bu seçimi yapan Kağan ve onun çevresi, Karaim mezhebini seçerek Karayların nüvesini oluşturmuştur.

Hazar Devleti; Oğuzlar, Kıpçaklar ve Rusların saldırıları sonucunda çökmüştür (Togan, 1987: 401). Hazar Denizinin sahipleri, artlarında Karayları bırakmışlardır. Karaylar; MS VI-XI. yüzyıllar arasında hüküm sürmüş olan Hazarların torunları, Museviliğin Karaim mezhebine mensup Türklerdir. Adetlerin dinin yarısını oluşturduğunu söyleyerek (aktaran Şapşaloğlu, 1928: 607) atalarının kültür mirasını yaşatan Kafkasyalılarıdır.

Orta Çağın büyük gücü Hazarlara yıkılmalarından sonra ne olduğu esas meselemizi oluşturur. Çünkü bugün, onlardan geriye kalan Karayların azalan nüfuslarının ve dağınık halde yaşamalarının onları getirdiği sona yaklaşmaktayız. Orta Çağın sonlarında onları Kırım, Ukrayna, Macaristan, Polonya ve Litvanya'ya yerleşmiş olarak görmekteyiz (Koestler, 2015: 14). Hazar Devletinin yıkılışından sonra daha XI. yüzyılda ise onların bir nüvesi olarak Karaylar, Kırım'da Çufut Kale merkezli bir prenslik şeklindeydi (Karatay, 17 Eylül 2007). Bir kısım Karay Türkü de, XIV. yüzyılda Litvanya prensi Vytautas (Vitold) tarafından Litvanya topraklarına getirilmiştir (Şapşaloğlu, 1928: 599). Karaylar, onlara rastladığımız bugünkü Polonya ve Litvanya topraklarına bu şekilde gelmişlerdir. A. Zayançkowski'ye göre (aktaran Kuzgun, 1985: 218) Karaylar, Litvanya ve Polonya'ya kendi istekleriyle gitmişler ve orada saray muhafızlığı yapmışlardır.

XXI. yüzyıla gelindiğinde Karayların en yoğun olarak bulunduğu yerler Kırım, Litvanya, Polonya ve de İstanbul olarak karşımıza çıkar (Gülsevin, 2020: 15). İstanbul'un 1453 yılında fethinden sonra İstanbul'a Karaylarca bir göç başlamıştır (Şişman'dan aktaran Kuzgun, 1985: 171). Bu göçte hoşgörü etkili olmuştur. Çünkü F. Sultan Mehmet, bir hoşgörü siyasetiyle halkını yöneterek yine bu siyasetiyle nam salmıştı. Fetihden sonraki yıllarda da göçler sürmüştür. Karayların göç bölgelerinden biri olan İstanbul Hasköy, Osmanlı zamanında bir kısım Yahudi'nin yaşadığı bir yaka olarak bilinmekteydi. Fatih'in engin hoşgörüsü, Karayların diğer bir bölümünü de bu yakaya çekmiştir. Hasköy'ün yanında bulunan Karaköy, Karayların yaşadığı bir başka semttir. Bu semtin adı aslında Karay Köy olup Karaylardan gelmektedir (Şişman'dan aktaran Kuzgun, 1985: 172).

1917 Bolşevik ihtilali; Kırım Karaylarının atalarının dillerini, dinlerini ve kültürlerini korumalarına engel olarak geçmişle bağlarını korumalarını güçleştirmiştir. İsmail Gaspıralı'nın Kırım'da başlattığı “dilde, fikirde, işte birlik” ilkesine dayanan çabalara karşın Kırım Karayları yine de Rusların baskılarına maruz kalmış ve Kırım'dan sürülmüşlerdir. Dünyanın farklı ülkelerine yayılmış halde olan Karayları, bahsi geçen baskılar ve de dinleri sebebiyle kapalı bir toplum olarak değerlendirmek gerekmektedir. Kapalı bir toplum olma özelliği göstermeleri ve tarihlerinde hep şahit olduğumuz göçler sebebiyle bugün nüfusları gittikçe azalmış bir durumdadır (Gülsevin, 2020: 15).

Nüfusları artık binlerle ifade edilen Karayların dilleri, dinleri, kültürleri, tarihleri ve gelenekleri onların Hazarların torunları olduğunu ortaya koymaktadır. Karaylar, Hazarların mirasına sahip çıkmış ve onların geleneklerini sürdürmeye çalışmışlardır.

1.3. KARAYLARIN DİLİ

Karay Türkçesi, Türk dilleri tasnifi içerisinde *tawlı* Kıpçak grubuna aittir (Tekin, 2013: 338). Kıpçak grubuna ait bir lehçe sayılsa da Karaycanın bazı durumlarda Kıpçakça değil Oğuzca özellikler taşıdığını görmekteyiz (Gülsevin, 2007: 300-306).

Karay Türkçesine ait üç ağız bulunmaktadır. Bunlar; Kırım ağızı, Haliç ağızı ve Troki ağızıdır. Ahmet Cevdet'ten öğrendiğimize göre (aktaran Şapşaloğlu, 1928: 596) Karayların Kırım ağızıyla konuştuklarını işiten, onların Tatar veya Kırım Türklerinden olduğunu zanneder. Nitekim Karaycanın Kırım ağızını konuşanlar Kırım Tatarcası konuşmaya başladığı için bu ağız daha baskın olan Kırım Tatarcası içinde erimiştir. Ancak belirtmek gerekir ki Karaycada, Tatarcada bulunmayan pek çok Eski Türkçe kelime vardır (Smirnov'dan aktaran, Şapşaloğlu 1928: 596). Bu sebeple Karay Türkçesi, temelini Eski Türkçeye kadar götürebileceğimiz bir durum arz eder. Sonuç olarak; Karayların gerek dillerinde gerek ibadet kitaplarında gördüğümüz Türkçe, ana dilleri olup onlara ait bu dil Tatarların dillerinden ödünç alınmış sanılmamalıdır (Şapşaloğlundan aktaran Çulha, 2002: 132).

Haliç ağızı Ukrayna'da konuşulmuştur. Troki ağızı ise Litvanya'da konuşulmuş olup kullanılmaya devam etmektedir. Eserlerde kullanılan ağız çoğunlukla Troki olduğundan bu ağız Karaycanın yazı dili konumundadır (Gülsevin: 2020: 20).

Karay Türkçesi, ele aldığımız eserdeki söz varlığından anlaşılacağı üzere pek çok eski Türkçe kelime barındırmaktadır. Karay Türkçesinin bir başka öne çıkan özelliği ise, Müslüman halklarla ilişkide olmalarının bir tesiri olarak Arapça ve Farsça alıntı sözler barındırmasıdır (Çulha, 2019: 16). Karay Türkçesinin söz varlığında Eski Türkçe, Arapça ve Farsça kelimelerin yanı sıra Kıpçakça, Oğuzca, İbranice ve Slavca kelimelerin de bulunuyor olması onun karakteristik dil özelliklerinden biridir (Gülsevin, 2013: 212-213).

Çalışmamıza aldığımız eserde de görüleceği üzere Karay Türkçesinin söz dizimi, İbrani yazı dilinin etkisiyle değişikliğe uğramıştır. Devrik cümle yapısı, kelime gruplarında da kendini gösterir (Gülsevin, 2013: 212).

Farklı bir mezhebe bağlı bulundukları için başka toplumların onları yadırgamaları, dışarıya kapalı bir hayat sürmelerine sebep olmuş bu da Karay Türkçesinin başka Türk lehçelerinden etkilenmesine engel olmuştur (Gülsevin, 2020: 126). Karay Türkçesi, bu sayede arkaik özelliklerini koruyabilmiştir.

Karay Türkçesi kendi kimliğini üç alfabe ile ortaya koymuştur. Bunlar; inançları dolayısıyla kullandıkları İbrani alfabesi, Kırım'da kullanılmış olan Kiril alfabesi ve buna ek olarak Haliç ile Trakay şehirlerinde kullanılan Latin alfabesidir.

Dil; bir milletin tarihini, kültür mirasını, geleneklerini ve hatta dinini gelecek nesillere işlemekte en güçlü vasıtaadır. Karaylara ait olan dil, bugün konuşuru çok az kaldığı için kaybolmanın eşiğinde olarak görölmektedir. Günümüzde çok az bir yaşlı nüfus tarafından konuşulmakta olan Karay Türkçesi, yok olmanın eşiğindeki diller listesinde gösterilmektedir. Karay Türkçesi, UNESCO tarafından hazırlanan Dünya Dilleri Atlası içerisindeki kritik tehlike altında bulunan dillerden biridir (World Atlas of Languages, 2021).

1.4. KARAYLARIN DİNİ

Karaylarla ilgili en dikkate değer özelliklerden biri dinleridir. Nitekim Türk tarihinde bu dine girmiş Karayların ataları Hazarlardan başka bir hükümdar sülalesi bilinmiyor (Kurat, 1972: 36). Hazarlar Museviliği ve dolayısıyla Karaim mezhebini, Bizans ve Abbasilere bağımlı hale gelmekten kaçınmak için seçmişlerdir. Karaim mezhebi, VIII. yüzyılda Anan Ben David önderliğinde geliştirilmiş ve bu sebeple Ananiye olarak da bilinmiş olan bir Yahudi mezhebidir (Kuzgun, 1985: 152-153). Yazılı ve sözlü olarak ikiye ayrılan Tevrat'ın, sözlü kısmı toplanırken Yahudiler arasında anlaşmazlık çıkmış ve böylece mezhepler ortaya çıkmaya başlamıştır (Kuzgun, 1985: 149-150). Karaim mezhebi de bu şekilde ortaya çıkmış mezheplerden biri olup Tevrat'ın sözlü kısmını reddeder ve yalnız yazılı Tevrat'ı kabul eder. Çünkü Karaim mezhebi mensupları, Tevrat'ın yeterince açık olduğuna ve onun başkaca bir tefsire ihtiyacı olmadığına inanırlar. Bunun gerekçesi olarak Tevrat'ta bulunan bir ayeti delil kabul ederler: “Size verdiğim buyruklara hiçbir şey eklemeyin, hiçbir şey çıkarmayın” (*Kutsal Kitap*, 2002, Yas. IV: II). Karaim inancına göre bu ayet, Tevrat'a bir yorum getirilmesini ve ona başka ayetler eklenmesini engeller. Tevrat'ın yaratıcı tarafından buyrulduğu haliyle korunması gerektiğini öğütler. Bu sebeple Tevrat, onların inanç esaslarını bildiren yegâne kaynaklarıdır ve onlar Yahudilerin ilave ettikleri kutsal kitapları kabul etmezler.

Anan, Ebu Hanife ile dost olduğu için Hanefilik mezhebiyle Karaim mezhebi bazı noktalarda örtüşmektedir (Zayançkowski'den aktaran Kuzgun, 1985: 213-214). Namaz kıırlar, oruç tutarlar ve zekât verirler (Kuzgun, 1985: 200-201). İbadetlerini yaparlarken ayakkabılarını çıkarırlar ve Kenesa'ya ayakkabısız girerler. Bu sebeple

Kenesa halı ile döşenmiştir. Karaim mezhebinin Türk kökenli mensupları olan Karay Türkleri, Türkçe ibadet ederler ve Türkçe dualar okurlar. Şabat diye adlandırdıkları ve kutsal kabul ettikleri Cumartesi günü, onlar için çok kıymetlidir. Şabat günü; temizlik ve yemek benzeri hiçbir iş yapılmaz, her türlü fiziksel iş için diğer altı gün ayrılmıştır. Çünkü inançlarına göre yaratıcı, dünyayı altı günde yaratmış ve yedinci gün olan Şabat günü, yaratılış tamamlanınca dinlenmiştir. Bu nedenle dünyanın yaratılışını anmak için yedinci gün olan Şabat kutsaldır. Karaim mezhebine göre Tevrat Hz. Musa'ya gelmiştir ve o en büyük peygamber olarak kabul edilir. Bununla birlikte Hz. İsa'yı ve Hz. Muhammed'i de bir peygamber olarak görürler (Karatay, 17 Eylül 2007). Peygamberler haricinde itimat ettikleri din liderleri bulunur ve bu kimselere *hazzan* derler. Hazzan, dinlerine liderlik etmekten başka, nikâh kıyabilme gibi önemli bir görevi de üstlenmiştir (Atmaca, 2023: 181).

Dünyada Karaim mezhebi mensuplarının toplam nüfusları 50 bin kadar olmakla birlikte bunlardan dünyaya yayılmış halde bulunan Türk kökenli olanların sayısı ise 2 bin kadardır (Ulutürk, 2018: 275).

1.5. KIRIM KARAYLARININ CUMARTESİ DUALARI ADLI ESER

Derleme dualardan oluşan eser toplamda 207 sayfa olup Evpatorya, diğer adıyla Gözleve'de basılmıştır. Gözleve, Ukrayna'nın Kırım Özerk Cumhuriyetinde yer alan bir şehirdir. Eserin basım tarihi 2002 olup Ocaq Yayınevi tarafından TİKA mali desteğiyle yayımlanmıştır. Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Bakanlığı, Türkiye Cumhuriyeti Kültür ve Turizm Bakanlığı'na bağlı olan bir kurumdur.

Eserdeki dualar, Kırım Karay topluluğunun dini lideri ve aynı zamanda Gözleve Kenesas'ının da hazzanı olan Viktor Zaharoviç Tiriyaqi tarafından hazırlanmıştır. Kenesa, Karayların ayakkabı çıkararak girebildikleri ibadethanedir. Gözleve'deki kenesanın hazzanı Tiriyaqi, dualardan önceki bilgi içeren kısmı da yazarak eser, kutsal sayılan Cumartesi günü ve Karaim inanç sistemi hakkında bilgiler vermiştir. Eserde yer alan dualar, Cumartesi günü sabah ve akşam yapılacak olan dualardır. Bazı duaların hangi amaçla yapılacağı başlıklarda belirtilirken, bazı duaların belirtilmemiştir. Amacı belirtilenler ekmek, şarap, yemek, yol ve ölenin kimse için

yapılacak olan dualardır. Eserin son kısmında ise, her Cumartesi Tevrat'ın içinden okunacak olan bölümler ve sıraları Rusça olarak verilmiştir.

Dualar İbranice aslından ezbere okunurken, din lideri de onu aynı anda Karay Türkçesine çevirmiş böylece bu eser ortaya çıkmıştır. Kitabın bir sayfasında Kırım Karay Türkçesi ile dualar yer alırken, yan sayfası da Rusça'ya tercümesi ile oluşturulmuştur. Böylelikle Karay Türkçesiyle yazılmış bir dua kitabı ilk kez iki dilde yayınlanmıştır. Bu sayede Karaim inancı mensupları ve özellikle bunlar arasındaki genç neslin ana dilleriyle dinlerini öğrenmeleri yolunda büyük bir adım atılmıştır.

Dualardan önceki açıklama kısmında Tiriya, dualar derlenirken yararlandıkları kaynakları belirtir. İlki; Eupatorya 1904 basımlı, Tavrida ve Odesa Karaim Ruhani İdaresi'nin baskısı olan Dua adlı kitaptır. İkincisi, Eupatorya 1841 basımlı Eski Ahit kitabıdır. Bir diğeri; Vilna (Vilnius) 1910 basımlı, Phinees Aronoviç Maletsky adlı Karaylar konusunda uzman olan hazzanın editörlüğünde yayınlanan Yakup'un Sesi adlı kitaptır. Bunlara ek olarak Poznań Adam Mickiewicz Üniversitesi Profesörü Henryk Jankowski metinlerin düzeltilmesi için, Eupatorya Ulusal-Kültürel Karay Topluluğu Kardaşlar Yönetim Kurulu Başkanı Sergey Sinani de organizasyonel sorunlar için yardım etmiştir.

Eserde bazı cümleler altları çizili halde yer almıştır. Bu şekilde olan cümleler, tüm cemaat tarafından toplu bir şekilde söylenme gerekliliğini, italik şekilde yazılmış olanlar ise, okuma sırasında yapılacak olan eylemleri belirtmektedir.

İKİNCİ BÖLÜM

METİN

2.1. KIRIM KARAYLARININ CUMARTESİ DUALARI ESERİNİN TRANSKRİPSİYONU

I. DUA

(1) Adonay, eşitkin téfillamnı, da yalbarmagım Saña kélsin.

(2) Yibérgin yarığıñnı da köñiligiñni alar köndérsinlér ménı, kétirsinlér ménı ayruqsı tağğa da toxtar yérlérgé.

(3) Né sévgilidirlér toxtar yérlériñ, éy Adonay çévaot. (4) Suqlandı da dağın musandı canım azbarlarıña Adonaynıñ, köñülim da ténim, biyénilér, qayyam Téñrigé. (5) Dağın quş taptı orun da qarılğaç üyün öziné, ki qoydı balalarıñ, mizbéyaxlarıña Adonay çévaot, Xanım da Téñrim. (6) San oturuvcılarıña éviñniñ, dağın maxtarlar Séni dayım. (7) San adamğa ki quvat anar Séndé, soqmaqlar köñüllérindé. (8) Kéçivçilér énişindé ol tut téréklérniñ, çoqraq kibik qoyarlar anı, dağın éstarnalarını yabar iri yamğur. (9) Barırlar çerivdén çerivgé, körünir Téñrigé Çionda. (10) Éy Adonay Téñri Téñrisi çévaotnıñ, eşitkin téfillamnı, qulaq tutqın Téñrisi Yakovnıñ dayım. (11) Xanımıznı körgin éy Téñri, da baqqın yüzlériné maşiyahıñnıñ. (12) Ki yaxşıdır bir kün azbarlarıñda, bin kündén artıq sayladım, oturma bosağasıñda éviñniñ Téñriniñ, tirilméktén ésé, çatırlarında raşalıqnıñ. (13) Ki quyaş da qalqandır Adonay Téñri, şirinlik da hörmét bérir Adonay, aymastır yaxşılıqnı yürüvçilérgé, tügéllek bilén. (14) Adonay çévaot, san adamğa, ki işanır Saña. (15) Maxtovlıdır Adonay dünyağa dégin. (16) Qayyam da köni.

(17) Hépsilér turaylar.

(18) Adonay Téñrimiz, Yaratıvcımız, Yuluvçımız, Yaratamız, Ayruqsımız.

(19) Birdir ol dünyada. (20) Könidir.

(21) Éşitkin İsrayél, Adonay Téñrimiz, Adonay birdir.

(22) Adonay adıñ dünyağa dégin, Adonay sağınçnı davurdan davurğa Adonay xoqmat bilén binyat étti yérni, tüzüdi köklérni aql bilén. (23) Adonay köklérgé dégindir şağavatiñ, inamlıqnı köklérgé dégindir. (24) Adonay kökté tüzüdi taxtın da xanlıqı cumleğa érkléndi. (25) Adonay, Béğimiz, né qadar sıylıdır adıñ cumle ol yérdé,

ki bérisiñ ol köklér üstüné. **(26)** Adonay yoqtır Sény kibik, da yoqtır Séndén başqa Téñrini, cumledan ki eşittik qulaqlarımızniñ. **(27)** Yoqtır Sény kibik, Adonay, uludur Sén, da uludur adınıñ qudrétiñ. **(28)** Ki uludur Sén da qılıvçı acayıplér, Sénsiñ Téñri yalğız. **(29)** Sénsin ol Adonay yalğız, Sén yarattıñ ol köklérni, köklérin ol köklérniñ da cumle çerivlérin, ol yérni da cumle ki üstüné, ol déñizlérni da cumle ki alarda, da Sén tirgizéydirdiñ cumlelérin, da çerivi ol kökniñ Saña baş urarlar. **(30)** Dağın biz qulluq étémiz Adonayğa, ki oldır Téñrimiz. **(31)** Téñrimdir ol da maxtarmin anı, Téñrisi babamniñ da büyüktirmin anı. **(32)** Téñrim Sénsiñ, Saña maxtov béririmin, Téñrim Saña kavod étermin.

(33) Maxtov bériñiz Adonayğa, ki yaxşıdır, ki dünyağa dégindir şağavatı.

(34) Maxtov bériñiz Téñrisiné ol malaxlarıñı, ki dünyağa dégindir şağavatı.

(35) Maxtov bériñiz béginé ol béglérniñ, ki dünyağa dégindir şağavatı.

(36) Qılıvçı ulu acayıplér yalğız, ki dünyağa dégindir şağavatı.

(37) Qılıvçı ol kökni aqıl bilén, ki dünyağa dégindir şağavatı

(38) Yayıvçı ol yérni ol suvlar üstüné, ki dünyağa dégindir şağavatı.

(39) Qılıvçı ulu yarıqlar, ki dünyağa dégindir şağavatı.

(40) Quyaşnı érklénmé kündüz, ki dünyağa dégindir şağavatı.

(41) Aynı da yulduzlarnı érklénmé kéçé, ki dünyağa dégindir şağavatı

(42) Bérivçi ötmék cumle téngé, ki dünyağa dégindir şağavatı.

(43) Maxtov bériñiz Téñrisiné ol kökniñ, ki dünyağa dégindir şağavatı.

(44) Bolğay şağavatıñ éy Adonay üstümüzge, néçik ki musandıq Saña. **(45)** Maxtovlıdır Adonay dünyağa dégin. **(46)** Qayyam da köni.

(47) Da tékmillendir(ir)lér ol kök da ol yér, da cumle çerivléri. **(48)** Da tékmil étte Téñri ol yédinci kündé işi ki yarattı, qaldı ol yédinci kündé cumle işindén ki yarattı. **(49)** Da alğışladı Téñri ol yédinci künni, da ayruqsı étte anı, zira ondan qaldı cumle işindén, ki yarattı Ténri qılmadan. **(50)** Da saqlasınlar oğlanları İsrayélniñ ol şabbatnı nizamda tutmağa ol şabbatnı davurlarıña ömürlik şart. **(51)** Arama da arasıña oğlanlarınıñ İsrayélniñ, nişandır ol dünyağa dégin, ki altı künlérdé yarattı Adonay ol kökni da ol yérni, da ol yédinci kündé batal oldı da moradı bitti. **(52)** Da topladı Moşé cumle camaatın oğlanlarınıñ İsrayélniñ da ayttı alarğa: bulardır ol sözlér ki sımardı Adonay qılmağa alarnı, altı künlér qılınsın iş, da ol yédinci kündé olsun sizge qodéş şabbat şabbaton Adonayğa, cumle ol qılğan anda iş öldürülsin. **(53)** Yandırmañız atéş

cumle oturşalarıñızda ol şabbat kündé. **(54)** Şabbatlarımñı saqlañız da mikdaşım da qorquñız, Ménmin Adonay. **(55)** Har kişi anasından da atasından qorquñız, da şabbatlarımñı saqlañız. **(56)** Ménmin Adonay Téñriñiz.

(57) Añlatıvçı sözlérin Yakovğa, rasimların da şaraatların İsrayélgé. **(58)** Qılmağı alay héç bir ulusqa, da şaraatların bilmédilér alar. **(59)** Maxtañız Téñrini.

(60) Yaxşıdır maxtov bérme Adonayğa da zémér aytma adıña éy biyik Téñri.

(61) Añlatma érté bilén şağavatiñni da inamlıǵıñni kéçélérdé.

II. DUA

(1) Mizmor şukurlik uçun. **(2)** Qıçqırñız Adonayğa cumle kişiléri ol yérniñ. **(3)** Qullıq étiñiz Adonayğa sévinmék bilén, kéliñiz alına qıçqırmaq bilén. **(4)** Biliñiz ki Adonay oldır Téñri, ol yarattı bizni da anıñdır biz, ulusı da qoyı kütüviñniñ. **(5)** Kéliñiz qabaqlarıña şukurlik bilén, azbarlarıña maxtov bilén, maxtov bériñiz anar, maxtañız adın. **(6)** Ki yaxşıdır Adonay dunyağa dégindir şağavati, da dunyadan dunyağa dégin inamlıǵı. **(7)** İlki söziñniñ könidir, da cumle şaraatı rastlıǵıñniñ. **(8)** Sén sımarladıñ sımarmaların miçvalarıñniñ saqlama gayét.

(9) Da sözlédi Adonay Moşégé démé. **(10)** Sımarlaǵın İsrayél oǵlanlarıña da aytqın alarğa. **(11)** Qurbanımñı otlu qurbanlarımñı issin qabulluǵımñı saqlañız yuvuqlaştırmağa Maña vadésindé. **(12)** Da aytqın alarğa budır ol otlu qurban ki yuvuqlaştırǵaysız Adonayğa, qoylar birér yaşarlar saǵamlar, ékini har kündé ola dayım. **(13)** Ol bir qoyñı qılǵın érté bilén, da ol ékinici qoyñı qılǵın ol éki axşam arasıña. **(14)** Da onuncı payı ol kébiçiñ özék minxağa, qarışılǵan çıqqan yağ bilén, dörtünci payı ol séyikniñ. **(15)** Olası dayımñıñ ol sımarmalanǵan taǵında Sinayniñ, iysiné qabullıqniñ otlu qurban Adonayğa. **(16)** Da quymaǵı dörtünci payı ol séyikniñ ol bir qoyğa qodésté, quyma çağır quymaǵını Adonayğa. **(17)** Da ol ékinici qoyñı qıl-ǵın ol éki axşam arasıña minxası kibik ol érténiñ, da quymaǵı kibik qılǵın, otlu qurban issi qabul-lıqniñ Adonayğa.

(18) Da yandırǵanda Aaron ol çıraqlarñı ol éki iñǵırlar arasıña, tütétsin anı, ğamméşalıq tütüv alına Adonayniñ dorlarıñız sayın. **(19)** Da turma har érté bilén da şukur étmé da maxtov bérme Adonayğa, da alay iñǵır vaxtıñda.

(20) Maxtov bérémin adıña Téñriniñ şıra bilén da ululuǵın kótérémin şukurlik bilén.

III. DUA

(1) Mizmor şirniñ ol şabbat küngé.

(2) Yaxşıdır maxtov bérme Adonayğa da zémér aytma adıña éy biyik Téñri. (3) Añlatma érté bilén şağavatiñniñ da inamlıǵıñniñ kéçélérdé. (4) On kirişli qobuz bilén da lavut bilén xağ bilén da ğıcaq bilén. (5) Ki sévindirdiñ méni éy Adonay işlériñ bilén, işléri bilén qudratlarıñniñ biyénirmin. (6) Né qadar ulğaydılar işlériñ éy Adonay, asrı térén boldılar sağışlarıñ. (7) Hayvan kişi bilméstir da déli añlamastır munı. (8) Ki yaşarğanda raşalar yaşot kibik, da çéçéklédiler cumle yalğançılıq qılıvçılar, téz bolma alar dünyağa dégin. (9) Da Sén biyik sén dünyağa dégin éy Adonay. (10) Ki muna duşmanlarıñ éy Adonay, ki muna duşmanlarıñ téz bolırlar, ayrılırlar cumle yalğançılıq qılıvçılar. (11) Da biyik éttiñ ğarğadan kibik başımnı bulğandım tazé yağğa. (12) Da baqtı közim yaman bağuvçılarımnı, turğanlarında üstüné yamanlar, éşitirlér qulaqlarım. (13) Çadıq xurma térégi kibik yaşarır, sélvi kibik Lévanonda ulğaytır. (14) Ornatılğandırılar évindé Adonaynıñ azbarlarında Téñrimizni yaşarırlar. (15) Dağın ulğayırılar tirlik bilén, yaşlar da tézélér bolırlar. (16) Añlatma ki doğrıdır Adonay, Téñrim, da yoqtır qıngırılıq anda. (17) Maxtovlıdır Adonay dünyağa dégin. (18) Qayyam da köni.

(19) Égér unutsam séni Yéruşalayım, unutqay çalmaqnı oñ qolım, yabuşqay tilim tañlayğa, égér sağınmasam séni, égér çığarmasam Yéruşalayımnı ilki üstüné sévinmégimniñ. (20) Da Sén çadıq cumle ol kélgén uçun üstümüzge, ki köñilik bilén qaldıñ, da biz raşalıq éttik. (21) Qaytqın qaxirindén açuvıñniñ da asayış bolğın yamanlıq uçun ulusıña. (22) Qaytqın qullarıñ uçun şévatları uçun ulusıñniñ. (23) Qaytarğın bizni Adonay Saña da qaytalım, yañğırtqın künlérimizni évvélki kibik. (24) Da boşatqın gunaxlarımıznı da yazıqlarımıznı da ülüş alğın bizni. (25) Maxtovlıdır Adonay dünyağa dégin. (26) Qayyam da köni.

(27) Yoqtır Séni kibik téñrilér arasıña, éy Adonay, da yoqtır işléri işlériñ kibik. (28) Yoqtır ayruqsı Adonay kibik ki yoqtır Séndén başqa, da yoqtır téñri Téñrimiz kibik.

(29) Da Sén ayruqsı, qayyam oturuvcı, maxtovları İsrayélniñ.

(30) Aytaylar yuluvlular, ki ol qutqardı Adonay duşmanı qolundan.

(31) Yuluvçımız Adonay çévaotdır adı, ayruqsı İsrayélniñ.

(32) Da çağırır édi bu munar da aytır édi:

Ayruqsı, ayruqsı, ayruqsıdır Adonay çévaot, tolıdır cumle ol yér hörméti.

(33) Qondardı Adonay Çionni, aşqara boldı hörméti bilén.

(34) Alğışlıdır sıyı Adonaynıñ ornundan.

(35) Éki kéré (aytalım) zévdalık bilén: Éşitkin İsrayél, Adonay Téñrimiz, Adonay birdir.

(36) Birdir Téñrimiz, biyiktir Biyimiz, ayruqsı da biyiktir sıylı adı ol dünyağa dégin

(37) Da sévgin Adonay Téñriñni bar köñiliñ bilén, da bar canıñ bilén, da bar muradıñ bilén. **(38)** Da bolğaylar uşbu sözlér, ki Mén sımarladırmın saña bugün köñiliñ üstüné. **(39)** Da ögrétkin alarnı oğlanlarıña, da sözlégin alar bilén, oturğanında éviñdé da yürügénindé yolda, da yatqanından burun, da turğanından soñra. **(40)** Da bağlağın alarnı nişanğa qoluñ üstüné, da bolsınlar sağınmaqlıqqa arasıña közlériñniñ. **(41)** Da yazğın alarnı, yaşmaqları üstüné éviñniñ da qabaqlarıñda, anıñ uçun sağıngaysız da qılğaysız cumle miçvalarımni da bolğaysız ayruqsılar Téñriñizgé. **(42)** Ménmin Adonay Téñriñiz, ki çığardı sizni Misir yérindén, bolmağa sizgé Téñrigé, Ménmin Adonay Téñriñiz.

(43) Adonay Téñrimiz Téñrisi birdir da könidir, da Toranı tékmilléndir(ir) da könidir, da ayruqsılığın téfilla évi könidir, da navilériñ könidir, da ayruqsı şabbatlarıñ könidir, da légzalarıñ, da saqlavlarıñ, da qararlarıñ, da cumle sözlériñ könidir. **(44)** Da Adonay Téñri ol könidir. **(45)** Téñri ol tirlikli da padışa ol dünyanıñ, açuvıñdan sarsıy yéri, da turmaylar uluslar. **(46)** Da ayırmağın ağızımdan söziñ köñilikniñ déginçé ğayit ki şaraatlarıña musandım. **(47)** Da bolır Adonay xanğa cumle ol yér üstüné, ol kündé bolır Adonay birdir da adı birdir. **(48)** Xan bolır Adonay dünyağa dégin, Téñrisi Çionniñ davurdan davurğa, maxtañız Téñrini. **(49)** Xanlığın xanlığı cumle dunyalarnıñ, da xoqumdarlığın har davurdan davurğa. **(50)** Ki Adonaynıñdır ol xanlıq, da xoqumdardır uluslarda. **(51)** Adonay xan bola, Adonay xan boldı, Adonay xan bolır dünyağa dégin. **(52)** Maxtovlıdır Adonay dünyağa dégin. **(53)** Qayyam da köni.

(54) Qutqarğın Adonay ulusıñnı, qalğanıñ İsrayélniñ. **(55)** Qutqarğın ulusıñnı da alğışlağın ülüşiñni, da kötkin alarnı da kötérgin alarnı ol dünyağa dégin. **(56)** Maxtovlıdır Adonay dünyağa dégin. **(57)** Qayyam da köni.

(58) Maxtarlar Séni Adonay cumle işlériñ, da xasidlériñ maxtarlar Séni.

(59) Hépsilér oturaylar.

(60) Maxtovlıdır Adonay, ki bérđi tınçlıq ulusıña Ísrayélgé, cumle néçik ki sözlédi, tüşmédi bir köz cumle ol yaxşı söziñdén, ki sözlédi qulu bilén Moşé, quluñnıñ.

(61) Bolğay Adonay Téñrimiz birgémizgé, néçik ki boldı atalarımız bilén, kémişmégéy bizni da tişlémégéy bizni. (62) Qayıрма köñilimizni añar, yürümé cumle yolları bilén, da saqlama miçvalarıñ, da résimleriñ, da şaraatlarıñ, ki sımardı atalarımızğa. (63) Da bolğaylar uşbu sözlérim, ki yalbardım alnına Adonaynıñ, yuvuqlar Adonay Téñrimizgé kün da gécé, qılma şaraatıñ qulunuñ da şaraatıñ ulusu Ísrayélınıñ, kémin küniñ künündé. (64) Bilmék uçun cumle ulusları ol yériniñ, ki Adonay oldır ol Téñri, yoqtır dégin. (65) Adonay oldır ol Téñri, Adonay oldır ol Téñri yoğarı üstüné ol köklér da aşğadan ol yérni yoqtır dégin. (66) Ol Adonay Téñrimiz, cumle ol yér üstüné şaraatlarıñ.

(67) Adonay bilén Téñrimizniñ aman da boşatlıq lakin biz qatır édik qarşı anı. (68) Ki düğül rastlıqlarımız uçun, biz tüşüréydirmiz yalbarmaqlarımıznı alnına, ki ol köp raximlériñ uçun. (69) Adonay éşitkin, Adonay boşatqın, Adonay tıñlağın da qılğın kéçiktirmégin, Séndén uçun Téñrim, ki adınıñ ataldı şaharıñ üstüné da ulusuñ üstüné. (70) Qaytqın qaxiriñdén açuvıñnıñ da ésayış bolğın yamanlıq uçun ulusuña. (71) Qaytarğın qullarıñ uçun şévatları uçun ulusuñnıñ. (72) Qaytarğın bizni Adonay Saña da qaytalım, yañğırtqın künlérimizni évvélki kibik. (73) Da boşatqın gunaxlarımıznı da yazıqlarımıznı da ülüş alğın bizni.

(74) Maxtovlıdır Adonay dünyağa dégin. (75) Qayyam da köni.

(76) Yarlıqağın xayırınıñ bilén Çionğa, qondarğın düvérler Yéruşalayimniñ. (77) Qondarır Yéruşalayimni Adonay, tozulğanların Ísrayélınıñ çöplér. (78) Yaratıvçı söziñ érinlériniñ, ésénlik, ésénlik yıraqqa da yuvuqqa, ayttı Adonay, da oñğaltırmin anı. (79) Xoqumdarlıq da qorquv anda, yaratıvçı dunyanı biyiklériné. (80) Adonay quvat ulusuña bérir, Adonay alğışlar ulusun ésénlik bilén. (81) Maxtovlıdır Adonay dünyağa dégin. (82) Qayyam da köni.

(83) Maxtovlıdır adı Səniñ Téñrisi ol téñrilériniñ da Biyi ol biylériniñ, Sən yarattı méni raxmételériniñ bilén ol köplér da urdı maña can da bérđi maña us da bilmék yomaqlama uçun bağatırılıqlarıñnı da yırlama tamaşalıqlarıñnı, ki Sən yaratıvçı da tüzüvçü bar ol canlarını, aşlavçı da yém bérivçi barçağa, oturuvçu Tora bilén, tiri tutuvçu şévağat bilén da köp raxmételér bilén, da barça ki ol can içimdé borçlımın mén bərmé aziz adına, maxtanma maxtovınıñ bilén. (84) Sən é Téñri yalğız, Biy maxtalğan

köplüğü bilén maxtovlarnıñ da sıy aytuvmaklarnıñ, maxtanlağan da aziz étladağan yoğarılarga da aşığarğılarğa.

(85) Kötérsin qollarını:

(86) Égér éndi taptım şirinlik énayatlarıñda, kabul étkin yalbarmağımını, da qılğın qoltqamını, da xor baqmağın qıyınım, iméndirmégin méni da yaşırmağın qıblalarıñnı méndén, ki tardır maña, téz qaruv bérgén maña.

(87) Yibérsin qollarını

(88) Yoqtır maña babanı Séndén başqa, yoqtır maña Séndén başqa küm ki fayda étkin canıma, ki yésisi ol yuluvnıñ da ol bağatırılıqnıñ Sénsin, da érkındédir küç da quvat, da érkındédir ulu étmé da kiplémé barçanı.

(89) Bolğaylar qabulıqqa aytuvları ağızımınıñ da fikiri köñilimniñ alnına éy Adonay Téñrim da yuluvçım. **(90)** Maxtovlıdır Adonay dünyağa dégin. **(91)** Qayyam da köni.

(92) Turup – din éksidé yanına camaatqa ayta:

Qoltqañız qabul bolğay! **(93)** Amén.

(94) Bazlıq, bazlıq, bazlıq bar ulusqa.

(95) Maxtovlıdır Adonay dünyağa dégin. **(96)** Qayyam da köni.

(97) Adonay, érté bilén éşitkin avazımını, érté bilén yaraştırmin Saña téfillamını da bağarmın. **(98)** Da mén Saña, éy Adonay, yalvarırmın da érté bilén téfillam qarşılar Séni.

(99) Yibérgin yarığınıñ da köñiligiñni alar köndérsinlér méni, kétirsinlér méni ayruqsı tagga da toxtar yérlergé.

(100) Tozulğay téfillam tütsü kibik aldıña, kötérmégi avuçlarımınıñ minxası kibik iñğırınıñ. **(101)** Qoyğın Adonay saqlav ağızıma, saqlağın açmağı üstüné érinlérimniñ. **(102)** Éy Adonay érinlérimni açqın da ağızım ağılatsın maxtovıñnı. **(103)** Maxtovın Adonaynıñ sözlér ağızım, da maxtarlar cumle tén ayruqsı adı dünyadan dünyağa dégin.

(104) Bolğay adı Adonaynıñ maxtovlı éndidén da dünyağa dégin. **(105)** Balqımağından quyaşnıñ batuvıña dégin maxtovlıdır adı Adonaynıñ.

IV. DUA

(1) Davidğa.

(2) Maxtağın canım Adonaynı da cumle ciyêrlêrim ayruqsı adın. (3) Maxtağın canım Adonaynı, da unutmağın cumle tuluvları. (4) Ol boşatqan cumle gunaxıñnı, ol oñgaltqan cumle xastalığın. (5) Ol yulğan gördén tirliklêrini, ol qurşalağan saña şağavat da raximlêr. (6) Ol toydırğan naamat bilên qartlığın, yangırır qarakuş kibik yaşlıqların. (7) Qılıvçı rastlıqlar Adonay, da şaraatlar cumle zulumlanğanlar uçun. (8) Bildirir yolların Moşégé, oğlanlarıña İsrayélniñ işlêrin. (9) Raximlêvçi da yarılqavçıdır Adonay, uzun açuvlı da köp şağavatlı. (10) Ömürgé dégin talaşmaktır, da dünyağa dégin kin tutmaktır. (11) Yazıqlarımızğa körê qılmadı bizgé, da gunaxlarımızğa körê tölémédi üstümüzgé. (12) Ki büyükligi qadar köklêriniñ ol yêr üstüné, alay küçéydi şağavatlı qorquvçılar üstüné. (13) Yıraqlığı qadar mizraxnıñ maaravdan, alay yıraq étti bizdén gunaxlarımıznı. (14) Raximlağan kibik ata oğlanlar üstüné, alay raximladı Adonay qorquvçılar üstüné. (15) Ki ol bildi yaratılğanımıznı, sağımlıdır ki topraqtır biz. (16) Kişiniñ yaşot kibiktir künlêri, çiçégi kibik ol tüzniñ, alay çiçêklêr. (17) Ki yêl kéçêr anar da yoq bolır, da tanımadır anı dağın ornı. (18) Da şağavatı Adonaynıñ dünyadan da dünyağa dégin qorquvçılar üstüné da rastlığı oğlanlarıña oğlanların. (19) Saqlavçılarğa şaraatı da sağımvçılarğa miçvaları qılma alarnı. (20) Adonay kökte tüzüdi taxtın, da xanlığı cumlelêrgé érklendi. (21) Maxtañız Adonaynı malaxları, bağatırları quvatnıñ qılıvçılar sözün, eşitmé avazıña söziniñ. (22) Maxtañız Adonaynı cumle çerivlêri, yumuşçılar qılıvçılar kilêgin. (23) Maxtañız Adonaynı cumle işlêri, har yêrlêrdé xoqumdarlığı. (24) Maxtağın canım Adonaynı.

(25) Maxtovlıdır Adonay Téñri Téñrisi İsrayélniñ, qılıvçı acayıplêr yalğız. (26) Da maxtovlıdır adı hörmêtiñniñ dünyağa dégin, da tolar cumle ol yêr hörmêtiñni. (27) Amén vé amén.

(28) Turiñız maxtañız Adonay Téñrimizni ol dünyadan ol dünyağa dégin. (29) Da maxtarlar adın hörmêtiñniñ da biyik bolır cumle alğış da maxtov üstüné. (30) Kötêriñiz qollarıñızni kodêşgé, da maxtañız Adonaynı. (31) Maxtañız uluslar Téñrimizni, da eşittiriñiz avazın maxtovniñ. (32) Camaatlarda maxtañız Téñrini, Adonaynı har küm ki çoqrağından İsrayélniñ. (33) Adonay bilên rast bolırlar da maxtarırlar cumle urluğı İsrayélniñ. (34) Qorquvçılar Adonaynıñ maxtañız anı, cumle urluğı Yakovniñ sıylañız anı, da qorquñız andan cumle urluğı İsrayélniñ.

(35) Éşitkin İsrayél, Adonay Téñrimiz, Adonay birdir.

(36) Maxtarmin Séni Adonay Téñrim bar köñilim bilén, da sıylarmin adını dünyağa dégin.

(37) Adonay adın dünyağa dégin, Adonay, sağınçın davurdan davurğa. (38) Adonay xoqmat bilén binyat étti yérni, tüzüdi köklérni aqıl bilén. (39) Adonay köklérgé dégin dir şağavatın, inamlığın köklérgé dégin dir. (40) Adonay kökté tüzüdi taxtın, da xanlığı cumlelérgé érkléndi. (41) Adonay, bégimiz, né qadar sıylıdır adın cumle ol yérdé, ki bérisin sıyını ol köklér üstüné. (42) Yoqtır, Adonay, Séni kibik, da yoqtır Téñrisi Séndén başka barda, ki eşittik qulaqlarımız bilén. (43) Yoqtır Séni kibik Adonay; biyiktir Sén da biyiktir adın qudrétiñniñ. (44) Kümdir qorqmaylar Séndén, padişa ol ulusların. (45) Saña yalğızov bənzətmək bunı, ki arası cumle uslı kişilər ol ulusların. (46) Rastlığın Téñri biyikké dégin, ki qıldıñ ululuqlar, Téñri kümdir Séni kibik. (47) Kümdir bar Séni kibik malaxlarda éy Adonay, kümdir bar Séni kibik küçlü ayruqsı kökté, qorquvlu maxtovlar saxabı, qılıvçı acayip iş. (48) Sénsin Téñri, yaratıvçı acayıplér, sözlédi ol uluslarda quvatın. (49) Adonay! (50) Téñrimdir Sén, da büyüktirmin Séni da maxtov bérirmin adına, ki Sén yarattın dızmannı, işlérin burunğu köñiliklér da doğrılar.

(51) Da ayttı Téñri olsun yarıq, da oldu yarıq.

(52) Maxtovlıdır yaratıvçı ol yarıqnı da yaratıvçı ol qaranğuluqnı, qılıvçı ésénlikni da yaratıvçı yamanlıqnı, maxtovlıdır Adonay, yaratıvçı cumle ol uşbu. (53) Çurğavçı yarıqnı upraq kibik, tigivçı köklérni bəz kibik. (54) Muna ol, ki yaratıvçı tağların da étivçı ol yélni, tanıq bérivçı adamğa né anavğa aqılnda, qaytarıvçı tanatarnı qaranğuluqta, téptérlégivçı biyiklérni ol yérniñ. (55) Adonay Téñrisi çévaotnıñ adı.

(56) Bolğay adı Adonaynıñ maxtovlu éndidén da dünyağa dégin. (57) Balqımağından quyaşnıñ batuvına dégin maxtovlıdır adı Adonaynıñ.

(58) Kéliniz baş uralım da diz çoqalım, diz üstüné turalım aldına Adonay yaratıvçımıznıñ. (59) Kélélim toxtar yérleriné, baş uralım ornına hörmétleriñniñ. (60) Dağın biz qulluq ételim Adonayğa, ki oldır Téñrimiz. (61) Téñrimdir ol, da maxtarmin anı. (62) Téñrisi babamnıñ, da büyüktir anı. (63) Téñrimdir Sén, Saña maxtov béririmin, Téñrim, Saña sıy béririmin.

(64) Hépsilér turaylar

(65) Maxtov bériniz Adonayğa, ki yaxşıdır, ki dünyağa dégin dir şağavatı.

(66) Maxtov bériñiz Téñrisiné ol malaxlarıñ, ki dünyağa dégindir şağavadı.
 (67) Maxtov bériñiz béginé ol béglérniñ, ki dünyağa dégindir şağavadı.
 (68) Qılıvçı ulu acayıplér yalğız, ki dünyağa dégindir şağavadı.
 (69) Qılıvçı ol kökni aqıl bilén, ki dünyağa dégindir şağavadı.
 (70) Yayıvçı ol yérni ol suvlar üstüné, ki dünyağa dégindir şağavadı.
 (71) Qılıvçı ulu yarıqlar, ki dünyağa dégindir şağavadı.
 (72) Quyaşnı érklénmé kündüz, ki dünyağa dégindir şağavadı.
 (73) Aynı da yulduzlarnı érklénmé kéçé, ki dünyağa dégindir şağavadı
 (74) Bérivçi ötmék cumle téngé, ki dünyağa dégindir şağavadı.
 (75) Maxtov bériñiz Téñrisiné ol kökniñ, ki dünyağa dégindir şağavadı.
 (76) Bolğay şağavadıñ, éy Adonay üstümüzgé, néçik ki musandıq Saña. (77) Maxtovlıdır Adonay dünyağa dégin, qayyam da köni.
 (78) Sağınma sağınğın ol şabbat künni, ayruqsı étmégé anıñ. (79) Altı künlér işlégın, da qılğın har işiñni, da ol yédinci kün şabbat kündir Adonay Téñrigé. (80) Qılmağın har iş né sén, né oğluñ, né qızıñ, né quluñ, né qaravaşıñ, né tuvarıñ, né ğaribiñ ki şaharlarıñda, zira altı künlérdé yarattı Adonay ol kökni da ol yérni, ol déñizni da cumleni ki alarda, da şabbat étti ol yédinçi kündé. (81) Anıñ uçun alğışladı Adonay ol şabbat künni da ayruqsı étti anı.
 (82) Yaxşıdır maxtov bérme Adonayğa da zémér aytma adıña éy biyik Téñri.
 (83) Añlatma érté bilén şağavadıñnı da inamlığıñnı kéçélérdé. (84) Qarşılalım xazratlarıñ şukurlik bilén, qıçqıralım anar. (85) Uquñız Adonayğa şukurlik bilén, zémér aytıñız Téñrimizgé ğıcaq bilén. (86) Qurban étkin Téñrigé şukurlikni da tölégın biyik Téñrigé niyétleriñni. (87) Qurban étivçi şukurlikni sıylar Méni da qaysı fikirni yaxşı yolğa körgüzirmin añar yarılğasıñ Téñriniñ.

V. DUA

(1) Mizmor şukurlik uçun

(2) Qıçqırñız Adonayğa cumle kişiléri ol yérniñ. (3) Qullıq étiñiz Adonayğa sévinmék bilén, kéliñiz aldıña qıçqırmaq bilén. (4) Biliñiz ki Adonay oldır Téñri, ol yarattı bizni da anıñdır biz, ulusı da qoyı kütüviniñ. (5) Kéliñiz qabaqlarıña şukurlik bilén, azbarlarıña maxtov bilén, maxtov bériñiz anar, maxtañız adını. (6) Ki yaxşıdır Adonay, dünyağa dégindir şağavadı, da dünyadan dünyağa dégin inamlığı. (7) İlki

söziñniñ könidir, da cumle şaraatı rastlıgıñniñ. **(8)** Sén sımarladıñ miçvalarıñnı, saqlama ğayét.

(9) Da sözlédi Adonay Moşégé démé. **(10)** Sımarlağın İsrayél oğlanlarıña da aytqın alarğa. **(11)** Qurbanımnı, otlı qurbanımnı isin qabullıgımnıñ saqlañız yuvuqlaşırmağa Maña vadésindé. **(12)** Da aytqın alarğa budır ol otlı qurban ki yuvuqlaşırğaysız Adonayğa, qoylar birér yaşarlar sağlamlar, éki ni har kündé ola dayım. **(13)** Ol bir qoynı qılğın érté bilén, Da ol ékinci qoynı, qılğın ol éki axşam arasına. **(14)** Da onuncı payı ol kébiçniñ özék minxağğa, qarışılğan çıqqan yağ bilén, dörtüncü payı ol séyikniñ. **(15)** Olası dayımnıñ, ol sımarylğan tağında Sinaynıñ, isiné qabullıqnıñ otlı qurban Adonayğa. **(16)** Da quymağı dörtüncü payı ol séyikniñ ol bir qoyğa qodéşté, quyma çağır quymağını Adonayğa. **(17)** Da ol ékinci qoynı qılğın ol éki axşam arasına minxası kibik ol érténiñ, da quymağı kibik qılğın otlı qurban isi qabullıqnıñ Adonayğa.

(18) Da tütétsin üstüné Aaron tütsüsin otyamlarınıñ har érté bilén, yaraştırğanında ol çıraqlarını tütétsin anı. **(19)** Da turma har érté biléndé, şukur étmé da maxtov bérme Adonayqa, da alay axşam vaxtıñda.

(20) Maxtov bérirmin adıña Téñriniñ şıra bilén da ululuğun kötérirmin şukurlik bilén.

(21) Da quvandırlar ol köklér, da biyéndir ol yér, da aytarlar uluslarda Adonay xan boldı.

(22) Adonay xan boldı, qaltırarlar uluslar, oturuvcısı kéruvların tayar ol yér. **(23)** Adonay Çionda uludur, da biyiktir ol cumle uluslar üstüné. **(24)** Maxtarlar adıñ ulu da qorquvlı, ayruqsıdır ol. **(25)** Da quvatlı xan şaraatnı sévér, Sén tüzüdiñ doğrılıqlarını, şaraatnı da rastlıqnı, Yakovda Sén qıldıñ. **(26)** Biyik étiñiz Adonay Téñrimizni, da baş urıñız ornına hörmétlériniñ, ayruqsıdır ol. **(27)** Moşe da Aaron kohénlerindé, da Şémuél çağırıcıl ar bilén adın, çağırır édilér Adonayğa da ol coğap bérir édi alarğa. **(28)** Dirégi bilén bulutnıñ sözlér édi alarğa, saqlar édilér tanılıq bitiklériñ, da rasim bérdi alarğa. **(29)** Adonay Téñrimiz Sén coğap bérdiñ alarğa, boşatıvcı Téñri boldıñ alar uçun, da ökünç alıvcı yaman işleri uçun. **(30)** Biyik étiñiz Adonay Téñrimizni, da baş urıñız ayruqsı tağına, ki ayruqsıdır Adonay Téñrimiz. **(31)** Maxtovlıdır Adonay dünyağa dégin. **(32)** Qayyam da köni.

(33) Da éndi né aytalım, Téñrimiz, mundan soñra ki kemişdik miçvalarıñnı. (34) Yazıqlı boldıq atalarımız bilén, qıñğırlıq éttik, raşa éttik. (35) Biz qıñğırlıq éttik, raşa éttik, azmaqlıq bilén boldıq da qatır éttik, qayırdılar légzalarıñdan da şaraatlarıñdan. (36) Né aytalım da né könü ételim. (37) Ki yazıqlarımız bilén da gunaxları bilén atalarımıznıñ, Yéruşalayim da ulusıñ urusfaylıqqa cumle çöpçüvrélérimizgé. (38) Éksildi biyénmegi köñlümüzniñ, déğişirildi yasqa köñlümüz. (39) Tüşti tacı başımıznıñ vay éndi bizgé ki yazıqlı boldıq. (40) Muniñ uçun boldı sızluvlu köñlümüz, bular uçun qarardılar közlérimiz. (41) Tağı uçun Çionniñ ki véran boldı, tilkilér yürüdilér anda. (42) Égér unutsam séni Yéruşalayim, unutqay çalmaqnı oñ qolım, yavuşqay tilim tañlayğa, égér sağınmasam séni, égér çığarmasam Yéruşalayimni ilki üstüné sévinmégimniñ. (43) Da Sén çadıq cumle ol kélgén uçun üstümüzgé, ki könilik qaldıñ, da biz raşalıq éttik. (44) Qaytqn qaxiriñindén açuvıñnıñ da asayış bolğın yamanlıq uçun ulusıña. (45) Qaytqn qullarıñ uçun şévatları uçun ulusıñnıñ. (46) Qaytarğın bizni Adonay Saña, da qaytalım, yangırtqn künlérimizni évvélki kibik. (47) Da boşatqn gunaxlarımıznı da yazıqlarımıznı da ülüş alğın bizni. (48) Maxtovlıdır Adonay dünyağa dégin. (49) Qayyam da köni.

(50) Éşitkin éy Téñri avazımnı, qulaq tutqn téfillamnı. (51) Da mén yalbaramın Saña éy Adonay ol vaxtta xayırlı, éy Téñri. (52) Köp raximlériñ köré, eşitkin méni, köñüldé ol yarılğaşıñnı. (53) Qayırgın éy Adonay eşitiviñni coğap bérğın maña, ki yarlı da miskindir mén. (54) Saqlağın canımnı ki xasiddir mén, qutqarğın quluñnı Sénsin Téñrim, ol işanğan Saña. (55) Yarılqağın méni Adonay, ki Saña çağırırmin har kün. (56) Sévindirgin canı quluñnıñ, ki Saña Adonay canımnı kötérirmin. (57) Sén Adonay yaxşı da boşatıvlı, da köp şağavatlı cumle çağırırçılarğa. (58) Qulaq tutqn Adonay téfillamnı, da tıñlağın avazımnı yalbarmaqlarımıznı. (59) Kündé tarlığımniñ çağırırmin Saña, ki coğap bérgeýsin maña. (60) Yoqtır Séni kibik malaxlarda Adonay, da yoqtır işlériñ kibik. (61) Cumle uluslar ki yarattıñ, kélirlér da baş urarlar adıña Adonay, da sıylarlar adıñnı. (62) Ki uludır Sén da qılıvçı acayıplér, Sénsin Téñri yalğız. (63) Oğratqn maña Adonay yolıñnı, yürüyim köniliğini bilén, biriktirgin köñülümni aldıña qorquvlu. (64) Maxtarmin Séni Adonay Téñri da sıylarmin adıñnı dünyağa dégin. (65) Ki şağavatiñ uludır üstümé, da qutqarırmin canımnı tiptégi yérdén. (66) Téñri çayalar turdılar üstümé, da camaatı küçlilérniñ izlédilér canımnı, da qoymadılar Séni qarşılarıña. (67) Da Sén Adonay raximlévçi da yarılğavçı Téñri uzun

açuvlu da köp şagavatlı, da köp könilikli. **(68)** Qayırlığın maña da yarılqağın méni, bérgin quvatıñnı quluña, da qutqarğın oğlın qaravaşıñnıñ. **(69)** Qılqın birgémé nişan yaxşılıqqa, da körgéylér duşmanlarım da uyalğaylar, ki Sén Adonay buluştıñ maña, da uvuttıñ méni. **(70)** Boluşlığım Adonay bilén, ki yarattı köklérni da yérni. **(71)** Maxtovlıdır Adonay dünyağa dégin. **(72)** Qayyam da köni.

(73) Mén yalbaramın aldıña bar köñülim bilén: **(74)** yarılqağın méni söziné köré.

(75) Yarılqağın méni éy Téñri şagavatıña köré, köp raximlériñé köré yılım étkin gunaxlarımni. **(76)** Köp yuvğın méni gunaxımdan, da yazığımdan témiz étkin méni. **(77)** Ki gunaxımni mén bilirmin, da yazığım qarşımdadır dayım. **(78)** Saña yalğız yazıqlı boldım, da ol yamanlıqnı énayétlériñé qıldım, anıñ uçun rast bolırsın sözlégéniñdé, témiz bolırsın şaraatqa turğanında. **(79)** Muna gunax bilén yaratıldım da yazıq bilén qızdı méni anam. **(80)** Muna könilikni qıldıñ bögréklérdé da yaşıрын yérdé usnı bildirdiñ maña. **(81)** Saçqın méni ézop bilén da témiz bolayım, yuvğın méni da qardan artıq ağarayım. **(82)** Éşittirgin maña biyénmékni da sévinmékni, biyéngéylér süyéklér ki yançtıñ. **(83)** Yaşırgın xazratlarıñnı yazıqlarımdan, da cumle gunaxlarımni yılım étkin. **(84)** Témiz köñil yaratqın maña, Téñri, da qolaylı can yanğırtqın içimdé. **(85)** Taşlamağın méni xazratıñ aldıñdan da ayruqsı alhémiñni almağın méndén. **(86)** Qaytarğın maña biyénméqniñ yarılğaşıñnı, da comart can bilén tayağın méni. **(87)** Ögrétéyim gunaxlılarğa yollarıñnı, da yazıqlar Saña qaytqaylar. **(88)** Qutqarğın méni qanlardan éy Téñri, Téñrиси yarılğaşımmıñ, qıçqırır tilim rastlığıñnı. **(89)** Éy Adonay, érinlérimni açqın, da ağızım añlatsın maxtovıñnı. **(90)** Ki kilémézsın qurbañnı da bérgéymin, olalanı qabul étmézsın. **(91)** Qurbanları Téñriniñ sıñık canlı, sınğan da yançılğan köñülini Téñri kör étmégin. **(92)** Yaraştırğın kiléniñ bilén Çionni, qondarğın qalélérni Yéruşalayımniñ.

(93) Vaxtta kilérsin qurbanlarıñ rastlıqnıñ, çığarlar mizbéyaxıñ olanı da olasın kohénniñ ol vaxtta üstüné buğalar. **(94)** Qutqarğın ulusıñnı, da alğışlağın ülüşiñni, da kötkin alarnı da kötérgin ol dünyağa dégin. **(95)** Maxtovlıdır Adonay dünyağa dégin. **(96)** Qayyam da köni.

(97) Sévindirgin canı quluñnıñ, ki Saña canımni kötérirmin.

(98) Saña Adonay canımni kötérirmin Téñrim, Saña işandım, uyalmamdır, biyénmegéylér duşmanlarım ménim uçun. **(99)** Dağın cumle musanıvçılarıñ

uyalmağaylar, uyalğaylar ol tanuvçılar boş. **(100)** Yollarıñnı éy Adonay bilédirgin maña, izlériñni ögrétkin maña. **(101)** Bastırğın méni köniliğñ bilén da ögrétkin maña, ki Sénsin Téñrim yarılğaşımñnı, Saña musandım har kün. **(102)** Sağınğın raximlériñni éy Adonay da şağavatlariñnı, ki dünyadandır alar. **(103)** Yazıqlarñı yaşıqlarımñnı, da gunaxlarımñı sağınmağın şağavatiña köré sağınğın maña Sén, yaxşılığñ uçun éy Adonay. **(104)** Yaxşı da doğrıdır Adonay, anın uçun ögrétir yazıqlılarını qaytma téşuva yolu bilén. **(105)** Késtirir yuvaşlarını şaraatta, da ögrétir yuvaşlarğa yolın. **(106)** Cumle işléri Adonaynıñ şağavat da könilik, saqlavçılarğa şartın da tanıklıqların. **(107)** Adıñ uçun Adonay boşatqın gunaxımñı ki köptir ol. **(108)** Kümdir bu ol kişi qorquvçısı Adonaynıñ, ögrétir anı yol bilén ki saylar. **(109)** Canı yaxşılıq bilén qonar, da urluğı méréslér yérni. **(110)** Sırı Adonaynıñ qorquvçılarına, da şartın bildirmé alarğa. **(111)** Közlérim dayım Adonayğa, ki ol çığarır avdan ayaqlarımñı. **(112)** Qayırılğın maña, ki yalgız da yarlıdır mén. **(113)** Tarlıqları köñilimni pék kénérttilér, qıstuvlarımñdan çığarğın méni. **(114)** Körgin qıyınımñı da émgégimni, da boşatqın cumle yazıqlarımñı. **(115)** Körgin duşmanlarımñı ki köbéydilér, da xorliğın avanlıqñnı körlédilér méni. **(116)** Saqlağın canımñı da qutkarğın méni, uyalmamdır ki sığındım Saña. **(117)** Tügéliliq da doğrıliq saqlarlar méni, ki musandım Saña. **(118)** Yulğın éy Téñri İsrayélñi cumle tarlıqlarından. **(119)** Yular Adonay canı qullarınñı, da véran bolmaslardır cumle ol sığınvçılar añar. **(120)** Maxtovlıdır Adonay dünyağa dégin. **(121)** Qayyam da köni.

(122) Ol Téñri tügélidir yolu anıñ, aytuvu Adonaynıñ sızğırılğandır, qalqandır ol, cumle ol sağınvçılarğa añar. **(123)** Aytuvları Adonaynıñ témiz aytuvlar, qalqandır ol, cumle sağınvçılarğa anar. **(124)** Aytuvları Adonaynıñ témiz aytuvlar, sızğırılğan kümüş kibik bégindén yérniñ, qal ölüngén yédi kérétlér. **(125)** Biyéñirmin aytuvıñ uçun tapqan kibik köp olca. **(126)** Né tatlı boldılar tañlayıma aytuvıñ, baldan artıq ağzıma. **(127)** Solağı kibik balnıñdır aytuvları tatlılıqñnı, tatlıdır caña da oñamaq suyaqqa. **(128)** Sızğırılğandır aytuvı ğayét, da qulıñ sévér anı.

(129) Da ayttı Adonay Moşégé démé. **(130)** Da sén sözlégın oğlanlarıña İsrayélñiñ démé ték şabbatlarımñı saqlañız, zira nişandır ol Ménim arama da arañızğa davurlarıñızğa bilmégé ki Ménmiñ Adonay ayruqsı étivçi sizni. **(131)** Da saqlañız ol şabbatnı, ki qodéşdir ol sizgé. **(132)** Altı künlér qılıñsın iş, da ol yédinci kündé şabbat şabbaton qodéş Adonayğa. **(133)** Da saqlasınlar oğlanları İsrayélñiñ ol şabbatnı, nizamda tutmağa ol şabbatnı, davurlarıña ömürlik şart. **(134)** Arama da arasına

oğlanların İsrayélniñ, nişandır ol dünyağa dégin, ki altı künlérdé yarattı Adonay ol kökni da ol yérni, da ol yédinci kündé batal oldı da muradı bitti. **(135)** Da topladı Moşé cumle camaatın oğlañların İsrayélniñ, da ayttı alarğa, bulardır ol sözlér, ki sımardı Adonay qılmağa alarnı, altı künlér qılınsın iş, da ol yédinci kündé olsun sizgé qodêş şabbat şabbaton Adonayğa.

(136) Maxtarın Adonaynı tirliklérimdé, zémér aytırın Téñrimé bolğanımda tiri.

VI. DUA

(1) Mizmor şırnıñ ol şabbat küngé.

(2) Yaxşıdır maxtov bérme Adonayğa da zémér aytma adıña éy biyik Téñri. **(3)** Añlatma érté bilén şağavatıñnı da inamlıǵıñnı kéçélérdé. **(4)** On kirişli qobuz bilén da lavut bilén xağ bilén da ğıcaq bilén. **(5)** Ki sévindirdiñ méni éy Adonay işlériñ bilén, işléri bilén qudratlarıñnıñ biyénirmin. **(6)** Né qadar ulğaydılar işlériñ éy Adonay, asrı térén boldılar sağışlarıñ. **(7)** Hayvan kişi bilméstir da déli añlamastır munı. **(8)** Ki yaşarğanda raşalar yaşot kibik, da çiçéklédiler cumle yalğançılıq qılıvçılar, téz bolma alar dünyağa dégin. **(9)** Da Sén biyik sén dünyağa dégin éy Adonay. **(10)** Ki muna duşmanlarıñ éy Adonay, ki muna duşmanlarıñ téz bolırlar, ayırılırlar cumle yalğançılıq qılıvçılar. **(11)** Da biyik éttiñ ğarğadan kibik başımnı bulğandım tazé yağğa. **(12)** Da baqtı közim yaman bağuvçılarımnı, turganlarında üstüné yamanlar, éşitirlér qulaqlarım. **(13)** Çadıq xurma térégi kibik yaşarır, sélvi kibik Lévanonda ulğaytır. **(14)** Ornatılğandırılar évindé Adonaynıñ azbarlarında Téñrimizni yaşarırlar. **(15)** Dağın ulğayırılar tirlik bilén, yaşar da tazélér bolırlar. **(16)** Añlatma ki doğrıdır Adonay, Téñrim, da yoqtır qıñğırlıq anda. **(17)** Maxtovlıdır Adonay dünyağa dégin. **(18)** Qayyam da köni.

(19) Da éndi né aytalım, Téñrimiz, mundan soñra ki kemişik miçvalarıñnı. **(20)** Yazıqlı boldıq atalarımız bilén, qıñğırlıq éttik, raşa éttik. **(21)** Bildik, Adonay, raşalıǵımıznı, gunaxlarımıznı, avanlıǵı atalarımıznıñ ki yazıqlı boldıq Saña.

(22) Da éndi Téñrimiz ol ulu ol bağatır, da ol qorquvlı Téñri, saqlavçı ol şartnı da ol şağavatnı, az bolmasın aldıña, cumle ol émgék ki taptı bizni xanlarımıznı, biylérimizni kohénlérimizni, da navilérimizni da atalarımıznı da cumle ulusıñnı, künlérindén xanlarıñ Aşurnıñ, uşbu küngé dégin. **(23)** Da Sén çadıq cumle ol kélgén uçun üstümüzgé, ki könilik qıldıñ da biz raşalıq éttik. **(24)** Qaytqın qaxiriñdén açuvuñnı

da ésayış bolğın yamanlıq uçun ulusiña. **(25)** Qaytqın qulların uçun şevatları uçun ulusiñniñ. **(26)** Qaytarğın bizni Adonay Saña, da qaytalım, yangırtqın künlérimizni évvélki kibik. **(27)** Da boşatqın gunaxlarımıznı da yazıqlarımıznı da ülüş alğın bizni. **(28)** Maxtovlıdır Adonay dünyağa dégin. **(29)** Qayyam da köni.

(30) Kütüvçi İsrayélni qulaq tutqın, köndérivçi qoy kibik Yoséfnı, otuvçısı ol kévurların balqıtqın aldıña Éfrayimniñ da Bényaminniñ da Ménaşeniñ, qozğağın bağatırılığını, da kélgin yarılğaşqa bizgé. **(31)** Téñri, qaytarğın bizni, da yarıq étkin xazratlarıñnı da qutulalım. **(32)** Éy Adonay Téñri Téñrısı çévaotniñ, qaçañğa dégin tütünlénirsın, téfilasıña ulusiñnı. **(33)** Aşattıñ alarğa ötmék köz yaş bilén, da içirdiñ alarğa, köz yaşları büyük olça bilén. **(34)** Qoydıñ bizni qavğa konşularımızğa, da duşmanlarımız ériklédilér bizni. **(35)** Éy Téñri Téñrısı çévaotniñ qaytarğın bizni, da yarıq étkin xazratlarıñnı da kutulalım. **(36)** Borlalıqnı Misirdén küçürdiñ, sürdiñ ulusları, da tiktiñ anı. **(37)** Xarırladıñ yolı aldıña, da tamurlandırdıñ tamurların, da toldırdıñ yérni. **(38)** Yabuldılar tağlar kölégesi bilén, da butaqları küçli sélvilér kibik. **(39)** Yabırırsın butaqların déñizgé dégin, da özéngé qalémlérin. **(40)** Né uçun buzdıñ azbarlarıñ, da çöplérler anı cumle kéçivçileri yolını. **(41)** Késér anı doñuz ormandan, da kiyigi doñuzniñ otlar anı. **(42)** Téñri Téñrısı çévaotniñ, qaytqın éndi baqqın köktén da körgin, da sağınğın bu borlalıqnı. **(43)** Da baxça ki tikti oñ qudratıñ, da butaq üstüné köbéytkin özgé. **(44)** Kérurılğan otqa késilgén, kişimindén xazratlarıñniñ tas bolırlar. **(45)** Bolğay qudratıñ kişi üstüné qudratıñ, oñlı üstüné adamniñ, köbéytkin özgé. **(46)** Da qayırılmalım Séndén, tirgiziñ bizni, da adıñ bilén çağırılın. **(47)** Éy Adonay Téñri Téñrısı çévaotniñ qaytarğın bizni, yarıq étkin xazratlarıñnı da qutulalım.

(48) Qutqarğın bizni, Adonay, Téñrimiz, da toplağın bizni uluslardan ayruqsı adıñnı maxtov bérmeç da maxtov bérmeç sıyıñnı. **(49)** Maxtovlıdır Adonay Téñrısı İsrayélniñ ol dünyadan ol dünyağa dégin. **(50)** Da aytır cumle ulusı amén. **(51)** Maxtañız Téñrini. **(52)** Maxtovlıdır Adonay dünyağa dégin. **(53)** Qayyam da köni.

(54) Aşıqqın bolışlığıma, éy Adonay yarılğışım.

(55) Kilégiñ Adonay yériñni, qaytarğın qaytuviñ Yakovniñ. **(56)** Boşatqın gunaxnı ulusiñniñ, yaptıñ cumle yazıqların dayım. **(57)** Çöplégiñ cumle kişimiñni qaytarğın açuvıñnı. **(58)** Qaytqın bizgé Téñrısı yarılğışımızniñ, da buzğın açuvıñnı birgémizgé. **(59)** Dünyağa dégin açuvlanırmısın bizgé, tartarmısın açuvıñnı, davurdan davurğa. **(60)** Muna Sén qaytqın tirgiziñ bizni, da ulusiñ sévinirlér sévgiñ bilén.

(61) Körgüzgin bizgé éy Adonay şağavatıñnı, da yarılğaşıñnı bérigin bizgé. (62) Éşitéyim né sözlér ol Téñri Adonay, ki sözlér ésénlik ulusıña da xasidlériné, da qaytmağaylar délilikké. (63) Téy yuvuqtır qorquvçılarına yarılğaşı, toxtama hörmét yérimizdé. (64) Şağavat da könilik uçradılar, rastlıq da ésénlik öküştiler. (65) Könilik yérdén bitsé, da rastlıq köktén bağar. (66) Dağın Adonay bérir ol yaxşılıqnı, da yérimiz bérir taxılın. (67) Kişiniñ rastlıq aldına yürür, da qoyar yolğa atlamların. (68) Maxtovlıdır Adonay dünyağa dégin. (69) Qayyam da köni.

(70) Da turmadı navi artıq İsrayéldé Moşé kibik, ki bildi anı Adonay aqıl aqılğa.

VII. DUA

(1) Téfilla Moşégé, navisi ol Téñriniñ.

(2) Adonay orun Sén boldıñ bizgé, davurdan davurğa. (3) Tağlar yaratılmaslarından burun, da yaratmaqtan burun yérni da dunyanı, da dünyadan dünyağa dégin Sénsin Téñri. (4) Qaytarırsın kişini yañılmaqqa dégin, da aytırsın, qaytıñız oğlanları adamnıñ. (5) Ki bin yıl énayatlarıña, tünégingi kün kibik ki kéçér da saqlav kibik kéçé bilén. (6) Saçarsın alarnı, yuxu kibik bolırlar, érté bilén yaşot kibik déğişirilir. (7) Érté bilén çiçéklér da déğişirilir, mǵırda késilir da qurur. (8) Ki tavusıldıq açuvıñ bilén, da qaxériñ bilén tavuldıq. (9) Qoyarsın gunaxlarımıznı qarşığa, gunaxlarını yaşıqlarımıznıñ, yarığına xazratlarıñnıñ. (10) Ki cumle künlérimiz qayırıldılar xışımıñ bilén, tavustıq yıllarımıznı söz kibik. (11) Künléri yıllarımıznıñ alarda yétmiş yıl, da éger köp ésé séksén yıl da quvatları émgék da yalğançılıq ki késilir téz da uçarmız. (12) Küm bilir quvatıñ açuvıñnıñ, da qorquvıña körédiz xışımıñ. (13) Sanı künlérimizniñ kérti bilindi da kétérim köñülgé usnı. (14) Qaytqın Adonay qaçañğa dégin. (15) Da asayış bolğın qullarıñ uçun. (16) Toydurğın bizni érté bilén şağavatıña da biyénelim da sévinélim cumle künlérimizdé. (17) Sévindirgin bizni künléri kibik ki qıynadıñ bizni yıllar kibik ki kördik yamanlıq. (18) Körinsin qullarıña işlériñ da sıyıñ oğlanlarıña. (19) Da bolğay tatlılığı Adonay Téñrimizniñ üstümüzge da işin qollarımıznıñ tüzügin üstümüzge da işin qollarımıznıñ tüzügin anı. (20) Maxtovlıdır Adonay dünyağa dégin. (21) Qayyam da köni.

(22) Kör étmégin adıñ uçun irénçi étmégin taxtıñ hörmétiñniñ, sağıñın buzmağın, şartıñnı birgémizge. (23) Sağıñın Adonay né boldı bizgé, baqqın da körgin urusfaylığımıznı. (24) Baqqın köktén da körgin, ayruqsı da körkli ornıñdan, qaydadır künlémegiñ da bağatırılıqlarıñ, mogarmağı canlınıñ da raximlériñ, maña çıdadılar.

(25) Ki Sénsin atamız, ki Avrağam bilmédi bizni, da İsrayél tanımadı bizni, Sénsin Adonay atamız, yuluvçımız dunyadadır adiñ. (26) Da éndi Adonay atamızdır Sén, bizmiz ol balçıq da Sénsin yaratıvçımız, da işi qudratıñnıñ cumlemiz. (27) Açuvlamağın Adonay déginçe ğayét, da dunyağa dégin sağınmağın gunaxnı, muña baqqın éndi, ulusıñ cumlemiz. (28) Ayruqsı şaharlarıñ boldılar yaban kibik, Çion yaban boldı, Yéruşalayim véran. (29) Ayruqsı da körkli évimiz, maxtadılar Séni atalarımız boldı küyméginé otnıñ, da cumle suklançılarımız boldı véranlıqqa.

VIII. DUA

(1) Kiduşot.

(2) Né köptir yaxşılığıñ Séniñ ki astradıñ qorquvçılarıña, qıldıñ işanıvçılarğa Saña, qarşısına adam ulanlarıñ. (3) Né qadar sıylıdır şağavatıñ éy Téñri da oğlanları adamnıñ köléğesindé qudratlarıñnıñ sığınırlar. (4) Toyarlar naamatıñdan éviñniñ da özéniñdén ézizlikleriñniñ içirirsın alarğa. (5) Ki birgéñdir çoqrağı tirlıkniñ, yarığıñ bilén körémiz yarıq. (6) Tartqın yoğarırdan şağavatıñnı bilivçilérgé, da rastlığıñnı doğru köñüllilérgé. (7) Da rastlığıñ Téñri biyikké dégin, ki qıldıñ ululuqlar Téñri kümdir Séni kibik. (8) Yoqtır ayruqsı Adonay kibik ki yoqtır Séndén başqa, da yoqtır Téñri Téñrimiz kibik.

(9) Da sén ayruqsı, qayyam oturuvcı, maxtovları İsrayélniñ.

(10) Şabbatlarımın saqlaıñız, da miqdaşımdan qorquñız, Ménmin Adonay. (11) Har kişi anasından da atasından qorquñız, da şabbatlarımın saqlaıñız, Ménmin Adonay Téñriñiz. (12) Ménmin Adonay ayruqsıñız, yaratıvçı İsrayélni, xanıñız. (13) Da ulğayırmin da ayruqsı bolırmın, da bilinirmin, közlérinçé köp uluslarıñ, da bilgéylér ki Ménmin Adonay. (14) Da ayruqsı adımnı bildirirmin, ortasında ulusım İsrayélniñ, da yéñil étmémdir ayruqsı adımnı dégin, da bilgéylér ol uluslar ki Ménmin Adonay, ayruqsı İsrayéldé.

(15) Yuluvçımız Adonay çévaotdır adı, ayruqsı İsrayélniñ.

(16) Xan boldı Téñri uluslar üstüné, Téñri oturdı ayruqsı taxtın üstüné. (17) Da Téñri dunyağa dégin toxtar, tüzüdi törégé taxtın. (18) Olturadır taxtı üstüné biyik da kötürülgen, da étékléri tolturadırlar ol éziz évini. (19) Otlı malaxlar turur édiler qatından anıñ, altı qanatlar birsiné, ékisi bilén yabar édi yüzléri, da ékisi bilén yabar édi ayaqların, da ékisi bilén uçar édi. (20) Da çaqırır édi bu muñar da aytır édi:

Ayruqsı, ayruqsı, ayruqsı Adonay çévaot, tolıdır cumle ol yér hörméti.

(21) Büyüktir bolğay ol köklér üstüné, éy Téñri, cumle ol yérı üstüné sıyıñnıñ.
(22) Da qorqarlar uluslar atından Adonaynıñ, da cumle xanları ol yérniñ hörmétindén.
(23) Ki qondardı Adonay Çionnı, aşqara boldı hörméti bilén. (24) Da aşqara bolır kavodı Adonaynıñ, da körérlér cumle tén birgé, ki buyruğı Adonaynıñ sözlédi.

(25) Alğışlıdır sıyı Adonaynıñ ornundan.

(26) Né bilén qarşılایım Adonaynı, né bilén Téñrisiné biyikniñ, qarşılایamı anı olalar bilén, buzovlar bilén, birér yaşlar. (27) Qabul étermin Adonay biñléri bilén qoçqarlarınıñ, tüménléri bilén özenlériniñ yağnıñ, bérsémin tunğuşumrı gunaxım uçun, yemişin qursağımrıñ, yazığı uçun canımrıñ. (28) Añlatma saña adam, né yaxşıdır, da né Adonay izléydir séndén, ki ançaq qılma şaraat da sévmé şağavatrı, da témiz étmé, yürüméginé Téñriñ bilén. (29) Éşitkin Maña Yakov da İsrayél atalmışım, Ménmin ol Ménmin burun, dégin Ménmin soñra.

(30) Éşitkin İsrayél, Adonay Téñrimiz, Adonay birdir.

(31) Birdir Téñrimiz, biyiktir Biyimiz, ayruqsı da layıqdır adı dunyağa dégin.

(32) Da sévgin Adonay Téñriñni bar köñiliñ bilén, da bar canıñ bilén, da bar muradıñ bilén. (33) Da bolğaylar uşbu sözlér, ki Mén sımarladırımı saña bugün köñilim üstüné. (34) Da ögrétkin aları oğlanlarıña, da sözlégin alar bilén, oturğaniñda éviñdé da yürüğüniñdé yolda, da yatqanıñdan burun, da turğaniñdan soñra. (35) Da bağlağın aları nişanğa qoluñ üstüné, da bolsınlar sağınmaqlıqqa arasıña közlériñniñ. (36) Da yazğın aları, yaşmaqları üstüné éviñniñ da qabaqlarıñda. (37) Anıñ uçun sağıngaysız da qılğaysız cumle miçvalarımı, da bolğaysız ayruqsılar Téñriñizgé. (38) Ménmin Adonay Téñriñiz, ki çığardı sizni Misir yérindén, bolmağa sizgé Téñrigé, Ménmin Adonay Téñriñiz.

(39) Adonay Téñrimiz Téñrisi birdir da könidir. (40) Da Toranı tügélidir da könidir. (41) Da ayruqsılığı téfilla évi könidir. (42) Da naviléri könidir. (43) Da ayruqsı şabbatları könidir. (44) Da légzaları, da töréléri, da saqlavları, da qararları, da cumle sözléri könidir. (45) Da Adonay ol Téñrisi könidir. (46) Téñri ol tirligi da padişa ol dunyanıñ, açuvından sarsıy yérı, da turmaylar uluslar. (47) Da ayırmağın ağızımdan söziñ könilikniñ déginçe gayét ki şaraatlarıña musandım. (48) Da bolır Adonay xanğa cumle ol yér üstüné, ol kündé bolır Adonay birdir da adı birdir. (49) Xan bolır Adonay dunyağa dégin, Téñriñni Çion davurdan davurğa. (50) Maxtañız Téñrini. (51) Xanlığıñ xanlığı cumle dunyalarnıñ, da xoqumdarlığıñ har davurdan davurğa. (52) Ki

Adonaynıdır ol xañlığı, da xoqumdardır uluslarğa. **(53)** Adonay xan bola, Adonay xan boldı, Adonay xan bolır dünyağa dégin. **(54)** Maxtovlıdır Adonay dünyağa dégin. **(55)** Qayyam da köni.

(56) Téñri yarılqar bizni, da alğışlar bizni, yarıq étér xazratlarıñ birgémizgé dayım. **(57)** Bilmé yérdé yolını, cumle uluslarda yarılğaşıñnı. **(58)** Maxtarlar Séni uluslar éy Téñri, maxtarlar Séni uluslar cumleleri. **(59)** Sévinirlér da biyénirlér umatlar, ki şaraat étérsin uluslarğa doğrılıq bilén, da umatlarını yérdé köndéirsin alarnı dayım. **(60)** Maxtarlar Séni uluslar, éy Téñri, maxtarlar Séni uluslar cumleleri. **(61)** Yér bérdi taxilin, alğışlar bizni Téñri Téñrimiz. **(62)** Alğışlar bizni Téñri, da qorqarlar andan cumle qıyırları yérniñ. **(63)** Maxtovlıdır Adonay dünyağa dégin. **(64)** Qayyam da köni.

(65) Qutqarğın Adonay ulusını, qalğanıñ İsrayélniñ. **(66)** Qutqarğın ulusını da alğışlağın ülüşini, da kötkin alarnı da kötérğın alarnı ol dünyağa dégin. **(67)** Maxtovlıdır Adonay dünyağa dégin. **(68)** Qayyam da köni.

(69) Maxtarlar Séni Adonay cumle işleriñ, da xasidlériñ maxtarlar Séni.

(70) Maxtovlı Sénsin, éy Adonay, Téñrisi İsrayélniñ, Atamız, ol dünyadan ol dünyağa dégin. **(71)** Sénsiñ, éy Adonay, büyükligi da bağatırılığı, da ıyını, da mükémmélligi, da sanavı cumle kibik ol köklérgé da ol yérgé. **(72)** Séniñ, éy Adonay, xanlığı, da Sén toxtavçı cumle üstüné. **(73)** Da barlıq da sıyı aldıñdan, da Sén érklénirsın cumle üstüné da qolında küç da quvat, da érkiñdédır ulu étmé da kiplémé barçanı. **(74)** Da éndi, Téñrimiz, biz maxtov bérémiz Saña, da şuqur étémiz éziz adına. **(75)** Da biz maxtarmız Téñrini, éndidén da dünyağa dégin. **(76)** Maxtañız Téñrini. **(77)** Maxtovlıdır Adonay dünyağa dégin. **(78)** Qayyam da köni.

(79) Maxtovlıdır Adonay, ki bérdi tınçlıq ulusına İsrayélğa, cumle néçik ki sözlédi, tüşmédi bir köz cumle ol yaxşı sözindén, ki sözlédi qolu bilén Moşe qulunıñ.

(80) Bolğay Adonay Téñrimiz birgémizgé néçik ki boldı atalarımız bilén, kémişmégéy bizni da tişlémégéy bizni. **(81)** Qayıрма köñülimizni añar, yürümé cumle yolları bilén, da saqlama miçvalarnı, da rasimlériñ da şaraatlarıñ, ki sımarladı atalarımızğa. **(82)** Da bolğaylar uşbu sözlérin, ki yalbardım aldıña Adonaynıñ, yuvuqlar Adonay Téñrimizgé kün da gécé, qılma şaraatıñ qulunıñ da şaraatıñ ulusı İsrayélniñ, kémin künniñ künündé bilmék uçun cumle ulusları ol yérni, ki Adonay oldır ol Téñri, yoqtır dégin. **(83)** Adonay oldır ol Téñri, Adonay oldır ol Téñri, Adonay

oldır ol Téñri yoğarı üstüné ol köklér da aşağıdan ol yérni yoqtır dégin. **(84)** Ol Adonay Téñrimiz, cumle ol yér üstüné şaraatlarıñ.

(85) Da éndi Adonay Téñrimiz, ki çığardıñ ol ulusıñnı yérindén Misirniñ küçlü qudrat bilén, da qıldıñ öziñé atlıq uşbu kün kibik, yazıqlı boldıq raşalıq éttik. **(86)** Adonay cumle rastlıqlarıña köré, qaytqın éndi açuvıñ da qaxiriñ, şaxarıñ Yéruşalayimdan ayruqsı tağıñdan ki yazıqlarımız bilén da gunaxları atalarımıznıñ bilén, Yéruşalayim da ulusıñ urusfaylıqqa cumle çöpçüvrélérimizgé.

(87) Da éndi éşitkin Téñrimiz téfillasına quluñnıñ da yalbarmaqlarına, da yarıq etkin xazratlarıñnı, ol véran bolğan, mikdaşıñ üstüné Adonay uçun. **(88)** Qayırğın Téñrim éşitiviñni da éşitkin, açmağın közlériñni da körgin véranlıqlarımıznı, da ol şaxarnı ki ataldı adıñ üstüné, ki düğül rastlıqlarımız uçun, biz tüşüréydirmiz yalbarmaqlarımıznı aldıña, ki ol köp raximléniñ uçun. **(89)** Adonay éşitkin, Adonay boşatqın Adonay tınlağın da qılğın kéçiktirméñiz, Sény uçun, Téñrim, ki adıñ ataldı şaxarıñ üstüné da ulusıñ üstüné. **(90)** Qaytqın qaxiriñdén açuvıñnı da ésayış bolğın yamanlıq uçun ulusıña. **(91)** Qaytqın qullarıñ uçun şağavatları uçun ulusıñnıñ. **(92)** Qaytarğın bizni Adonay Saña, da qaytalım, yangırtqın künlérimizni évvélki kibik. **(93)** Da boşatqın gunaxlarımıznı da yazıqlarımıznı da ülüş alğın bizni. **(94)** Maxtovlıdır Adonay dünyağa dégin. **(95)** Qayyam da köni.

IX. DUA

(1) Qoltqa indüvin

(2) Maxtovlıdır Adonay Téñri Téñrisi İsrayélniñ, da qılıvçı acayıplér yalğız. **(3)** Da maxtovlıdır adı hörmétiñniñ dünyağa dégin, da tolar hörméti cumle ol yérni. **(4)** Amén vé amén.

(5) Bolğay şirinligiñ, éy Adonay Téñrimiz da Téñrisi atalarımıznıñ, kéşké ülüşimiz bolğay saqlavı ézizlikni ayruqsı şabbatıñnı zévdalıq bilén da séfa bilén. **(6)** Bolmağay né zorlığı né qayğı né sarnavı künlérdé rahatlığımıznıñ. **(7)** Ki Sénsin, Adonay Téñrimiz, yarattı işlériñ ol altı künlérdé da ol yédinci kündé Sén boldırdı işlériñ da şabbat étti, da ayruqsı étti anı, da alğışladı anı cumledén künlérni yaratqan, da ayırmadı anı ol şabbat küni da séfa küni ulusıñ uçun davurlarıñızda saqlav kibik dünyağa dégin. **(8)** Da éndi Adonay Téñrimiz bérgin bizgé aşığımıznı ol altı künlérdé işini rahatlıq bilén da tülé bilén, da toldırğın bizni xayırıñ da bérgin bizgé baqışlarını kollarıñdan seçmék uçun kün ayruqsı şabbatnıñ cumle künlérdé, ki yazılmış: égér

qaytarsın şabbat kündé ayağıñnı, qılma kiléklérniñni ayruqsı künimdé, da atasañ şabbatqa éziz, ayruqsısıña Adonaynıñ sıylı, da sıylasañ anı qılmaqdan yollarıñnı, tapmaqdan kiléğiñni da sözlémé ol vaxtta ézizlénirsın qatıña Adonaynıñ, da atlandırırmın séni biyikléri üstüné yérniñ, da aşatırmın saña ülüşin Yakovnıñ atañnıñ, ki buyruğı Adonaynıñ sözléri. **(9)** Bolğaylar qabullıqqa aytuvları ağzımnıñ, da fikri köñülimniñ aldıña éy Adonay, Téñrim da yuluvçım.

X. DUA

(1) Qoltqa indüvin

(2) Qoltqa bilén ol adıñ ol sıylı da ol qorqunçlı, ol Téñri ol ulu da ol bağatır, saqlavçı ol şartın da ol şirinlikni qullarıña, keldik aldıña yalbarma Saña da qolmaq kıblalarıña: **(3)** raxmétléğin bizni da qabul étkin yalbarmağımıznı qurbanlar ornıña da çığarmaqlar ornıña, anıñ uçun ki musandıq Saña da adıña inandıq, ki yaqın vaxtta yulursın bizni. **(4)** Amén.

(5) Açınız maña qabaqların rastlıqñıñ, kéléyim alar bilén maxtayım Téñrini.

(6) Budır ol qabaq Adonayğa, çadıqlar kélirlér anıñ bilén. **(7)** Maxtarımın Séni ki coğap bérdiñ maña, da boldıñ maña yarılğaşqa. **(8)** Adonay quvat ulusıña bérir, Adonay alğışlar ulusıñ ésénlik bilén.

(9) Sağınıñız Torasın Moşé qulumnıñ, néçik ki sımardıdım anar Xorivda cumle İsrayél uçun rasimler da şaraatlar.

(10) Adonay kilér rastlığı uçun ulğaytır Toranı da sıylı étér. **(11)** Toranı sımardıdı bizgé Moşé méréslük camaatına Yakovnıñ. **(12)** Da budır ol Tora ki qoydı Moşé aldına oğlanlarınıñ İsrayélniñ. **(13)** Da budır ol miçva ol rasimler da ol şaraatlar ki sımardıdı Adonay öz arada da oğlanlarıña İsrayél arada Sinay tağğa Moşé aşıra. **(14)** Maxtovlıdır Adonay dünyağa dégin. **(15)** Qayyam da köni.

(16) Şabbatlarda “İtro” da “Vaéthannan” On sözléri Téñriniñ aldıña arttırgéy téfillanı amutğa 187.

XI. DUA

(1) Oxumaqtan son Toranı

(2) Maxtovlıdır ki bérdi Tora ulusına İsrayélgé, maxtovlıdır ol da maxtovlıdır adı ol dünyağa dégin.

(3) Andan son:

(4) Maxtovlı Sénsin, Adonay, Téñrimiz padişa ol dunyaniñ, ki sayladı navilérni doğrılıq bilén, da yarılqadı alarğa da sözlériniñ doğrılıqta ayıldılar.

(5) Maxtovlı Sénsin, Adonay ki sayladı Toranı da Moşe quluñni, da İsrayélni, ulusıñni, da navilérni doğrılıq bilén da könilik bilén.

(6) Da quvandırlar ol köklér, da biyéndir ol yér, da aytarlar uluslarda Adonay xan bola. (7) Adonay xan bola, Adonay xan boldı, Adonay xan bolır dünyağa dégin.

(8) Adonay Téñrisi atalarımızniñ Avrağam İçxak da İsrayél. (9) Saqlağın bunı ol dünyağa dégin, bu qatı sağışlarnı yürékniñ ulusıñ da Saña iymégéy yürékléri.

(10) Éñké burunraq da başlıqtan raxmétlégéy Qaray ulusun birliği uçun adınıñ. (11) Da qayyam étkéy bar xabarların da uvunçların vaxtımızda da künlérimizdé tézçé da yuvuq vaxtta, da aytayıq: amén. (12) Da dağın köplüginé köré şévağatlarıñniñ da ululığına köré ğaşğaxasıñni, ol xayıfsırğay da raxmétlégéy, da körkéytkéy, da ulu étkéy, da büyük étkéy, da sıylı étkéy bizni, ki keldik da ıştırıldık bugün şabbat kündé uşbu orunğa yalbarma alnına Téñrimizniñ da saqlama ayruqsı şabbatlarıñ Adonayniñ, ol ülüş bérilgénlerni bizgé vaxtıdan atalarımızniñ da ulanlarımızğa da bizdén sortun.

(13) Adonay éşitkéy qoltqamızıñı da qulaq salğay yalbarmaqlarımızğa, da qayırmağay éşitiviñ sözüimizgé. (14) Da qaruv bérgey çağırğan küñümüzde, da caxtlağay yuluv étmé bizgé. (15) Çağırğanımızdan burun ol tabulğay bizgé, ki yazılğan: “Da Bolğay çağırmaslarından burun da Mén coğap bérirmin, dağın alar sözléméslérindén burun, da Mén éşitirmin”.

(16) Da qutqarğay bizni Adonay bar tarlıqtan da qısıqlıqtan, da aytayıq: amén. (17) Maxtovlıdır Adonay dünyağa dégin. (18) Qayyam da köni.

XII. DUA

(1) Yol alğışı

(2) Adonay Téñrimiz da Téñrisi atalarımızniñ, ol Téñri ol ulu ol kip da ol qorqunçlu. (3) Ol taclanğan tacı bilén kértilikniñ, da éşitivi sözlériñ qoltqa töğüvçilériñniñ. (4) Yaxşılıqları bilén ol çébérler da ol tügengénsizler, alğışlağay da saqlağay, da abrağay..... (5) ki çığadır (çığadırlar) yoluña, da aytayıq: amén. (6) Adonay adı uçun ol ulu, köndérgéy anı (alarnı) tüz ızlar bilén, da abrağay anı (alarnı) bar yamandan da tüşlü uçurlardan, da qaytırğay anı (alarnı) bazlıqta. (7) Alğışlı bolğay çığışı, da alğışlı bolğay kirişi. (8) Da qayyam étkéy Téñri, maxtavı köterilgéy anıñ (alarnıñ) üstüné, ki yazılğan: muna Mén bolırmın birgéñé da saqlarmın séni barında ki

yürürsün. Çağırsañ da qaruv bérirmin, izlésəñ Məni da tabulırmin. **(9)** Maxtovlıdır Adonay dünyağa dégin. **(10)** Qayyam da köni.

XIII. DUA

(1) Xasta alğışı

(2) Adonay raxmétləri bilén ol köplér, da şağavatlari bilén ol ulular da ol qayyamlar, xayıfıngay da raxmétlégéy da xayıflağay..... **(3)** ki tüşti xastalığına.

(4) Adonay raxmétləri bilén ol köplér savuqtırğay anı xastalığından, da oñaltqay anı sızlavından, da kiplégéy anı sızlavlı töşék üstüné, da raxmétléngéy anıñ üstüné. **(5)** Da turğuzğay anı, da savuqtırğay xastalığından.

(6) Da qayyam bolğay anıñ üstüné oxuv, né ki yazılğan: **(7)** égér tıñlama tıñlasañ avazın Adonaynıñ, Téñriñni, da körüngin éneyatlarında qılsın, da qulaq salğın saruvlarıña, da saqlağın bar rasimlérin Anıñ, bar ol xastalıqnı ki qoydım Misirdé, qoymaymın üstüné, ki Mén Téñri oñaltıvçı sėni. **(8)** Da kėtirgėy Téñri sėndén bar xastalıqnı da bar sızlavıñnı. **(9)** Oñaltqın éy Téñri, da oñalayım, yarlığaşlağın mėni da yarlığaşlanayım, ki maxtovlıdır Sėn.

(10) Qoltqa bilén oñaltqın éndi anı!

(11) Qoltqa bilén oñaltqın éndi anı!

(12) Qoltqa bilén oñaltqın éndi anı!

(13) Maxtovlıdır Adonay dünyağa dégin. **(14)** Qayyam da köni.

XIV. DUA

(1) Zėxér

(2) Alğışlı bolsın ési çadıqlarnıñ vé aqıllılarnıñ, vé tğéllilėrniñ vé ézizlėrniñ. **(3)** Vé dağın ési uçmaqlınıñ..... alğışlı bolsın da savultır. **(4)** Téñrisi İsrayėlniñ raatlandırsın anı yaxşı yataqta çadıqlar arasına, ki yaşaylar cénétté. **(5)** Vé yapulsın anı üstüné naslı yazılmış Torada: **(6)** quvanışsınlar xasidlér atlıq bilén sévinişsınlér yataqları üstüné. **(7)** Yarıq balqıy çadıqqa vé doğrı yürėklilėrgé quvanç. **(8)** Quvanışsınlar çadıqlar Adonay bilén vé sıyı étiñiz ayruqsı adıña. **(9)** Da bolsın canı bağlanğan bavulğa tirligé Adonay Téñrimizniñ. **(10)** Amén.

XV. DUA

(1) Açıp ġėhalnı sızlėylér:

(2) Da maxtarlar adı Adonayniñ, ki adını yalğızniñ qampayğan, sıyı ol yér üstüné da ol köklér üstüné. (3) Ol qozğadı buşın ulusıñniñ, sıyın cumle xasidlériñniñ, oğlanların İsrayélniñ, ulusın yaqın anıñ. (4) Maxtañız Téñrini.

XVI. DUA

(1) Turup Toranı ğéxalğa sözléylér:

(2) Da turup anı orunğa ayttı: qaytqın Adonay tüméngé biñlér İsrayélniñ.

(3) Sandır ol ulusqa ki bular bolsa anar, sandır ol ulusqa ki Adonay Téñri Téñrisi anıñ.

XVII. DUA

(1) Téfilla çağurayım

(2) Zira altı künlérdé yarattı Adonay ol kökni da ol yérni, ol déñizni da cumleni ki alarda, da şabbat étti ol yédinci kündé. (3) Anıñ uçun alğışladı Adonay ol şabbat künni da ayruqsı étti anı.

(4) Zira sımarladı saña Adonay, Téñriñ, qılmaq édi ol şabbat künni.

(5) Yoqtır Téñrini Séndén başqa, da yoqtır qalénı Séndén başqa, yoqtır ayruqsını Adonay kibik, yoqtır Séndén başqa, da yoqtır sığınçnı Téñrimiz kibik.

(6) Yoqtır Téñrimiz kibik, yoqtır Biyimiz kibik, yoqtır Xanımız kibik, yoqtır Yuluvçımız kibik, yoqtır Yarılğaşçımız. (7) Kümdir Téñrimiz kibik, kümdir Biyimiz kibik, kümdir Xanımız kibik, kümdir Yuluvçımız kibik, kümdir Yarılğaşçımız kibik.

(8) Maxtov bérémiz Téñrimizgé, maxtov bérémiz Biyimizgé, maxtov bérémiz Xanımızğa, maxtov bérémiz Yuluvçımızğa, maxtov bérémiz Yarılğaşçımızğa. (9)

Maxtovlıdır Téñrimiz, maxtovlıdır Biyimiz, maxtovlıdır Xanımız, maxtovlıdır Yuluvçımız, maxtovlıdır Yarılğaşçımız. (10) Sénsin Téñrimiz, Sénsin Biyimiz, Sénsin Xanımız, Sénsin Yuluvçımız, Sénsin Yarılğaşçımız. (11) Sén turğın raximlégin Çionnı,

ki vaxttır yarılğama anı ki keldi vadé. (12) Alğışı Adonayniñ üstüñizgé, alğışladıq sizni, adı bilén Adonayniñ. (13) Adonay sağındı bizni da alğışlağay bizni, da alğışlağay évini Aaronniñ, da alğışlağay évini Lévininiñ, da alğışlağay uşbu éziz camaatnı, da alğışlağay bar camaatın Yéşurunniñ, da alğışlağay qorqaqlar Adonaydan ol kiçilérni da ol ulular bilén. (14) Arttırğay Adonay üstüñizgé da oğlanlarıñız üstüné. (15) Alğışlılardırsız Adonaydan, yaratıvçı ol kökni da ol yérni. (16) Azdan bolır biñgé, da azdan ki küçlü ulusqa, Mén Adonay, vaxtında aşıqtırırımın anı. (17) Köndérir Yéruşalayımını Adonay, tözülgénlérin İsrayélniñ çöplér. (18) Yaratıvçı sözün

érinlériniñ, ésénlik, ésénlik yıraqqa da yuvuqqa, ayttı Adonay, da oñğaltırmin anı. **(19)** Xoqumdarlıq da qorquv anda, yaratıvçı dunyanı biyiklériné. **(20)** Adonay quvat ulusıña bérir, Adonay alğışlar ulusın ésénlik bilén. **(21)** Maxtovlıdır Adonay dünyağa dégin. **(22)** Qayyam da köni.

(23) Maxtovlıdır adı Sėniñ Téñrisi ol téñrilėrniñ da Biyi ol biylėrniñ, Sėn yarattı mėni raxmėtlėriñ bilén ol köplėr da urdı maña can da bėrdi maña us da bilmėk yomaqlama bağatırılıqlarıñnı yaşıрмаğın qıblalarıñnı, ki tardır maña, téz qaruv bėrgin maña da yırlama tamaşalıqlarıñnı, ki Sėn ol yaratıvçı da tüzüvçı bar ol canlarnı, bėslėvçı da yém bėrivçı barçağa, olturuvçu Tora bilén, tiri tutuvçu şağavat bilén da köp raxmėtlėr bilén, da barça ki ol can içimdé borçlumnın mėn şuqur bėrmė éziz adıña, maxtanma maxtovıñ bilén. **(24)** Sėn, éy Téñri, yalğızov Biy maxtalğan köplügü bilén maxtovlarnıñ da sıy aytuvmaqlarnıñ, maxtalğan da ayruqsalğan yoğarılarga da aşağılarda.

(25) Kėtėrsin qollarıñı:

(26) Égér éndi taptım şirinlik énayatlarıñda, qabul étkin yalbarmagımnı, da qılğın qoltqamnı, da xor baqmağın qıyınım, imėndirmėgin mėni da yaşıрмаğın qıblalarıñnı mėndén, ki tardır maña, téz qaruv bėrgin maña.

(27) Yibėrsin qollarıñı:

(28) Yoqtır maña babası Sėndén başqa, yoqtır maña Sėndén başqa küm ki fayda étkin canıma, ki yėsisı ol yuluvnıñ da ol bağatırılıqnıñ Sėnsin, da érkındėdir kũç da quvat, da érkındėdir ulu étmė da kiplémė barçanı

(29) Bolğaylar qabullıqqa aytuvları ağızımnıñ da fikiri kėnũlimniñ aldıña éy Adonay Téñrim da yuluvçım. **(30)** Maxtovlıdır Adonay dünyağa dégin. **(31)** Qayyam da köni.

(32) Turup din yėsisı éksi dé yanına camaatqa aytsın:

Qoltqañız qabul bolğay! **(33)** Amén.

(34) Bazlıq, bazlıq, bazlıq bar ulusqa.

(35) Maxtovlıdır Adonay dünyağa dégin. **(36)** Qayyam da köni.

XVIII. DUA

(1) Şabatta “İtro” vé “Vaétxanan” On sözlėri Téñriniñ aldıña qatqın:

(2) Mėnmin, Mėnmin Adonay, da yoqtır Mėndén başqa yarlığaşlavçı. **(3)** Mėn añlattım da yarlığaşladım da eşittirdim, da yoq édi sizgé yat, da siz tanıqlarım, sözi

Adonayniñ, da Mén Téñri. **(4)** Siz tanıqlarım sözi Adonayniñ, da qulum ki sayladım; anıñ uçun ki bilgésiz da inanğaysız Maña da añlağaysız ki Mén ol, burun Méndén yaratılmadı Téñri, da Méndén başqa bolmastır. **(5)** Da Mén Adonay Téñriñ yérindén Misirniñ, hanuz olturğızırmin sėni çatırlarda avalğı vaxtlarda kibik. **(6)** Dağı avaldan Mén ol, da yoqtır qudratımdan qutqarıvçı, qılsam da küm qayttır anı. **(7)** Küm işlėdi da qıldı, çağırdı ol dorlarını avaldan; Mén Adonay burunğı, da kėlésilėrdėdé Mén ol. **(8)** Da Mén Adonay Téñriñ yérindén Misirniñ; da téñrini Méndén başqa bilmėgin, da yarlığaşlavçı yoqtır Méndén başqa. **(9)** Mén Adonay Téñriñ ol çığarıvçı sėni yérindén Misirniñ, kėñértkin kilėgiñni, da toldururmin anı. **(10)** Éşitkin ulusım da sözlėyim, İsrayėldė tanıq étėyim sėndė; Ménmin Adonay, Tėnri sėniñ.

XIX. DUA

(1) Şabatta yanğı ay aldına:

(2) Bolğay qabulluq alından Adonayniñ raxmėtlėmé bizni, da ayama ol qırançı da ol çaypavçunu da ol qılıçni da ol açlıqni da yėsirlikni da talanmakni üstümüzden, da évlėri üstündén bar ulusımızniñ, da aytayıq: amén. **(3)** Bolğay qabulluq alından Adonayniñ qayyam étmé bizgė bar uslularıñ ulusımızniñ; alarnı da ulanların alarnıñ da üvrünivçilėrin bar oluruş orunlarında, da aytayyıq: amén. **(4)** Bolğay qabulluq alından Adonayniñ ki eşitkėymiz da xabėrlėngėymiz yaxşı xabėrlėr, yarlığaşlı xabėrlėr da uvunçlı xabėrlėr dört taraflarından ol yėrniñ, da aytayıq: amén. **(5)** Yaxşı bėlgi bilėn bolğay bizgė yanğı ay (Artarık aynıñ, Qural aynıñ, Başqusqan aynıñ, Yaz aynıñ, Ulağ aynıñ, Çürük aynıñ, Ayruqsı aynıñ, Küz aynıñ, Soğum aynıñ, Kış aynıñ, Qaraqış aynıñ, Süyünç aynıñ, Artıqsı aynıñ) qaysı bolır (burunğı, ékinçi, üçünci, dörtünci, bėşinci, altıncı, yėdinci) künündė aftanıñ. **(6)** Yañğırtqay anı Adonay üstümüzgė da bar ulusımız üstünė bar orunlarda, qayda ki alar tabuladırlar; yaxşılıqqa da alğışqa, biyėnçké da quvançqa, yarlığaşqa da uvunçqa, bėslėnmėkkė da yém tapmaqqa, yaxşı eşitivlėrgė da yaxşı xabėrlėrgė, da yağmurlarğa vaxtlarında, da tğél oñaltmaqqa, da aytayıq: amén.

(7) Maxtovlıdır Adonay dunyağa dėgin. **(8)** Qayyam da köni.

XX. DUA

(1) Yuxuğa yatmaq qoltqası

(2) Maxtovlı Sénsin Adonay Téñrimiz padişa ol dunyanı yibérivçi çömélin tüşniñ közlérime da çirimni bébéklérime. (3) Da bolğay kilégiñdé, Adonay Téñrimi, tüş bérmeç maña bazlıq bilén, da turmaq maña bazlıq bilén.

(4) Da kélméylér maña yuxular yamanlı, yarlığaş bérgin maña cumle qazalardan. (5) Yarıq bérgin közlérime yéné dé, da kélmé maña ölüm tüşi. (6) Qollarına béréyim canımnı. (7) Sén qutardıñ méni éndi, Adonay, doğru Téñrisi. (8) Maxtovlıdır Adonay dünyağa dégin. (9) Amén vé amén.

XXI. DUA

(1) Alğış aşamaq aldına

(2) Maxtov bériñiz Adonayğa, ki yaxşıdır, ki dünyağa dégindir şağavatı. (3) Közléri barınıñ télmérédilér Saña, da Sén bérésin alarğa yémlériñ vaxtıñda. (4) Aşaysın qudratıñnı da toydurasın bar tirini kilégiñdé. (5) Maxtovlı bolğay Téñrimiz, ol béslevçi barların. (6) Amén.

XXII. DUA

(1) Ötmék üstüné

(2) Maxtovlı Sénsin Adonay Téñrimiz padişa ol dunyanıñ çığarivçi ötmék ol yérdén. (3) Amén.

XXIII. DUA

(1) Şarap üstüné

(2) Maxtovlı Sénsin Adonay Téñrimiz padişa ol dunyanıñ ol bérivçi bizgé biyénç da quvanç alğış da onarmaq, da yarativçi yemişin ol borlalıqnıñ. (3) Amén.

XXIV. DUA

(1) Öñgé içkilér üstüné

(2) Maxtovlı Sénsin Adonay Téñrimiz padişa ol dunyanıñ ol bérivçi bizgé biyénç da quvanç alğış da onarmaq da ki ol barısı bolundı kilégiñ anıñ. (3) Amén.

XXV. DUA

(1) Qısqa alğış aşamaqdan son

(2) Tabu étémin Adonayğa köp şirinliginé köré ki cannı talçıqqan da açıqqan yaxşılıqnı toydırdı. (3) Ol bérivçi ötmék cumle téngé da dünyağa dégindir şağavatı. (4) Maxtovlı Sénsin Adonay ol béslevçi barlarını. (5) Amén.

XXVI. DUA

(1) Aşamaqdan son

(2) Maxtovlı bolğay béslevçimiz, maxtovlı bolğay toydırıvçımız, maxtovlı bolğay içirivçimiz. (3) Maxtovlıdır Téñri yém bérivçi barıña ki dunyağa dégindir sağavattı. (4) Tabu étémiz Saña, küçlü Téñrimiz, ki aşadıq bérnélériñdén, da ki yaxşılıgıñ bilén tiri tutasın bizni. (5) Maxtovlı bolğay adı Téñriniñ, ol yém bérivçi barıña. (6) Amén.

XXVII. DUA

(1) Yolğa çıqmaq qoltqası

(2) Çıraqtır ayağıma söziñ, da yarıqlıq yoluma. (3) Atlamlarımñı tüzügin yaxşığa, da süründürmégın ayağımnı. (4) Onartqın yolımñı da boluşqın maña, bolğın qatımda qayda ki yürüsém. (5) Amén.

XXVIII. DUA

(1) Sağınç ölgén uçun

(2) Sağınçı rastlarnıñ bolğay alğışqa. (3) Da sağınçı tüzlérniñ, aqıllılarnıñ, aruvlarnıñ da ézizlérniñ bolğay alğışqa. (4) Da alay sağınçı abaylı..... (5) alğışqa da tirlikké bolğay. (6) Amén. (7) Küçlü Téñri sağınğay canı anıñ (alarnıñ) da toxtatqay anı (alarnı) tınçlıqlarda. (8) Yaşırgay kölégésinde hörmétiniñ ol ulu da tüyünçiginé ol tirlikniñ bağlağay anı (alarnı). (9) Amén.

XXIX. DUA

(1) Tan qoltqası

(2) Tabu étémin Saña Padışa ol dunyalıq ki şirinligiñé köré qaytardı maña canımñı. (3) Da bar vaxtta qayda mén canım bilén, mén maxtov bérém adıña.

(4) Qatqınğın:

(5) Atamız, ki köklérdé maxtovlı bolğay birligi adıñnıñ, da kip bolğay biyligiñ, da kilégiñ köklérgé yoğartın, da yér üstüné aşığartın. (6) Kündégi ötmégimizni bérğın bizgé da boşatqın bar yazıqlarımızñı. (7) Tüz yollarıñdan azaştırmağın bizni, ançaq qutqarğın bizni azğırtıvçıdan. (8) Amén.

2.2. KIRIM KARAYLARININ CUMARTESİ DUALARI ESERİNİN TÜRKİYE TÜRKÇESİNE AKTARIMI

I. DUA

(1) Adonay, duamı işit ve yakarışım sana gelsin.

(2) Işığını ve hakikatini gönder onlar bana yol göstersiz, beni kutsal dağa ve senin mesken yerlerine eriştirsinler.

(3) Ey Adonay Çevaot! Mesken yerlerin ne sevgilidir! (4) Ruhum, Adonay'ın avlularına hayran kalır ve de onu arzular, gönlüm ve bedenim ebedi olan Tanrı'da sevinir. (5) Adonay Çevaot, hükümdarım ve Tanrım; kuş kendisine bir yer bulur ve kırlangıç da kendisine yavrularını koyacak bir yuva bulur, (bense) sunaklarındayım. (6) Evinin sakinlerine senalar (olsun), keza seni daima överler. (7) Gücünü senden alan, gönlünde senin yolların olan adama senalar (olsun). (8) Dut ağaçlarının vadisinden geçenler orayı pınara çevirirler, göller de bereketli yağmurlarla örtülür. (9) Onlar savaştan savaşa giderler, Siyon Dağı'nda Tanrı'ya görünürler. (10) Ey orduların Tanrısı Adonay Tanrım! Yakup'un Tanrısı; duamı işit, bana daima kulak ver! (11) Ey Tanrı! Hanlarımızı gör ve Mesihleri'nin yüzlerine bak. (12) Avlularındaki bir gün bin günden daha güzeldir, kötülük çadırlarında yaşamaktansa Tanrı'nın evinin eşğinde oturmayı yeğlerim. (13) Adonay Tanrı; güneş ve kalkandır, Adonay hoşluk ve şeref verir, (onun yolunda) mükemmelce yürüyenleri iyilikten mahrum etmez. (14) Adonay Çevaot, sana güvenen adama senalar (olsun). (15) Adonay, sonsuza dek övgüye layık (olacaktır). (16) Ebedidir ve hakikattir.

(17) Herkes ayağa kalkar.

(18) Adonay Tanrımız, yaratıcımız, kurtarıcımız, yaratanımız, kutsalımız. (19) O, dünyada tektir. (20) Hakikattir.

(21) İsrail işit! Adonay Tanrımız, Adonay birdir.

(22) Adonay adın sonsuza dek (yaşayacaktır), Adonay hatıran çağdan çağa (ulaşacaktır), Adonay yeryüzünü bilgelik ile kurdu, gökleri akıl ile yarattı. (23) Adonay, şefkatin göklere kadardır, verdiği güven göklere kadardır. (24) Adonay, tahtını gökte yarattı ve onun hükümdarlığı herkese hükmetti. (25) Adonay, hükümdarımız; adın bütün yeryüzünde öyle saygındır ki sen gökyüzünden buraya kadarsın. (26) Adonay; hepimiz kulaklarımızla işittik, senin gibisi yoktur ve senden

başka ilah yoktur. **(27)** Adonay; senin gibisi yoktur, sen yücesin ve senin adının kudreti yücedir. **(28)** Sen yücesin ve yarattığın şaşırtıcı şeyler yücedir, tek yaratıcı sensin. **(29)** Adonay yalnızca sensin, sen yarattın o gökleri; gökleri ve göklerin bütün askerlerini, o yerin ve göğün hepsini, o denizlerin hepsini, ve hepsini sen diriltirsin, gökyüzünün askerleri sana secde ederler. **(30)** Biz de Adonay’a kulluk ederiz çünkü Tanrımız odur. **(31)** O Tanrımdır ve ben onu överim, o babamın Tanrısıdır ve ben onu yüceltirim. **(32)** Tanrım sensin, seni överim, Tanrım; sana saygı gösteririm.

(33) Adonay’ı övünüz, çünkü o güzeldir, çünkü rahmeti sonsuzdur.

(34) O meleklerin Tanrısını övünüz, çünkü rahmeti sonsuzdur.

(35) O efendiler efendisini övünüz, çünkü rahmeti sonsuzdur.

(36) Büyük şaşırtıcı şeylerin yegane yaratıcısıdır, çünkü rahmeti sonsuzdur.

(37) O göğü akıl ile yaratandır, çünkü rahmeti sonsuzdur.

(38) Yeri sular üstüne yayandır, çünkü rahmeti sonsuzdur.

(39) Yüce ışıklar yaratandır, çünkü rahmeti sonsuzdur.

(40) Rahmeti sonsuz olduğundan güne hakim olmak için güneşi;

(41) Rahmeti sonsuz olduğundan geceye hakim olmak için ay ve yıldızları (yaratandır).

(42) Bütün canlılara ekmeğini verendir, çünkü rahmeti sonsuzdur.

(43) O göğün Tanrısını övünüz, çünkü rahmeti sonsuzdur.

(44) Ey Adonay! Biz nasıl senden ümit ettik, senin (de) merhametin bizim üzerimize olsun. **(45)** Adonay, sonsuza dek övgüye layık (olacaktır). **(46)** Ebedidir ve hakikattir.

(47) Yer, gök ve Tanrı’nın bütün askerlerinin yaratılışı tamamlanır. **(48)** Tanrı yaptığı işleri yedinci günde tamamladı, o yedinci günde (ise) yaptığı bütün işleri bıraktı. **(49)** Tanrı, o yedinci günü kutsadı ve onu kutsal kıldı, çünkü o yüzden bütün işini bıraktı, Tanrı kutsamadan önce her şeyi yarattı. **(50)** İsrail oğulları, o Cumartesi gününü nesilleri için ebedi bir ahit (olarak) nizama sokup muhafaza etsinler. **(51)** O gün, İsrail oğullarıyla arasında sonsuza dek bir işaret olarak kalacaktır çünkü Tanrı; yeri ve göğü altı günde yarattı, yedinci günde yok oldu ve isteği son buldu. **(52)** Musa bütün İsrail oğulları cemaatini topladı ve onlara söyledi, Adonay’ın onlara yapmaları için buyurduğu o sözler şunlardır: Altı gün iş yapılsın ve o yedinci gün size Adonay için kutsal Cumartesi Şabat’ı olsun, o anda herkes yaptığı işe son versin. **(53)** O

Cumartesi gününde meskenlerinizde ateş yakmayın. **(54)** Cumartesilerimi muhafaza edin ve tapınaklarıma saygı duyun, Adonay benim. **(55)** Herkes, ana babasına saygı duysun ve Cumartesilerimi muhafaza etsin. **(56)** Adonay Tanrınız benim.

(57) Sözleri Yakup’a rehberdir, emirleri ve kanunları İsrail’e. **(58)** Başka hiçbir ulusa böyle yapmadı ve onlar (da) bu kanunları bilmediler. **(59)** Tanrıyı övünüz.

(60) Ey yüce Tanrı! Seni övmek ve adına ilahi söylemek ne güzeldir! **(61)** Sabah, şefkatini; geceleri güvenini anlatmak ne güzeldir!

II. DUA

(1) Şükür için mezmur: **(2)** Yeryüzünün bütün insanları, Adonay için haykırın. **(3)** Adonay’a sevinçle kulluk yapın, huzuruna haykırarak gelin. **(4)** Adonay Tanrı odur, bilin, bizi o yarattı ve biz onunuz, onun ulusu ve sürüsünün koyunuyuz. **(5)** Kapılarına şükür ile, avlularına övgü ile gelin; onu övün, adını övün. **(6)** Çünkü Adonay güzeldir, rahmeti sonsuzdur ve güveni dünyanın sonuna kadardır. **(7)** İlk sözü ve adaletinin bütün kanunları doğrudur. **(8)** Sen, emirlerinin buyruklarını sonuna dek muhafaza etmeyi buyurdun.

(9) Adonay, Musa’ya konuşmasını söyledi. **(10)** İsrail oğullarına buyur ve onlara söyle. **(11)** Bana makbul kurbanımı, ateşi ve kokusu üstünde olarak vaktinde sunmaya dikkat etsinler. **(12)** Ve onlara söyle, Adonay’a sunacağınız o ateşi üstünde kurban şudur; koyunlar birer yaşındayken sağlıklıdır, bunlardan ikisini daima her gün kurban (et). **(13)** Bir koyunu sabah kurban et ve ikinci koyunu akşam kurban et. **(14)** Bir kovanın dörtte biri oranında yağ ile yoğrulmuş onda bir oranında buğday ununu kurban için (sun). **(15)** O buyurulan Sina dağında, Adonay için ateşi üstünde makbul bir kurban kokusu daima olsun. **(16)** Ve Adonay için koyun başına bir kovanın dörtte biri oranında şarap adağını kutsal bir yerde (dök). **(17)** Ve o ikinci koyunu, akşama sabahki kurban gibi sun ve şarap adağında olduğu gibi yap, Adonay’a ateşi ve kokusu üstünde makbul bir kurban olarak sun.

(18) Harun; o iki akşam mumları yaktığında tuttursun, bu sizin nesillerinizin her birinde Adonay’ın huzurunda daima (yanacak olan) tütsüdür. **(19)** Akşam vaktinde olduğu gibi, her sabah kalkıp Adonay’a şükretmeye ve onu övmeye (başlasınlar).

(20) Tanrı’nın adını ilahiyle övüyorum ve büyüklüğünü şükürle yüceltiyorum.

III. DUA

(1) Cumartesi günü için Zebur’dan bir ilahi.

(2) Ey yüce Tanrı! Seni övmek ve adına ilahi söylemek ne güzeldir! (3) Sabah, şefkatini; geceleri güvenini anlatmak ne güzeldir! (4) On telli kopuzla, arpla, telli çalgıyla, kemanla... (5) Ey Adonay! Beni yarattıklarınla sevindirdin, kudretinle yarattıklarına seviniyorum. (6) Ey Adonay! Yarattıkların ne kadar büyük, düşüncelerin ne kadar derin! (7) Bunu, hayvan olan bilmez ve ahmak olan anlamaz. (8) (Daha sonra) sonsuza dek yok olsunlar diye, günahkarlar çayır gibi yeşerince yalancılık yapanların hepsi çiçek gibi açtı. (9) Ey Adonay! Sen yücesin, sen sonsuza dek var (olacaksın). (10) Ey Adonay! Ki böylece düşmanların derhal yok olur, bütün yalancılık yapanlar bölünür. (11) Başımı gergedanlar gibi büyük yarattın, (ben de) başımı taze yağa buladım. (12) Gözüm bana kötü bakanları görür, kulaklarım kötüler ayaklandıklarında duyar. (13) Erdemli insan hurma ağacı gibi serpilir, Lübnan'daki selviler gibi yükselir. (14) Onlar, Adonay'ın evinde ekilmişlerdir ve Tanrımızın avlularında yeşerirler. (15) Hayat ile de büyürler, genç ve taze olurlar. (16) Adonay'ı anlatmak doğrudur, o benim Tanrımdır ve onda eğrilik yoktur. (17) Adonay, sonsuza dek övgüye layık (olacaktır). (18) Ebedidir ve hakikattir.

(19) Kudüs; eğer seni unutursam sağ elim çalmayı unutsun, eğer seni anmazsam, eğer seni sevincimden üstün tutmazsam dilim damağıma yapışsın. (20) Sen; başımıza gelen her şeyde, adil olduğun için adaletini sürdürdün ama biz günah işledik. (21) Hiddetinin öfkesinden dön ve ulusun kötülüğe karşı huzur bulsun. (22) Kulların ve halkının soyları için dön. (23) Adonay bizi sana döndür ve sana çevrilelim, günlerimizi önceki gibi iyileştir. (24) Günahlarımızı ve suçlarımızı bağışla ve bizi mirasın kabul et. (25) Adonay, sonsuza dek övgüye layık (olacaktır). (26) Ebedidir ve hakikattir.

(27) Ey Adonay! Tanrılar arasında senin gibisi yoktur ve işleri işlerin gibi olan yoktur. (28) Adonay; senden başka senin gibi kutsal olan yoktur. Tanrımız gibi başka bir Tanrı yoktur.

(29) Sen; kutsalsın, ebedi sakınsın ve İsrail'in övgülerisin.

(30) Kurtuluşa erenler, düşmanın elinden Adonay kurtardı, diyorlar.

(31) Adı, kutsal İsrail'in kurtarıcısı Adonay Çevaot'tur.

(32) Onlar, (birbirlerine) seslenir ve şöyle derlerdi:

Adonay Çevaot kutsal, kutsal, kutsaldır; bütün yeryüzü hürmetiyle doludur.

(33) Adonay Siyon Dağı'nı kondurdu ve onun haşmeti ile aşikar oldu.

(34) Adonay'ın itibarı, onun yerinden kutsaldır.

(35) İki kere bağlılıkla söyleyelim: İsrail işit, Adonay Tanrımız, Adonay birdir.

(36) Tanrımız birdir, beyimiz yücedir, saygın adı kutsal ve yücedir, o (adı) sonsuza dek (yaşayacaktır).

(37) Adonay Tanrını bütün gönlünle, bütün canınla, bütün arzunla sev. **(38)** Bugün sana buyurduğum işte bu sözler gönlünde olsun. **(39)** Bunları çocuklarına öğret, evinde otururken, yolda yürürken, yatmadan önce ve ayağa kalktıktan sonra onlara söyle. **(40)** Buna bir işaret olarak, onların elinin üstünü bağlayın ve gözlerinin arasında hatırlanmaya layık şekilde olsunlar. **(41)** Bunları evin eşiklerinin üstüne ve kapılara yazın, (böylece) onu hatırlayacaksınız, bütün emirlerini yerine getireceksiniz ve Tanrınız için kutsallar olacaksınız. **(42)** Adonay Tanrınız benim, size Tanrı olmak için sizi Mısır ülkesinden çıkardım, Adonay Tanrınız benim.

(43) Adonay Tanrımız tektir ve doğrudur, Tevrat'ı tamamlar ve doğrudur, kutsal ibadethanesi doğrudur, nebileri doğrudur, kutsal Cumartesileri doğrudur, kaideleri, vasiyetleri, kararları ve bütün sözleri doğrudur. **(44)** Adonay Tanrı doğrudur. **(45)** O yaşayan ve dünyanın padişahı olan Tanrı, hiddetiyle yeri sarsar ve uluslar ayakta duramazlar. **(46)** Doğruluğun sözünü sonsuza dek ağzımdan ayırma çünkü senin şeriatlarından ümit ettim. **(47)** Adonay bütün o yeryüzündekilere hükümdar olacak, o gün Adonay bir olacak ve adı bir olacak. **(48)** Adonay sonsuza dek hükümdar olacak, Siyon Dağı'nın Tanrısı nesilden nesle (sürecek), Tanrıyı övün. **(49)** Hükümdarlığın bütün nesillerin hükümdarlığıdır ve hükümdarlığın her bir nesilden her bir nesle (sürecektir). **(50)** O hükümdarlık Adonay'ındır ve o ulusların hükümdarıdır. **(51)** Adonay hükümdar olsun, Adonay hükümdar oldu, Adonay sonsuza dek hükümdar kalacak. **(52)** Adonay, sonsuza dek övgüye layık (olacaktır). **(53)** Ebedidir ve hakikattir.

(54) Adonay; ulusunu, İsrail'in geri kalanını kurtar. **(55)** Ulusunu kurtar ve mirasını kutsa, onları gözet ve sonsuza dek yükselt. **(56)** Adonay, sonsuza dek övgüye layık (olacaktır). **(57)** Ebedidir ve hakikattir.

(58) Adonay, senin bütün yarattıkların seni över ve dindarların seni över.

(59) Herkes oturur.

(60) Adonay övgüye layıktır çünkü ulusu İsrail'e sakinlik verdi, kulu Musa ile söylediği bütün o güzel sözlerinden bir tek ateş (bile) düşmedi.

(61) Adonay Tanrımız nasıl ki atalarımız ile oldu bizimle (de) birlikte olsun, bizi terk etmesin ve dişlemesin. (62) Atalarımıza; gönlümüzü ona çevirmeyi, bütün yollarında yürümeyi, emirlerini, buyruklarını ve kanunlarını korumayı buyurdu. (63) Adonay'ın huzurunda gece gündüz yakardığım işte bu sözlerim Adonay Tanrımıza yaklaşsın ki o, her gün kullarının ve İsrail ulusunun mukadderatını (yaratsın). (64) O, yeryüzünün bütün ulusları (tarafından) bilinebilmek için (vardır), Adonay Tanrı odur, onun gibisi yoktur. (65) Adonay Tanrı odur, Adonay Tanrı odur, yukarıda gökler üstünden aşağıda yere kadar onun gibisi yoktur. (66) O Adonay Tanrımızdır, kanunlarının hepsi yeryüzü içindir.

(67) Adonay Tanrımız merhamet ve bağışlama üzeredir ama biz ona karşı inatçıydık. (68) Biz, yalvarışlarımızı onun huzuruna doğruluklarımızdan değil, onun çok (olan) merhametinden (ötürü) düşürüyoruz. (69) Adonay işit! Adonay bağışla! Adonay dinle ve geciktirmeden yap! Tanrım; adın, senin için, şehrin ve ulusun adı (olarak) anıldı. (70) Hiddetinin öfkesinden dön ve ulusun kötülüğe karşı huzur bulsun. (71) Kulların için, ulusunun soyları için dön. (72) Adonay bizi sana döndür ve sana çevrilelim, günlerimizi önceki gibi iyileştir. (73) Günahlarımızı ve suçlarımızı bağışla ve bizi mirasın kabul et.

(74) Tanrı, sonsuza dek övgüye layık (olacaktır). (75) Ebedidir ve hakikattir.

(76) Bizi hayrıyla Siyon Dağı'na bağışla, Kudüs'ün duvarlarını inşa et. (77) Adonay; Kudüs'ü inşa edecek, İsrail'den dağılanları toplayacak. (78) O, ağızdan çıkan sözün yaratıcısıdır, Adonay; “uzağa ve yakına sağlık (veririm) ve iyileştiririm” dedi. (79) Hükümdarlık ondadır ve korku onadır, o; dünyanın yüceliklerini yaratandır. (80) Adonay ulusuna güç verir, Adonay ulusunu esenlik ile kutsar. (81) Adonay, sonsuza dek övgüye layık (olacaktır). (82) Ebedidir ve hakikattir.

(83) Beylerin beyi ve Tanrıların Tanrısı; senin adın övgüye layıktır, beni çok (olan) merhametlerinle sen yarattın, bana ruh üfledin, mucizelerini ilahiyle söylemek ve kahramanlıklarını anlatmak için bana akıl ve bilgi verdin, ki sen bütün o ruhları yaratan ve düzenleyensin, sen herkese erzak veren ve besleyensin, Tevrat ile yaşatansın, iyilikle ve çokça merhametlerle diri tutansın, ben ruhumun tamamı içimdeyken senin adını kutsamayı ve senin övgün ile övünmeyi sana borçluyum. (84) Sen, ey yegane Tanrı! Övgülü ve itibarlı sözlerinin çokluğu ile övülen hükümdarsın, yukarılara ve aşağılara kadar kutsal eyllenerek övülensin.

(85) Ellerinizi kaldırın:

(86) Eğer şimdi senin gözünde nezaket bulduysam yalvarışımı kabul et ve duamı gerçekleştir, derdimi hor görme, beni utandırma ve yüzünü benden sakınma, ben dardayım, bana hemen cevap ver.

(87) Ellerinizi indirin:

(88) Bana senden başka baba yoktur, ruhuma senden başka fayda edecek kimse yoktur, o kurtuluşun ve o kahramanlığın sahibi sensin, güç ve kuvvet senin hükmündedir, her şeyi yüceltme ve güçlendirme senin hükmündedir.

(89) Ey Adonay Tanrım ve kurtarıcım! Ağzımdan çıkan sözler ve gönlümdeki düşünceler huzurunda kabul olsun. **(90)** Adonay, sonsuza dek övgüye layık (olacaktır).

(91) Ebedidir ve hakikattir.

(92) İki din (lideri) de ayağa kalkıp cemaatin yanında söylesin:

Duanız kabul olsun! **(93)** Amin.

(94) Bütün ulusa; esenlik, esenlik, esenlik!

(95) Adonay, sonsuza dek övgüye layık (olacaktır). **(96)** Ebedidir ve hakikattir.

(97) Adonay! Sabahları sesimi duy, sabahları duamı senin için düzenler ve korurum. **(98)** Ey Adonay! Ben sana yalvarırım ve sabahları duam seni karşılar.

(99) Işığını ve hakikatini gönder onlar bana yol göstere, beni kutsal dağa ve senin mesken yerlerine erdirtsinler.

(100) Duam tütsü gibi önüne uçsun, akşam kurbanının avuçlarımdan yükselmesi gibi. **(101)** Adonay, ağızma muhafız koy, dudaklarımın hareketini muhafaza et. **(102)** Ey Adonay! Dudaklarımı aç ve ağzım övgünle ağılsın. **(103)** Ağzım, Adonay'ın övgüsünü söyleyecek ve bütün insanlar kutsal adı dünyanın sonuna kadar övecek.

(104) Adonay'ın adı, şu andan sonsuza dek övgüye layık olacak. **(105)** Adonay'ın adı, güneşin parlamasından batmasına dek övgüye layık olacaktır.

IV. DUA

(1) Davut'a.

(2) Bütün ciğerlerim! Canım Adonay'ı ve kutsal adını övün. **(3)** Canım Adonay'ı övün ve mezuzaların hiçbirini unutmayın. **(4)** Bütün günahları bağışlayan odur, bütün hastalıkları iyileştiren odur. **(5)** Mezardan hayatları kurtaran odur, seni merhamet ve şefkatle kuşatan odur. **(6)** Yaşlıları nimet ile doyuran odur, delikanlıları

kartal gibi dinçleştirir. **(7)** Adonay, bütün zulme uğrayanlar için adalet ve yargı yaratandır. **(8)** Yollarını Musa'ya ve işlerini İsrail oğullarına bildirir. **(9)** Adonay merhametli ve bağışlayıcıdır, öfkesi uzun (sürer) ve çok şefkatlidir. **(10)** Kızgınlığı ömür boyu sürmez ve sonsuza dek kin tutmaz. **(11)** Bize suçlarımıza göre davranmadı ve günahlarımıza göre karşılık vermedi. **(12)** Ki göklerden yeryüzüne büyüklük ne kadarsa, onun merhameti de ondan korkanlara o kadar güçlendi. **(13)** Doğunun batıya uzaklığı ne kadarsa günahlarımızı bizden o kadar uzak etti. **(14)** Bir baba, oğullarına nasıl merhamet ediyorsa Adonay (da) ondan korkanlara öyle merhamet etti. **(15)** Ki o, yaratılışımızı bildiği için bizim toprak olduğumuzu hatırlamıştır. **(16)** İnsanın günleri çayır gibidir, öyle tarla çiçeği gibi çiçeklenir. **(17)** Ki yel eser ve yok olur, yerini de (artık) tanımayacaktır. **(18)** Adonay'ın şefkati, ondan korkanlar için nesilden nesle (sürecektir) ve adaleti (de) oğullarının oğullarına kadar. **(19)** Kanunlarını koruyanlara ve emirlerini hatırında tutanlara kötü muamele etme. **(20)** Adonay, tahtını gökte yarattı ve onun hükümdarlığı herkese hükmetti. **(21)** Adonay'ı, melekleri, sözü kuvvetli olan kahramanları övün, kelimelerinin sesini (işitin). **(22)** Adonay'ın bütün askerlerini ve isteğini yerine getiren yardımcılarını övünüz. **(23)** Adonay'ın bütün işlerini, her yerdeki hükümdarlığını övünüz. **(24)** Canım Adonay'ı övünüz.

(25) Yegane şaşırtıcı şeyler yaratan İsrail'in Tanrısı Adonay Tanrı övgüye layıktır. **(26)** Her yer onun hürmetiyle dolacak ve hürmetli adı sonsuza dek övgüye layık olacaktır. **(27)** Amin ve amin.

(28) Ayağa kalkınız, Adonay Tanrımızı sonsuza dek övünüz. **(29)** Hürmetli adını överler ve bütün kutsamalar, övgüler yüce olur. **(30)** Ellerinizi kutsala kaldırınız ve Adonay'ı övünüz. **(31)** Uluslar; Tanrımızı övünüz, ve övgüsünün sesini duyurunuz. **(32)** Cemaatler ve her kim ki İsrail'in kaynağından, Tanrı'yı övsün. **(33)** İsrail'in bütün soyu, Adonay sayesinde dürüst olur ve övülür. **(34)** Adonay'dan korkanlar; onu övünüz, Yakup'un bütün soyu; ona hürmet ediniz, İsrail'in bütün soyu; ondan korkunuz.

(35) İsrail, işit! Adonay Tanrımız, Adonay birdir.

(36) Adonay Tanrım seni bütün gönlümle överim ve adına sonsuza dek hürmet edeceğim.

(37) Adonay adın sonsuza dek (yaşayacaktır), Adonay hatıran çağdan çağa (ulaşacaktır). **(38)** Adonay yeryüzünü bilgelik ile kurdu, gökleri akıl ile yarattı.

(39) Adonay; şefkatin göklere kadardır, sadakatin göklere kadardır. (40) Adonay, tahtını gökte yarattı ve onun hükümdarlığı herkese hükmetti. (41) Adonay, efendimiz, adın bütün yeryüzünde ne kadar saygındır, ki itibarın gökyüzünden buraya kadardır. (42) Adonay; kulaklarımızla işittik, senin gibisi yoktur ve hiçbir yerde senden başka ilah yoktur. (43) Adonay, senin gibisi yoktur; sen yücesin ve adının kudreti yücedir. (44) Ulusların padişahı, senden kim korkmaz? (45) Şunu yalnızca sana (benzetirim); o ulusların bütün akıllı kişileri arasında hükümdarlıkların hiçbirinde senin gibisi yoktur. (46) Tanrım sen yücelikler yaptın, senin adaletin en yücesine kadardır, Tanrım senin gibi kim vardır? (47) Ey Adonay! Melekler arasında senin gibi kim vardır? Gökte senin gibi güçlü ve kutsal, dehşet övgüler sahibi, şaşırtıcı şeyler yaratan kim vardır? (48) Şaşırtıcı şeyler yaratan Tanrı sensin, o uluslar da kudretini dile getirmiştir. (49) Adonay! (50) Sen Tanrısın ve seni yüceltirim, adını överim, ki sen olağanüstü şeyler yarattın, işlerin ilki gerçeklikler ve doğrulardır.

(51) Tanrı; ışığa, ol, dedi ve ışık oldu.

(52) O ışığı ve karanlığı yaratan övgüye layıktır, esenliği ve kötülüğü yaratan Adonay övgüye layıktır, işte bu her şeyi yaratan odur. (53) Işığı giysi gibi saran, gökleri bez gibi diken... (54) Dağları ve rüzgarı yaratan, insana aklını herhangi bir şeye şahit olarak veren, tan vaktini karanlığa geri çeviren, yeryüzünün yüksekliklerini ezen odur. (55) Orduların Tanrısı Adonay, onun adıdır.

(56) Adonay'ın adı, şu andan sonsuza dek övgüye layık olacak. (57) Adonay'ın adı, güneşin parlamasından batmasına dek övgüye layık (olacaktır).

(58) Gelin, Adonay yaratıcımızın önünde secde edelim ve diz çökelim, diz üstünde duralım. (59) Mesken yerlerine gelelim, saygıdeğer makamında secde edelim. (60) Adonay'a kulluk edelim çünkü Tanrımız odur. (61) O Tanrımdır ve onu överim. (62) O babamın Tanrısıdır ve babam onu yüceltir. (63) Tanrım sensin, seni överim, Tanrım; sana saygı gösteririm.

(64) Herkes ayağa kalkar.

(65) Adonay'ı övünüz, çünkü o güzeldir, çünkü rahmeti sonsuzdur.

(66) O meleklerin Tanrısını övünüz, çünkü rahmeti sonsuzdur.

(67) O efendiler efendisini övünüz, çünkü rahmeti sonsuzdur.

(68) Büyük şaşırtıcı şeylerin yegane yaratıcısıdır, çünkü rahmeti sonsuzdur.

(69) O göğü akıl ile yaratandır, çünkü rahmeti sonsuzdur.

(70) Yeri sular üstüne yayandır, çünkü rahmeti sonsuzdur.
(71) Yüce ışıklar yaratandır, çünkü rahmeti sonsuzdur.
(72) Rahmeti sonsuz olduğundan güne hakim olmak için güneşi;
(73) Rahmeti sonsuz olduğundan geceye hakim olmak için ay ve yıldızları (yaratandır).

(74) Bütün canlılara ekmeğini verendir, çünkü rahmeti sonsuzdur.

(75) O göğün Tanrısını övünüz, çünkü rahmeti sonsuzdur.

(76) Ey Adonay! Biz nasıl senden ümit ettik, senin (de) merhametin bizim üzerimize olsun. (77) Adonay, sonsuza dek övgüye layık olacaktır, ebedidir ve hakikattir.

(78) Cumartesi gününü kutsamak üzere hatırla. (79) Altı gün (boyunca) çalış ve her işini bitir, o yedinci gün Cumartesi günüdür, Adonay Tanrı içindir. (80) Ne oğlunun ne kızının ne kulunun ne kölenin ne hayvanının ne de şehrindeki garibin işini yap, çünkü Adonay; yeri, göğü, denizi ve onların hepsini o altı günde yarattı, yedinci günü (de) Şabat günü yaptı. (81) Onun için Adonay Cumartesi gününü kutsadı ve onu kutsal yaptı.

(82) Ey yüce Tanrı! Seni övmek ve adına ilahi söylemek ne güzeldir! (83) Sabah, şefkatini; geceleri güvenini anlatmak ne güzeldir! (84) Hazretlerini övgü ile karşılayalım, onun için haykıralım. (85) Adonay için şükrederek okuyunuz, Tanrımız için keman ile ilahi söyleyiniz. (86) Tanrı'ya şükür için kurban verin ve yüce Tanrı'nın gayelerinin karşılığını verin. (87) Şükür için kurban veren, bana hürmet etmiş olur ve kim güzel fikirli olursa ona Tanrı'nın kurtuluşunun yolunu gösteririm.

V. DUA

(1) Şükür için mezmur.

(2) Yeryüzünün bütün insanları, Adonay için haykırın. (3) Adonay'a sevinçle kulluk yapın, önüne haykırarak gelin. (4) Adonay Tanrı odur, bilin, bizi o yarattı ve biz onunuz, onun ulusu ve sürüsünün koyunuyuz. (5) Kapılarına şükür ile, avlularına övgü ile gelin; onu övün, adını övün. (6) Çünkü Adonay güzeldir, rahmeti sonsuzdur ve güveni dünyanın sonuna kadardır. (7) İlk sözü ve adaletinin bütün kanunları doğrudur. (8) Sen, emirlerinin buyruklarını sonuna dek muhafaza etmeyi buyurdun.

(9) Adonay, Musa'ya konuşmasını söyledi. (10) İsrail oğullarına buyur ve onlara söyle. (11) Bana makbul kurbanımı, ateşi ve sıcaklığı üstünde olarak vaktinde

sunmaya dikkat etsinler. **(12)** Ve onlara söyle, Adonay’a sunacağınız o ateşi üstünde kurban şudur; koyunlar birer yaşındayken sağlıklıdır, bunlardan ikisini her gün kurban (et). **(13)** Bir koyunu sabah kurban et ve ikinci koyunu akşam kurban et. **(14)** Bir kovanın dörtte biri oranında yağ ile yoğrulmuş onda bir oranında buğday ununu kurban için (sun). **(15)** O buyurulan Sina dağında, Adonay için ateşi üstünde sıcak bir kurban daima olsun. **(16)** Ve Adonay için koyun başına bir kovanın dörtte biri oranında şarap adağını kutsal bir yerde (dök). **(17)** Ve o ikinci koyunu, akşama sabahki kurban gibi sun ve şarap adağında olduğu gibi yap, Adonay’a ateşi ve kokusu üstünde makbul bir kurban olarak sun.

(18) Harun, her sabah tütsü kokularını üzerlerinde tuttursün, mumları düzenleyip tuttursün. **(19)** Akşam vaktinde olduğu gibi, her sabah kalkıp Adonay’a şükretmeye ve onu övmeye (başlasınlar).

(20) Tanrı’nın adını ilahiyle överim ve büyüklüğünü şükürle yüceltirim.

(21) O gökler sevinir, o yeryüzü memnun olur ve uluslar da “Adonay hükümdar oldu” der.

(22) Adonay hükümdar oldu, uluslar titrer, melek sakinleri yeryüzüne dayanır. **(23)** Siyon’daki Adonay, uludur ve bütün uluslardan yücedir. **(24)** Ulu ve dehşet verici adını överler; (adın) kutsaldır. **(25)** Kanunları seven güçlü hükümdar; doğruyu, kanunu ve adaleti sen yarattın, Yakup’u da sen yarattın. **(26)** Adonay Tanrımızı yüceltin ve saygıdeğer makamında secde edin, o kutsaldır. **(27)** Rahiplerinden Musa ile Harun ve adını ananlardan Samuel, Adonay’a seslenirdi ve o, onlara cevap verirdi. **(28)** Onlarla bir bulut sütununda konuşurdu, onlar şahitlik tutanaklarını korurlardı ve o, onlara buyruk verdi. **(29)** Adonay Tanrımız, sen onlara cevap verdin, onlar için bağışlayıcı oldun ve yaptıkları kötülükler için intikam alıcı (oldun). **(30)** Adonay Tanrımızı yüceltiniz ve kutsal dağına secde ediniz çünkü Adonay Tanrımız kutsaldır. **(31)** Adonay, sonsuza dek övgüye layık (olacaktır). **(32)** Ebedidir ve hakikattir.

(33) Tanrımız, emirlerini terk ettikten sonra şimdi ne diyelim? **(34)** Atalarımız da biz de günahkar olduk, yoldan çıktık, günah işledik. **(35)** Biz yoldan çıktık, günah işledik, zevk ve sefaya düştük, inat ettik, kaidelerinden ve kanunlarından yüz çevirdik. **(36)** Ne diyelim ve neyi haklı çıkaralım? **(37)** Suçlarımızla ve atalarımızın günahlarıyla, Kudüs ve ulusun bütün çevremize rezil (oluyor). **(38)** Gönlümüzün sevinci eksildi, gönlümüz yasa boğuldu. **(39)** Vah şimdi bize! Günahkar olduk,

başımızın tacı düştü. (40) Bunun yüzünden gönlümüz sızladı, bunlar yüzünden gözlerimiz karardı. (41) Siyon Dağı ıssız olduğu için üstünde tilkiler yürümeye başladı. (42) Kudüs; eğer seni unutursam sağ elim çalmayı unutsun, eğer seni anmazsam, eğer seni sevincimden üstün tutmazsam dilim damağıma yapışsın. (43) Sen; başımıza gelen her şeyde, adil olduğun için adaletini sürdürdün ama biz günah işledik. (44) Hiddetinin öfkesinden dön ve ulusun kötülüğe karşı huzur bulsun. (45) Kulların ve halkının soyları için dön. (46) Adonay, bizi sana döndür ve sana çevrilelim, günlerimizi önceki gibi iyileştir. (47) Günahlarımızı ve suçlarımızı bağışla ve bizi mirasın kabul et. (48) Adonay, sonsuza dek övgüye layık (olacaktır). (49) Ebedidir ve hakikattir.

(50) Ey Tanrı! Sesimi duy, duama kulak ver. (51) Ey Adonay! Sana hayırlı bir vakitte yalvarıyorum ey Tanrı! (52) Beni çok (olan) merhametin uyarınca işit, bağışlayan gönlümde. (53) Ey Adonay! Ben yoksul ve zavallıyım; bana kulak ver, bana cevap ver. (54) Ben dindarım; canımı koru, Tanrım sensin, kulunu kurtar (çünkü) o sana inanmıştır. (55) Adonay, her gün sana seslenirim; beni bağışla. (56) Adonay, sana ruhumu yükseltiyorum; kulunun ruhunu sevindir. (57) Adonay, sen güzel ve bağışlayıcısın, sana seslenenlerin hepsine karşı çok şefkatlisin. (58) Adonay, duama kulak ver ve yalvarış sesimi dinle. (59) Sıkıntılı günümde bana cevap veresin diye sana seslenirim. (60) Adonay; melekler arasında senin gibisi yoktur, senin işlerin gibisi yoktur. (61) Bütün ulusları sen yarattın, Adonay; gelirler, senin adına secde ederler ve saygı gösterirler. (62) Sen yücesin ve yarattığın şaşırtıcı şeyler yücedir, tek yaratıcı sensin. (63) Adonay; bana senin yolunu öğret, senin doğruluğun ile yürüyeyim, senin korku veren huzurunla benim gönlümü bir araya getir. (64) Adonay Tanrı, seni överim ve adına sonsuza dek hürmet edeceğim. (65) Senin benim üzerimdeki merhametin büyüktür ve canımı cehennemden kurtarırsın. (66) Tanrı; saygısızlar bana karşı ayaklandı ve cemaatin güçlüleri beni gözetledi, seninle karşı karşıya gelmediler. (67) Adonay; sen merhametli ve bağışlayıcısın, Tanrı; senin öfken uzun (sürer) ve sen çok şefkatlisin, çok adaletlisin. (68) Bana dön ve beni bağışla, gücünü kuluna ver ve kulunun oğlunu kurtar. (69) Yanıma güzel bir işaret koy ve düşmanlarım görsün, utansın çünkü Adonay; sen bana yardım ettin ve bana teselli verdin. (70) O, gökleri ve yeri yarattı; kurtuluşum Adonay ile. (71) Adonay, sonsuza dek övgüye layık (olacaktır). (72) Ebedidir ve hakikattir.

(73) Bütün kalbimle önünde yalvarıyorum: (74) Sözün uyarınca beni affet.

(75) Ey Tanrı! Merhametin uyarınca beni affet, rahmetinin çokluğu uyarınca günahlarımı yok et. (76) Benim günahlarımı çokça yıka ve beni günahlarımdan temizle. (77) Ben günahımı bilirim ve suçum hep karşımdadır. (78) Sana karşı yalnızca günahkar oldum, sen sözlerinde dürüst ve kanunlarında berrak olduğun için suçumu senin inayetine bıraktım. (79) Ben günah içinde yaratıldım ve annem bana günah içinde hamile kaldı. (80) Dürüstlüğü damarlarımda kıldın ve bana gizli bir yerde aklımı bildirdin. (81) Üzerime çördük otu serp, temiz olayım, beni yıka, kardan daha fazla ağarayım. (82) Bana sevinç ve mutluluk duyur, şekil verdirdiğin kemiklerim sevsin. (83) Çehreni günahlarımdan sakın ve bütün günahlarımı yok et. (84) Tanrı; benim için temiz bir gönül yarat ve ruhumu içimde münasip şekilde yenile. (85) Beni hazretin huzurundan atma ve kutsal ilhamını benden alma. (86) Bana kurtuluş sevincini geri ver ve cömert bir ruh ile beni destekle. (87) Senin yolunu günahkar olanlara öğreteyim ve günahkarlar sana geri dönsün. (88) Ey Tanrı! Beni kan dökme (suçlarından) kurtar, kurtuluşumun Tanrısı; dilim doğruluğunu haykırır. (89) Ey Adonay! Dudaklarımı aç ve ağzım övgünü anlatsın. (90) Sen, sana vermem için benden kurban talep etmezsin, kurbanlara razı olmazsın. (91) Tanrı'nın (razı olduğu) kurban, mahzun bir ruhtur; Tanrı, kırılgan ve ümitsiz gönlünü reddetmez. (92) Siyon'u lütfunla düzenle, İsrail'in surlarını onar.

(93) Ne zaman ki doğruluğun kurbanlarını istersin, işte o zaman senin rahibin boğa adaklarını adak taşının üstüne çıkarır. (94) Ulusunu kurtar ve mirasını kutsa, onları gözet ve sonsuza dek yükselt. (95) Adonay, sonsuza dek övgüye layık (olacaktır). (96) Ebedidir ve hakikattir.

(97) Sana ruhumu yükseltiyorum, kulunun ruhunu sevindir.

(98) Adonay Tanrım; sana ruhumu yükseltiyorum, senden ümit ettim, beni utandırma, düşmanlarım benim için sevinmesin. (99) Senden umut edenlerinin hiçbirisi de utanmasın, o boş yere inkar edenler utansın. (100) Ey Adonay! Bana yollarını bildir, izlerini öğret. (101) Beni doğruluğunla ört ve bana öğret ki kurtuluşumun Tanrısı sensin, her gün senden ümit ettim. (102) Ey Adonay! Merhametini ve şefkatini hatırla ki onlar sonsuzdur. (103) Ey Adonay! Güzelliğin hatırına beni gençlik suçlarımla ve günahlarımla hatırlama, sen beni merhametin uyarınca hatırla. (104) Adonay iyi ve doğrudur; bu yüzden günahkarlara, tövbe yolu ile dönmeyi öğretir. (105) Yumuşak

başlıları kanunlarla durdurur ve onlara yolunu öğretir. **(106)** Ahitlerini ve uyarılarını koruyanlara karşı, Adonay'ın bütün işleri merhametli ve adaletlidir. **(107)** Adonay; adının hatırına günahımı bağışla çünkü günahım çoktur. **(108)** Kim Adonay'dan korkarsa, ona seçebilsin diye yolu öğretir. **(109)** Ruhu güzellikle konaklar ve yeryüzünü onun soyu miras alır. **(110)** Adonay'ın sırrını ve ahidini bildirmesi, kendisinden korkanlardır. **(111)** Gözlerim hep Adonay'dadır çünkü ayaklarımı tuzaklardan o çıkarır. **(112)** Bana dön çünkü ben yalnız ve yoksulum. **(113)** Gönlümdeki acılar gönlümü çok genişletti, beni bu baskıların (içinden) çıkar. **(114)** Derdimi ve verdiğim emeği gör, bütün günahlarımı affet. **(115)** Düşmanlarımı gör, çoğaldılar ve günahkar bir aşağılamayla beni hor görüyorlar. **(116)** Canımı koru ve beni kurtar, günahlarımdan utanmayacağım çünkü ben senden ümit ettim. **(117)** Kusursuzluk ve doğruluk beni koruyacaktır çünkü ben senden ümit ettim. **(118)** Ey Tanrı! İsrail'i bütün sıkıntılarından kurtar. **(119)** Adonay, kullarının canını kurtarır ve ona sığınanların hiçbirisi viran olmaz. **(120)** Adonay, sonsuza dek övgüye layık (olacaktır). **(121)** Ebedidir ve hakikattir.

(122) Tanrı'nın yolu kusursuzdur, Adonay'ın sözü arıdır, bütün ona sığınanlar için o bir kalkandır. **(123)** Adonay'ın sözleri arı sözlerdir, bütün onu hatırlayanlar için o bir kalkandır. **(124)** Adonay'ın sözleri arı sözlerdir, yeryüzünün efendisi, eritilmiş ve yedi kere arıtılmış haldeki gümüş gibidir. **(125)** Sözlerine, çokça ganimet bulmuş gibi sevinirim. **(126)** Sözlerin, damağıma ne tatlı geldi! Ağzıma baldan daha tatlı (geldiler). **(127)** Tatlı sözleri bal peteği gibi ballıdır, cana tatlı ve kemiklere şifadır. **(128)** Sözü çok arıdır ve kulları onun sözünü sever.

(129) Adonay, Musa'ya konuşmasını söyledi: **(130)** Sen İsrail oğullarına söyle, yalnızca Cumartesi gününü koruyunuz çünkü o, benimle sizin aranızda ve sizle nesilleriniz arasında, sizi kutsal edenin ben Adonay olduğumu bilmeleri için bir işarettir. **(131)** O Cumartesi gününü koruyun çünkü o sizin için kutsaldır. **(132)** Altı gün boyunca işlerinizi görün ve o yedinci gün Cumartesi, Adonay için kutsal (olsun). **(133)** İsrail oğulları, Cumartesi gününü nesilleri için ebedi bir ahit (olarak) nizamla sokup muhafaza etsinler. **(134)** O gün, İsrail oğullarıyla arasında sonsuza dek bir işaret olarak kalacaktır çünkü Tanrı yeri ve göğü altı günde yarattı, yedinci günde yok oldu ve isteği son buldu. **(135)** Musa, bütün İsrail oğulları cemaatini topladı ve onlara söyledi,

Adonay'ın onlara yapmaları için buyurduğu o sözler şunlardır: Altı gün iş yapılsın ve o yedinci gün size Adonay için kutsal Cumartesi olsun.

(136) Adonay'ı ömrümce öveceğim, Tanrı'ma yaşadığım sürece ilahi söyleyeceğim.

VI. DUA

(1) Cumartesi için Zebur ilahisi.

(2) Ey yüce Tanrı! Seni övmek ve adına ilahi söylemek ne güzeldir! (3) Sabah, şefkatini; geceleri güvenini anlatmak ne güzeldir! (4) On telli kopuzla, arpla, telli çalgıyla, kemanla... (5) Ey Adonay! Beni yarattıklarınla sevindirdin, kudretinle yarattıklarına seviniyorum. (6) Ey Adonay! Yarattıkların ne kadar büyük, düşüncelerin ne kadar derin! (7) Bunu, hayvan olan bilmez ve ahmak olan anlamaz. (8) (Daha sonra) sonsuza dek yok olsunlar diye, günahkarlar çayır gibi yeşerince yalancılık yapanların hepsi çiçek gibi açtı. (9) Ey Adonay! Sen yücesin, sen sonsuza dek var (olacaksın). (10) Ey Adonay! Ki böylece düşmanların derhal yok olur, bütün yalancılık yapanlar bölünür. (11) Başımı gergedanlar gibi büyük yarattın, (ben de) başımı taze yağa buladım. (12) Gözüm bana kötü bakanları görür, kulaklarım kötüler ayaklandıklarında duyar. (13) Erdemli insan hurma ağacı gibi serpilir, Lübnan'daki selviler gibi yükselir. (14) Onlar, Adonay'ın evinde ekilmişlerdir ve Tanrımızın avlularında yeşerirler. (15) Hayat ile de büyürler, genç ve taze olurlar. (16) Adonay'ı anlatmak doğrudur, o benim Tanrımdır ve onda eğrilik yoktur. (17) Adonay, sonsuza dek övgüye layık (olacaktır). (18) Ebedidir ve hakikattir.

(19) Tanrımız! Emirlerini terk ettikten sonra şimdi ne diyelim? (20) Atalarımız da biz de günahkar olduk, suç işledik, günah işledik. (21) Adonay, sana karşı günahkar olduk; günahkar olduğumuzu, günahlarımızı, atalarımızın günahkarlığını bildik.

(22) Kahraman, yüce ve müthiş Tanrımız şimdi şefkatini ve ahdini korur, verdiğimiz hiçbir emek, önünde azalmasın; o, bizim hükümdarlarımızı, beylerimizi, rahiplerimizi, nebilerimizi, atalarımızı, bütün ulusunu ve Asur hükümdarlarını o günlerden işte bu günlere kadar dünyaya getirdi. (23) Sen başımıza gelen her şeyde, adil olduğun için adaletli davrandın ama biz günah işledik. (24) Hiddetinin öfkesinden dön ve ulusun kötülüğe karşı huzur bulsun. (25) Kulların ve halkının soyları için dön. (26) Adonay bizi sana döndür ve çevrilelim, günlerimizi önceki gibi iyileştir.

(27) Günahlarımızı ve suçlarımızı bağışla ve bizi mirasın kabul et. (28) Tanrı, sonsuza dek övgüye layık (olacaktır). (29) Ebedidir ve hakikattir.

(30) İsrail'in çobanları, kulak verin! Yusuf'un koyunlara yol göstermesi gibi, melek sakınlar olan Efrayim, Benyamin ve Menafe'nin önünü parlatın, kahramanlıklarını yüceltin, bizi kurtarmaya gelin. (31) Tanrı, bizi sana çevir, çehreni aydınlat ve kurtulalım. (32) Ey orduların Tanrısı Adonay Tanrı! Ulusunun duasına ne zamana dek ateş püsküreceksin? (33) Onlara ekmeği gözyaşları içinde yedirdin ve ölçekler dolusu gözyaşları içirdin. (34) Bizi komşularımızla kavga nedeni ettin ve düşmanlarımız bizle dalga geçtiler. (35) Ey orduların Tanrısı (olan) Tanrı! Bizi sana geri çevir, çehreni aydınlat ve kurtulalım. (36) Mısır'dan üzüm bağı getirdin, halkları sürdün ve onu diktin. (37) Onun için önüne yolu hazırladın, toprağa kök saldırdın ve yerleri onunla doldurdun. (38) Dağlar onun gölgesiyle saklandı ve budakları güçlü selviler gibi (oldu). (39) Budaklarıyla denizlere kadar örtersin ve filizleri nehre kadardır. (40) (Bağın) avlularını neden yıktın? Yoldan geçen herkes onu toplar(dı). (41) Domuz onu ormandan kesip biçer ve vahşi hayvanlar da onunla otlar(dı). (42) Orduların Tanrısı (olan) Tanrı, şimdi göklerden bize dön, bak ve gör bu üzüm bağını hatırında tut. (43) Bağ sağ el kudretinle diktin, budak budak çoğalt. (44) (Asman) kesilmiş ve ateşle yakılmış, (bunu yapanlar) Tanrı'nın çehresinin öfkesinden mahvolurlar. (45) Kudretin insanların üzerine olsun, kendin için çoğalttığın ve sağ kolun olan insanların üzerine olsun. (46) Senden vazgeçmeyelim, bizim soyumuzu yaşat ve adını haykıralım. (47) Ey orduların Tanrısı Adonay Tanrı! Bizi sana çevir, çehreni aydınlat ve kurtulalım.

(48) Adonay, Tanrımız; bizi kurtar, kutsal olan adını ve itibarını övmek için ulusu bir araya getir. (49) İsrail'in Adonay Tanrısı, sonsuza dek övgüye layık (olacaktır). (50) Bütün halkı, amin, der. (51) Tanrıyı övünüz. (52) Adonay, sonsuza dek övgüye layık (olacaktır). (53) Ebedidir ve hakikattir.

(54) Ey kurtarıcı Adonay'ım! Kurtuluşum için acele et.

(55) Yakup'un dönüşü gibi Adonay'ın kutsal toprağına dönmeyi dileyin. (56) Ulusunun günahlarını affet, sen daima herkesin günahlarını örttün. (57) Bütün öfkeni topla ve hiddetinden dön. (58) Kurtuluşumuzun Tanrısı bize dön ve bize olan öfkeni yık. (59) Sonsuza dek bize öfkelenecek misin? Öfkeni nesilden nesle sürdüreceksin? (60) Bizi sana döndür, soyumuzu yaşat, ulusun senin sevginle sevinir. (61) Ey

Adonay! Bize merhametini göster ve bize kurtuluşu ver. **(62)** Adonay Tanrı, ne anlatır, duyayım çünkü halkına ve dindarlarına esenlikler anlatır, (böylece) onlar (da) ahmaklığa dönmezler. **(63)** Onun kurtuluşu, sadece ondan korkanlara yakındır, topraklarımızda saygı (yaşasın)! **(64)** Şefkat ve adalet karşılaştı, doğruluk ve esenlik (birbirini) öptü. **(65)** Adalet yerden biterse doğruluk gökten bakar. **(66)** Toprağımız tahılını verir, bu güzellikleri de Adonay verir. **(67)** Doğruluk, insanın önünde yürür ve yolunda adımlarını atar. **(68)** Adonay, sonsuza dek övgüye layık (olacaktır). **(69)** Ebedidir ve hakikattir.

(70) Artık İsrail’de Musa gibi bir nebi yok ki Adonay bunu onun aklından anlamıştı.

VII. DUA

(1) Tanrı’nın nebisi Musa’ya dua.

(2) Adonay, sen bize nesiller boyu mahal oldun. **(3)** Dağlar, yeryüzü, dünya yaratılmadan önce Tanrı sendin ve sonsuza dek (de) sen olacaksın. **(4)** Sen; insanı yenilmeden önce geri çevirmiş olursun ve, dönünüz insanoğulları, dersin. **(5)** Çünkü senin gözünde bin yıl, (daha) dünmüş gibidir, bir gece nöbeti gibi geçer. **(6)** İnsanları bir düş gibi saçarsın, sabah (biten) otlar gibi olurlar. **(7)** Sabah çiçeklere dönüşür, akşam kesilir ve kururlar. **(8)** Öfkenle helak olduk ve öfkenden korktuk. **(9)** Günahlarımızı, gençlik günahlarımızı çehrenin ışığıyla karşıma koyarsın. **(10)** Ki bütün günlerimiz öfkenle bizden uzaklaştı, yıllarımızı söz gibi tamamladık. **(11)** Ömrümüz yetmiş yıldır, eğer çok ise seksen yıldır; iş, güç, yalancılıkla hızla biter; uçup gideriz. **(12)** Senin öfkenin gücünü ve öfkenin (sana duyulan) korkuya göre olduğunu kim bilir? **(13)** Günlerimizi doğru geçirmenin önemini bize bildir ve biz de aklımızı gönlümüze uyduralım. **(14)** Adonay, bizi ne zaman döndüreceksin? **(15)** Kulların için huzur gelsin. **(16)** Bizi sabahları rahmetinle doyur ve bütün ömrümüz boyunca memnun olalım, sevinelim. **(17)** Yıllarca kötülük gördük, bizi azap çektiğimiz günler kadar sevindir. **(18)** İşlerin ve itibarın kullarına ve onların çocuklarına görünsün. **(19)** Adonay Tanrı’mızın tatlılığı üzerimize olsun ve o, ellerimizle yaptığımız işleri düzenlesin. **(20)** Adonay Tanrı, sonsuza dek övgüye layık (olacaktır). **(21)** Ebedidir ve hakikattir.

(22) Bizi; adının hatırına kör etme, haşmetli tahtından nefret ettirme, bizimle olan ahdini hatırında tut, bozma. **(23)** Adonay; bize neler olduğunu anımsa, bak ve

rezilliğimizi gör. **(24)** Gökten, kutsal ve güzel yerinden bak ve gör; sana hasetlenenler ve senin onlara karşı gücün nerededir? Canlılara karşı (olan) merhametlerin ve rahmetlerin benden sakındılar. **(25)** Babamız sensin çünkü İbrahim bizi tanımıyor ve İsrail bizi tanımıyor, Adonay babamız sensin, kurtarıcımız; senin adın sonsuzdur. **(26)** Sen şimdi Adonay babamızsın, biz çamuruz ve yaratıcımız sensin, hepimiz senin kudretinin eseriyiz. **(27)** Adonay, bize çok öfkelenme ve günahımızı sonsuza dek anma, lütfen bize bak; hepimiz senin ulusunuz. **(28)** Kutsal şehirlerin çölleşti, Siyon çöl oldu, Kudüs ıssız... **(29)** Atalarımızın seni övdükleri kutsal ve güzel evimiz ateşle yandı ve sana hasetlenenlerimizin hepsi viran oldu.

VIII. DUA

(1) Kuduşot.

(2) Senden korkanlara sakladığın, sana inanan insanoğlunun karşısına çıkardığın iyiliğin ne çoktur! **(3)** Ey Tanrı! Şefkatin ne kadar saygındır! İnsanoğlu, senin kudretinin gölgesine sığmır. **(4)** Onlar senin evinin nimetleriyle doyar ve sen onlara nehrinin azizliklerinden içirirsin. **(5)** Hayatın kaynağı sensin, ışığı senin ışığın ile görürüz. **(6)** Merhametini seni bilenlere ve adaletini doğru olan gönüllere yukarıdan celbettir. **(7)** Tanrım sen yücelikler yaptın, senin adaletin en yücesine kadardır, Tanrım; senin gibi kim vardır? **(8)** Adonay gibi kutsal olan yoktur, senden başka yoktur, Tanrımız gibi Tanrı yoktur.

(9) Sen; kutsalsın, ebedi sakinsin ve İsrail'in övgülerisin.

(10) Cumartesilerimi muhafaza edin ve tapınaklarıma saygı duyun, Adonay benim. **(11)** Herkes, ana babasına saygı duysun ve Cumartesilerimi muhafaza etsin, Adonay Tanrımız benim. **(12)** Kutsalınız, İsrail'in yaratıcısı ve hükümdarınız Adonay benim. **(13)** Bir çok ulusun gözlerince yücelir, kutsal olur ve bilinirim çünkü Adonay benim. **(14)** İsrail ulusumun arasında kutsal adımı bildiririm, kutsal adıma saygısızlık ettirmem, o uluslar kutsal İsrail'de Adonay'ın ben olduğumu bilsin.

(15) Adı, kutsal İsrail'in kurtarıcısı Adonay Çevaot'tur.

(16) Tanrı, uluslar üstünde hüküm sürdü; Tanrı, kutsal tahtın üstüne oturdu. **(17)** Tanrı sonsuza dek yaşayacak, tahtını töreye göre kurdu. **(18)** Büyük ve yüce tahtı üzerine oturur, etekleri o aziz evini doldurur. **(19)** Ateşli bir aşka sahip melekler onun katında dururlardı, her birisinde altı kanat (vardı), ikisi ile yüzlerini örterlerdi, ikisi ile

ayaklarını örterlerdi ve ikisi ile uçarlardı. **(20)** Onlar, (birbirlerine) seslenir ve şöyle derlerdi:

Adonay Çevaot kutsal, kutsal, kutsaldır; bütün yeryüzü hürmetiyle doludur.

(21) Ey Tanrı! Senin itibarın göklerden büyüktür, göklerin ve yeryüzünün tamamının üzerindedir. **(22)** Uluslar, Adonay'ın adından korkar, yeryüzünün bütün hükümdarları, onun haşmetinden korkar. **(23)** Adonay, Siyon'u kondurdu; onun haşmetiyle aşikar oldu. **(24)** Adonay'ın saygınlığı aşikar olur ve bütün insanlar hep birlikte Adonay'ın kendi buyruklarını anlattığına şahit olurlar.

(25) Adonay'ın saygınlığı, makamından kutsaldır.

(26) Adonay'ı, yüce Tanrı'yı ne ile karşılayayım? Onu adaklar ile, birer yaşındaki buzağılar ile karşılasam mı? **(27)** Adonay; binlerce koçu, on binlerce yağ nehrini kabul eder (mi)? İlk doğan çocuğumu günahlarım yerine, kursağımdaki yemişi ruhumun suçları yerine versem (mi)? **(28)** İnsanoğlu! Sana neyin iyi olduğu ve Adonay'ın senden ne istediği açıklanmalıdır: Sadece; kanunlarına (uymalısın), onun şefkatini (sevmelisin), saflığını (korumalısın) ve Tanrın ile (yürümelisin). **(29)** Duyun beni! Yakup ve İsrail benim tarafımdan çağrılmış(tır), evvelden sona kadar olan benim.

(30) İsrail duy! Adonay Tanrımız, Adonay birdir.

(31) Tanrımız birdir, hükümdarımız büyüktür, adı sonsuza dek kutsal ve ona layık (olacaktır).

(32) Adonay Tanrını bütün gönlünle, bütün canınla, bütün arzunla sev. **(33)** Bugün sana buyurduğum işte bu sözler gönlünde olsun. **(34)** Bunları çocuklarına öğret, evinde otururken, yolda yürürken, yatmadan önce ve ayağa kalktıktan sonra onlara söyle. **(35)** Bunları bir işaret olarak elinin üstüne bağla ve gözlerinin arasında hatırlanmaya layık şekilde bulunsunlar. **(36)** Ve onları evinin eşiklerinin üstüne ve kapılarına yaz. **(37)** Böylece hatırlayacaksınız, Tanrı'nın bütün emirlerini uygulayacaksınız ve Tanrınız için kutsal olacaksınız. **(38)** Adonay Tanrınız benim, size Tanrı olmak için sizi Mısır ülkesinden çıkardım, Adonay Tanrınız benim.

(39) Adonay Tanrımız tektir ve doğrudur. **(40)** Tevrat'ı kusursuz ve doğrudur. **(41)** Kutsal ibadethanesi doğrudur. **(42)** Nebileri doğrudur. **(43)** Kutsal Cumartesileri doğrudur. **(44)** Kaideleri, töreleri, vasiyetleri, kararları ve bütün sözleri doğrudur. **(45)** Adonay Tanrı doğrudur. **(46)** Tanrı, dünyanın dirliği ve padişahıdır, hiddetiyle yeryüzünü sarsar ve uluslar ayakta duramazlar. **(47)** Doğruluğun sözünü sonsuza dek

ağzımdan ayırma çünkü senin şeriatlarından ümit ettim. **(48)** Adonay bütün o yeryüzündekilere hükümdar olacak, o gün Adonay bir olacak ve adı bir olacak. **(49)** Adonay sonsuza dek hükümdar olacak, Siyon Dağı'nın Tanrısı nesilden nesle (sürecek). **(50)** Tanrıyı övün. **(51)** Hükümdarlığın bütün nesillerin hükümdarlığıdır ve hükümdarlığın her bir nesilden her bir nesle (sürecektir). **(52)** O hükümdarlık Adonay'ındır ve o, ulusların hükümdarıdır. **(53)** Adonay hükümdar olsun, Adonay hükümdar oldu, Adonay sonsuza dek hükümdar kalacak. **(54)** Adonay sonsuza dek övgüye layık (olacaktır). **(55)** Ebedidir ve hakikattir.

(56) Tanrı bizi affeder ve kutsar, Tanrı'nın çehresi bizi daima aydınlatır. **(57)** Senin yeryüzündeki yolunu ve bütün uluslar (üstündeki) bağışlamanı (bilelim). **(58)** Ey Tanrı! Uluslar seni över, ulusların hepsi seni överler. **(59)** Kanunlarını adaletle uygularsın, ümmet sevinir ve memnun olur, ümmeti yeryüzünde daima sen yönetirsin. **(60)** Ey Tanrı! Uluslar seni över, ulusların hepsi seni överler. **(61)** Toprak tahılını verdi, Tanrımız bizi kutsuyor. **(62)** Tanrı bizi kutsar ve yeryüzünün sınırlarındaki herkes ondan korkar. **(63)** Adonay sonsuza dek övgüye layık (olacaktır). **(64)** Ebedidir ve hakikattir.

(65) Adonay, ulusunu ve İsrail'den geriye kalanları kurtar. **(66)** Ulusunu kurtar ve mirasını kutsa, onları gözet ve sonsuza dek yükselt. **(67)** Adonay sonsuza dek övgüye layık (olacaktır). **(68)** Ebedidir ve hakikattir.

(69) Adonay, senin bütün yarattıkların seni över ve dindarların seni över.

(70) Ey Adonay! Övgüye layık olan sensin, İsrail'in Tanrısı ve babamız sonsuza dek (var olacaktır). **(71)** Ey Adonay! Göklerin ve yerin tamamının; yücesi, kahramanı, ordusu, mükemmeli ve şanı sensin. **(72)** Ey Adonay! Hükümdarlık senindir ve sen, herkesin üstünde ikamet edensin. **(73)** Varoluş ve itibar senin katındandır, sen herkese hükmedersin, güç ve kuvvet senin elindedir, ulu etme ve her şeye güç verme senin hükmündedir. **(74)** Tanrımız, biz şimdi seni övüyor ve senin aziz adına şükrediyoruz. **(75)** Biz Tanrı'yı şu andan sonsuza dek öveceğiz. **(76)** Tanrıyı övünüz. **(77)** Adonay, sonsuza dek övgüye layık (olacaktır). **(78)** Ebedidir ve hakikattir.

(79) Adonay övgüye layıktır çünkü ulusu İsrail'e sakinlik verdi, kulu Musa ile söylediği bütün o güzel sözlerinden bir tek ateş (bile) düşmedi.

(80) Adonay Tanrımız nasıl ki atalarımız ile oldu bizimle (de) birlikte olsun, bizi terk etmesin ve dişlemesin. **(81)** Atalarımıza; gönlümüzü ona çevirmeyi, bütün

yollarında yürümeyi, emirlerini, buyruklarını ve kanunlarını korumayı buyurdu. **(82)** Adonay'ın huzurunda gece gündüz yakardığım işte bu sözlerim Adonay Tanrımıza yaklaşsın ki o, yeryüzünün bütün ulusları (tarafından) bilinebilmek için her gün kullarının ve İsrail ulusunun mukadderatını (yaratsın) çünkü Adonay Tanrı odur, onun gibisi yoktur. **(83)** Adonay Tanrı odur, Adonay Tanrı odur, Adonay Tanrı odur, yukarıda gökler üstünden aşağıda yere kadar onun gibisi yoktur. **(84)** O, Adonay Tanrımızdır, kanunlarının hepsi yeryüzü içindir.

(85) Adonay Tanrımız; şimdi Mısır ulusunu, güç ve kudret ile oldukları yerden çıkardın ve işte bugün kendine şan kazandırdın (ama) biz günah işledik, günahkar olduk. **(86)** Adonay; bütün adaletin uyarınca, günahlarımızla ve atalarımızın günahlarıyla dolan Kudüs şehriden ve kutsal dağından hiddetini ve öfkeni şimdi geri çevir, Kudüs ve ulusunun hepsi rezillikle çepeçevredir.

(87) Tanrımız; şimdi kullarının duasını ve yalvarışını duy, Adonay (kendi) hatırına viran olmuş tapınağın üstünde çehreni aydınlat. **(88)** Tanrım; kulak ver ve duy, gözlerini aç ve viran hallerimizi gör, şehir senin adınla anıldı, biz sen çok merhametli olduğun için yalvarışlarımızı senin önüne indiriyoruz, sebep bizim doğruluklarımız değildir. **(89)** Adonay; duy, Adonay; bağışla, Adonay; dinle ve senin hatırına gecikmeden gerçekleştir, Tanrım; şehir ve ulusun senin adınla anıldı. **(90)** Hiddetinin öfkesinden dön ve ulusun kötülüğe karşı huzur bulsun. **(91)** Kulların için, ulusunun iyiliği için dön. **(92)** Adonay; bizi sana döndür ve sana çevrilelim, günlerimizi önceki gibi iyileştir. **(93)** Günahlarımızı ve suçlarımızı bağışla ve bizi mirasın kabul et. **(94)** Adonay, sonsuza dek övgüye layık (olacaktır). **(95)** Ebedidir ve hakikattir.

IX. DUA

(1) Fısıltıyla dua.

(2) Yegane şaşırtıcı şeyler yaratan İsrail'in Tanrısı Adonay Tanrı, övgüye layıktır. **(3)** Her yer onun hürmetiyle dolacak ve hürmetli adı sonsuza dek övgüye layık (olacaktır). **(4)** Amin ve amin.

(5) Ey atalarımızın Tanrısı Adonay Tanrımız! Nezaketini göster, bari kutsal Cumartesi'ni ve azizliğini, bağlılık ve zevkle korumak bizim mirasımız olsun. **(6)** Huzurlu günlerimizde ne zorluk ne kaygı ne de ağlama olsun. **(7)** Adonay Tanrımız sensin, yarattıklarını altı günde yarattın ve o yedinci günde işlerini bıraktın ve o günü Cumartesi yaptın, o günü kutsadın, yarattığın bütün günlerin arasından onu kutsal

yaptın, bizi Cumartesi gününden mahrum etmedin, o gün ulusun için sonsuza dek nesilden nesle koruyacağımız sefa günüdür. **(8)** Adonay Tanrımız; şimdi bize o altı günde işimizi huzur ve refah içinde (yapmamız için) tahılımızı ver, bizi hayrıyla doldur ve buğdaylarından tohum ekmek için bahşişler ver, günlerin hepsi arasından (sadece) kutsal Cumartesi günü için “Eğer Cumartesi günü adımlarını bana yöneltsen, kutsal günümde isteklerimi yapsan ve Cumartesi’yi aziz diye adlandırırsan, kutsalım saygı (görür), yolumda yürümeye, isteğimi ve söylediklerimi yapmaya saygı gösterirsen o an benim katıma yükselirsin, seni yeryüzündeki uluların üstüne yerleştiririm ve sana atan Yakup’un mirasını yediririm.” (diye) yazıldı ve bu sözler Adonay’ın buyruklarıdır. **(9)** Ey Adonay, Tanrım ve kurtarıcım! Ağzımdan çıkan sözler kabul olsun ve gönlümden geçen düşünceler önüne ulaşsın.

X. DUA

(1) Fısıltıyla dua.

(2) Saygın, dehşet veren, ulu, kahraman, ahdini ve nezaketini kulları için koruyan Tanrı; adın dua üzeredir, önüne yalvarmaya ve kıblene senden dilemeye geldik. **(3)** Bize merhamet et, kurbanların ve feda edilenlerin olduğu yerde yalvarışımızı kabul et, çünkü senden ümit ettik ve senin adına inandık ki sen bizi yakın zamanda kurtarırısın. **(4)** Amin.

(5) Bana doğruluğun kapılarını açın, geleyim, onlarla Tanrı’yı öveyim. **(6)** Adonay’ın kapısı budur, oradan sadık olanlar girer. **(7)** Seni överim çünkü sen bana cevap verdin ve bağışlayıcı oldun. **(8)** Adonay ulusuna güç verir, Adonay ulusunu esenliklerle kutsar.

(9) Horeb dağında bütün İsrail için emirler ve kanunlar buyurduğum Musa kulumun Tevrat’ını anın.

(10) Adonay, kendi doğruluğunu (göstermek) için Tevrat’ı yüceltmeyi ve saygın yapmayı ister. **(11)** Musa ile buyrulan Tevrat, Yakup’un cemaatine mirastır. **(12)** Musa’nın İsrail oğullarının önüne koyduğu Tevrat budur.

(13) O emirler, buyruklar ve kanunlar kendisiyle İsrail oğulları arasındadır ve Adonay bunları Sina dağında Musa üzerinden buyurmuştur. **(14)** Adonay, sonsuza dek övgüye layık (olacaktır). **(15)** Ebedidir ve hakikattir.

(16) Şabatlarda, “Yitro” ve “Vaethanan” daki Tanrı’nın On Emir’inin önüne, sayfa 187’deki duayı ekleyin.

XI. DUA

(1) Tevrat'ı okuduktan sonra

(2) Övgüye layıktır çünkü Tevrat'ı İsrail ulusuna vermiştir, o övgüye layıktır ve adı sonsuza dek övgüye layık (olacaktır).

(3) Ondan sonra:

(4) Adonay; övgüye layık olan sensin, Tanrımız dünyanın padişahıdır, nebileri doğrulukla seçti ve onlara şefkat gösterdi, onun sözleri doğrulukla söylendi.

(5) Övgüye layık sensin, Adonay; Tevrat'ı, Musa kulunu, İsrail'i, ulusunu, nebileri doğruluk ve adalet ile seçti.

(6) O gökler sevinir, o yeryüzü memnun olur ve uluslar da “Adonay hüküm sürüyor” der. (7) Adonay hükümdar olsun, Adonay hükümdar oldu, Adonay sonsuza dek hükümdar kalacak.

(8) Atalarımızın, İbrahim'in, İshak'ın ve İsrail'in Adonay Tanrısı! (9) Ulusunun yüreğini, inatçı düşüncelerden sonsuza dek koru ve yürekleri sana ilet.

(10) Her şeyden önce ve başlangıç olarak, adının birliği hürmetine, Karay ulusuna merhamet etsin. (11) Bütün müjdeleri ve mutlulukları, o gün ve an içinde, hızlıca ve yakın zamanda kalıcı hale getirsin ve biz amin diyelim. (12) Ve de şefkatinin çokluğu ve kanatlarının ululuğu uyarınca bize acısın, merhamet etsin, bizi güzelleştirsin, yüceltsin, büyük kılsın ve bizi saygın yapsın çünkü bugün Cumartesi gününde, işte bu yere Tanrı'mızın önünde yalvarmaya, Adonay'ın kutsal Şabatlarını korumaya geldik ve toplandık, o (Cumartesi), atalarımızın zamanından bize (ulaşan) ve bizden sonra da oğullarımıza verilecek olan mirastır.

(13) Adonay; duamızı işitsin, yalvarışlarımıza kulak versin ve sözlerimizi dinlemeyi reddetmesin. (14) Çağırdığımız gün bize cevap versin ve kurtuluşumuz için acele etsin. (15) Çağırmadan önce bizimle olsun çünkü “Onlar çağırmadan önce ben cevap veririm ve yine onlar söylemeden önce ben duyarım.” (diye) yazıldı.

(16) Adonay, bizi bütün sıkıntılardan ve dertlerden kurtar, amin diyelim. (17) Adonay, sonsuza dek övgüye layık (olacaktır). (18) Ebedidir ve hakikattir.

XII. DUA

(1) Yol Kutsaması

(2) Atalarımızın Tanrısı Adonay Tanrımız; Tanrı'dır, uludur, güçlüdür ve korkunçtur. (3) O, doğruluğun tacıyla taçlanmış ve dua sayıp dökenlerin sözlerinin

işitenidir. (4) Güzel ve ebedi olanların güzellikleriyle kutsasın, korusun ve kurtarsın. (5) Çünkü onun yolu için çıkmıştır (çıkışlardır), amin diyelim. (6) Adonay ulu adı hatırına onu (onları) doğru yollara çevirsin, onu (onları) bütün kötülüklerden ve türlü kazalardan korusun ve onu (onları) selametle geri döndürsün. (7) Yola çıkışı ve dönüşü kutsal olsun. (8) Tanrı dayanıklı etsin ve onun (onların) övgülerini yüceltsin çünkü “Sen yürüye bil diye, ben seninle birlikte olurum ve seni tümüyle korurum. Çağırırsan cevap veririm ve beni arasan bulunurum.” (diye) yazıldı. (9) Adonay, sonsuza dek övgüye layık (olacaktır). (10) Ebedidir ve hakikattir.

XIII. DUA

(1) Hasta Kutsaması

(2) Adonay çok (olan) rahmetiyle, yüce ve sonsuz olan merhametiyle acısın, merhamet etsin ve ona üzölsün... (3) Çünkü (o) hastalığa düştü.

(4) Adonay çok (olan) rahmetiyle onun hastalığını tedavi etsin, ağrısını iyileştirsın, onu ağrılar (içindeki) döşeginde güçlendirsın ve ona merhamet etsin. (5) Onu ayağa kaldırsın ve hastalığını tedavi etsin.

(6) Her ne yazıldıysa, o ayetler ebediyen onunla olsun. (7) Eğer Adonay’ın dediklerini dinlersen inayetleri ortaya çıksın, buyruklara uy ve kulak ver, bütün emirleri muhafaza et, ben (de) Mısır’dayken verdiğim bütün o hastalıkları sana vermem çünkü ben senin iyileştirici Tanrınım. (8) Tanrı; sendeki bütün hastalıkları ve bütün ağrıları ortadan kaldırsın. (9) Ey Tanrı! Beni iyileştir ve iyileşeyim, beni kurtar ve kurtulayım; ki sen övgüye layıksın.

(10) Onu şimdi duayla iyileştir!

(11) Onu şimdi duayla iyileştir!

(12) Onu şimdi duayla iyileştir!

(13) Adonay, sonsuza dek övgüye layık (olacaktır). (14) Ebedidir ve hakikattir.

XIV. DUA

(1) Anma

(2) Sana sadık olanların, akıllıların, dürüstlerin ve azizlerin aklı kutsansın. (3) Ve de merhumların hafızası... Kutsansın ve diriltilsin. (4) İsrail’in Tanrısı; onu, cennette yaşayan ve güzel yatakta yatan sadık kulları arasında dinlendirsın. (5) Tevrat’ta nasıl yazılmışsa öyle yapılsın. (6) Dindarlar şanla sevensin, yatakları üstünde neşelensin. (7) (Tanrı) sadık olanların ışığını ve erdemli bir yüreği olanların sevincini

parlatsın. (8) Ona karşı sadık olanlar, Adonay ile sevin sin ve onun kutsal adına saygı göstersin. (9) Ruhu Adonay Tanrımız ile hayatın düğümüne bağlansın. (10) Amin.

XV. DUA

(1) Sunağı açarken (şunu) söylerler:

(2) Adonay'ın adını överler çünkü yalnız onun adı övülür, onun itibarı yeryüzünün ve göklerin üzerindedir. (3) O; kendisine yakın ulusunu, ulusunun boynuzunu, İsrail oğullarını ve bütün dindarların itibarını yüceltti. (4) Tanrınızı övünüz.

XVI. DUA

(1) Ayağa kalkıp sunağa Tevrat'tan (şunu) söylerler:

(2) Ayağa kalkıp yerinde, "Adonay, on binlerce İsrailliyi sana döndür!" (diye) söyledi.

(3) Böyle olursa, o ulusa senalar (olsun)! O ulusa (senalar) olsun çünkü onun Tanrısı, Adonay Tanrı'dır.

XVII. DUA

(1) Dua haykırayım

(2) Zira Adonay; yeri, göğü ve denizin içindeki her şeyi altı günde yarattı; yedinci günü (de) Şabat günü yaptı. (3) Onun için Adonay Cumartesi gününü kutsadı ve onu kutsal yaptı.

(4) Zira Adonay, Tanrın sana Cumartesi gününü Şabat yapmanı buyurdu.

(5) Senden başka ilah yoktur ve senden başka kale yoktur, Adonay gibi kutsalı yoktur, senden başkası yoktur, Tanrımız gibi bir sığınak yoktur.

(6) Tanrımız gibisi yoktur, beyimiz gibisi yoktur, hükümdarımız gibisi yoktur, koruyucumuz gibisi yoktur, kurtarıcımız gibisi yoktur. (7) Tanrımız gibi kim vardır? Beyimiz gibi kim vardır? Hükümdarımız gibi kim vardır? Koruyucumuz gibi kim vardır? Kurtarıcımız gibi kim vardır? (8) Tanrımızı övelim, beyimizi övelim, hükümdarımızı övelim, koruyucumuzu övelim, kurtarıcımızı övelim. (9) Tanrımız övgüye layıktır, beyimiz övgüye layıktır, hükümdarımız övgüye layıktır, koruyucumuz övgüye layıktır, kurtarıcımız övgüye layıktır. (10) Tanrımız sensin, beyimiz sensin, hükümdarımız sensin, koruyucumuz sensin, kurtarıcımız sensin. (11) Ayağa kalk ve Siyon'a merhamet et çünkü şimdi ona merhamet etme vaktidir ve bunun vadesi gelmiştir. (12) Adonay'ın kutsaması üzerinize (olsun), sizi Adonay'ın adı ile kutsadık.

(13) Adonay bizi andı, bizi kutsasın, Harun'un evini kutsasın, Levi'nin evini kutsasın, işte bu aziz cemaatini kutsasın, Yeşurun'un bütün cemaatini kutsasın, küçük büyük Adonay'ın kendisinden korkanları kutsasın. (14) Adonay, sizin ve oğullarınızın (sayısını) arttırsın. (15) O göğün ve yerin yaratıcısı Adonay tarafından kutsananlardansınız. (16) Az olanından bin kişilik ve güçlü bir ulus çıkacak, ben Adonay; vakti gelince onun üstünde dururum. (17) Adonay; Kudüs'ü düzene sokacak, İsrail'in yayılanlarını bir araya toplayacak. (18) Yaratıcının dudakları; "esenliği, uzağa ve yakına (veririm), insanı iyileştiririm" sözlerini söyler. (19) Hükümdarlık ondadır ve korku onadır; o, büyük dünyanın yaratıcısıdır. (20) Adonay, ulusuna güç verir; Adonay, ulusunu esenlik ile kutsar. (21) Adonay, sonsuza dek övgüye layık (olacaktır). (22) Ebedidir ve hakikattir.

(23) Beylerin beyi ve Tanrıların Tanrısı; senin adın övgüye layıktır, beni çok (olan) merhametlerinle sen yarattın, bana ruh üfledin, kahramanlıklarını anlatmak ve kiblelerine sığınmak için bana akıl ve bilgi verdin, ben dardayım, bana hemen cevap ver ve mucizelerini söyleyebilmeyi (bahşet), sen bütün o canlıların yaratıcısı ve düzenleyicisisin, besleyicisi ve hepsinin erzak vericisisin, Tevrat ile yaşatan, şefkatle ve büyük bir merhametle diri tutansın, bütün ruhum içimdeyken aziz adın için şükretmeyi ve övgünle övünmeyi borçluyum. (24) Sen Ey Tanrı! Övgülerinin ve saygı sözlerinin çokluğu ile övülen hükümdar yalnızca sensin; yukarılarda ve aşağılarda kutsanan ve övülensin.

(25) Ellerini kaldır:

(26) Eğer şimdi senin gözünde nezaket bulduysam, yalvarışımı kabul et ve duamı gerçekleştir, derdimi hor görme, beni utandırma ve yüzünü benden sakınma, ben dardayım, bana hemen cevap ver.

(27) Ellerinizi indirin:

(28) Bana senden başka baba yoktur, ruhuma senden başka fayda edecek kimse yoktur, o kurtuluşun ve o kahramanlığın sahibi sensin, güç ve kuvvet senin hükmündedir, her şeyi yüceltme ve güçlendirme senin hükmündedir.

(29) Ey Adonay Tanrım ve kurtarıcım! Ağzımdan çıkan sözler ve gönlümdeki düşünceler önünde kabul olsun. (30) Adonay, sonsuza dek övgüye layık (olacaktır). (31) Ebedidir ve hakikattir.

(32) İki din lideri ayağa kalkıp cemaatin yanında söylesin:

Duanız kabul olsun! **(33)** Amin.

(34) Bütün ulusa; esenlik, esenlik, esenlik!

(35) Adonay, sonsuza dek övgüye layık (olacaktır). **(36)** Ebedidir ve hakikattir.

XVIII. DUA

(1) Şabat'ta, "Yitro" ve "Vaethanan" daki Tanrı'nın On Emir'inin önüne (şunları) ekle:

(2) Adonay benim, benim ve benden başka kurtarıcı yoktur. **(3)** Ben; bildirdim, kurtardım ve duyurdum; sizin için bilinmeyen yoktu, siz benim sözümün şahitlerisiniz ve ben Tanrıyım. **(4)** Siz benim sözümün şahitlerisiniz ve seçtiğim kulumsunuz; onun için beni bilin, bana inanın ve beni anlayın çünkü (bunları yapan) benim, benden önce (başka) Tanrı yaratılmadı ve benden başkası olmayacaktır. **(5)** Seni, evvelki zamanlarda çadırlara yerleştiren Mısır ülkesinin Adonay Tanrısı benim. **(6)** Üstelik, eskiden beri benim, bir kimseyi döndürebilecek kudrette olan benim kadar kudretli bir kurtarıcı yoktur. **(7)** Kim çabaladı ve yapabildi, nesillerine evvelden hitap etti? Ben kadim Adonay'ım ve gelecekte de öyle (olacağım). **(8)** Ben Mısır ülkesinin Adonay Tanrısıyım; benden başkasını tanrı bilme, benden başka kurtarıcı yoktur. **(9)** Ben; seni Mısır ülkesinden çıkaran Adonay Tanrı'nım, dileğini büyüt, ben onu yerine getiririm. **(10)** Ulusum; söyleyeyim ve işitin, İsrail şahit olsun, Adonay benim, senin Tanrı'nım.

XIX. DUA

(1) Cumartesi yani aydan önce:

(2) Adonay'ın bize merhamet etmesi (duası), bizi yıkımdan, tahribattan, kılıçtan, açlıktan, esirlikten, üstümüzün soyulmasından ve bütün ulusumuzun evlerinin soyulmasından koruması (duası), Adonay'ın huzurunda kabul edilsin: amin diyelim. **(3)** Adonay'ın; ulusumuzun bütün aklı başında olanlarını, onların oğullarını ve öğrencilerini var olduğu her yerde ebedileştirmesinin (duası), Adonay'ın huzurunda kabul edilsin: amin diyelim. **(4)** Duyduğumuz ve bilgisini aldığımız güzel, merhamet dolu ve yeryüzünün dört bir yanında teselli veren rivayetlerin (gerçekleşmesi duası), Adonay'ın huzurunda kabul edilsin: amin diyelim. **(5)** Yeni ay (birinci ay, ikinci ay, üçüncü ay, dördüncü ay, beşinci ay, altıncı ay, yedinci ay, sekizinci ay, dokuzuncu ay, onuncu ay, on birinci ay, on ikinci ay, on üçüncü ay) ve haftanın (ilk, ikinci, üçüncü, dördüncü, beşinci, altıncı, yedinci) hangi günü olursa olsun, bize güzel bir haber ile gelsin. **(6)** Adonay o haberi, biz ve ulusumuz için, her nerede bulunursa bulunsun,

güzellik ve kutsamayla, neşe ve kıvançla, kurtuluş ve sevinçle, (kendisi tarafından) doyurulmakla ve erzak bulmayla, güzel duyuşlar ve güzel haberlerle iyileştirsın; yağmur yağdığı vakitlerde, tümüyle yenilenmek için amin diyelim.

(7) Adonay, sonsuza dek övgüye layık (olacaktır). (8) Ebedidir ve hakikattir.

XX. DUA

(1) Uykuya yatma duası

(2) Adonay Tanrımız; gözlerim için düş bukağılarını ve gözbebeklerim için derin uykuyu gönderen dünya padişahı ve övgüye layık sensin. (3) Bana esenlik içinde düşler vermek ve beni esenlikle kaldırmak, Adonay Tanrı'mın isteğine bağlıdır.

(4) Kötü rüyalar bana gelmesin, beni bütün tehlikelerden koru. (5) Gözlerimi yeniden aydınlat (da) ölüm uykusuna dalmayayım. (6) Ruhumu senin ellerine veriyorum. (7) Adonay ve doğru olan Tanrı; en nihayet beni sen kurtaracaksın. (8) Adonay, sonsuza dek övgüye layık (olacaktır). (9) Amin ve amin.

XXI. DUA

(1) Yemekten önce kutsama

(2) Adonay'ı övünüz çünkü o güzeldir, rahmeti sonsuzdur. (3) Bütün gözler seni dört gözle bekler ve sen onlara erzaklarını vaktinde verirsın. (4) İstedğinde bütün canlıları kudretinle yedirir ve doyurursun. (5) Herkesi doyuran Adonay Tanrımız, övgüye layık olsun. (6) Amin.

XXII. DUA

(1) Ekmek üzerine

(2) Yerden ekmek çıkaran, dünyanın padişahı, övgüye layık Adonay Tanrımız sensin. (3) Amin.

XXIII. DUA

(1) Şarap üzerine

(2) Üzüm bağının ve yemişin yaratıcısı; bize sevinç, kıvanç, şükür, başarı veren dünyanın padişahı ve övgüye layık Adonay Tanrımız sensin. (3) Amin.

XXIV. DUA

(1) Başka içkiler üzerine

(2) Dileklerin hepsini gerçekleştiren, bize sevinç, kıvanç, şükür, başarı veren dünyanın padişahı ve övgüye layık Adonay Tanrımız sensin. (3) Amin.

XXV. DUA

(1) Yemekten sonra kısa bir kutsama

(2) Adonay'a, çokça nezaketi için şükran duyuyorum çünkü susamış ve acıkmış ruhumu iyilikle doyurdu. (3) Bütün insanlara ekmek veren odur ve rahmeti sonsuzdur. (4) Adonay; herkesi doyuran ve övgüye layık olan sensin. (5) Amin.

XXVI. DUA

(1) Yemekten sonra

(2) Besleyicimiz övgüye layık olsun, doyurucumuz övgüye layık olsun, içiricimiz övgüye layık olsun. (3) Herkese erzakını veren Tanrı övgüye layıktır, rahmeti sonsuzdur. (4) Güçlü Tanrımız; hediyelerini yedik, sana şükran duyuyoruz, güzelliğinle bizi diri tut. (5) Tanrı'nın adı övgüye layık olsun, o; herkese erzakını verendir. (6) Amin.

XXVII. DUA

(1) Yola çıkma duası

(2) Senin sözlerin ayağıma kandil ve yoluma ışıktır. (3) Adımlarımı iyiliğe yönlendir ve ayağımı tökezletme. (4) Yolumda başarılı kıl ve bana yardım et, her nerede yürüsem yanımda ol. (5) Amin.

XXVIII. DUA

(1) Ölen için anma

(2) Doğru olanların hatırası kutsansın. (3) Doğru olanların, akıllıların, temizlerin ve azizlerin hatırası kutsansın. (4) Hatıraları (da) öyle saygın (olsun)... (5) Kutsansın ve diri kalsın. (6) Amin. (7) Güçlü Tanrı, onun (onların) ruhunu hatırlasın ve onu (onları) huzurla yaşatsın. (8) Onu (onları), yüce haşmetinin gölgesinde saklasın ve yaşamın düğümcüğüne bağlasın. (9) Amin.

XXIX. DUA

(1) Tan duası

(2) Ebedi padişah; sana şükran duyuyorum çünkü nezaketinin hatırına bana ruhumu geri verdin. (3) Bütün vakitlerde, ruhumla her neredeysem, senin adını överim.

(4) (Şunları) ekle:

(5) Babamız; adının birliği göklerde övgüye layık olsun, hükümdarlığın güçlü olsun, senin isteğin, göklerin üstünden yeryüzünün altına kadar her yerde

(gerçekleşsin). **(6)** Bize günlük ekmeğimizi ver ve bütün günahlarımızı affet. **(7)** Bizi doğru yoldan ayırma, en azından bizi ayartan kimselerden kurtar. **(8)** Amin.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ŞEKİL BİLGİSİ (MORFOLOJİ)

3.1. İSİM

Dilimizde her bir kelime, üç farklı gruptan birine aittir. Bu gruplar isim, fiil veya edattır. İsimler; var olan her şeye karşılık gelerek onlara ad olan kelimelerdir. Bir hareket bildirmeyen ve soyut, somut, canlı, cansız olabilen tüm kavramlar için kullanılabilirler: köni, ayruqsı, Adonay, biyik, Çion, xan, Misir, Téñri, açuv, azbar gibi.

3.1.1. Çokluk Eki

İsimlerin çokluk şekilleri, onların sayılarının birden fazla olduğunu belirtmeye yarar. Bir isim çokluk eki aldığıında, sayısı birden fazla olan nesneyi karşılar. İsimlerin çokluk şekilleri, çokluk ekleri ile yapılır. Çokluk hali Kırım Karay Türkçesinde +lar ile yapılır.

- **kök+lér** “gökler” (I/22), **suv+lar** “sular” (I/38), **qoy+lar** “koyunlar” (II/12), **ayruqsı+lar** “kutsallar” (III/41), **çériv+lér** “askerler” (IV/22), **ulus+lar** “uluslar” (IV/31), **tağ+lar** “dağlar” (VI/38), **malax+lar** “melekler” (VIII/19), **xasid+lér** “dindarlar” (XIV/6).

3.1.2. İyelik Ekleri

İye kelimesi etimolojik olarak Eski Türkçe *idi* “sahip” kelimesinden gelmektedir (Şirin, 2015: 221-222). İyelik ekleri ise isimlere gelerek onlardaki zamirin veya nesnenin sahipliğini ifade eden eklerdir. Sahipliğini ifade ettikleri zamirler ben, sen, o, biz, siz, onlar zamirlerinden biridir. İyelik ekinin işlevi, isimlerdeki şahsı belirtmektir. Kırım Karay Türkçesinin iyelik ekleri aşağıdaki şekildedir.

Tablo 2: İyelik Ekleri

	Teklik	Çokluk
1. şahıs	+m	+mI₄z
2. şahıs	+n +ñ	+ñI₄z +nI₄z
3. şahıs	+I₄ +sI₄	+lArI₂

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Metinde geçen, tespit ettiğimiz iyelik ekli kelime örnekleri şunlardır:

- Né sévgilidirlér toxtar **yérléri+ñ**, éy Adonay çévaot. “Ey Adonay Çevaot! Mesken yerlerin ne sevgilidir!” (I/3); Qıçqırñız Adonayğa cumle **kişilér+i** ol yérniñ. “Yeryüzünün bütün insanları, Adonay için haykırım.” (II/2); Da yandırğanda Aaron ol çiraqlarnı ol éki inğırlar arasına, tütétsin anı, ğamméşalıq tütöv alnına Adonaynıñ **dorları+ñız** sayın. “Harun; o iki akşam mumları yaktığında tüttürsün, bu sizin nesillerinizin her birinde Adonay’ın huzurunda daima (yanacak olan) tütsüdür.” (II/18); Sén é Téñri yalgız, Biy maxtalğan **köplüg+ü** bilén maxtovlarnıñ da sıy aytuvmaklarnıñ, maxtanlağan da aziz étladağan yoğarılarğa da aşağarğılarğa. “Sen, ey yegane Tanrı! Övgülü ve itibarlı sözlerinin çokluğu ile övülen hükümdarsın, yukarılara ve aşağılara kadar kutsal eylenecek övülensin.” (III/84); Xan bolır Adonay dunyağa dégin, **Téñri+si** Çionniñ davurdan davurğa, maxtañız Téñrini. “Adonay sonsuza dek hükümdar olacak, Siyon Dağı’nın Tanrısı nesilden nesle (sürecek), Tanrıyı övün.” (III/48); Adonay bilén rast bolırlar da maxtarırlar cumle **urluğ+ı** İsrayélniñ. “İsrail’in bütün soyu, Adonay sayesinde dürüst olur ve övülür.” (IV/33); Biliñiz ki Adonay oldır Téñri, ol yarattı bizni da anıñdır biz, **ulus+ı** da **qoy+ı** kütüvininiñ. “Adonay Tanrı odur, bilin, bizi o yarattı ve biz onunuz, onun ulusu ve sürüsünün koyunuyuz.” (V/4); Ki Sénsin atamız, ki Avrağam bilmédi bizni, da İsrayél tanımadı bizni, Sénsin Adonay atamız, **yuluvçı+mız** dünyadadır adıñ. “Babamız sensin çünkü İbrahim bizi tanımıyor ve İsrail bizi tanımıyor, Adonay babamız sensin, kurtarıcımız; senin adın sonsuzdur.” (VII/25).

Kırım Karay Türkçesinde iyelik eklerinin ikinci şahıslarında, hem +n’li hem de +ñ’li şekiller görülür. İncelediğimiz metinde, art damak konsonantı ñ, dış

konsonantı *n*'ye tercih edilmiştir. İkinci şahıslardaki bu *n* kullanımı, Eski Türkçenin devamıdır. Bu konsonantın Karay Türkçesinde kullanılmaya devam ediyor olması, Karay Türkçesinin arkaik özelliğini gösterir.

İyelik eklerindeki yuvarlak şekiller, Kırım Karay Türkçesinde tutarlı değildir ve bunun sonucunda düzlük-yuvarlaklık uyumu bozulmuştur (Çulha, 2019: 94-96). İncelediğimiz metinde, yuvarlak şekillerin tamamının örnekleri görülmemekle birlikte bu şekillerin kullanım oranı düşüktür.

3.1.3. Hal Ekleri

3.1.3.1. Yalın Hal (Nominatif)

Yalın hal; ismin, hal eklerinden hiçbirini almadığı ve hal eklerinden hiçbirisiyle çekim durumunda olmadığı haldir. İsim, hal eklerinden herhangi birini almadığında yalın (nominatif) halde demektir. İsimler yalın haldeyken, hal ekleri dışında kalan bildirme, iyelik ve çokluk eklerini alabilir.

- **doğrıdır** “doğrudur” (VI/16), **sözlér** “sözler” (VIII/33), **gécé** “gece” (VIII/82), **sıylı** “saygın” (X/2), **Téñrimiz** “Tanrımız” (XII/2), **Adonay** “Adonay” (XXV/4), **béslevçimiz** “besleyicimiz” (XXVI/2), **küçlü** “güçlü” (XXVIII/7).

3.1.3.2. İlgi Hali (Genitif)

İlgi hali, iki ismi birbirine bağlayarak aralarında bir ilgi olduğunu gösteren haldir. İlgi ekleri; eklendiği kelimenin, kendisinden sonra gelen kelimeye aitliğini bildirirler. Kırım Karay Türkçesinin ilgi ekleri +I_{4n}, +I_{4ñ}, +nI_{2n}, +nI_{2ñ} ve +I_{2m} ekleridir. Vokallerden sonra +nI_{2ñ} ve +nI_{2n} konsonantlardan sonra ise +I_{2n}, +I_{2ñ} ve +I_{2m} şekillerinin gelmesini beklediğimiz genitif ekleri, Kırım Karay Türkçesinde farklı bir kullanımla karşımıza çıkmaktadır. Eski Türkçede kullanılan +Iñ ilgi ekinin, Oğuz lehçeleri ve Çuvaşça haricinde kalan Kırım Karay Türkçesi ve diğer lehçelerde +nIñ şekli kullanılmakta yani konsonantla biten kelimelere de vokalle biten kelimelere de +nIñ olarak gelebilmektedir (Gülsevin, 2020: 51-52).

- **babam+niñ** “babamın” (I/31), **qol+uñ** “elinin” (III/40), **Sén+iñ** “senin” (III/83), **Yakov+niñ** “Yakup’un” (IV/34), **mu+niñ** “bunun” (V/40), **ulusiñ+nın** “ulusunun” (VI/32), **çévaot+niñ** “orduların” (VI/47), **taxt+ın** “tahtın” (VIII/16), **a+niñ** “onun” (XII/8), **yuluv+niñ** “kurtuluşun” (XVII/28), **tirlik+niñ** “yaşamın” (XXVIII/8), **adıñ+niñ** “adının” (XXIX/5).

3.1.3.3. Yükleme Hali (Akkuzatif)

Yükleme hali, asıl görevi isimleri geçişli fiillere bağlamak olan haldir. Yükleme hali ekleri, isimleri kimi zaman edatlara ve nadir olarak da bazı isimlere bağlar. Eksiz de olabilmektedir. Kırım Karay Türkçesinde yükleme hali +I₂, +nI₂, +ñI₂, +Ø ile yapılır. İncelediğimiz metinde bu eklerden +nI₂, +ñI₂ işlektir.

- **sén+i** “seni” (I/6), **qoy+nı** “koyunu” (II/13), **şağavatiñ+ñı** “şefkatini” (III/3), **ulusiñ+nı** “ulusunu” (III/54), **kök+ni** “göğü” (IV/69), **avazım+nı** “sesimi” (V/58), **yol+nı** “yolu” (VI/37), **biz+ni** “bizi” (XI/12), **ülüşin+Ø** “mirasını” (IX/8), **tözülgénlerin+Ø** “yayılanlarını” (XVII/17), **Yéruşalayim+nı** “Kudüs’ü” (XVII/17), **yalbarmağım+nı** “yalvarışımı” (XVII/26), **mén+i** “beni” (XX/7), **canım+nı** “ruhumu” (XXIX/2).

3.1.3.4. Yönelme Hali (Datif)

İsmin fiile yöneldiğini ve/veya yaklaştığını ifade eden haldir. Kırım Karay Türkçesinin yönelme hali ekleri +A; +GA; +qa, ekleridir ve aynı kelimeye farklı ekler gelebilmektedir.

- **tag+ğa** “dağa” (I/2), **dunya+ğa** “sonsuz” (I/15), **Moşé+gé** “Musa’ya” (II/9), **yıraq+qa** “uzağa” (III/78), **yuvuq+qa** “yakına” (III/78), **tag+ga** “dağa” (III/99), **biyik+ké** “yücesine” (IV/46), **tañlayım+a** “damağıma” (V/126), **qollarıñ+a** “ellerine” (XX/6).

3.1.3.5. Bulunma Hali (Lokatif)

Fiilin gerçekleşme yerini gösteren ve böylece bulunma anlamı ifade eden haldir. Kırım Karay Türkçesinde bulunma hali +DA ile yapılır.

- **bosağasıñ+da** “eşiğinde” (I/12), **çatırların+da** “çadırlarında” (I/12), **évin+dé** “evinde” (III/14), **kök+té** “gökte” (IV/20), **vaxt+ta** “vakitte” (V/51), **qolıñ+da** “elinde” (VIII/73), **yataq+ta** “yatakta” (XIV/4), **qatım+da** “yanımda” (XXVII/4), **kölégésin+dé** “gölgesinde” (XXVIII/8).

3.1.3.6. Ayrılma Hali (Ablatif)

Eklendiği isimdeki uzaklaşma, ayrılma, yer ve sebep gibi durumları gösteren haldir. İsimleri fiillere ve kimi zaman da bazı isimlere bağlar. Kırım Karay Türkçesinin ayrılma hali +DAn ile kurulur. Buna ek olarak incelediğimiz metinde, iki kelimedede donmuş halde bulunan -DI₂n ayrılma ekini tespit ettik. Bu ek, esasen Eski Türkçenin ikinci devresi olan Uygur Türkçesi döneminde kullanılmaya başlamış olup Kırım Karay Türkçesinde de bazı kelimelerde kalıplaşmış halde karşımıza çıkmaktadır. Bu durum da Karay Türkçesinin arkaik özelliğini gösterir. Eski Türkçe -DI₂n ekini tespit ettiğimiz örnekler *yoğartın* (XXIX/5) ve *aşağartın* (XXIX/5) sözcükleridir.

- **qaxirin+dén** “öfkesinden” (III/21), **ornun+dan** “yerinden” (III/34), **mén+dén** “benden” (III/86), **balqımağın+dan** “parlamasından” (III/105), **qar+dan** “kardan” (V/81), **kök+tén** “gökten” (VI/42), **tarlıq+tan** “sıkıntıdan” (XI/16), **qısıqlıq+tan** “dertten” (XI/16), **azğırtıvçı+dan** “ayartan kimselerden” (XXIX/7).

3.1.3.7. Vasıta Hali (Instrumental)

İsmin birliktelik anlamı ifade eden halidir. Eklendiği ismin ardından gelen fiilin yapılma şeklini ve zamanını bildirir. Fiil cümlelerindeki zarf ögesini oluşturur. Kırım Karay Türkçesinde vasıta hali +lAn ve birlé, bilé, bilén, ilé, ilén edatlarıyla kurulur. Metnimizde yalnızca bilén edatıyla kurulan örnekler tespit edilmiştir.

- **bilén** (III/76).

3.1.3.8. Eşitlik Hali (Ekvatif)

Bir yapım eki olarak da görülen eşitlik hali; eşitlik, benzerlik ve görelilik ifade etmek için kullanılan haldir. Kırım Karay Türkçesinde eşitlik halinin kullanımı yaygın değildir ve +ça ile yapılır. Metnimizde de kullanım oranı düşük bir hal ekidir.

- **dégin+çé** “değince” (VII/27), **közlérin+çé** “gözlerince” (VIII/13), **téz+çé** “hızlıca” (XI/11).

3.1.3.9. Yön Gösterme Hali (Direktif)

Fiilin gerçekleştiği yönü gösteren, bazı kelimelerde kalıplaşmış halde gördüğümüz haldir. Kırım Karay Türkçesinin yön gösterme ekleri +ér, +éri; +ra, +r’dir (Çulha, 2019: 91). İncelediğimiz metinde bu hal tespit edilmemiştir.

3.1.4. Soru Eki

İsmi soru şeklini yapan ve ismi fiile bir soru şeklinde bağlayan edat kökenli ektir (Ergin, 2013: 243). Kırım Karay Türkçesinde soru +mI₂ ile yapılır. İncelediğimiz metinde soru ekleri Türkiye Türkçesi imlasına aykırı olarak bitişik yazılmıştır.

- **açuvlanır+mısın** “öfkelenir misin” (VI/59), **tartar+mısın** “sürdürür müsün” (VI/59), **qarşılasam+mı** “karşılasam mı” (VIII/26).

Metinde, vurguyla yapılmış soru cümlelerine de rastlanmıştır:

- **étér+min** “eder (mi)” (VIII/27), **bérsé+min** “versem (mi)” (VIII/27).

3.2. FİİL

Dilimizde her bir kelimenin, üç farklı gruptan birine ait olduğunu yukarıda ifade etmiştik. Bu gruplardan bir diğeri de fiillerdir. Fiiller karşıladıkları hareket, devinim ve/veya aksiyonla oluş, kılış, kılınış, durum bildiren kelimelerdir. Her fiilin anlamı vardır ve her fiil hareket ifade eder. İncelediğimiz metindeki fiillerin örnekleri şunlardır:

- **qıçqır-** “haykırmak” (II/2), **sözlé-** “söylemek” (III/60), **kémiş-** “terk etmek” (III/61), **maxta-** “övmek” (IV/2), **qaytar-** “çevirmek” (VII/4), **toy-** “doymak” (VIII/4), **ézizlén-** “yükselmek” (IX/8), **musan-** “ümit etmek” (X/3), **sayla-** “seçmek” (XI/4), **oñalt-** “iyileştirmek” (XIII/4).

3.2.1. Şahıs Ekleri

Çekimli fiillere gelerek onlardaki hareketin ben, sen, o, biz, siz, onlar zamirlerinden birisi tarafından yapıldığını ifade ederler. İyelik eklerinin isimlerdeki görevi ne ise, şahıs eklerinin de fiillerdeki görevi odur. Her ikisi de ait olduğu kelimedeki şahsı gösterir. Üç tip şahıs eki grubu vardır. Bunlar; zamir kökenli şahıs ekleri, iyelik kökenli şahıs ekleri ve emir çekiminde kullanılan şahıs ekleridir.

3.2.1.1. Zamir Kökenli Şahıs Ekleri

Öğrenilen geçmiş zaman, şimdiki zaman, geniş zaman, gelecek zaman ve istek kipi çekimlerinde kullanılan şahıs ekleridir. Kırım Karay Türkçesinin zamir kökenli şahıs ekleri aşağıdaki gibidir.

Tablo 3: Zamir Kökenli Şahıs Ekleri

	teklik	Çokluk
1. şahıs	-m -mI₂n	-z -mI₂z
2. şahıs	-sI₂n -sI₂ñ	-sI₂z -sI₂nI₂z -sI₂ñI₂z
3. şahıs	-Ø	-lAr

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

3.2.1.2. İyelik Kökenli Şahıs Ekleri

Görülen geçmiş zaman ve şart çekimlerinde kullanılan şahıs ekleridir. Kırım Karay Türkçesinin iyelik kökenli şahıs ekleri aşağıdaki gibidir.

Tablo 4: İyelik Kökenli Şahıs Ekleri

	Teklik	çokluk
1. şahıs	-m	-q -k
2. şahıs	-n -ñ	-nI₂z -ñI₂z
3. şahıs	-Ø	-lAr

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

3.2.1.3. Emir Çekiminde Kullanılan Şahıs Ekleri

Emir ekleri, hareketin buyrulması istendiğinde fiil çekiminde kullanılan eklerdir. Altı ayrı şahıs için altı ayrı emir eki vardır. Bu sebeple şahıs eki kategorilerinden birini oluştururlar. Kırım Karay Türkçesinin emir çekiminde kullanılan şahıs ekleri aşağıdaki gibidir.

Tablo 5: Emir Çekiminde Kullanılan Şahıs Ekleri

	Teklik	Çokluk
1. şahıs	-AyI₂m	-ayıq, -éyik -AlI₂m
2. şahıs	-Ø -qın, -ğın, -gin, -kin	-I₂nIAr -I₂ñIAr -I₂ñI₂z -ñI₂z
3. şahıs	-sI₄n	-sI₄nIAr

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

3.2.2. Fiil Çekim Ekleri

3.2.2.1. Basit Çekimler (Haber Kipleri)

3.2.2.1.1. Bilinen Geçmiş Zaman

Fiilin gösterdiği hareketin, geçmiş zamanda gerçekleştiğini haber veren çekimdir. Bu geçmiş zaman, hareketten konuşanın haberinin olduğu bir geçmiş zamandır. Hareket gerçekleştiği sırada konuşan harekete şahitlik etmiştir. Bu sebeple bu çekim bilinen geçmiş zaman diye adlandırılır. Kırım Karay Türkçesinin bilinen geçmiş zamanı -DI₄ eki ile yapılır. Ekin yuvarlak şekillerinin kullanımı az olmakla birlikte kelime gövdeleri veya kökleriyle, bilinen geçmiş zaman ekleri arasında düzlük yuvarlaklık bakımından aykırılık görülür. Düzlük yuvarlaklık uyumunun dışında kalan pek çok örnek göze çarpar.

- Da **ayttı** Téñri olsun yarıq, da **oldu** yarıq. “Tanrı; ışığa, ol, dedi ve ışık oldu.” (IV/51); Téñri çayalar **turdılar** üstümé, da camaatı küçlilérniñ **izlédilér** canımını, da **qoymadılar** Séni qarşılarnıa. “Tanrı; saygısızlar bana karşı ayaklandı ve cemaatin güçlüléri beni gözetledi, seninle karşı karşıya gelmediler.” (V/66); Xan **boldı** Téñri uluslar üstüné, Téñri **oturdı** ayruqsı taxtın üstüné. “Tanrı, uluslar üstünde hüküm sürdü; Tanrı, kutsal tahtın üstüne oturdu.” (VIII/16).

Olumsuz tabanlarda;

- **Qılmadı** alay héç bir ulusqa, da şaraatların **bilmédilér** alar. “Başka hiçbir ulusa böyle yapmadı ve onlar (da) bu kanunları bilmediler.” (I/58); Yazıqlarımızğa köré **qılmadı** bizgé, da gunaxlarımızğa köré **tölmédi** üstümüzgé. “Bize suçlarımıza göre davranmadı ve günahlarımıza göre karşılık vermedi.” (IV/11).

3.2.2.1.2. Öğrenilen Geçmiş Zaman

Konuşanın şahitliği ile gerçekleşmeyen ve konuşanın sonradan duymuş, öğrenmiş ve/veya sezmiş olduğu hareketler için kullanılan çekimdir. Bilinen geçmiş zaman ve öğrenilen geçmiş zaman arasındaki fark, söz konusu harekete şahitlik edip

etmeme üzerine kuruludur. Kırım Karay Türkçesinin öğrenilen geçmiş zamanı -mI4ş; -ğan, -gén, -qan ile yapılır.

- Saqlağın canımnı ki xasiddir mén, qutqarğın quluñnı Sénsin Téñrim, ol **işanğan** Saña. “Ben dindarım; canımı koru, Tanrım sensin, kulunu kurtar (çünkü) o sana inanmıştır.” (V/54); **Kérurılğan** otqa **késilgén**, kişimindén xazratlarıñnıñ tas bolırlar. “(Asman) kesilmiş ve ateşle yakılmış, (bunu yapanlar) Tanrı’nın çehresinin öfkesinden mahvolurlar.” (VI/44); Éşitkin Maña Yakov da Ísrayél **atalmışım**, Ménmin ol Ménmin burun, dégin Ménmin soñra. “Duyun beni! Yakup ve Ísrail benim tarafımdan çağırılmış(tır), evvelden sona kadar olan benim.” (VIII/29); Ol **taclanğan** tacı bilén kértilikniñ, da éşitivi sözlériñ qoltqa tögüvçileriñniñ. “O, doğruluğun tacıyla taçlanmıştır ve dua sayıp dökenlerin sözlerinin işitenidir.” (XII/3); Vé yapulsın anı üstüné naslı **yazılmış** Torada: “Tevrat’ta nasıl yazılmışsa öyle yapılınsın.” (XIV/5).

Olumsuz tabanlarda metin içinde tespit edilen öğrenilen geçmiş zaman çekimi yoktur.

3.2.2.1.3. Geniş Zaman

Hareketin geniş bir zaman diliminde gerçekleşmekte olduğunu haber veren çekimdir. Geniş zamanın fonksiyonu; geçmiş bir zamanda gerçekleşmeye başlamış ve şu anda gerçekleşmeye devam eden; gelecekte de gerçekleşmeye devam etme ihtimali olan hareketleri karşılamaktır. Kırım Karay Türkçesinde geniş zaman, Türkiye Türkçesinde de olduğu gibi geçmiş zaman ile gelecek zamanı ifade etmeye de yarar. Kırım Karay Türkçesinin geniş zamanı -Ur, -Ar ve -r ile yapılmaktadır. Karay Türkçesinde yuvarlak şekil olan -Ur ekinin kullanım oranı düşüktür. Bu sebeple düzlük yuvarlaklık uyumunun bozulduğu örnekler göze çarpar.

- **Barırlar** çerivdén çerivgé, **körünir** Téñrigé Çionda. “Onlar savaştan savaşa giderler, Siyon Dağı’nda Tanrı’ya görünürler.” (I/9); Da baqtı közim yaman bağuvçılarımnı, turğanlarında üstüné yamanlar, **éşitirlér** qulaqlarım. “Gözüm bana kötü bakanları görür, kulaklarım kötüler ayaklandıklarında duyar.” (III/12); Ol toydırğan naamat bilén qartlığın, **yanğırır** qarakuş kibik yaşlıqlarıñ. “Yaşlıları nimet ile doyuran odur, delikanlıları kartal gibi dinçleştirir.” (IV/6); Ki yél **kécér** anar da yoq **bolır**, da tanımaştır anı dağın ornı. “Ki yel eser ve yok olur, yerini de (artık)

tanımayacaktır.” (IV/17); Cumle uluslar ki yarattıñ, **kélirlér** da baş **urarlar** adıña Adonay, da sıylarlar adıñnı. “Bütün ulusları sen yarattın. Adonay; gelirler, senin adına secde ederler ve saygı gösterirler.” (V/61); Otlı malaxlar **turur** édilér qatından anıñ, altı qanatlar birsiné, ékisi bilén yabar édi yüzléri, da ékisi bilén yabar édi ayaqların, da ékisi bilén uçar édi. “Ateşli bir aşka sahip melekler onun katında dururlardı, her birisinde altı kanat (vardı), ikisi ile yüzlerini örterlerdi, ikisi ile ayaklarını örterlerdi ve ikisi ile uçarlardı.” (VIII/19); **Sévinirlér** da **biyénilér** umatlar, ki şaraat **étérsin** uluslarğa doğrılıq bilén, da umatlarını yérdé **köndérsin** alarnı dayım. “Kanunlarını adaletle uygularsın, ümmet sevinir ve memnun olur, ümmeti yeryüzünde daima sen yönetirsin.” (VIII/59); raxmétléğin bizni da qabul étkin yalbarmamıznı qurbanlar ornıña da çığarmaqlar ornıña, anıñ uçun ki musandıq Saña da adıña inandıq, ki yakın vaxtta **yulursın** bizni. “Bize merhamet et, kurbanların ve feda edilenlerin olduğu yerde yalvarışımızı kabul et, çünkü senden ümit ettik ve senin adına inandık ki sen bizi yakın zamanda kurtarırısın.” (X/3).

Olumsuz tabanlarda;

- Hayvan kişi **bilméstir** da déli **añlamastır** munı. “Bunu, hayvan olan bilmez ve ahmak olan anlamaz.” (III/7); Ömürgé déğin **talaşmastır**, da dünyağa déğin kin **tutmastır**. “Kızgınlığı ömür boyu sürmez ve sonsuza dek kin tutmaz.” (IV/10).

3.2.2.1.4. Şimdiki Zaman

Filinin karşıladığı hareketin, konuşma esnasında ortaya çıkmakta olduğunu ifade eden çekimdir. Kırım Karay Türkçesinin şimdiki zaman -A, -y ekleri ile kurulur. -A, -y ekleri diğer diyalektlerde de kullanılmaktadır. -A eki konsonantla biten kelimelere doğrudan gelmektedir. Bu ek vokalle biten kelimelere ise -yA biçiminde geldiğinde ekin ünlüsü kaybolur ve böylece -y şekli kalır (Gülsevin, 2020: 83).

- Maxtov **bérémin** adıña Téñriniñ şira bilén da ululuğun **kötérémin** şıqurlik bilén. “Tanrı’nın adını ilahiyle övüyorum ve büyüklüğünü şükürle yüceltiyorum.” (II/20); **Aytaylar** yuluvlular, ki ol qutqardı Adonay düşmanı qolundan. “Kurtuluşa erenler, düşmanın elinden Adonay kurtardı, diyorlar.” (III/30); Da quvandırlar ol köklér, da biyéndir ol yér, da aytarlar uluslarda Adonay xan **bola**. “O gökler sevinir, o yeryüzü memnun olur ve uluslar da “Adonay hüküm sürüyor” der.” (XI/6); **Aşaysın**

qudratınnı da **toydurasın** bar tirini kiléğindé. “İstediginde bütün canlıları kudretinle yedirir ve doyurursun.” (XXI/4); Tabu **étémin** Adonayğa köp şirinliginé köré ki cannı talçıqqan da açıqqan yaxşılıqnı toydırdı. “Adonay’a çokça nezaketi için şükran duyuyorum çünkü susamış ve acıkmış ruhumu iyilikle doyurdu.” (XXV/2).

Olumsuz tabanlarda;

- Téñri ol tirlikli da padişa ol dunyanıñ, açuvıñdan sarsıy yérı, da **turmaylar** uluslar. “O yaşayan ve dünyanın padişahı olan Tanrı, hiddetiyle yeri sarsar ve uluslar ayakta duramazlar.” (III/45); Kümdir **qorqmaylar** Séndén, padişa ol uluslarını. “Ulusların padişahı, senden kim korkmaz?” (IV/44).

3.2.2.1.5. Gelecek Zaman

Fiilin karşıladığı hareketin gelecek zamanda ortaya çıkacağını haber veren çekimdir. Kırım Karay Türkçesinin gelecek zamanı -ğay, -géy, -qay, -kéy; -acaq, -écék ile yapılır. İncelediğimiz metinde -acaq, -écék gelecek zaman biçimi tespit edilmemiştir.

- Da yazğın alarnı, yaşmaqları üstüné éviñniñ da qabaqlarında, anıñ uçun **sağınğaysız** da **qılğaysız** cumle miçvalarımnnı da **bolğaysız** ayruqsılar Téñriñizgé. “Bunları evin eşiklerinin üstüne ve kapılara yazın, (böylece) onu hatırlayacaksınız, bütün emirlerini yerine getireceksiniz ve Tanrınız için kutsallar olacaksınız.” (III/41).

Olumsuz tabanlarda metin içinde tespit edilen öğrenilen geçmiş zaman çekimi yoktur.

3.2.2.2. Birleşik Çekimler

Cevheri fiil veya ana yardımcı fiil olarak bilinen i- fiiline ek fiil denir. Eski Türkçe devrinde bu yardımcı fiili er- olarak görmekteyiz (Gabain 1988: 87-88). Kırım Karay Türkçesinde ise é- biçimindedir. Ek fiil birleşik çekim yapma ve de isimleri yüklem haline getirme işlevine sahiptir. Birleşik çekim yapma işlevindeyken 3 grup altında çekimlenebilmektedir: Hikâye, rivayet ve şart.

3.2.2.2.1. Hikâye

3.2.2.2.1.1. Bilinen Geçmiş Zamanın Hikâyesi

Olumlu ve olumsuz tabanlarda metin içinde tespit edilen bilinen geçmiş zamanın hikâyesi çekimi yoktur.

3.2.2.2.1.2. Öğrenilen Geçmiş Zamanın Hikâyesi

Olumlu ve olumsuz tabanlarda metin içinde tespit edilen öğrenilen geçmiş zamanın hikâyesi çekimi yoktur.

3.2.2.2.1.3. Geniş Zamanın Hikâyesi

- Da **çaqırır édi** bu munar da **aytır édi**: Ayruqsı, ayruqsı, ayruqsıdır Adonay çévaot, tolıdır cumle ol yér hörméti. “Onlar, (birbirlerine) seslenir ve şöyle derlerdi: Adonay Çevaot kutsal, kutsal, kutsaldır; bütün yeryüzü hürmetiyle doludur.” (III/32); Otlı malaxlar **turur édilér** qatından anıñ, altı qanatlar birsiné, ékisi bilén **yabar édi** yüzleri, da ékisi bilén **yabar édi** ayaqların, da ékisi bilén **uçar édi**. “Ateşli bir aşka sahip melekler onun katında dururlardı, her birisinde altı kanat (vardı), ikisi ile yüzlerini örterlerdi, ikisi ile ayaklarını örterlerdi ve ikisi ile uçarlardı.” (VIII/19).

Olumsuz tabanlarda metin içinde tespit edilen geniş zamanın hikâyesi çekimi yoktur.

3.2.2.2.1.4. Şimdiki Zamanın Hikâyesi

Olumlu ve olumsuz tabanlarda metin içinde tespit edilen şimdiki zamanın hikâyesi çekimi yoktur.

3.2.2.2.1.5. Gelecek Zamanın Hikâyesi

Olumlu ve olumsuz tabanlarda metin içinde tespit edilen gelecek zamanın hikâyesi çekimi yoktur.

3.2.2.2.1.6. Şart Kipinin Hikâyesi

Olumlu ve olumsuz tabanlarda metin içinde tespit edilen şart kipinin hikâyesi çekimi yoktur.

3.2.2.2.1.7. Gereklilik Kipinin Hikâyesi

Olumlu ve olumsuz tabanlarda metin içinde tespit edilen gereklilik kipinin hikâyesi çekimi yoktur.

3.2.2.2.1.8. Emir-İstek Kipinin Hikâyesi

Olumlu ve olumsuz tabanlarda metin içinde tespit edilen emir-istek kipinin hikâyesi çekimi yoktur.

3.2.2.2.2. Rivayet

Olumlu ve olumsuz tabanlarda metin içinde tespit edilen rivayet birleşik çekimi yoktur.

3.2.2.2.3. Şart

Olumlu ve olumsuz tabanlarda metin içinde tespit edilen şart birleşik çekimi yoktur.

3.2.2.3. Dilek Kipleri

3.2.2.3.1. Emir

Emir çekimi her ne kadar emir adıyla gramerlerde yer alsa da istek, dua, yalvarma, rica, tavsiye vb. fonksiyonları kapsayan bir çekimdir. Altı ayrı şahıs için altı ayrı emir eki vardır. Bu sebeple şahıs eki kategorilerinden birini oluştururlar. Kırım Karay Türkçesinin emir çekiminde kullanılan ekler aşağıdaki gibidir.

Tablo 6: Emir Ekleri

	Teklik	Çokluk
1. şahıs	-AyI₂m	-ayıq, -éyik -AlI₂m
2. şahıs	-Ø -qın, -ğın, -gin, -kin	-I₂nlAr -I₂ñlAr -I₂ñI₂z -ñI₂z
3. şahıs	-sI₄n	-sI₄nlAr

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

• **Yibérgin** yarığınını da köñiligiñni alar **köndérsinlér** méni, **kétirsinlér** méni ayruqsı tağğa da toxtar yérlérgé. “Işığını ve hakikatini gönder onlar bana yol göstərsin, beni kutsal dağa ve senin mesken yerlerine eriştərsinler.” (I/2); Qullıq **étiñiz** Adonayğa sévinmək bilén, **kéliñiz** alınına qıçqırmaq bilén. “Adonay’a sevinçle kulluk yapın, huzuruna haykırarak gelin.” (II/3); Da ayttı Téñri **olsun** yarıq, da oldu yarıq. “Tanrı; ışığa, ol, dedi ve ışık oldu.” (IV/51); **Kéliñiz** baş **uralım** da diz **çoqalım**, diz üstüné **turalım** aldıña Adonay yaratıvçımızñıñ. “Gelin, Adonay yaratıcımızın önünde secde edelim ve diz çökelim, diz üstünde duralım.” (IV/58); **Éşittirgin** maña biyénmekni da sévinmekni, biyéngéylér süyéklér ki yançtıñ. “Bana sevinç ve mutluluk duyur, şekil verdirdiğin kemiklerim sevinsin.” (V/82); Da qayyam étkéy bar xabarların da uvunçların vaxtımızda da künlérimizdé tézçé da yuvuq vaxtta, da **aytayıq**: amén. “Bütün müjdeleri ve mutlulukları, o gün ve an içinde, hızlıca ve yakın zamanda kalıcı hale getirsin ve biz amin diyelim.” (XI/11).

Olumsuz tabanlarda;

- **Yandırmañız** atəş cumle oturşalarıñızda ol şabbat kündé. “O Cumartesi gününde meskenlerinizde atəş yakmayın.” (I/53); Égér éndi taptım şirinlik ényatlarıñda, qabul étkin yalbarmağımñı, da qılğın qoltqamñı, da xor **baqmağın** qıyınım, **iméndirmégin** méni da yaşırmağın qıblalarıññı méndén, ki tardır maña, téz qaruv bérgin maña. “Eğer şimdi senin gözünde nezaket bulduysam, yalvarışımı kabul et ve duamı gerçekleştir, derdimi hor görme, beni utandırma ve yüzünü benden sakınma, ben dardayım, bana hemen cevap ver.” (XVII/26).

3.2.2.3.2. İstek

İstek kipi, hareketin gerçekleşmesi isteğini ifade eden kiptir. Yerine getirilmesi istenen şeyi bildirdiği için istek ekleri bünyesinde emir anlamı da barındırır. Bunun sonucu olarak Türkiye Türkçesinde emir ve istek kipini birbirine karışmış halde görmekteyiz. Kırım Karay Türkçesinde ise istek kipi için müstakilen -A; -ğay, -qay, -géy, -kéy ekleri kullanılır.

- Kündé tarlığımñıñ çağırırın Saña, ki coğap **bérgéysin** maña. “Sıkıntılı günümde bana cevap veresin diye sana seslenirim.” (V/59); Qılqın birgémé nişan yaxşılıqqa, da **körgéylér** düşmanlarım da **uyalğaylar**, ki Sén Adonay buluştıñ maña, da uvuttıñ méni. “Yanıma güzel bir işaret koy ve düşmanlarım görsün, utansın çünkü Adonay; sen bana yardım ettin ve bana teselli verdin.” (V/69); Turup din yésisi éksi dé yanına camaatqa aytsın: Qoltqañız qabul **bolğay**! “Duanız kabul olsun!” (XVII/32); Tabu étémiz Saña, küçlü Téñrimiz, ki aşadıq bérnélériñdén, da ki yaxşılığıñ bilén tiri **tutasın** bizni. “Güçlü Tanrımız; hediyelerini yedik, sana şükran duyuyoruz, güzelliğinle bizi diri tut.” (XXVI/4).

Olumsuz tabanlarda;

- Bolğay Adonay Téñrimiz birgémizgé néçik ki boldı atalarımız bilén, **kémişmégéy** bizni da **tişlémégéy** bizni. “Adonay Tanrımız nasıl ki atalarımız ile oldu bizimle (de) birlikte olsun, bizi terk etmesin ve dişlemesin.” (VIII/80).

3.2.2.3.3. Dilek-Şart

Hareketin dilek veya şart şeklinde tasarlandığını ifade eden kiptir. Zarf fiil özelliği gösterdiği için bir gerundium olarak da anılmaktadır (Gülsevin, 1990: 276-279). Temelde iki işlevi vardır. Dilek bildirdiğinde cümlemin yüklemi olurken şart bildirdiğinde ise yüklem yapmayarak gerundium olur (Gülsevin, 2017: 431). Bu kip; diğer fiil çekimlerinden farklı olarak, şart işlevindeyken bir cümle kurmaz çünkü bu haliyle bir hüküm belirtmemektedir. İncelediğimiz metinde şart kipinin hem dilek bildirerek yüklem olduğu hem de şart bildirerek gerundium olduğu kullanımlar vardır. Kırım Karay Türkçesinde şart kipi için -sA kullanılır.

- Né bilén qarşılایım Adonaynı, né bilén Téñrisiné biyikniñ, **qarşılasmamı** anı olalar bilén, buzovlar bilén, birér yaşlar. “Adonay’ı, yüce Tanrı’yı ne ile qarşılایayım? Onu adaklar ile, birer yaşındaki buzağılar ile qarşılasmam mı?” (VIII/26); Qabul étermin Adonay biñléri bilén qoçqarlarınıñ, tüménléri bilén özénlériniñ yağniñ, **bérsémin** tunğuçumrı gunaxım uçun, yemişin qursağımniñ, yazıǵı uçun canımniñ. “Adonay; binlerce koçu, on binlerce yağ nehrini kabul eder (mi)? İlk doğan çocuğumu günahlarım yerine, kursağımdaki yemişi ruhumun suçları yerine versem (mi)?” (VIII/27); Da qayyam étkéy Téñri, maxtavı kötérilgéy anıñ (alarnıñ) üstüné, ki yazılğan: muna Mén bolırmın birgéné da saqlarmın séni barında ki yürürsin. **Çağırsañ** da qaruv bérirmin, **izléséñ** Méni da tabulırmın. “Tanrı dayanıklı etsin ve onun (onların) övgülerini yüceltsin çünkü “Sen yürüye bil diye, ben seninle birlikte olurum ve seni tümüyle korurum. Çağır san cevap veririm ve beni arasan bulunurum.” (diye) yazıldı.” (XII/8); Dağı avaldan Mén ol, da yoqtır qudratımdan qutqarıvçı, **qılsam** da küm qayttır anı. “Üstelik, eskiden beri benim, bir kimseyi döndürebilecek kudrette olan benim kadar kudretli bir kurtarıcı yoktur.” (XVIII/6); Da éndi Adonay Téñrimiz bérgin bizgé aşlıǵımıznı ol altı künlérdé işini rahatlıq bilén da tülé bilén, da toldırğın bizni xayırnıñ da bérgin bizgé baqşıslarnı kollarıñdan séçmek uçun kün ayruqsı şabbatnıñ cumle künlérdé, ki yazılmış: éger qaytarsın şabbat kündé ayağınrı, qılma kiléklériniñni ayruqsı künimdé, da **atasañ** şabbatqa éziz, ayruqsısıña Adonaynıñ sıylı, da **sıylasañ** anı qılmaqtan yollarıñrı, tapmaqtan kiléğiniñni da sözlémé ol vaxtta ézizlénirsin qatıña Adonaynıñ, da atlandırırmin séni biyikléri üstüné yérniñ, da aşatırmın saña ülüşin Yakovnıñ atañnıñ, ki buyruğı Adonaynıñ sözléri. “Adonay Tanrıımız; şimdi bize o altı

günde işimizi huzur ve refah içinde (yapmamız için) tahılımızı ver, bizi hayrınla doldur ve buğdaylarından tohum ekmek için bahşişler ver, günlerin hepsi arasından (sadece) kutsal Cumartesi günü için “Eğer Cumartesi günü adımlarını bana yöneltsen, kutsal günümde isteklerimi yapsan ve Cumartesi’yi aziz diye adlandırırsan, kutsalım saygı (görür), yolumda yürümeye, isteğimi ve söylediklerimi yapmaya saygı gösterirsen o an benim katıma yükselirsin, seni yeryüzündeki uluların üstüne yerleştiririm ve sana atan Yakup’un mirasını yediririm.” (diye) yazıldı ve bu sözler Adonay’ın buyruklarıdır.” (IX/8); éğér tıñlama **tıñlasań** avazın Adonaynıñ, Téñriñni, da körüngin énayatlarında qılsın, da qulaq salğın saruvlarıña, da saqlağın bar rasımlérın Anıñ, bar ol xastalıqnı ki qoydım Misirdé, qoymaymın üstüné, ki Mén Téñri oñaltıvçı séni. “Eğer Adonay’ın dediklerini dinlersen inayetleri ortaya çıksın, buyruklara uy ve kulak ver, bütün emirleri muhafaza et, ben (de) Mısır’dayken verdiğim bütün o hastalıkları sana vermem çünkü ben senin iyileştirici Tanrırım.” (XIII/7).

Olumsuz tabanlarda;

- Éğér **unutsam** séni Yéruşalayım, unutqay çalmaqnı oñ qolım, yabuşqay tilim tañlayğa, éğér **sağınmasam** séni, éğér **çığarmasam** Yéruşalayımın ilki üstüné sévinmégimniñ. “Kudüs; eğer seni unutursam, sağ elim çalmayı unutsun, eğer seni anmazsam, eğer seni sevincimden üstün tutmazsam dilim damağıma yapışsın.” (III/19).

3.2.2.3.4. Gereklilik

Hareketin gerekliliğini ifade eden çekimdir. Kırım Karay Türkçesinin gereklilik çekimi -mAll₂ ile yapılır.

Olumlu ve olumsuz tabanlarda metin içinde tespit edilen -mAll₂ gereklilik çekimi yoktur. Ancak metindeki bazı cümlelerde tespit ettiğimiz -mA ekli yapılardan bazıları cümlenin bağlamına göre gereklilik anlamı ifade etmektedir. Karay Türkçesinin Troki ağzında da gereklilik kipi için kullanılan bir -mA *keräk* yapısı vardır (Gülsevin, 2020: 92-93). Metnimizde *keräk* olmadan yer alan bu -mA’lı yapılar kimi zaman gereklilik ifade etmektedir:

- **Añlatma** saña adam, né yaxşıdır, da né Adonay izléydir séndén, ki ançaq **qılma** şaraat da **sévmé** şağavatnı, da témiz **étmé**, **yürüméginé** Téñriñ bilén.

“İnsanoğlu! Sana neyin iyi olduğu ve Adonay’ın senden ne istediği açıklanmalıdır: Sadece; kanunlarına (uymalısın), onun şefkatini (sevmelisin), saflığını (korumalısın) ve Tanrın ile (yürümelisin).” (VIII/28).

3.2.3. Ek Fiil

Cevheri fiil veya ana yardımcı fiil olarak bilinen i- fiiline ek fiil denir. Eski Türkçe devrinde bu yardımcı fiili er- olarak görmekteyiz (Gabain 1988: 87-88). Kırım Karay Türkçesinde ise é- biçimindedir. Ek fiil birleşik çekim yapma ve de isimleri yüklem haline getirme işlevine sahiptir. İsimleri yüklem yapma işlevindeyken dört şekilde çekimlenebilmektedir. Bu çekimler geniş zaman, görülen geçmiş zaman, öğrenilen geçmiş zaman ve şart ile yapılır. Metinde tespit ettiğimiz ek fiil çekimleri şunlardır:

3.2.3.1. Ek Fiilin Geniş Zamanı

Ek fiilin 1. ve 2. şahıslardaki geniş zaman çekimi, isimlere şahıs ekleri getirilerek yapılır. Tercihe bağlı olarak +DI_{2r} kullanılır.

- Şabbatlarımını saqlañız da mikdaşımda qorquñız, **Ménmin** Adonay. “Cumartesilerimi muhafaza edin ve tapınaklarıma saygı duyun, Adonay benim.” (I/54); Da aytqın alarğa **budır** ol otlu qurban ki yuvuqlaştırğaysız Adonayğa, qoylar birér yaşarlar **sağlamlar**, éki ni har kündé ola dayım. “Ve onlara söyle, Adonay’a sunacağınız o ateşi üstünde kurban şudur; koyunlar birer yaşındayken sağlıklıdır, bunlardan ikisini her gün kurban (et).” (V/12); Adonay Çionda **uludur**, da **biyiktir** ol cumle uluslar üstüné. “Siyon’daki Adonay, uludur ve bütün uluslardan yücedir.” (V/23); Da éndi Adonay **atamızdır** Sén, **bizimiz** ol balçıq da **Sénsin** yaratıvçımız, da **ışi** qudratıñnıñ cumlemiz. “Sen şimdi Adonay babamızsın, biz çamuruz ve yaratıcımız sensin, hepimiz senin kudretinin eseriyiz.” (VII/26).

3.2.3.2. Ek Fiilin Geçmiş Zamanı

- Adonay bilén Téñrimizniñ aman da boşatlıq lakin biz **qatır édik** qarşı anı. “Adonay Tanrımız merhamet ve bağışlama üzeredir ama biz ona karşı inatçıydık.” (III/67); Zira sımarladı saña Adonay, Téñriñ, **qılmaq édi** ol şabbat künni. “Zira Adonay, Tanrın sana Cumartesi gününü Şabat yapmanı buyurdu.” (XVII/4); Mén añlattım da yarlığaşladım da eşittirdim, da **yoq édi** sizgé yat, da siz tanıqlarım, sözi Adonayniñ, da Mén Téñri. “Ben; bildirdim, kurtardım ve duyurdum; sizin için bilinmeyen yoktu, siz benim sözümün şahitlerisiniz ve ben Tanrıyım.” (XVIII/3).

Olumlu ve olumsuz tabanlarda metin içinde tespit edilen ek fiilin öğrenilen geçmiş zaman çekimi yoktur.

3.2.3.3. Ek Fiilin Şartı

- Ki yaxşıdır bir kün azbarlarıñda, bin kündén artıq sayladım, oturma bosağasıñda éviñniñ Téñriniñ, **tirilméktén ésé**, çatırlarında raşalıqnıñ. “Avlularındaki bir gün bin günden daha güzeldir, kötülük çadırlarında yaşamaktansa Tanrı’nın evinin eşiğinde oturmayı yeğlerim.” (I/12); Künléri yıllarımızniñ alarda yétmiş yıl, da égér **köp ésé** séksén yıl da quvatları émgék da yalğançılıq ki késilir téz da uçarmız. “Ömrümüz yetmiş yıldır, eğer çok ise seksen yıldır; iş, güç, yalancılıkla hızla biter; uçup gideriz.” (VII/11).

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

SÖZ DİZİMİ

4.1. CÜMLE TAHLİLLERİ

1. Adonay, eşitkin téfillamnı, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)
2. da yalbarmağım Saña kélsin. (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 3. şahıs)
3. Yibérgin yarığın da köñiligiñni (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)
4. alar köndérsinlér méni, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi çokluk 3. şahıs)
5. kétirsinlér méni ayruqsı tağğa da toxtar yérlérgé. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi çokluk 3. şahıs)
6. Né sévgilidirlér toxtar yérlériñ, éy Adonay çévaot. (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı çokluk 3. şahıs)
7. Suqlandı (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman teklik 3. şahıs)
8. da dağın musandı canım azbarlarıña Adonaynıñ, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman teklik 3. şahıs)
9. köñülim da ténim, biyénilér, qayyam Téñrigé. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, geniş zaman çokluk 3. şahıs)
10. Dağın quş tapdı orun da qarılğaç üyün öziné, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman teklik 3. şahıs)
11. ki qoydı balalarıñ, mizbéyaxlarıña Adonay çévaot, Xanım da Téñrim. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman teklik 3. şahıs)
12. San oturuvcılarıña éviñniñ, (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)
13. dağın maxtarlar Séni dayım. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, geniş zaman çokluk 3. şahıs)
14. San adamğa (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

15. ki quvat anar Séndé, (kurallı, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)
16. soqmaqlar köñüllérindé. (kurallı, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)
17. Kéçivçilér énişindé ol tut téréklérniñ, çoqraq kibik qoyarlar anı, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, geniş zaman çokluk 3. şahıs)
18. dağın éstarnalarını yabar iri yamğur. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, geniş zaman teklik 3. şahıs)
19. Barırlar çérivdén çérivgé, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, geniş zaman çokluk 3. şahıs)
20. körünir Téñrigé Çionda. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, geniş zaman teklik 3. şahıs)
21. Éy Adonay Téñri Téñrisi çévaotnıñ, éşitkin téfillamnı, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)
22. qulaq tutqın Téñrisi Yakovnıñ dayım. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)
23. Xanımıznı körgin éy Téñri, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)
24. da baqqın yüzlériné maşıyahıñnıñ. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)
25. Ki yaxşıdır bir kün azbarlarıñda, bin kündén artıq (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)
26. sayladım, oturma bosağasıñda éviñniñ Téñriniñ, tirilméktén ésé, çatırlarında raşalıqnıñ. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman teklik 1. şahıs)
27. Ki quyaş (kurallı, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)
28. da qalqandır Adonay Téñri, (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)
29. şirinlik da hörmét bérir Adonay, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, geniş zaman teklik 3. şahıs)
30. aymastır yaxşılıqnı yürüvçilérgé, tügéllek bilén. (devrik, olumsuz, fiil cümlesi, geniş zamanın olumsuzu teklik 3. şahıs)

31. Adonay çévaot, san adamğa, (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)
32. ki işanır Saña. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, geniş zaman teklik 3. şahıs)
33. Maxtovlıdır Adonay dünyağa dégin. (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)
34. Qayyam (kurallı, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)
35. da köni. (kurallı, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)
36. Hépsilér turaylar. (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, şimdiki zaman çokluk 3. şahıs)
37. Adonay Téñrimiz, Yaratıvçımız, Yuluvçımız, Yaratanımız, Ayruqsımız. Birdir ol dünyada. (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)
38. Könidir. (kurallı, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)
39. Éşitkin İsrayél, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)
40. Adonay Téñrimiz, Adonay birdir. (kurallı, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)
41. Adonay adıñ dünyağa dégin, (kurallı, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)
42. Adonay sağınçıñ davurdan davurğa (kurallı, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)
43. Adonay xoqmat bilén binyat étti yérin, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman teklik 3. şahıs)
44. tüzüdi köklérin aql bilén. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman teklik 3. şahıs)
45. Adonay köklérgé dégindir şağavatıñ, (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)
46. inamlıgıñ köklérgé dégindir. (kurallı, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)
47. Adonay kökté tüzüdi taxtın (devrik, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman teklik 3. şahıs)
48. da xanlıgı cumleğa érkléndi. (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman teklik 3. şahıs)

49. Adonay, bégimiz, né qadar sıylıdır adıñ cumle ol yérdé, (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)
50. ki bérisiñ ol köklér üstüné. (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 2. şahıs)
51. Adonay yoqtır Séni kibik, (devrik, olumsuz, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)
52. da yoqtır Séndén başqa Téñrini, (devrik, olumsuz, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)
53. cumledan ki eşittik qulaqlarımıznıñ. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman çokluk 1. şahıs)
54. Yoqtır Séni kibik, (devrik, olumsuz, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)
55. Adonay, uludur Sén, (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 2. şahıs)
56. da uludur adıñnı qudrétiñ. (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)
57. Ki uludur Sén (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 2. şahıs)
58. da qılıvçı acayıplér, Sénsiñ Téñri yalğız. (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 2. şahıs)
59. Sénsin ol Adonay yalğız, (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 2. şahıs)
60. Sén yarattıñ ol köklérni, köklérin ol köklérniñ da cumle çerivlérin, ol yérni da cumle ki üstüné, ol déñizlérni da cumle ki alarda, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman teklik 2. şahıs)
61. da Sén tırgizéydırsiñ cumlelérin, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, şimdiki zaman teklik 2. şahıs)
62. da çerivi ol kökniñ Saña baş urarlar. (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, geniş zaman çokluk 3. şahıs)
63. Dağın biz qulluq étémiz Adonayğa, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, şimdiki zaman çokluk 1. şahıs)

64. ki oldır Téñrimiz. (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)
65. Téñrimdir ol (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)
66. da maxtarmın anı, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, geniş zaman teklik 1. şahıs)
67. Téñrиси babamnıñ (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)
68. da büyüktirmin anı. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, geniş zaman teklik 1. şahıs)
69. Téñrim Sénsiñ, (kurallı, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 2. şahıs)
70. Saña maxtov béririmin, (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, geniş zaman teklik 1. şahıs)
71. Téñrim Saña kavod étermin. (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, geniş zaman teklik 1. şahıs)
72. Maxtov bériñiz Adonayğa, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi çokluk 2. şahıs)
73. ki yaxşıdır, (kurallı, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)
74. ki dünyağa dégindir şağavatı. (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)
75. Maxtov bériñiz Téñrisiné ol malaxların, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi çokluk 2. şahıs)
76. ki dünyağa dégindir şağavatı. (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)
77. Maxtov bériñiz béginé ol béglérniñ, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi çokluk 2. şahıs)
78. ki dünyağa dégindir şağavatı. (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)
79. Qılıvçı ulu acayıplér yalğız, (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

80. ki dünyağa dégindir şağavatı. (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)
81. Qılıvçı ol kökni aqıl bilén, (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)
82. ki dünyağa dégindir şağavatı (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)
83. Yayıvçı ol yérni ol suvlar üstüné, (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)
84. ki dünyağa dégindir şağavatı. (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)
85. qılıvçı ulu yarıqlar, (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)
86. ki dünyağa dégindir şağavatı. (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)
87. Quyaşnı érklénmé kündüz, ki dünyağa dégindir şağavatı. (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)
88. Aynı da yulduzlarnı érklénmé kéçé, ki dünyağa dégindir şağavatı. (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)
89. Bérivçi ötmék cumle téngé, (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)
90. ki dünyağa dégindir şağavatı. (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)
91. Maxtov bériñiz Téñrisiné ol kökniñ, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi çokluk 2. şahıs)
92. ki dünyağa dégindir şağavatı. (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)
93. Bolğay şağavatıñ éy Adonay üstümüzgé, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, istek kipi teklik 3. şahıs)
94. néçik ki musandıq Saña. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman çokluk 1. şahıs)
95. Maxtovlıdır Adonay dünyağa dégin, (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

96. qayyam (kurallı, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)
97. da köni. (kurallı, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)
98. Da tékmilléndir(ir)lér ol kök da ol yér, da cumle çerivléri. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, geniş zaman çokluk 3. şahıs)
99. Da tékmil étti Téñri ol yédinci kúndé işi (devrik, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman teklik 3. şahıs)
- 100.ki yarattı, (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman teklik 3. şahıs)
- 101.qaldı ol yédinci kúndé cumle işindén (devrik, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman teklik 3. şahıs)
- 102.ki yarattı. (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman teklik 3. şahıs)
- 103.Da algışladı Téñri ol yédinci künni, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman teklik 3. şahıs)
- 104.da ayruqsı étti anı, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman teklik 3. şahıs)
- 105.zira ondan qaldı cumle işindén, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman teklik 3. şahıs)
- 106.ki yarattı Ténri qılmadan. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman teklik 3. şahıs)
- 107.Da saqlasınlar oğlanları İsrayélniñ ol şabbatnı nizamda tutmağa ol şabbatnı davurlarıña ömürlük şart. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi çokluk 3. şahıs)
- 108.Arama da arasıña oğlanlarınıñ İsrayélniñ, nişandır ol dunyağa dégin, (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)
- 109.ki altı künlérdé yarattı Adonay ol kökni da ol yérni, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman teklik 3. şahıs)
- 110.da ol yédinci kúndé batal oldu (kurallı, olumsuz, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman teklik 3. şahıs)
- 111.da moradı bitti. (kurallı, olumsuz, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman teklik 3. şahıs)
- 112.Da topladı Moşé cumle camaatın oğlanlarınıñ İsrayélniñ (devrik, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman teklik 3. şahıs)
- 113.da ayttı alarğa: (devrik, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman teklik 3. şahıs)

114.bulardır ol sözlér (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

115.ki sımardadı Adonay qılmağa alarnı, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman teklik 3. şahıs)

116.altı künlér qılınsın iş, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 3. şahıs)

117.da ol yédinci kündé olsun sizgé qodéş şabbat şabbaton Adonayğa, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 3. şahıs)

118.cumle ol qılğan anda iş öldürülsin. (kurallı, olumsuz, fiil cümlesi, emir kipi teklik 3. şahıs)

119.Yandırmañız atéş cumle oturşalarıñızda ol şabbat kündé. (devrik, olumsuz, fiil cümlesi, emir kipinin olumsuzu çokluk 2. şahıs)

120.Şabbatlarımın saqlaңыз (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi çokluk 2. şahıs)

121.da mikdaşımda qorquңыз, (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi çokluk 2. şahıs)

122.Ménmin Adonay. (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 1. şahıs)

123.Har kişi anasından da atasından qorquңыз, (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi çokluk 2. şahıs)

124.da şabbatlarımın saqlaңыз. (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi çokluk 2. şahıs)

125.Ménmin Adonay Téñriñiz. (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 1. şahıs)

126.Añlatıvçı sözlérin Yakovğa, (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 1. şahıs)

127.rasımların da şaraatların İsrayélgé. (e.li c.)

128.Qılmadı alay héç bir ulusqa, (devrik, olumsuz, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zamanın olumsuzu teklik 3. şahıs)

129.da şaraatların bilmédilér alar. (devrik, olumsuz, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zamanın olumsuzu çokluk 3. şahıs)

130.Maxtaңыз Téñrini. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi çokluk 2. şahıs)

- 131.Yaxşıdır maxtov bérme Adonayğa da zémér aytma adıña éy biyik Téñri.
(devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)
- 132.Añlatma érté bilén şağavatiñni da inamlıǵıñni kéçélérdé. (e.li c.)
- 133.Qıçqırñız Adonayğa cumle kişiléri ol yérniñ. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi çokluk 2. şahıs)
- 134.Qullıq étiñiz Adonayğa sévinmék bilén, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi çokluk 2. şahıs)
- 135.kéliñiz alnına qıçqırmaq bilén. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi çokluk 2. şahıs)
- 136.Biliñiz (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi çokluk 2. şahıs)
- 137.ki Adonay oldır Téñri, (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)
- 138.ol yarattı bizni (devrik, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman teklik 3. şahıs)
- 139.da anıñdır biz, (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı çokluk 1. şahıs)
- 140.ulusu (kurallı, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı çokluk 1. şahıs)
- 141.da qoyı kütüviñniñ. (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı çokluk 1. şahıs)
- 142.Kéliñiz qabaqlarıña şukurlik bilén, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi çokluk 2. şahıs)
- 143.azbarlarıña maxtov bilén, (e.li c.)
- 144.maxtov bériñiz anar, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi çokluk 2. şahıs)
- 145.maxtañız adın. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi çokluk 2. şahıs)
- 146.Ki yaxşıdır Adonay (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)
- 147.dunyağa dégindir şağavatı, (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)
- 148.da dünyadan دنیاğa dégin inamlıǵı. (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)
- 149.İlki söziñniñ könidir, (kurallı, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

- 150.da cumle şaraatı rastlığıñnıñ. (e.li c.)
- 151.Sén sımarladıñ sımamların mıçvalarınıñ saqlama gayét. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman teklik 2. şahıs)
- 152.Da sözlédi Adonay Moşégé démé. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman teklik 3. şahıs)
- 153.Sımarlağın İsrayél oğlanlarıña (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)
- 154.da aytqın alarğa. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)
- 155.Qurbanımnı otlu qurbanlarımın issin qabulluğımın saqlañız yuvuqlaştıрмаğa maña vadésindé. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi çokluk 2. şahıs)
- 156.Da aytqın alarğa (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)
- 157.budır ol otlu qurban (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)
- 158.ki yuvuqlaştırğaysız Adonayğa, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, gelecek zaman çokluk 2. şahıs)
- 159.qoylar birér yaşarlar sağlamlar, (kurallı, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı çokluk 3. şahıs)
- 160.ékini har kündé ola dayım. (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)
- 161.Ol bir qoynı qılğın érté bilén, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)
- 162.da ol ékinci qoynı qılğın ol éki axşam arasıña. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)
- 163.Da onuncı payı ol kébiçniñ özék minxağa, qarışılğan çıqqan yağ bilén, dördünci payı ol séyikniñ. (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)
- 164.Olası dayımın ol sımarmangın tağında Sinaynıñ, iysiné qabullıqnıñ otlu qurban Adonayğa. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, gelecek zaman teklik 3. şahıs)
- 165.Da quymağı dördünci payı ol séyikniñ ol bir qoyğa qodéşté, quyma çağır quymağın Adonayğa. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)

166. Da ol ékinci qoynı qıl-ğın ol éki axşam arasıña minxası kibik ol érténiñ, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)

167. da quymağı kibik qılğın, otlu qurban issi qabul-lıqnıñ Adonayğa. (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)

168. Da yandırğanda Aaron ol çıraqlarını ol éki iñğırlar arasıña, tütétsin anı, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 3. şahıs)

169. ğamméşalıq tütöv alnına Adonaynıñ dorlarıñız sayın. (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

170. Da turma har érté bilén da şukur étmé da maxtov bérme Adonayğa, da alay iñğır vaxtıñda. (e. c.)

171. Maxtov bérémin adıña Téñriniñ şıra bilén (devrik, olumlu, fiil cümlesi, şimdiki zaman teklik 1. şahıs)

172. da ululuğın kötérémin şuqurlık bilén. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, şimdiki zaman teklik 1. şahıs)

173. Yaxşıdır maxtov bérme Adonayğa da zémér aytma adıña éy biyik Téñri. (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

174. Añlatma érté bilén şağavatiññı da inamlığınñı kéçélérdé. (e.li c.)

175. On kirişli qobuz bilén da lavut bilén xağ bilén da ğıcaq bilén. (e.li c.)

176. Ki sévindirdiñ méni éy Adonay işleriñ bilén, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman teklik 2. şahıs)

177. işleri bilén qudratlarıññıñ biyénirmin. (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, geniş zaman teklik 1. şahıs)

178. Né qadar ulğaydılar işleriñ éy Adonay, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman çokluk 3. şahıs)

179. asrı térén boldılar sağışlarıñ. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman çokluk 3. şahıs)

180. Hayvan kişi bilméstir (kurallı, olumsuz, fiil cümlesi, geniş zamanın olumsuzu teklik 3. şahıs)

181. da déli añlamastır munı. (devrik, olumsuz, fiil cümlesi, geniş zamanın olumsuzu teklik 3. şahıs)

182.Ki yaşarğanda raşalar yaşot kibik da çéçéklédilér cumle yalğançılıq qılıvçılar, téz bolma alar dunyağa dégin. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman çokluk 3. şahıs)

183.Da Sén biyik (kurallı, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 2. şahıs)

184.sén dunyağa dégin éy Adonay. (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 2. şahıs)

185.Ki muna duşmanlarıñ éy Adonay, ki muna duşmanlarıñ téz bolırlar, (kurallı, olumsuz, fiil cümlesi, geniş zaman çokluk 3. şahıs)

186.ayrılırlar cumle yalğançılıq qılıvçılar. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, geniş zaman çokluk 3. şahıs)

187.Da biyik éttiñ ğarğadan kibik başımnı (devrik, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman teklik 2. şahıs)

188.bulğandım tazé yağğa. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman teklik 1. şahıs)

189.Da baqtı közim yaman bağuvçılarımını, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman teklik 3. şahıs)

190.turğanlarında üstüné yamanlar, éşitirlér qulaqlarım. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, geniş zaman çokluk 3. şahıs)

191.Çadıq xurma térégi kibik yaşarır, (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, geniş zaman teklik 3. şahıs)

192.sélvi kibik Lévanonda ulğaytır. (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, geniş zaman teklik 3. şahıs)

193.Ornatılğandırılar évindé Adonaynıñ (devrik, olumlu, fiil cümlesi, öğrenilen geçmiş zaman çokluk 3. şahıs)

194.azbarlarında Téñrimizni yaşarırlar. (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, geniş zaman çokluk 3. şahıs)

195.Dağın ulğayırılar tirlik bilén, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, geniş zaman çokluk 3. şahıs)

196.yaşlar da tézélér bolırlar. (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, geniş zaman çokluk 3. şahıs)

197. Añlatma ki doğru-dır Adonay, (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

198. Téñrim, (kurallı, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

199. da yoqtır qıngırlıq anda. (devrik, olumsuz, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

200. Maxtovlıdır Adonay dünyağa dégin. (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

201. Qayyam (kurallı, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

202. da köni. (kurallı, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

203. Égér unutsam séni Yéruşalayim, unutqay çalmaqnı oñ qolım, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, istek kipi teklik 3. şahıs)

204. yabuşqay tilim tañlayğa, égér sağımmasam séni, égér çığarmasam Yéruşalayimnı ilki üstüné sévinmégimniñ. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, istek kipi teklik 3. şahıs)

205. Da Sén çadıq cumle ol kélgen uçun üstümüzge, (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 2. şahıs)

206. ki könilik bilén qaldıñ, (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman teklik 2. şahıs)

207. da biz raşalıq éttik. (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman çokluk 1. şahıs)

208. Qaytqn qaxirindén açuvıñnıñ (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)

209. da asayış bolğın yamanlıq uçun ulusıña. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)

210. Qaytqn qullarıñ uçun şevatları uçun ulusıñnıñ. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)

211. Qaytarğın bizni Adonay Saña (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)

212. da qaytalım, (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi çokluk 1. şahıs)

213. yañğırtqn künlérimizni évvélki kibik. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)

214. Da boşatqın gunaxlarımıznı da yazıqlarımıznı (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)

215. da ülüş alğın bizni. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)

216. Maxtovlıdır Adonay dünyağa dégin. (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

217. Qayyam (kurallı, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

218. da köni. (kurallı, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

219. Yoqtır Sény kibik téñrilér arasıña, éy Adonay, (devrik, olumsuz, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

220. da yoqtır işléri işlériñ kibik. (devrik, olumsuz, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

221. Yoqtır ayruqsı Adonay kibik (devrik, olumsuz, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

222. ki yoqtır Séndén başqa, (devrik, olumsuz, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

223. da yoqtır téñri Téñrimiz kibik. (devrik, olumsuz, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

224. Da Sén ayruqsı, (kurallı, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 2. şahıs)

225. qayyam oturuvçı, (kurallı, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 2. şahıs)

226. maxtovları İsrayélniñ. (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 2. şahıs)

227. Aytaylar yuluvlular, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, şimdiki zaman çokluk 3. şahıs)

228. ki ol qutqardı Adonay duşmanı qolundan. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman teklik 3. şahıs)

229. Yuluvçımız Adonay çévaotdır adı, ayruqsı İsrayélniñ. (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

230. Da çağırır édi bu munar (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, geniş zamanın hikâyesi teklik 3. şahıs)

- 231.da aytır édi: (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, geniş zamanın hikâyesi teklik 3. şahıs)
- 232.Ayruqsı, (kurallı, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)
- 233.ayruqsı, (kurallı, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)
- 234.ayruqsıdır Adonay çévaot, (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)
- 235.tolıdır cumle ol yér hörméti. (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)
- 236.Qondardı Adonay Çionnı, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman teklik 3. şahıs)
- 237.aşqara boldı hörméti bilén. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman teklik 3. şahıs)
- 238.Alğışlıdır sıyı Adonaynıñ ornundan. (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)
- 239.Éki kéré (aytalım) zévdalık bilén: (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi çokluk 1. şahıs)
- 240.Éşitkin İsrayél, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)
- 241.Adonay Téñrimiz, Adonay birdir. (kurallı, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)
- 242.Birdir Téñrimiz, (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)
- 243.biyiktir Biyimiz, (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)
- 244.ayruqsı (kurallı, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)
- 245.da biyiktir sıylı adı ol dünyağa dégin. (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)
- 246.Da sévgin Adonay Téñriñni bar köñiliñ bilén, da bar canıñ bilén, da bar muradıñ bilén. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)
- 247.Da bolğaylar uşbu sözlér, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, istek kipi çokluk 3. şahıs)
- 248.ki Mén sımarladırmin saña bugün köñiliñ üstüné. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, geniş zaman teklik 1. şahıs)

249. Da ögrétkin alarnı oğlanlarıña, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)

250. da sözlégin alar bilén, oturğanında éviñdé da yürügénindé yolda, da yatqanından burun, da turğanından soñra. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)

251. Da bağlağın alarnı nişanğa qoluñ üstüné, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)

252. da bolsınlar sağınmaqlıqqa arasıña közlériñniñ. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi çokluk 3. şahıs)

253. Da yazğın alarnı yaşmaqları üstüné éviñniñ da qabaqlarıñda, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)

254. anıñ uçun sağıngaysız (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, gelecek zaman çokluk 2. şahıs)

255. da qılğaysız cumle miçvalarımni (devrik, olumlu, fiil cümlesi, gelecek zaman çokluk 2. şahıs)

256. da bolğaysız ayruqsılar Téñriñizgé. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, gelecek zaman çokluk 2. şahıs)

257. Ménmin Adonay Téñriñiz, (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 1. şahıs)

258. ki çığardı sizni Misir yérindén, bolmağa sizgé Téñrigé, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman teklik 1. şahıs)

259. Ménmin Adonay Téñriñiz. (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 1. şahıs)

260. Adonay Téñrimiz Téñrиси birdir (kurallı, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

261. da könidir, (kurallı, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

262. da Toranı tékmilléndir(ir) (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, geniş zaman teklik 3. şahıs)

263. da könidir, (kurallı, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

264.da ayruqsılığın téfilla évi könidir, (kurallı, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

265.da navilériñ könidir, (kurallı, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

266.da ayruqsı şabbatlarıñ könidir, (kurallı, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

267.da légzalarıñ, da saqlavlarıñ, da qararlarıñ, da cumle sözlériñ könidir. (kurallı, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

268.Da Adonay Téñri ol könidir. (kurallı, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

269.Téñri ol tirlikli da padışa ol dunyanıñ, açuvıñdan sarsıy yérı, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, şimdiki zaman teklik 3. şahıs)

270.da turmaylar uluslar. (devrik, olumsuz, fiil cümlesi, şimdiki zamanın olumsuzu çokluk 3. şahıs)

271.Da ayırmağın ağızımdan söziñ köñilikniñ déginçe ğayıt (devrik, olumsuz, fiil cümlesi, emir kipinin olumsuzu teklik 2. şahıs)

272.ki şaraatlarıña musandım. (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman teklik 1. şahıs)

273.Da bolır Adonay xanğa cumle ol yér üstüné, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, geniş zaman teklik 3. şahıs)

274.ol kündé bolır Adonay (devrik, olumlu, fiil cümlesi, geniş zaman teklik 3. şahıs)

275.birdir (kurallı, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

276.da adı birdir. (kurallı, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

277.Xan bolır Adonay dünyağa dégin, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, geniş zaman teklik 3. şahıs)

278.Téñrisi Çionniñ davurdan davurğa, (kurallı, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

279.maxtañız Téñrini. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi çokluk 2. şahıs)

280.Xanlığın xanlığı cumle dünyalarıñ, (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

281.da xoqumdarlığıñ har davurdan davurğa. (kurallı, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

282.Ki Adonaynıñdır ol xanlıq, (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

283.da xoqumdardır uluslarda. (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

284.Adonay xan bola, (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, istek kipi teklik 3. şahıs)

285.Adonay xan boldı, (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman teklik 3. şahıs)

286.Adonay xan bolır dünyağa dégin. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, geniş zaman teklik 3. şahıs)

287.Maxtovlıdır Adonay dünyağa dégin. (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

288.Qayyam (kurallı, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

289.da köni. (kurallı, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

290.Qutqarğın Adonay ulusıñnı, qalğanıñ İsrayélñiñ. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)

291.Qutqarğın ulusıñnı (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)

292.da alğışlağın ülüşiñni, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)

293.da kötkin alarnı (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)

294.da kötérgin alarnı ol dünyağa dégin. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)

295.Maxtovlıdır Adonay dünyağa dégin. (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

296.Qayyam (kurallı, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

297.da köni. (kurallı, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

298.Maxtarlar Séni Adonay cumle işlériñ, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, geniş zaman çokluk 3. şahıs)

299.da xasidlériñ maxtarlar Séni. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, geniş zaman çokluk 3. şahıs)

300.Hépsilér oturaylar. (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, şimdiki zaman çokluk 3. şahıs)

301. Maxtovlıdır Adonay, (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

302. ki bérdi tınçlıq ulusıña İsrayélgé, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman teklik 3. şahıs)

303. cumle néçik ki sözlédi, (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman teklik 3. şahıs)

304. tüşmédi bir köz cumle ol yaxşı söziñdén, (devrik, olumsuz, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zamanın olumsuzu teklik 3. şahıs)

305. ki sözlédi qulu bilén Moşé, quluñniñ. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman teklik 3. şahıs)

306. Bolğay Adonay Téñrimiz birgémizgé, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, istek kipi teklik 3. şahıs)

307. néçik ki boldı atalarımız bilén, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman teklik 3. şahıs)

308. kémişmégéy bizni (devrik, olumsuz, fiil cümlesi, istek kipinin olumsuzu teklik 3. şahıs)

309. da tışlémégéy bizni. (devrik, olumsuz, fiil cümlesi, istek kipinin olumsuzu teklik 3. şahıs)

310. Qayıрма köñilimizni añar, yürümé cumle yolları bilén, da saqlama miçvalarıñ, da résimleriñ, da şaraatlarıñ, ki sımarladı atalarımızğa. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman teklik 3. şahıs)

311. Da bolğaylar uşbu sözlérim, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, istek kipi çokluk 3. şahıs)

312. ki yalbardım alına Adonayniñ, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman teklik 1. şahıs)

313. yuvuqlar Adonay Téñrimizgé kün da gécé, (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı çokluk 3. şahıs)

314. qılma şaraatıñ qulunıñ da şaraatıñ ulusı İsrayélniñ, kémin küniñ künündé. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 3. şahıs)

315. Bilmék uçun cumle ulusları ol yérniñ, (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

316.ki Adonay oldır ol Téñri, (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

317.yoqtır dégin. (devrik, olumsuz, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

318.Adonay oldır ol Téñri, (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

319.Adonay oldır ol Téñri (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

320.yoğarı üstüné ol köklér da aşağıdan ol yérni yoqtır dégin. (devrik, olumsuz, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

321.Ol Adonay Téñrimiz, (kurallı, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

322.cumle ol yér üstüné şaraatlarıñ. (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

323.Adonay bilén Téñrimizniñ aman da boşatlıq (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

324.lakin biz qatır édik qarşı anı. (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin bilinen geçmiş zamanı çokluk 1. şahıs)

325.Ki düğül rastlıqlarımız uçun, (devrik, olumsuz, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

326.biz tüşüréydirmiz yalbarmaqlarımıznı alnına, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, şimdiki zaman çokluk 1. şahıs)

327.ki ol köp raximlériñ uçun. (kurallı, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

328.Adonay eşitkin, (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)

329.Adonay boşatqın, (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)

330.Adonay tıñlağın (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)

331.da qılğın. (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)

332.kéçiktirméğın, (kurallı, olumsuz, fiil cümlesi, emir kipinin olumsuzu teklik 2. şahıs)

333.Séndén uçun Téñrim, (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

334.ki adıñ ataldı şaharıñ üstüné da ulusıñ üstüné. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman teklik 3. şahıs)

335.Qaytqın qaxiriñdén açuvıñnıñ (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)

336.da ésayış bolğın yamanlıq uçun ulusıña. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)

337.Qaytarğın qullarıñ uçun şévatları uçun ulusıñnıñ. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)

338.Qaytarğın bizni Adonay Saña (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)

339.da qaytalım, (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi çokluk 1. şahıs)

340.yañğırtqın künlérimizni évvélki kibik. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)

341.Da boşatqın gunaxlarımıznı da yazıqlarımıznı (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)

342.da ülüş alğın bizni. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)

343.Maxtovlıdır Adonay dünyağa dégin. (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

344.Qayyam (kurallı, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

345.da köni. (kurallı, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

346.Yarlıqağın xayırnıñ bilén Çionğa, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)

347.qondarğın düvérlér Yéruşalayimnıñ. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)

348.Qondarır Yéruşalayimnı Adonay, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, geniş zaman teklik 3. şahıs)

349.tozulğanların İsrayélñiñ çöplér. (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, geniş zaman teklik 3. şahıs)

350.Yaratıvçı söziñ érinlériniñ, ésénlik, ésénlik yıraqqa da yuvuqqa, ayttı Adonay, da oñğaltırmin anı. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman teklik 3. şahıs)

351.Xoqumdarlıq da qorquv anda, (kurallı, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

352.yaratıvçı dünyanı biyiklériné. (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

353.Adonay quvat ulusıña bérir, (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, geniş zaman teklik 3. şahıs)

354.Adonay alğışlar ulusın ésénlik bilén. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, geniş zaman teklik 3. şahıs)

355.Maxtovlıdır Adonay dünyağa dégin. (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

356.Qayyam (kurallı, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

357.da köni. (kurallı, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

358.Maxtovlıdır adı Sėniñ Téñrisi ol téñrilėrniñ da Biyi ol biylėrniñ, (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

359.Sėn yarattı mėni raxmėtlėriñ bilén ol köplėr (devrik, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman teklik 2. şahıs)

360.da urdı maña can (devrik, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman teklik 2. şahıs)

361.da bėrdi maña us da bilmėk yomaqlama uçun bağatırılıqlarıñnı da yırlama tamaşalıqlarıñnı, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman teklik 2. şahıs)

362.ki Sėn yaratıvçı (kurallı, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 2. şahıs)

363.da tüzüvçü bar ol canlarnı, (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 2. şahıs)

364.aşlavçı da yém bėrivçı barçağa, (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 2. şahıs)

365.olturuvçu Tora bilén, (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 2. şahıs)

366.tiri tutuvçu şėvağat bilén da köp raxmėtlėr bilén, (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 2. şahıs)

367.da barça ki ol can içimdė (kurallı, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

368.borçlunun mén bérme aziz adıña, maxtanma maxtoviñ bilén. (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 1. şahıs)

369.Sén é Téñri yalğız, Biy maxtalğan köplüğü bilén maxtovlarnıñ da sıy aytuvmaklarnıñ, (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 2. şahıs)

370.maxtanlağan da aziz étladağan yoğarılarga da aşığarğılarga. (kurallı, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 2. şahıs)

371.Kötérsin qollarını: (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 3. şahıs)

372.Égér éndi taptım şirinlik ényatlarıñda, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman teklik 1. şahıs)

373.kabul étkin yalbarmagımnı, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)

374.da qılğın qoltqamnı, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)

375.da xor baqmağın qıyınım, (devrik, olumsuz, fiil cümlesi, emir kipinin olumsuzu teklik 2. şahıs)

376.iméndirmégin méni (devrik, olumsuz, fiil cümlesi, emir kipinin olumsuzu teklik 2. şahıs)

377.da yaşıрмаğın qıblalarıñnı méndén, (devrik, olumsuz, fiil cümlesi, emir kipinin olumsuzu teklik 2. şahıs)

378.ki tardır maña, (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

379.téz qaruv bérgin maña. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)

380.Yibérsin qollarını. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 3. şahıs)

381.Yoqtır maña babanı Séndén başqa, (devrik, olumsuz, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

382.yoqtır maña Séndén başqa küm (devrik, olumsuz, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

383.ki fayda étkin canıma, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)

384.ki yésisi ol yuluvnıñ da ol bağıtırılıqnıñ Sénsin, (kurallı, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 2. şahıs)

385.da érkindedir küç da quvat, (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

386.da érkindedir ulu étmé da kiplémé barçanı. (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

387.Bolğaylar qabulıqqa aytuvları ağızımnıñ da fikiri köñilimniñ alına éy Adonay Téñrim da yuluvçım. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, istek kipi çokluk 3. şahıs)

388.Maxtovlıdır Adonay dünyağa dégin. (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

389.Qayyam (kurallı, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

390.da köni. (kurallı, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

391.Turup – din éksidé yanına camaatqa ayta. (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, istek kipi teklik 3. şahıs)

392.Qoltqañız qabul bolğay! (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, istek kipi teklik 3. şahıs)

393.Bazlıq, bazlıq, bazlıq bar ulusqa. (e. c.)

394.Maxtovlıdır Adonay dünyağa dégin. (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

395.Qayyam (kurallı, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

396.da köni. (kurallı, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

397.Adonay, érté bilén éşitkin avazımnı, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)

398.érté bilén yaraştırmin Saña téfillamnı (devrik, olumlu, fiil cümlesi, geniş zaman teklik 1. şahıs)

399.da bağarmin. (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, geniş zaman teklik 1. şahıs)

400.Da mén Saña, éy Adonay, yalvarırmın (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, geniş zaman teklik 1. şahıs)

401.da érté bilén téfillam qarşılar Séni. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, geniş zaman teklik 3. şahıs)

402.Yibérgin yarığıñnı da köñiligiñni (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)

403.alar köndérsinlér méni, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi çokluk 3. şahıs)

404.kétirsinlér méni ayruqsı tagga da toxtar yérlérgé. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi çokluk 3. şahıs)

405. Tozulğay téfillam tütsü kibik aldıña, kötérmeği avuçlarımniñ minxası kibik iñğırniñ. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, istek kipi teklik 3. şahıs)

406. Qoyğın Adonay saqlav ağızıma, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)

407. saqlağın açmağı üstüné érinlérimniñ. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)

408. Éy Adonay érinlérimni açqın (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)

409. da ağızım ağılatsın maxtovıñnı. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 3. şahıs)

410. Maxtovın Adonayniñ sözlér ağızım, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, geniş zaman teklik 3. şahıs)

411. da maxtarlar cumle tén ayruqsı adı dünyadan dünyağa dégin. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, geniş zaman çokluk 3. şahıs)

412. Bolğay adı Adonayniñ maxtovlı éndidén da dünyağa dégin. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, istek kipi teklik 3. şahıs)

413. Balqımağından quyaşniñ batuvıña dégin maxtovlıdır adı Adonayniñ. (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

414. Maxtağın canım Adonaynı da cumle ciyérlerim ayruqsı adın. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)

415. Maxtağın canım Adonaynı, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)

416. da unutmağın cumle tuluvları. (devrik, olumsuz, fiil cümlesi, emir kipinin olumsuzu teklik 2. şahıs)

417. Ol boşatqan cumle gunaxıñnı, (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

418. ol oñgaltqan cumle xastalıǵıñnı. (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

419. Ol yulğan gördén tirliklériñni, (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

420. ol qurşalağan saña şağavat da raximlér. (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

421.Ol toydırğan naamat bilén qartlıǵıñnı, (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

422.yaŋırır qarakuş kibik yaşıqlarıñ. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, geniş zaman teklik 3. şahıs)

423.Qılıvçı rastlıqlar Adonay, da şaraatlar cumle zulumlanğanlar uçun. (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

424.Bildirir yolların Moşégé, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, geniş zaman teklik 3. şahıs)

425.oǵlanlarıña İsrayélniñ işlérin. (e.li c.)

426.Raximlévçi (kurallı, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

427.da yarılqavçıdır Adonay. (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

428.uzun açuvlı (kurallı, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

429.da köp şaǵavatlı. (kurallı, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

430.Ömürgé dégin talaşmaktır, (kurallı, olumsuz, fiil cümlesi, geniş zamanın olumsuzu teklik 3. şahıs)

431.da dünyaǵa dégin kin tutmaktır. (kurallı, olumsuz, fiil cümlesi, geniş zamanın olumsuzu teklik 3. şahıs)

432.Yazıqlarımızǵa köré qılmağı bizgé, (devrik, olumsuz, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zamanın olumsuzu teklik 3. şahıs)

433.da gunaxlarımızǵa köré tölémédi üstümüzgé. (devrik, olumsuz, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zamanın olumsuzu teklik 3. şahıs)

434.Ki büyükligi qadar köklérniñ ol yér üstüné, alay küçéydi şaǵavatlı qorquvçıları üstüné. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman teklik 3. şahıs)

435.Yıraqlıǵı qadar mizraxnıñ maaravdan, alay yıraqlı étti bizdén gunaxlarımıznı. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman teklik 3. şahıs)

436.Raximlağan kibik ata oǵlanlar üstüné, alay raximladı Adonay qorquvçıları üstüné. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman teklik 3. şahıs)

437.Ki ol bildi yaratılğanımıznı, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman teklik 3. şahıs)

438.sağınılğandır (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, öğrenilen geçmiş zaman teklik 3. şahıs)

439.ki topraqtır biz. (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı çokluk 1. şahıs)

440.Kişiniñ yaşot kibiktir künléri, (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

441.çiçégi kibik ol tüzniñ, alay çiçéklér. (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, geniş zaman teklik 3. şahıs)

442.Ki yél kéçér anar (devrik, olumlu, fiil cümlesi, geniş zaman teklik 3. şahıs)

443.da yoq bolır, (kurallı, olumsuz, fiil cümlesi, geniş zaman teklik 3. şahıs)

444.da tanımastır anı dağın ornı. (devrik, olumsuz, fiil cümlesi, geniş zamanın olumsuzu teklik 3. şahıs)

445.Da şağavatı Adonaynıñ dünyadan da dünyağa dégin qorquvçıları üstüné, (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

446.da rastlığı oğlanlarıña oğlanlarını. (e.li c.)

447.Saqlavçılarğa şaraatı da sağınıvçılarğa miçvaları qılma alarnı. (devrik, olumsuz, fiil cümlesi, emir kipinin olumsuzu teklik 2. şahıs)

448.Adonay kökté tüzüdi taxtın, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman teklik 3. şahıs)

449.da xanlığı cumlelérge érkléndi. (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman teklik 3. şahıs)

450.Maxtañız Adonaynı malaxları, bağatırları quvatnıñ qılıvçılar sözün, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi çokluk 2. şahıs)

451.éşitmé avazıña söziniñ. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi çokluk 2. şahıs)

452.Maxtañız Adonaynı cumle çerivléri, yumuşçıları qılıvçılar kilégin. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi çokluk 2. şahıs)

453.Maxtañız Adonaynı cumle işléri, har yérlérdé xoqumdarlığı. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi çokluk 2. şahıs)

454. Maxtağın canım Adonaynı. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)
455. Maxtovlıdır Adonay Téñri Téñrisi İsrayélñiñ, qılıvçı acayıplér yalğız. (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)
456. Da maxtovlıdır adı hörmétiñniñ dünyağa dégin, (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)
457. da tolar cumle ol yér hörmétiñni. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, geniş zaman teklik 3. şahıs)
458. Turıñız (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi çokluk 2. şahıs)
459. maxtañız Adonay Téñrimizni ol dünyadan ol dünyağa dégin. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi çokluk 2. şahıs)
460. Da maxtarlar adıñ hörmétiñniñ (devrik, olumlu, fiil cümlesi, geniş zaman çokluk 3. şahıs)
461. da biyik bolır cumle alğış da maxtov üstüné. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, geniş zaman teklik 3. şahıs)
462. Kötériñiz qollarıñızni kodéşgé, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi çokluk 2. şahıs)
463. da maxtañız Adonaynı. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi çokluk 2. şahıs)
464. Maxtañız uluslar Téñrimizni, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi çokluk 2. şahıs)
465. da éşittiriñiz avazın maxtovnıñ. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi çokluk 2. şahıs)
466. Camaatlarda maxtañız Téñrini, Adonaynı har küm ki çoqrağından İsrayélñiñ. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi çokluk 2. şahıs)
467. Adonay bilén rast bolırlar (devrik, olumlu, fiil cümlesi, geniş zaman çokluk 3. şahıs)
468. da maxtarırlar cumle urluğı İsrayélñiñ. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, geniş zaman çokluk 3. şahıs)
469. Qorquvçılar Adonaynıñ maxtañız anı, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi çokluk 2. şahıs)

470.cumle urluğu Yakovniñ sıylañız anı, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi çokluk 2. şahıs)

471.da qorquñız andan cumle urluğu İsrayélniñ. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi çokluk 2. şahıs)

472.Éşitkin İsrayél, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)

473.Adonay Téñrimiz, Adonay birdir. (kurallı, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

474.Maxtarın Səni Adonay Téñrim bar köñilim bilén, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, geniş zaman teklik 1. şahıs)

475.da sıyların adıñnı dünyağa dégin. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, geniş zaman teklik 1. şahıs)

476.Adonay adıñ dünyağa dégin, (kurallı, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

477.Adonay, sağınçnıñ davurdan davurğa. (kurallı, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

478.Adonay xoqmat bilén binyat étti yérni, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman teklik 3. şahıs)

479.tüzüdi köklérni aqıl bilén. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman teklik 3. şahıs)

480.Adonay köklérgé dégindir şağavatnıñ, (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

481.inamlıǵnıñ köklérgé dégindir. (kurallı, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

482.Adonay kökté tüzüdi taxtın, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman teklik 3. şahıs)

483.da xanlıǵı cumlelérgé érkléndi. (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman teklik 3. şahıs)

484.Adonay, bégimiz, né qadar sıylıdır adıñ cumle ol yérdé, (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

485.ki bérisin sıyıñnı ol köklér üstüné. (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 2. şahıs)

486. Yoqtır, Adonay, Séni kibik, (devrik, olumsuz, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

487. da yoqtır Téñrisi Séndén başqa barda, (devrik, olumsuz, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

488. ki eşittik qulaqlarımız bilén. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman çokluk 1. şahıs)

489. Yoqtır Séni kibik Adonay; (devrik, olumsuz, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

490. biyiktir Sén (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 2. şahıs)

491. da biyiktir adıñ qudrétiññiñ. (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

492. Kümdir qorqmaylar Séndén, padışa ol uluslarınñ. (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

493. Saña yalğızov bənzətmék bunı, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, geniş zaman teklik 1. şahıs)

494. ki arası cumle uslı kişilər ol uluslarınınıñ da cumledé xanlıqlarda yoqtır Séni kibik. (devrik, olumsuz, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

495. Rastlığıñ Téñri biyikké dégin, (kurallı, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

496. ki qıldıñ ululuqlar, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman teklik 2. şahıs)

497. Téñri kümdir Séni kibik. (devrik, soru, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

498. Kümdir bar Séni kibik malaxlarda éy Adonay, (devrik, olumsuz, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

499. kümdir bar Séni kibik küçlü ayruqsı kökté, qorquvlı maxtovlar saxabı, qılıvçı acayip iş. (devrik, olumsuz, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

500. Sénsin Téñri, yaratıvçı acayıplér, (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 2. şahıs)

501. sözlédi ol uluslarda quvatıñ. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman teklik 3. şahıs)

502. Adonay! Téñrimdir Sén (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 2. şahıs)

503. da büyüktirmin Séni (devrik, olumlu, fiil cümlesi, geniş zaman teklik 1. şahıs)

504. da maxtov bérirmin adıña, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, geniş zaman teklik 1. şahıs)

505. ki Sén yarattıñ dızmannı, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman teklik 2. şahıs)

506. işlérin burunğu köñiliklér (kurallı, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

507. da doğrılar. (kurallı, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

508. Da ayttı Téñri olsun yarıq (devrik, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman teklik 3. şahıs)

509. da oldu yarıq. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman teklik 3. şahıs)

510. Maxtovlıdır yaratıvçı ol yarıqnı da yaratıvçı ol qaranğuluqnı, qılıvçı éсэнlikni da yaratıvçı yamanlıqnı, (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

511. maxtovlıdır Adonay, (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

512. yaratıvçı cumle ol uşbu. (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

513. Çurğavçı yarıqnı upraq kibik, (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

514. tigivçı köklérni béz kibik. (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

515. Muna ol, ki yaratıvçı tağlarnı (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

516. da étivçı ol yélni, (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

517.tanıq bérivçi adamğa né anavğa aqlında, (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

518.qaytarıvçı tanatarnı qaranğuluqta, (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

519.téptérlégivçi biyiklérni ol yérniñ. (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

520.Adonay Téñrisi çévaotniñ adı. (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

521.Bolğay adı Adonayniñ maxtovlı éndidén da dunyağa dégin. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, gelecek zaman teklik 3. şahıs)

522.Balqımağından quyaşniñ batuvıña dégin maxtovlıdır adı Adonayniñ. (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

523.Kéliñiz (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi çokluk 2. şahıs)

524.baş uralım (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi çokluk 1. şahıs)

525.da diz çoqalım, (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi çokluk 1. şahıs)

526.diz üstüné turalım aldıña Adonay yaratıvçımızniñ. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi çokluk 1. şahıs)

527.Kélélim toxtar yérlériné, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi çokluk 1. şahıs)

528.baş uralım ornına hörmétleriñniñ. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi çokluk 1. şahıs)

529.Dağın biz qulluq étélim Adonayğa, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi çokluk 1. şahıs)

530.ki oldır Téñrimiz. (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

531.Téñrimdir ol, (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

532.da maxtarımın anı. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, geniş zaman teklik 1. şahıs)

533.Téñrisi babamniñ, (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

534.da büyüktir anı. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, geniş zaman teklik 3. şahıs)

535. Téñrimdir Sén, (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 2. şahıs)
536. Saña maxtov béririmin, (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, geniş zaman teklik 1. şahıs)
537. Téñrim, Saña sıy béririmin. (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, geniş zaman teklik 1. şahıs)
538. Hépsilér turaylar (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, şimdiki zaman çokluk 3. şahıs)
539. Maxtov bériñiz Adonayğa, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi çokluk 2. şahıs)
540. ki yaxşıdır, (kurallı, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)
541. ki dünyağa dégindir şağavatı. (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)
542. Maxtov bériñiz Téñrisiné ol malaxlarnıñ, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi çokluk 2. şahıs)
543. ki dünyağa dégindir şağavatı. (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)
544. Maxtov bériñiz béginé ol béglérniñ, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi çokluk 2. şahıs)
545. ki dünyağa dégindir şağavatı. (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)
546. Qılıvçı ulu acayıplér yalğız, (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)
547. ki dünyağa dégindir şağavatı. (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)
548. Qılıvçı ol kökni aqıl bilén, (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)
549. ki dünyağa dégindir şağavatı. (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)
550. Yayıvçı ol yérni ol suvlar üstüné, (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

551.ki dünyağa dégindir şağavatı. (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

552.Qılıvçı ulu yarıqlar, (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

553.ki dünyağa dégindir şağavatı. (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

554.Quyaşnı érklénmé kündüz, ki dünyağa dégindir şağavatı. (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

555.Aynı da yulduzlarnı érklénmé kécé, ki dünyağa dégindir şağavatı (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

556.Bérivçı ötmék cumle téngé, (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

557.ki dünyağa dégindir şağavatı. (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

558.Maxtov bériñiz Téñrisiné ol kökniñ, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi çokluk 2. şahıs)

559.ki dünyağa dégindir şağavatı. (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

560.Bolğay şağavatıñ, éy Adonay üstümüzgé, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, istek kipi teklik 3. şahıs)

561.néçik ki musandıq Saña. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman çokluk 1. şahıs)

562.Maxtovlıdır Adonay dünyağa dégin, (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

563.Qayyam (kurallı, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

564.da köni. (kurallı, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

565.Sağınma sağınğın ol şabbat künni, ayruqsı étmégé anıñ. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)

566.Altı künlér işlégin, (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)

567.da qılğın har işiñni, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)

568.da ol yédinci kün şabbat kündir Adonay Téñrigé. (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

569. Qılmağın har iş né sén, né oğluñ, né qızıñ, né quluñ, né qaravaşıñ, né tuvarıñ, né ğaribiñ ki şaharlarıñda, (devrik, olumsuz, fiil cümlesi, emir kipinin olumsuzu teklik 2. şahıs)

570. zira altı künlérdé yarattı Adonay ol kökni da ol yérni, ol déñizni da cumleni ki alarda, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman teklik 3. şahıs)

571. da şabbat étti ol yédinçi kündé. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman teklik 3. şahıs)

572. Anıñ uçun alğışladı Adonay ol şabbat künni (devrik, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman teklik 3. şahıs)

573. da ayruqsı étti anı. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman teklik 3. şahıs)

574. Yaxşıdır maxtov bérme Adonayğa da zémér aytma adıña éy biyik Téñri. (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

575. Añlatma érté bilén şağavatuñnı da inamlıǵıñnı kéçélérdé. (e.li c.)

576. Qarşılalım xazratlarıñ şukurlik bilén, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi çokluk 1. şahıs)

577. qıçqıralım anar. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi çokluk 1. şahıs)

578. Uquñız Adonayğa şukurlik bilén, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi çokluk 2. şahıs)

579. zémér aytıñız Téñrimizgé ğıcaq bilén. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi çokluk 2. şahıs)

580. Qurban étkin Téñrigé şukurlikni (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)

581. da tölégin biyik Téñrigé niyétleriñni. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)

582. Qurban étivçi şukurlikni sıylar Méni (devrik, olumlu, fiil cümlesi, geniş zaman teklik 3. şahıs)

583. da qaysı fikirni yaxşı yolğa körgüzirmin añar yarılğaşnı Téñriniñ. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, geniş zaman teklik 1. şahıs)

584. Qıçqırñız Adonayğa cumle kişiléri ol yérniñ. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi çokluk 2. şahıs)

585.Qullıq étiñiz Adonayğa sévinmék bilén, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi çokluk 2. şahıs)

586.kéliñiz aldıña qıçqırmaq bilén. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi çokluk 2. şahıs)

587.Biliñiz (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi çokluk 2. şahıs)

588.ki Adonay oldır Téñri, (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

589.ol yarattı bizni (devrik, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman teklik 3. şahıs)

590.da anıñdır biz, (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı çokluk 1. şahıs)

591.ulusu (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı çokluk 1. şahıs)

592.da qoyı kütüviniñ. (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı çokluk 1. şahıs)

593.Kéliñiz qabaqlarıña şuqurlık bilén, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi çokluk 2. şahıs)

594.azbarlarıña maxtov bilén, (e.li c.)

595.maxtov bériñiz anar, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi çokluk 2. şahıs)

596.maxtañız adını. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi çokluk 2. şahıs)

597.Ki yaxşıdır Adonay, (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

598.dunyağa dégindir şağavattı, (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

599.da dünyadan دنیاğa dégin inamlıǵı. (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

600.İlki söziñniñ könidir, (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

601.da cumle şaraatı rastlıǵıñnıñ. (e.li c.)

602.Sén sımarladıñ miçvalarıñnı, saqlama ğayét. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman teklik 2. şahıs)

603.Da sözlédi Adonay Moşégé démé. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman teklik 3. şahıs)

604. Sımarlağın İsrayél oğlanlarıña (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)
605. da aytqın alarğa. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)
606. Qurbanımnı, otlı qurbanımnı isin qabulluğımniñ saqlañız yuvuqlaştırmağa Maña vadésindé. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi çokluk 2. şahıs)
607. Da aytqın alarğa (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)
608. budır ol otlı qurban (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)
609. ki yuvuqlaştırğaysız Adonayğa, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, gelecek zaman çokluk 2. şahıs)
610. qoylar birér yaşarlar sağlamlar, (kurallı, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı çokluk 3. şahıs)
611. éki ni har kündé ola dayım. (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)
612. Ol bir qoynı qılğın érté bilén, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)
613. Da ol ékinci qoynı, qılğın ol éki axşam arasına. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)
614. Da onuncı payı ol kébiçniñ özék minxağğa, qarışılğan çıqqan yağ bilén, dördüncü payı ol séyikniñ. (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)
615. Olası dayımnıñ, ol sımarlanğan tağında Sinaynıñ, isiné qabullıqnıñ otlı qurban Adonayğa. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, gelecek zaman teklik 3. şahıs)
616. Da quymağı dördüncü payı ol séyikniñ ol bir qoyğa qodéşté, quyma çağır quymağını Adonayğa. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)
617. Da ol ékinci qoynı qılğın ol éki axşam arasına minxası kibik ol érténiñ, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)
618. da quymağı kibik qılğın otlı qurban isi qabullıqnıñ Adonayğa. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)
619. Da tütétsin üstüné Aaron tütsüsin otyamlarnıñ har érté bilén, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 3. şahıs)

620.yaraştırğanında ol çıraqlarını tütétsin anı. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 3. şahıs)

621.Da turma har érté biléndé, şukur étmé da maxtov bérné Adonayqa, da alay axşam vaxtıñda. (e. c.)

622.Maxtov bérirmin adıña Téñriniñ şıra bilén (devrik, olumlu, fiil cümlesi, geniş zaman teklik 1. şahıs)

623.da ululuğun kötérirmin şukurlik bilén. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, geniş zaman teklik 1. şahıs)

624.Da quvandılar ol köklér, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, geniş zaman çokluk 3. şahıs)

625.da biyéñdir ol yér, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, geniş zaman teklik 3. şahıs)

626.da aytarlar uluslarda (devrik, olumlu, fiil cümlesi, geniş zaman çokluk 3. şahıs)

627.Adonay xan boldı. (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman teklik 3. şahıs)

628.Adonay xan boldı, (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman teklik 3. şahıs)

629.qaltırlar uluslar, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, geniş zaman çokluk 3. şahıs)

630.oturuvçısı kéruvların tayar ol yér. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, geniş zaman teklik 3. şahıs)

631.Adonay Çionda uludur, (kurallı, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs.)

632.da biyiktir ol cumle uluslar üstüné. (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

633.Maxtarlar adıñ ulu da qorquvlı, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, geniş zaman çokluk 3. şahıs)

634.ayruqsıdır ol. (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

635.Da quvatlı xan şaraatnı sévér, Sén tüzüdiñ doğrılıqlarını, şaraatnı da rastlıqnı, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman teklik 2. şahıs)

636.Yakovda Sén qıldıñ. (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman teklik 2. şahıs)

- 637.Biyik étiñiz Adonay Téñrimizni, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi çokluk 2. şahıs)
- 638.da baş urıñız ornına hörmétlériniñ, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi çokluk 2. şahıs)
- 639.Ayruqsıdır ol. (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)
- 640.Moşe da Aaron kohénlerindé, da Şémuél çağırırçılar bilén adın, çağırır édilér Adonayğa (devrik, olumlu, fiil cümlesi, geniş zamanın hikâyesi çokluk 3. şahıs)
- 641.da ol coğap bérir édi alarğa. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, geniş zamanın hikâyesi teklik 3. şahıs)
- 642.Dirégi bilén bulutnıñ sözlér édi alarğa, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, geniş zamanın hikâyesi teklik 3. şahıs)
- 643.saqılar édilér tanıqlıq bitiklériniñ, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, geniş zamanın hikâyesi çokluk 3. şahıs)
- 644.da rasim bérdi alarğa. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman teklik 3. şahıs)
- 645.Adonay Téñrimiz Sén coğap bérdiñ alarğa, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman teklik 2. şahıs)
- 646.boşatırçı Téñri boldıñ alar uçun da ökünç alıvçı yaman işléri uçun. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman teklik 2. şahıs)
- 647.Biyik étiñiz Adonay Téñrimizni, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi çokluk 2. şahıs)
- 648.da baş urıñız ayruqsı tağına, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi çokluk 2. şahıs)
- 649.ki ayruqsıdır Adonay Téñrimiz. (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)
- 650.Maxtovlıdır Adonay dünyağa dégin. (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)
- 651.Qayyam (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)
- 652.da köni. (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)
- 653.Da éndi né aytalım, Téñrimiz, mundan soñra (devrik, soru, fiil cümlesi, emir kipi çokluk 1. şahıs)

654.ki kémieştik miçvalarıñnı. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman çokluk 1. şahıs)

655.Yazıqlı boldıq atalarımız bilén, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman çokluk 1. şahıs)

656.qıñğırılıq éttik, (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman çokluk 1. şahıs)

657.raşa éttik. (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman çokluk 1. şahıs)

658.Biz qıñğırılıq éttik, (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman çokluk 1. şahıs)

659.raşa éttik, (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman çokluk 1. şahıs)

660.azmaqlıq bilén boldıq (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman çokluk 1. şahıs)

661.da qatır éttik, (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman çokluk 1. şahıs)

662.Qayırdılar légzalarıñdan da şaraatlarıñdan. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman çokluk 3. şahıs)

663.Né aytalım (kurallı, soru, fiil cümlesi, emir kipi çokluk 1. şahıs)

664.da né könü ételim. (kurallı, soru, fiil cümlesi, emir kipi çokluk 1. şahıs)

665.Ki yazıqlarımız bilén da gunaxları bilén atalarımızniñ, Yéruşalayim da ulusiñ urusfaylıqqa cumle çöpçüvrélérimizgé. (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

666.Éksildi biyénmégi köñlümüzniñ, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman teklik 3. şahıs)

667.déğişirildi yasqa köñlümüz. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman teklik 3. şahıs)

668.Tüşti tacı başımızniñ, vay éndi bizgé (devrik, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman teklik 3. şahıs)

669.ki yazıqlı boldıq. (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman çokluk 1. şahıs)

670.Muniñ uçun boldı sızluvı köñlümüz, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman teklik 3. şahıs)

671.bular uçun qarardılar közlérimiz. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman çokluk 3. şahıs)

672.Tağı uçun Çionniñ ki véran boldı, (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman teklik 3. şahıs)

673.tilkilér yürüdilér anda. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman çokluk 3. şahıs)

674.Égér unutsam séni Yéruşalayim, unutqay çalmaqnı oñ qolım, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, istek kipi teklik 3. şahıs)

675.yavuşqay tilim tañlayğa, égér sağımmasam séni, égér çığarmasam Yéruşalayimni ilki üstüné sévinmégimniñ. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, istek kipi teklik 3. şahıs)

676.Da Sén çadıq cumle ol kélgen uçun üstümüzge, (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 2. şahıs)

677.ki könilik qaldıñ, (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman teklik 2. şahıs)

678.da biz raşalıq éttik. (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman çokluk 1. şahıs)

679.Qaytqn qaxiriñindén açuvıñniñ (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)

680.da asayış bolğın yamanlıq uçun ulusıña. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)

681.Qaytqn qullarıñ uçun şévatları uçun ulusıñniñ. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)

682.Qaytarğın bizni Adonay Saña, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)

683.da qaytalım, (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi çokluk 1. şahıs)

684.yağırqtqn künlérimizni évvélki kibik. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)

685.Da boşatqn gunaxlarımıznı da yazıqlarımıznı (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)

- 686.da ülüş alğın bizni. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)
- 687.Maxtovlıdır Adonay dünyağa dégin. (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)
- 688.Qayyam (kurallı, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)
- 689.da köni. (kurallı, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)
- 690.Éşitkin éy Téñri avazımnı, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)
- 691.qulaq tutqın téfillamını. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)
- 692.Da mén yalbaramın Saña éy Adonay ol vaxtta xayırlı, éy Téñri. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, şimdiki zamanın teklik 1. şahıs)
- 693.Köp raximlériñ köré, eşitkin méni, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)
- 694.köñüldé ol yarılğaşıñnı. (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)
- 695.Qayırğın éy Adonay eşitviñni (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)
- 696.coğap bérgin maña, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)
- 697.ki yarlı (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 1. şahıs)
- 698.da miskindir mén. (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 1. şahıs)
- 699.Saqlağın canımnı (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)
- 700.ki xasiddir mén, (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 1. şahıs)
- 701.qutqarğın quluñnı (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)
- 702.Sénsin Téñrim, (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 2. şahıs)
- 703.ol işanğan Saña. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, öğrenilen geçmiş zaman teklik 3. şahıs)
- 704.Yarılqağın méni Adonay, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)

- 705.ki Saña çağırırmin har kün. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, geniş zaman teklik 1. şahıs)
- 706.Sévindirgin canı quluñniñ, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)
- 707.ki Saña Adonay canımnı kötérirmin. (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, geniş zaman teklik 1. şahıs)
- 708.Sén Adonay yaxşı (kurallı, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 2. şahıs)
- 709.da boşatıvı, (kurallı, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 2. şahıs)
- 710.da köp şağavatlı cumle çağırırçılağa. (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 2. şahıs)
- 711.Qulaq tutqın Adonay téfillamnı, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)
- 712.da tıñlağın avazımnı yalbarmaqlarımniñ. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)
- 713.Kündé tarlığımniñ çağırırmin Saña, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, geniş zaman teklik 1. şahıs)
- 714.ki coğap bérgeýsin maña. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, istek kipi teklik 2. şahıs)
- 715.Yoqtır Séni kibik malaxlarda Adonay, (devrik, olumsuz, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)
- 716.da yoqtır işlériñ kibik. (devrik, olumsuz, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)
- 717.Cumle uluslar ki yarattıñ, (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman teklik 2. şahıs)
- 718.kélirlér (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, geniş zaman çokluk 3. şahıs)
- 719.da baş urarlar adıña Adonay, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, geniş zaman çokluk 3. şahıs)
- 720.da sıylarlar adıñnı. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, geniş zaman çokluk 3. şahıs)

721.Ki uludur S  n (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 2.   ahıs)

722.da qılıvçı acayıpl  r, (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 2.   ahıs)

723.S  nsin T    ri yalğız. (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3.   ahıs)

724.O  ratq  n ma  na Adonay yolu  n  , (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2.   ahıs)

725.y  r  yim k  nili  n   bil  n, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 1.   ahıs)

726.biriktirgin k    limni aldığına qorquvlu. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2.   ahıs)

727.Maxtarın S  ni Adonay T    ri. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, geniş zaman teklik 1.   ahıs)

728.da sıylar  n adı  n   dunyağa d  gin. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, geniş zaman teklik 1.   ahıs)

729.Ki   a  avat  n uludur   st  m  , (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3.   ahıs)

730.da qutqar  rs  n canı  n   tipt  gi y  rd  n. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, geniş zaman teklik 2.   ahıs)

731.T    ri   ayalar turdılar   st  m  , (devrik, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman   okluk 3.   ahıs)

732.da camaatı k    l  r  n   izl  dil  r canı  n  , (devrik, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman   okluk 3.   ahıs)

733.da qoymadılar S  ni qar  ları  na. (devrik, olumsuz, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zamanın olumsuzu   okluk 3.   ahıs)

734.Da S  n Adonay raximl  v  ı (kurallı, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 2.   ahıs)

735.da yarılğavçı (kurallı, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 2.   ahıs)

736.T    ri uzun a  uvlu (kurallı, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3.   ahıs)

737.da köp şağavatlı, (kurallı, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

738.da köp könilikli. (kurallı, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

739.Qayırlığın maña (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)

740.da yarılqağın méni, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)

741.bérgin quvatıñnı quluña, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)

742.da qutqarğın oğlın qaravaşıñnıñ. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)

743.Qılqın birgémé nişan yaxşılıqqa, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)

744.da körgéylér duşmanlarım (devrik, olumlu, fiil cümlesi, istek kipi çokluk 3. şahıs)

745.da uyalğaylar (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, istek kipi çokluk 3. şahıs)

746.ki Sén Adonay buluştıñ maña, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman teklik 2. şahıs)

747.da uvuttıñ méni. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman teklik 2. şahıs)

748.Boluşlığım Adonay bilén, (kurallı, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

749.ki yarattı köklérni da yérni. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman teklik 3. şahıs)

750.Maxtovlıdır Adonay dünyağa dégin. (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

751.Qayyam (kurallı, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

752.da köni. (kurallı, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

753.Mén yalbaramın aldıña bar köñülim bilén: (devrik, olumlu, fiil cümlesi, şimdiki zaman teklik 1. şahıs)

754.yarılqağın méni söziné köré. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)

755. Yarılqağın méni éy Téñri şağavatiña köré, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)

756. köp raxımlériñé köré yılım étkin gunaxlarımını. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)

757. Köp yuvğın méni gunaxımdan, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)

758. da yazığımdan témiz étkin méni. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)

759. Ki gunaxımını mén bilirmin, (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, geniş zaman teklik 1. şahıs)

760. da yazıgım qarşımdadır dayım. (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

761. Saña yalğız yazıqlı boldım, (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman teklik 1. şahıs)

762. da ol yamanlıqnı énayétlériñé qıldım, (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman teklik 1. şahıs)

763. anıñ uçun rast bolırsın sözlégéniñdé, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, geniş zaman teklik 2. şahıs)

764. témiz bolırsın şaraatqa turğanında. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, geniş zaman teklik 2. şahıs)

765. Muna gunax bilén yaratıldım (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman teklik 1. şahıs)

766. da yazıq bilén qızdı méni anam. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman teklik 3. şahıs)

767. Muna könilikni qıldıñ bögréklérdé (devrik, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman teklik 2. şahıs)

768. da yaşıрын yérdé usnı bildirdiñ maña. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman teklik 2. şahıs)

769. Saçqın méni ézop bilén (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)

770. da témiz bolayım, (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 1. şahıs)

771. yuvğın méni (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)

772.da qardan artıq aǵarayım. (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 1. şahıs)

773.Éşittirgin maña biyénmékni da sévinmékni, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)

774.biyéngéylér süyéklér (devrik, olumlu, fiil cümlesi, istek kipi çokluk 3. şahıs)

775.ki yançtıñ. (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman teklik 2. şahıs)

776.Yaşırğın xazratlarıñnı yazıqlarımdan, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)

777.da cumle gunaxlarımın yılım étkin. (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)

778.Témiz köñil yaratqın maña, Téñri, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)

779.da qolaylı can yangırtqın içimdé. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)

780.Taşlamağın méni xazratıñ aldıñdan (devrik, olumsuz, fiil cümlesi, emir kipinin olumsuzu teklik 2. şahıs)

781.da ayruqsı alhémiñni almağın méndén. (devrik, olumsuz, fiil cümlesi, emir kipinin olumsuzu teklik 2. şahıs)

782.Qaytarğın maña biyénméqniñ yarılğasınıñ, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)

783.da comart can bilén tayağın méni. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)

784.Ögrétéyim gunaxlılarğa yollarıñnı, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 1. şahıs)

785.da yazıqlar Saña qaytqaylar. (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, istek kipi çokluk 3. şahıs)

786.Qutqarğın méni qanlardan éy Téñri, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)

787.Téñrisi yarılğasımnıñ, qıçqırır tilim rastlıǵıñnı. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, geniş zaman teklik 3. şahıs)

- 788.Éy Adonay, érinlérimni açqın, (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)
- 789.da ağızım aňlatsın maxtovıñnı. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 3. şahıs)
- 790.Ki kilémézsın qurbañnı da bérgeýmin, (devrik, olumsuz, fiil cümlesi, geniş zamanın olumsuzu teklik 2. şahıs)
- 791.olalarını qabul étmézsın. (kurallı, olumsuz, fiil cümlesi, geniş zamanın olumsuzu teklik 2. şahıs)
- 792.Qurbanları Téñriniñ sıñık canlı, (kurallı, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)
- 793.sıñan da yañılğan köñülini Téñri kör étmégin. (kurallı, olumsuz, fiil cümlesi, emir kipinin olumsuzu teklik 2. şahıs)
- 794.Yaraştırğın kiléniñ bilén Çionnı, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)
- 795.qondarğın qalélérni Yéruşalayimniñ. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)
- 796.Vaxtta kilérsın qurbanlarıñ rastlıqnıñ, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, geniş zaman teklik 2. şahıs)
- 797.çığarlar mizbéyaxıñ olanı da olasın kohénniñ ol vaxtta üstüné buğalar. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, geniş zaman çokluk 3. şahıs)
- 798.Qutqarğın ulusıñnı, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)
- 799.da alğışlağın ülüşiñni, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)
- 800.da kötkin alarnı (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)
- 801.da kötérğın ol dünyağa dégin. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)
- 802.Maxtovlıdır Adonay dünyağa dégin. (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)
- 803.Qayyam (kurallı, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)
- 804.da köni. (kurallı, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)
- 805.Sévindirgin canı quluñnıñ, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)

- 806.ki Saña canımnı kötérirmin. (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, geniş zaman teklik 1. şahıs)
- 807.Saña Adonay canımnı kötérirmin (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, geniş zaman teklik 1. şahıs)
- 808.Téñrim, Saña işandım (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman teklik 1. şahıs)
- 809.uyalmamdır, (kurallı, olumsuz, fiil cümlesi, geniş zamanın olumsuzu teklik 1. şahıs)
- 810.biyénmégéylér duşmanlarım ménim uçun. (devrik, olumsuz, fiil cümlesi, istek kipinin olumsuzu çokluk 3. şahıs)
- 811.Dağın cumle musanıvçılarıñ uyalmağaylar, (kurallı, olumsuz, fiil cümlesi, istek kipinin olumsuzu çokluk 3. şahıs)
- 812.uyalğaylar ol tanuvçılar boş. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, istek kipi çokluk 3. şahıs)
- 813.Yollarıñnı éy Adonay bilédirgin maña, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)
- 814.izlériñni ögrétkin maña. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)
- 815.Bastırğın méni köniliğñ bilén (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)
- 816.da ögrétkin maña, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)
- 817.ki Sénsin Téñrim yarılğasımnıñ, (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 2. şahıs)
- 818.Saña musandım har kün. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman teklik 1. şahıs)
- 819.Sağınğın raximlériñni éy Adonay da şağavatlardıñnı, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)
- 820.ki dünyadandır alar. (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)
- 821.Yazıqlarını yaşıqlarımñnı, da gunaxlarımñnı sağınmağın (kurallı, olumsuz, fiil cümlesi, emir kipinin olumsuzu teklik 2. şahıs)

822.şağavatıña köré sağıngın maña Sén, yaxşılığını uçun éy Adonay. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)

823.Yaxşı (kurallı, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

824.da doğrudur Adonay, (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

825.Anın uçun ögrétir yazıqlılarnı qaytma téşuva yolu bilén. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, geniş zaman teklik 3. şahıs)

826.Késtirir yuvaşlarnı şaraatta, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, geniş zaman teklik 3. şahıs)

827.da ögrétir yuvaşlarğa yolın. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, geniş zaman teklik 3. şahıs)

828.Cumle işléri Adonaynıñ şağavat (kurallı, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

829.da könilik, saqlavçılarğa şartın da tanıklıqların. (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

830.Adıñ uçun Adonay boşatqın gunaxımnı (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)

831.ki köptir ol. (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

832.Kümdir bu ol kişi qorquvçısı Adonaynıñ, (devrik, soru, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

833.ögrétir anı yol bilén (devrik, olumlu, fiil cümlesi, geniş zaman teklik 3. şahıs)

834.ki saylar. (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, geniş zaman teklik 3. şahıs)

835.Canı yaxşılıq bilén qonar, (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, geniş zaman teklik 3. şahıs)

836.da urluğı méréslér yérni. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, geniş zaman teklik 3. şahıs)

837.Sırı Adonaynıñ qorquvçılarına, da şartın bildirmé alarğa. (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

838.Közlérin dayım Adonayğa, (kurallı, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

- 839.ki ol çıxarır avdan ayaqlarımni. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, geniş zaman teklik 3. şahıs)
- 840.Qayırılğın maña, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)
- 841.ki yalğız (kurallı, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 1. şahıs)
- 842.da yarlıdır mén. (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 1. şahıs)
- 843.Tarlıqları köñilimni pék kéñérttilér, (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman çokluk 3. şahıs)
- 844.qıstuvlarımdan çıxarğın méni. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)
- 845.Körgin qıyınımni da émgégimni, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)
- 846.da boşatqın cumle yazıqlarımni. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)
- 847.Körgin duşmanlarımni (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)
- 848.ki köbéydilér, (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman çokluk 3. şahıs)
- 849.da xorliğın avanlıqnıñ körlédilér méni. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman çokluk 3. şahıs)
- 850.Saqlağın canımni (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)
- 851.da qutkarğın méni, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)
- 852.uyalmamdır (kurallı, olumsuz, fiil cümlesi, geniş zamanın olumsuzu teklik 1. şahıs)
- 853.ki sığındım Saña. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman teklik 1. şahıs)
- 854.Tügélliq da doğrılıq saqlarlar méni, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, geniş zaman çokluk 3. şahıs)
- 855.ki musandım Saña. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman teklik 1. şahıs)
- 856.Yulğın éy Téñri İsrayélni cumle tarlıqlarından. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)

857.Yular Adonay canı qullarınıñ, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, geniş zaman teklik 3. şahıs)

858.da véran bolmaslardır cumle ol sığınıvçılar añar. (devrik, olumsuz, fiil cümlesi, geniş zamanın olumsuzu çokluk 3. şahıs)

859.Maxtovlıdır Adonay dünyağa dégin. (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

860.Qayyam (kurallı, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

861.da köni. (kurallı, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

862.Ol Téñri tügélidir yolu anıñ, (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

863.aytuvu Adonaynıñ sızgırılğandır, (kurallı, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

864.qalqandır ol, cumle ol sığınıvçılarğa añar. (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

865.Aytuvları Adonaynıñ témiz aytuvlar, (kurallı, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

866.qalqandır ol cumle sığınıvçılarğa anar. (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

867.Aytuvları Adonaynıñ témiz aytuvlar, (kurallı, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

868.Sızgırılğan kümüş kibik bégindén yérniñ, qal ölüngén yédi kérétlér. (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

869.Biyénirmin aytuvıñ uçun tapqan kibik köp olca. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, geniş zaman teklik 1. şahıs)

870.Né tatlı boldılar tañlayıma aytuvıñ, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman çokluk 3. şahıs)

871.baldan artıq ağzıma. (e.li c.)

872.Solağı kibik balnıñdır aytuvları tatlılıqnıñ, (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

873.tatlıdır caña (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

874.da oñamaq suyaqqa. (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

875.Sızgırılğandır aytuvı ğayét, (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

876.da qulıñ sévér anı. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, geniş zaman teklik 3. şahıs)

877.Da ayttı Adonay Moşégé démé. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman teklik 3. şahıs)

878.Da sén sözlégin oğlanlarıña İsrayélniñ démé (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)

879.ték şabbatlarımın saqlañız, (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi çokluk 2. şahıs)

880.zira nişandır ol Ménim arama da arañızğa davurlarıñızğa bilmégé (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

881.ki Ménmiñ Adonay ayruqsı étivçi sizni. (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 1. şahıs)

882.Da saqlañız ol şabbatnı, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi çokluk 2. şahıs)

883.ki qodéşdir ol sizgé. (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

884.Altı künlér qılıñsın iş, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 3. şahıs)

885.da ol yédinci kündé şabbat şabbaton qodéş Adonayğa. (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

886.Da saqlasınlar oğlanları İsrayélniñ ol şabbatnı, nizamda tutmağa ol şabbatnı, davurlarıña ömürlük şart. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi çokluk 3. şahıs)

887.Arama da arasına oğlanlarını İsrayélniñ, nişandır ol dünyağa dégin, (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

888.ki altı künlérdé yarattı Adonay ol kökni da ol yérni, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman teklik 3. şahıs)

889.da ol yédinci kündé batal oldı (kurallı, olumsuz, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman teklik 3. şahıs)

890.da muradı bitti. (kurallı, olumsuz, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman teklik 3. şahıs)

891. Da topladı Moşé cumle camaatın oğlañlarnıñ İsrayéliñiñ, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman teklik 3. şahıs)

892. da ayttı alarğa, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman teklik 3. şahıs)

893. bulardır ol sözlér, (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

894. ki sımarladı Adonay qılmağa alarnı, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman teklik 3. şahıs)

895. altı künlér qılınsın iş, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 3. şahıs)

896. da ol yédinci kündé olsun sizgé qodéş şabbat şabbaton Adonayğa. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 3. şahıs)

897. Maxtarın Adonaynı tirliklérimdé, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, geniş zaman teklik 1. şahıs)

898. zémér aytırmın Téñrimé bolğanımda tiri. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, geniş zaman teklik 1. şahıs)

899. Yaxşıdır maxtov bérme Adonayğa da zémér aytma adıña éy biyik Téñri. (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

900. Añlatma érté bilén şağavatiñni da inamlıǵıñni kéçélérdé. (e.li c.)

901. On kirişli qobuz bilén da lavut bilén xağ bilén da ğıcaq bilén. (e.li c.)

902. Ki sévindirdiñ méni éy Adonay işlériñ bilén, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman teklik 2. şahıs)

903. işléri bilén qudratlarıñniñ biyénirmin. (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, geniş zaman teklik 1. şahıs)

904. Né qadar ulğaydılar işlériñ éy Adonay, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman çokluk 3. şahıs)

905. asrı térén boldılar sağışlarıñ. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman çokluk 3. şahıs)

906. Hayvan kişi bilméstir (kurallı, olumsuz, fiil cümlesi, geniş zamanın olumsuzu teklik 3. şahıs)

907. da déli añlamastır munı. (devrik, olumsuz, fiil cümlesi, geniş zamanın olumsuzu teklik 3. şahıs)

908.Ki yaşarğanda raşalar yaşot kibik, da çiçéklédilér cumle yalğançılıq qılıvçılar, téz bolma alar dunyağa dégin. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman çokluk 3. şahıs)

909.Da Sén biyik (kurallı, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 2. şahıs)

910.sén dunyağa dégin éy Adonay. (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 2. şahıs)

911.Ki muna duşmanlarıñ éy Adonay, ki muna duşmanlarıñ téz bolırlar, (kurallı, olumsuz, fiil cümlesi, geniş zaman çokluk 3. şahıs)

912.ayırılırlar cumle yalğançılıq qılıvçılar. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, geniş zaman çokluk 3. şahıs)

913.Da biyik éttiñ ğarğadan kibik başımnı (devrik, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman teklik 2. şahıs)

914.bulğandım tazé yağğa. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman teklik 1. şahıs)

915.Da baqtı közim yaman bağuvçılarımnı, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman teklik 3. şahıs)

916.turganlarında üstüné yamanlar, éşitirlér qulaqlarım. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, geniş zaman çokluk 3. şahıs)

917.Çadıq xurma térégi kibik yaşarır, (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, geniş zaman teklik 3. şahıs)

918.sélvi kibik Lévanonda ulğaytır. (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, geniş zaman teklik 3. şahıs)

919.Ornatılğandırılar évindé Adonaynıñ (devrik, olumlu, fiil cümlesi, öğrenilen geçmiş zaman çokluk 3. şahıs)

920.azbarlarında Téñrimizni yaşarırlar. (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, geniş zaman çokluk 3. şahıs)

921.Dağın ulğayırlar tirlik bilén, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, geniş zaman çokluk 3. şahıs)

922.yaşar (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, geniş zaman çokluk 3. şahıs)

923.da tazélér bolırlar. (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, geniş zaman çokluk 3. şahıs)

924. Añlatma ki doğrıdır Adonay, Téñrim, (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

925. da yoqtır qıñğırılıq anda. (devrik, olumsuz, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

926. Maxtovlıdır Adonay dünyağa dégin. (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

927. Qayyam (kurallı, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

928. da köni. (kurallı, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

929. Da éndi né aytalım, Téñrimiz, mundan soñra (devrik, soru, fiil cümlesi, emir kipi çokluk 1. şahıs)

930. ki kémiştik miçvalarıñnı. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman çokluk 1. şahıs)

931. Yazıqlı boldıq atalarımız bilén, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman çokluk 1. şahıs)

932. qıñğırılıq éttik, (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman çokluk 1. şahıs)

933. raşa éttik. (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman çokluk 1. şahıs)

934. Bildik, Adonay, raşalığımıznı, gunaxlarımıznı, avanlığı atalarımıznıñ, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman çokluk 1. şahıs)

935. ki yazıqlı boldıq Saña. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman çokluk 1. şahıs)

936. Da éndi Téñrimiz ol ulu ol bağatır, da ol qorquvlı Téñri, saqlavçı ol şartnı da ol şağavatnı, (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

937. az bolmasın aldña, cumle ol émgék (devrik, olumsuz, fiil cümlesi, emir kipinin olumsuzu teklik 3. şahıs)

938. ki taptı bizni xanlarımıznı, biylérimizni kohénlérimizni, da navilérimizni da atalarımıznı da cumle ulusıñnı, künlérindén xanlarınıñ Aşurnıñ, uşbu küngé dégin. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman teklik 3. şahıs)

939. Da Sén çadıq cumle ol kélgén uçun üstümüzgé, (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 2. şahıs)

- 940.ki könilik qıldıñ (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman teklik 2. şahıs)
- 941.da biz raşalıq éttik. (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman çokluk 1. şahıs)
- 942.qaytqın qaxiriñdén açuvuñnı (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)
- 943.da ésayış bolğın yamanlıq uçun ulusıña. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)
- 944.Qaytqın qullarıñ uçun şévatları uçun ulusıñnıñ. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)
- 945.Qaytarğın bizni Adonay Saña, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)
- 946.da qaytalım, (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi çokluk 1. şahıs)
- 947.yağtırtqın künlérimizni évvélki kibik. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)
- 948.Da boşatqın gunaxlarımıznı da yazıqlarımıznı (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)
- 949.da ülüş alğın bizni. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)
- 950.Maxtovlıdır Adonay dünyağa dégin. (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)
- 951.Qayyam (kurallı, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)
- 952.da köni. (kurallı, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)
- 953.Kütüvçi İsrayélni qulaq tutqın, (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)
- 954.köndérivçi qoy kibik Yoséfni, oturuvcısı ol kéruvlarıñ balqıtqın aldıña Éfraimniñ da Bényaminniñ da Ménaşéniñ, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)
- 955.qozğağın bağatırılığın, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)
- 956.da kélgin yarılğaşqa bizgé. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)

957. Téñri, qaytarğın bizni, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs.)
958. da yarıq étkin xazratlarıñnı (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)
959. da qutulalım. (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi çokluk 1. şahıs)
960. Éy Adonay Téñri Téñrisi çévaotnıñ, qaçañğa dégin tütünlénirsın, téfılasıña ulusıñnın. (devrik, soru, fiil cümlesi, geniş zaman teklik 2. şahıs)
961. Aşattıñ alarğa ötmék köz yaş bilén, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman teklik 2. şahıs)
962. da içirdiñ alarğa, köz yaşlarını büyük olça bilén. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman teklik 2. şahıs)
963. Qoydıñ bizni qavğa konşularımızğa, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman teklik 2. şahıs)
964. da duşmanlarımız ériklediler bizni. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman çokluk 3. şahıs)
965. Éy Téñri Téñrisi çévaotnıñ qaytarğın bizni, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)
966. da yarıq étkin xazratlarıñnı (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)
967. da kutulalım. (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi çokluk 1. şahıs)
968. Borlıqnı Misirdén küçürdiñ, (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman teklik 2. şahıs)
969. sürdiñ uluslarını, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman teklik 2. şahıs)
970. da tiktıñ anı. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman teklik 2. şahıs)
971. Xarıladıñ yolını aldıña, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman teklik 2. şahıs)
972. da tamurlandırdıñ tamurların, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman teklik 2. şahıs)
973. da toldırdıñ yérni. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman teklik 2. şahıs)

974. Yabuldılar tağlar kölégési bilén, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman çokluk 3. şahıs)

975. da butaqları küçli sélvilér kibik. (kurallı, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

976. Yabırırsın butaqlarıñ déñizgé dégin, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, geniş zaman teklik 2. şahıs)

977. da özéngé qalémlérin. (e.li c.)

978. Né uçun buzdıñ azbarlarıñ, (devrik, soru, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman teklik 2. şahıs)

979. da çöplérlér anı cumle kéçivçileri yolını. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, geniş zaman çokluk 3. şahıs)

980. Késér anı doñuz ormandan, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, geniş zaman teklik 3. şahıs)

981. da kiyigi doñuznıñ otlar anı. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, geniş zaman teklik 3. şahıs)

982. Téñri Téñrisi çévaotnıñ, qaytqın éndi (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)

983. baqqın köktén (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)

984. da körgin, (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)

985. da sağıngın bu borlalıqnı. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)

986. Da baxça ki tikti oñ qudratıñ, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman teklik 3. şahıs)

987. da butaq üstüné köbéytkin özgé. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)

988. Kérurılğan (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, öğrenilen geçmiş zaman teklik 3. şahıs)

989. otqa késilgén, (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, öğrenilen geçmiş zaman teklik 3. şahıs)

990. kişimindén xazratlarıñnıñ tas bolırlar. (kurallı, olumsuz, fiil cümlesi, geniş zaman çokluk 3. şahıs)

991. Bolğay qudratıñ kişi üstüné qudratıñ, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, istek kipi teklik 3. şahıs)

992. oñlı üstüné adamnıñ, köbéytkin özgé. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)

993. Da qayırılmalım Séndén, (devrik, olumsuz, fiil cümlesi, emir kipinin olumsuzu çokluk 1. şahıs)

994. tırgiziñ bizni, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)

995. da adıñ bilén çağıralım. (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi çokluk 1. şahıs)

996. Éy Adonay Téñri Téñrisi çévaotnıñ qaytarğın bizni, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)

997. yarıq étkin xazratlarıñnı (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)

998. da qutulalım. (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi çokluk 1. şahıs)

999. Qutqarğın bizni, Adonay, Téñrimiz, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)

1000. da toplağın bizni uluslardan ayruqsı adıñnı maxtov bérmeék da maxtov bérmeék sıyıñnı. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)

1001. Maxtovlıdır Adonay Téñrisi İsrayélniñ ol dünyadan ol dünyağa dégin. (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

1002. Da aytır cumle ulusı amén. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, geniş zaman teklik 3. şahıs)

1003. Maxtañız Téñrini. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi çokluk 2. şahıs)

1004. Maxtovlıdır Adonay dünyağa dégin. (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

1005. Qayyam (kurallı, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

1006. da köni. (kurallı, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

1007. Aşıqqın bolışlığıma, éy Adonay yarılğaşım. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)

1008. Kilégiñ Adonay yériñni, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)
1009. qaytarğıñ qaytuvıñ Yakovniñ. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)
1010. Boşatqıñ gunaxnı ulusıñnıñ, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)
1011. yaptıñ cumle yazıqlarnı dayım. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman teklik 2. şahıs)
1012. Çöplégiñ cumle kışımıñni (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)
1013. qaytarğıñ açuvıñnı. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)
1014. Qaytqın bizgé Téñrisı yarılğaşımnıñ, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)
1015. da buzğın açuvıñnı birgémizgé. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)
1016. Dunyağa dégin açuvlanırmısın bizgé, (devrik, soru, fiil cümlesi, geniş zaman teklik 2. şahıs)
1017. tartarmısın açuvıñnı, davurdan davurğa, (devrik, soru, fiil cümlesi, geniş zaman teklik 2. şahıs)
1018. Muna Sén qaytqın (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)
1019. tirgiziñ bizni, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)
1020. da ulusıñ sévinirlér sévgiñ bilén. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, geniş zaman çokluk 3. şahıs)
1021. Körgüzgin bizgé éy Adonay şağavatıñnı, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)
1022. da yarılğaşıñnı bérgin bizgé. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)
1023. Éşitéyim né sözlér ol Téñri Adonay, (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 1. şahıs)
1024. ki sözlér ésénlik ulusıña da xasidlériné, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, geniş zaman teklik 3. şahıs)

1025. da qaytmağaylar délilikké. (devrik, olumsuz, fiil cümlesi, istek kipinin olumsuzu çokluk 3. şahıs)

1026. Téq yuvuqtır qorquvçalarına yarılğaşı (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

1027. toxtama hörmét yérimizdé. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 3. şahıs)

1028. Şağavat da könilik uçradılar, (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman çokluk 3. şahıs)

1029. rastlıq da ésénlik öküştiler. (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman çokluk 3. şahıs)

1030. Könilik yérdén bitsé, da rastlıq köktén bağar. (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, geniş zaman teklik 3. şahıs)

1031. Dağın Adonay bérir ol yaxşılıqnı, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, geniş zaman teklik 3. şahıs)

1032. da yérimiz bérir taxılın. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, geniş zaman teklik 3. şahıs)

1033. Kişiniñ rastlıq aldına yürür, (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, geniş zaman teklik 3. şahıs)

1034. da qoyar yolğa atlamların. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, geniş zaman teklik 3. şahıs)

1035. Maxtovlıdır Adonay dünyağa dégin. (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

1036. Qayyam (kurallı, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

1037. da köni. (kurallı, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

1038. Da turmadı navi artıq İsrayéldé Moşé kibik, (devrik, olumsuz, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zamanın olumsuzu teklik 3. şahıs)

1039. ki bildi anı Adonay aqıl aqılğa. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman teklik 3. şahıs)

1040. Adonay orun Sén boldıñ bizgé, davurdan davurğa. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman teklik 2. şahıs)

1041. Tağlar yaratılmaslarından burun, da yaratmaqdan burun yérni da dunyanı, da dünyadan dünyağa dégin Sénsin Téñri. (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 2. şahıs)

1042. Qaytarırsın kişini yançılmaqqa dégin, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, geniş zaman teklik 2. şahıs)

1043. da aytırsın, qaytıñız oğlanları adamnıñ. (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, geniş zaman teklik 2. şahıs)

1044. Ki bin yıl énayatlarıña, tünégingi kün kibik, (kurallı, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

1045. ki kéçér da saqlav kibik kéçé bilén. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, geniş zaman teklik 3. şahıs)

1046. Saçarsın alarnı, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, geniş zaman teklik 2. şahıs)

1047. yuxu kibik bolırlar, (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, geniş zaman çokluk 3. şahıs)

1048. érté bilén yaşot kibik déğişirilir. (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, geniş zaman çokluk 3. şahıs)

1049. Érté bilén çiçéklér (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, geniş zaman teklik 3. şahıs)

1050. da déğişirilir, (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, geniş zaman teklik 3. şahıs)

1051. nıñırda késilir (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, geniş zaman teklik 3. şahıs)

1052. da qurur. (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, geniş zaman teklik 3. şahıs)

1053. Ki tavusıldıq açuvıñ bilén, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman çokluk 1. şahıs)

1054. da qaxériñ bilén tavuldıq. (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman çokluk 1. şahıs)

1055. Qoyarsın gunaxlarımıznı qarşığa, gunaxlarını yaşıqlarımıznıñ, yarığına xazratlarıñnıñ. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, geniş zaman teklik 2. şahıs)

1056. Ki cumle künlérimiz qayırıldılar xışımnıñ bilén, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman çokluk 3. şahıs)

1057. tavustıq yıllarımıznı söz kibik. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman çokluk 1. şahıs)

1058. Künleri yıllarımızniñ alarda yétmiş yıl, (kurallı, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

1059. da éger köp ésé séksén yıl, (kurallı, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

1060. da quvatları émgék da yalğançılıq ki késilir téz (devrik, olumlu, fiil cümlesi, geniş zaman teklik 3. şahıs)

1061. da uçarmız. (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, geniş zaman çokluk 1. şahıs)

1062. Küm bilir quvatıñ açuvıñniñ, (devrik, soru, fiil cümlesi, geniş zaman teklik 3. şahıs)

1063. da qorquvıña körédir xışımıñ. (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

1064. Sanı küñlerimizniñ kérti bilindi (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman teklik 3. şahıs)

1065. da kétérim köñülgé usnı. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi çokluk 1. şahıs)

1066. Qaytqın Adonay qaçañğa dégin. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)

1067. Da asayış bolğın qullarıñ uçun. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)

1068. Toydurğın bizni érté bilén şağavatiña (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)

1069. da biyénelim (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi çokluk 1. şahıs)

1070. da sévinelim cumle küñlerimizde. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi çokluk 1. şahıs)

1071. Sévindirgin bizni küñleri kibik (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)

1072. ki qynadıñ bizni yıllar kibik (devrik, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman teklik 2. şahıs)

1073. ki kördik yamanlıq. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman çokluk 1. şahıs)

1074. Körinsin qullarıña işleriñ da sıyıñ oğlanlarıña. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 3. şahıs)

1075. Da bolğay tatlılığı Adonay Téñrimizniñ üstümüzge (devrik, olumlu, fiil cümlesi, istek kipi teklik 3. şahıs)

1076. da işin qollarımızniñ tüzügin üstümüzge (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)

1077. da işin qollarımızniñ tüzügin anı. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)

1078. Maxtovlıdır Adonay dünyağa dégin. (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

1079. Qayyam (kurallı, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

1080. da köni. (kurallı, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

1081. Kör étmégin adıñ uçun (devrik, olumsuz, fiil cümlesi, emir kipinin olumsuzu teklik 2. şahıs)

1082. irénçi étmégin taxtıñ hörmétiñniñ, (devrik, olumsuz, fiil cümlesi, emir kipinin olumsuzu teklik 2. şahıs)

1083. sağınğın (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)

1084. buzmağın, şartıñnı birgémizge. (devrik, olumsuz, fiil cümlesi, emir kipinin olumsuzu teklik 2. şahıs)

1085. Sağınğın Adonay (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)

1086. né boldı bizge, (devrik, soru, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman teklik 3. şahıs)

1087. baqqın (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)

1088. da körgin urusfaylığımıznı. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)

1089. Baqqın köktén (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)

1090. da körgin, ayruqsı da körkli ornıñdan, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)

1091. qaydadır künlémégin da bağatırılıqlarıñ, (devrik, soru, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

1092. mogarmağı canlınıñ da raximlériñ, maña çıdadılar. (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman çokluk 3. şahıs)

1093. Ki Sénsin atamız, (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 2. şahıs)

1094. ki Avrağam bilmédi bizni, (devrik, olumsuz, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zamanın olumsuzu teklik 3. şahıs)

1095. da İsrayél tanımadı bizni, (devrik, olumsuz, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zamanın olumsuzu teklik 3. şahıs)

1096. Sénsin Adonay atamız, (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 2. şahıs)

1097. yuluvçımız dünyadadır adıñ. (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

1098. Da éndi Adonay atamızdır Sén, (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 2. şahıs)

1099. bizmiz ol balçiq (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı çokluk 1. şahıs)

1100. da Sénsin yaratıvçımız, (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 2. şahıs)

1101. da işi qudratıñnıñ cumlemiz. (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı çokluk 1. şahıs)

1102. Açuvlamağın Adonay déginçé ğayét, (devrik, olumsuz, fiil cümlesi, emir kipinin olumsuzu teklik 2. şahıs)

1103. da dünyağa dégin sağınmağın gunaxnı, (devrik, olumsuz, fiil cümlesi, emir kipinin olumsuzu teklik 2. şahıs)

1104. muña baqqın éndi, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)

1105. ulusıñ cumlemiz. (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı çokluk 1. şahıs)

1106. Ayruqsı şaharlarıñ boldılar yaban kibik, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman çokluk 3. şahıs)

1107. Çion yaban boldı, (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman teklik 3. şahıs)

1108. Yéruşalayim véran. (e.li c.)

1109. Ayruqsı da körkli évimiz, maxtadılar Séni atalarımız (devrik, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman çokluk 3. şahıs)

1110. boldı küyméginé otnıñ, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman teklik 3. şahıs)

1111. da cumle suklañçılarımız boldı véranlıqqa. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman teklik 3. şahıs)

1112. Né köptir yaxşılığın Sėniñ (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

1113. ki astradıñ qorquvçılarına, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman teklik 2. şahıs)

1114. qıldıñ işanıvçılarğa Saña, qarşısına adam ulanlarınñ. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman teklik 2. şahıs)

1115. Né qadar sıylıdır şağavadıñ éy Téñri (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

1116. da oğlanları adamnıñ kölégésinde qudratlarınñnıñ sığınırlar. (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, geniş zaman çokluk 3. şahıs)

1117. Toyarlar naamatından éviñniñ (devrik, olumlu, fiil cümlesi, geniş zaman çokluk 3. şahıs)

1118. da özėniñdén ézizliklėriñniñ içirirsın alarğa. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, geniş zaman teklik 2. şahıs)

1119. Ki birgėñdir çoqraqı tirlıkniñ, (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

1120. yarığın bilėn körėrmiz yarıq. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, geniş zaman çokluk 1. şahıs)

1121. Tartqın yoğarırdan şağavadıñnı bilivçilėrgė, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)

1122. da rastlığın doğrı köñüllilėrgė. (e.li c.)

1123. Da rastlığın Téñri biyikkė dégin, (kurallı, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

1124. ki qıldıñ ululuqlar Téñri (devrik, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman teklik 2. şahıs)

1125. kümdir Sėni kibik. (devrik, soru, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

1126. Yoqtır ayruqsı Adonay kibik (devrik, olumsuz, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

1127. ki yoqtır Séndén başqa, (devrik, olumsuz, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

1128. da yoqtır Téñri Téñrimiz kibik. (devrik, olumsuz, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

1129. Da sén ayruqsı, (kurallı, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 2. şahıs)

1130. qayyam otuvçı, (kurallı, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 2. şahıs)

1131. maxtovları Ísrayélniñ. (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 2. şahıs)

1132. Şabbatlarımın saqlaңыз, (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi çokluk 2. şahıs)

1133. da miqdaşımdan qorquңыз, (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi çokluk 2. şahıs)

1134. ménmin Adonay. (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 1. şahıs)

1135. Har kişi anasından da atasından qorquңыз, (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi çokluk 2. şahıs)

1136. da şabbatlarımın saqlaңыз, (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi çokluk 2. şahıs)

1137. Ménmin Adonay Téñriñiz. (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 1. şahıs)

1138. Ménmin Adonay ayruqsıңыз, yaratıvçı Ísrayélni, xanıңыз. (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 1. şahıs)

1139. Da ulğayırmin (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, geniş zaman teklik 1. şahıs)

1140. da ayruqsı bolırmın, (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, geniş zaman teklik 1. şahıs)

1141. da bilinirmin, közlérinçé köp ulusların, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, geniş zaman teklik 1. şahıs)

1142. da bilgéylér (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, istek kipi çokluk 3. şahıs)

1143. ki Ménmin Adonay. (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 1. şahıs)

1144. Da ayruqsı adımnı bildirirmin, ortasında ulusım İsrayélniñ, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, geniş zaman teklik 1. şahıs)

1145. da yéñil étmémdir ayruqsı adımnı dégin, (devrik, olumsuz, fiil cümlesi, geniş zamanın olumsuzu teklik 1. şahıs)

1146. da bilgéylér ol uluslar (devrik, olumlu, fiil cümlesi, istek kipi çokluk 3. şahıs)

1147. ki Ménmin Adonay, ayruqsı İsrayéldé. (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 1. şahıs)

1148. Yuluvçımız Adonay çévaotdır adı, ayruqsı İsrayélniñ. (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

1149. Xan boldı Téñri uluslar üstüné, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman teklik 3. şahıs)

1150. Téñri oturdı ayruqsı taxtın üstüné. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman teklik 3. şahıs)

1151. Da Téñri dünyağa dégin toxtar, (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, geniş zaman teklik 3. şahıs)

1152. tüzüdi törégé taxtın. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman teklik 3. şahıs)

1153. Olturadır taxtı üstüné biyik da kötürülgén, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, şimdiki zaman teklik 3. şahıs)

1154. da étékléri tolturadırlar ol éziz évini. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, şimdiki zaman çokluk 3. şahıs)

1155. Otlı malaxlar turur édilér qatından anıñ, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, geniş zamanın hikâyesi çokluk 3. şahıs)

1156. altı qanatlar birsiné, (e. c.)

1157. ékisi bilén yabar édi yüzlérin, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, geniş zamanın hikâyesi teklik 3. şahıs)

1158. da ékisi bilén yabar édi ayaqların. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, geniş zamanın hikâyesi teklik 3. şahıs)

1159. da ékisi bilén uçar édi. (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, geniş zamanın hikâyesi teklik 3. şahıs)

1160. Da çağırır édi bu muñar (devrik, olumlu, fiil cümlesi, geniş zamanın hikâyesi teklik 3. şahıs)

1161. da aytır édi. (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, geniş zamanın hikâyesi teklik 3. şahıs)

1162. Ayruqsı, (kurallı, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

1163. ayruqsı, (kurallı, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

1164. ayruqsı Adonay çévaot, (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

1165. tolıdır cumle ol yér hörméti. (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

1166. Büyüktir bolğay ol köklér üstüné, (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

1167. éy Téñri, cumle ol yéri üstüné sıyıñnıñ. (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

1168. Da qorqarlar uluslar atından Adonaynıñ, da cumle xanları ol yérniñ hörmétindén. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, geniş zaman çokluk 3. şahıs)

1169. Ki qondardı Adonay Çionnı, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman teklik 3. şahıs)

1170. Aşqara boldı hörméti bilén. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman teklik 3. şahıs)

1171. Da aşqara bolır kavodı Adonaynıñ, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, geniş zaman teklik 3. şahıs)

1172. da körérlér cumle tén birgé, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, geniş zaman çokluk 3. şahıs)

1173. ki buyruğı Adonaynıñ sözlédi. (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman teklik 3. şahıs)

1174. Alğışlıdır sıyı Adonaynıñ ornundan. (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

1175. Né bilén qarşılayım Adonaynı, (devrik, soru, fiil cümlesi, emir kipi teklik 1. şahıs)

1176. né bilén Téñrisiné biyikniñ, (e.li c.)

1177. qarşılasammı anı olalar bilén, buzovlar bilén, birér yaşlar. (devrik, soru, fiil cümlesi, dilek-şart kipi teklik 1. şahıs)

1178. Qabul étermin Adonay biñléri bilén qoçqarlarınıñ, tüménleri bilén özenlériniñ yağnıñ, (devrik, soru, fiil cümlesi, geniş zaman teklik 3. şahıs)

1179. bérsemin tunğuçumnı gunaxım uçun, yémişin qursağımniñ, yazıǵı uçun canımniñ. (devrik, soru, fiil cümlesi, dilek-şart kipi teklik 1. şahıs)

1180. Añlatma saña adam, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, gereklilik kipi teklik 3. şahıs)

1181. né yaxşıdır, (kurallı, soru, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

1182. da né Adonay izléydir séndén, (devrik, soru, fiil cümlesi, şimdiki zaman teklik 3. şahıs)

1183. ki ançaq qılma şaraat (devrik, olumlu, fiil cümlesi, gereklilik kipi teklik 2. şahıs)

1184. da sévmé şağavatnı, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, gereklilik kipi teklik 2. şahıs)

1185. da témiz étmé, (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, gereklilik kipi teklik 2. şahıs)

1186. yürüméginé Téñriñ bilén. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, gereklilik kipi teklik 2. şahıs)

1187. Éşitkin Maña (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)

1188. Yakov da İsrayél atalmışım, (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, öğrenilen geçmiş zaman teklik 1. şahıs)

1189. Ménmin ol (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 1. şahıs)

1190. Ménmin burun, (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 1. şahıs)

1191. dégin Ménmin soñra. (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 1. şahıs)

1192. Éşitkin İsrayél, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)

1193. Adonay Téñrimiz, Adonay birdir. (kurallı, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

1194. Birdir Téñrimiz, (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

1195. biyiktir Biyimiz, (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

1196. ayruqsı (kurallı, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

1197. da layıqdır adı dünyağa dégin. (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

1198. Da sévgin Adonay Téñriñni bar köñiliñ bilén, da bar canıñ bilén, da bar muradıñ bilén. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)

1199. Da bolğaylar uşbu sözlér, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, istek kipi çokluk 3. şahıs)

1200. ki Mén sımırladırmın saña bugün köñilim üstüné. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, geniş zaman teklik 1. şahıs)

1201. Da ögrétkin alarnı oğlanlarıña, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)

1202. da sözlégin alar bilén, oturğanıñda éviñdé da yürüğüñiñdé yolda, da yatqanıñdan burun, da turğanıñdan soñra. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)

1203. Da bağlağın alarnı nişanğa qoluñ üstüné, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)

1204. da bolsınlar sağınmaqlıqqa arasıña közlériñniñ. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi çokluk 3. şahıs)

1205. Da yazğın alarnı, yaşmaqları üstüné éviñniñ da qabaqlarıñda. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)

1206. Anıñ uçun sağınğaysız (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, istek kipi çokluk 2. şahıs)

1207. da qılğaysız cumle miçvalarımni, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, istek kipi çokluk 2. şahıs)

1208. da bolğaysız ayruqsılar Téñriñizgé. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, istek kipi çokluk 2. şahıs)

1209. Ménmin Adonay Téñriñiz, (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 1. şahıs)

1210. ki çığardı sizni Misir yerindén, bolmağa sizgé Téñrigé, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman teklik 3. şahıs)

1211. Ménmin Adonay Téñriñiz. (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 1. şahıs)

1212. Adonay Téñrimiz Téñrisi birdir (kurallı, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

1213. da könidir. (kurallı, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

1214. Da Toranı tügéldir (kurallı, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

1215. da könidir. (kurallı, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

1216. Da ayruqsılığı téfilla évi könidir. (kurallı, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

1217. Da naviléri könidir (kurallı, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

1218. Da ayruqsı şabbatları könidir. (kurallı, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

1219. Da légzaları, da töréléri, da saqlavları, da qararları, da cumle sözléri könidir. (kurallı, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

1220. Da Adonay ol Téñrisi könidir. (kurallı, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

1221. Téñri ol tirligi (kurallı, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

1222. da padişa ol dunyanıñ, (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

1223. açuvından sarsıy yeri, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, şimdiki zaman teklik 3. şahıs)

1224. da turmaylar uluslar. (devrik, olumsuz, fiil cümlesi, şimdiki zamanın olumsuzu çokluk 3. şahıs)

1225. Da ayırmağın ağızımdan söziñ könilikniñ déginçé ğayét (devrik, olumsuz, fiil cümlesi, emir kipinin olumsuzu teklik 2. şahıs)

1226. ki şaraatlarıña musandım. (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman teklik 1. şahıs)

1227. Da bolır Adonay xanğa cumle ol yér üstüné, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, geniş zaman teklik 3. şahıs)

1228. ol kündé bolır Adonay (devrik, olumlu, fiil cümlesi, geniş zaman teklik 3. şahıs)

1229. birdir (kurallı, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

1230. da adı birdir. (kurallı, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

1231. Xan bolır Adonay dünyağa dégin, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, geniş zaman teklik 3. şahıs)

1232. Téñriñni Çion davurdan davurğa. (kurallı, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

1233. Maxtañız Téñrini. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi çokluk 2. şahıs)

1234. Xanlığıñ xanlığı cumle dünyalarnıñ, (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

1235. da xoqumdarlığın har davurdan davurğa. (kurallı, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

1236. Ki Adonaynıñdır ol xanlığı, (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

1237. da xoqumdardır uluslarğa. (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

1238. Adonay xan bola, (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, istek kipi teklik 3. şahıs)

1239. Adonay xan boldı, (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman teklik 3. şahıs)

1240. Adonay xan bolır dünyağa dégin. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, geniş zaman teklik 3. şahıs)

1241. Maxtovlıdır Adonay dünyağa dégin. (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

1242. Qayyam (kurallı, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

1243. da köni. (kurallı, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

1244. Téñri yarılqar bizni, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, geniş zaman teklik 3. şahıs)

1245. da alğışlar bizni, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, geniş zaman teklik 3. şahıs)

1246. yarıq étér xazratlarıñ birgémizgé dayım. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, geniş zaman teklik 3. şahıs)

1247. Bilmé yérdé yoluñnı, cumle uluslarda yarılğaşıñnı. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi çokluk 1. şahıs)

1248. Maxtarlar Séni uluslar éy Téñri, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, geniş zaman çokluk 3. şahıs)

1249. Maxtarlar Séñi uluslar cumleléri. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, geniş zaman çokluk 3. şahıs)

1250. Sévinirlér (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, geniş zaman çokluk 3. şahıs)

1251. da biyénirlér umatlar, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, geniş zaman çokluk 3. şahıs)

1252. ki şaraat étérsin uluslarğa doğrılıq bilén, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, geniş zaman teklik 2. şahıs)

1253. da umatları yérdé köndéirsin alarnı dayım. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, geniş zaman teklik 2. şahıs)

1254. Maxtarlar Séni uluslar, éy Téñri. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, geniş zaman çokluk 3. şahıs)

1255. maxtarlar Séni uluslar cumleléri. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, geniş zaman çokluk 3. şahıs)

1256. Yér bérdi taxilin. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman teklik 3. şahıs)

1257. alğışlar bizni Téñri Téñrimiz. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, geniş zaman teklik 3. şahıs)

1258. Alğışlar bizni Téñri, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, geniş zaman teklik 3. şahıs)

1259. da qorqarlar andan cumle qıyırları yérniñ. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, geniş zaman çokluk 3. şahıs)

1260. Maxtovlıdır Adonay dünyağa dégin. (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

1261. Qayyam (kurallı, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

1262. da köni. (kurallı, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

1263. Qutqarğın Adonay ulusıñnı, qalğaniñ İsrayélniñ. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)

1264. Qutqarğın ulusıñnı (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)

1265. da alğışlağın ülüşiñni, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)

1266. da kötkin alarnı (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)

1267. da kötérğın alarnı ol dünyağa dégin. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)

1268. Maxtovlıdır Adonay dünyağa dégin. (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

1269. Qayyam (kurallı, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

1270. da köni. (kurallı, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

1271. Maxtarlar Séni Adonay cumle işlériñ, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, geniş zaman çokluk 3. şahıs)

1272. da xasidlériñ maxtarlar Séni. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, geniş zaman çokluk 3. şahıs)

1273. Maxtovlı Sénsin, éy Adonay, (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 2. şahıs)

1274. Téñrиси İsrayélniñ, Atamız, ol dünyadan ol dünyağa dégin. (kurallı, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

1275. Sénsiñ, éy Adonay, büyüklüğü da bağatırlığı, da ıyını, da mükémmélligi, da sanavı cumle kibik ol köklérgé da ol yérgé. (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 2. şahıs)

1276. Séniñ, éy Adonay, xanlığı, (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

1277. da Sén toxtavçı cumle üstüné. (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 2. şahıs)

1278. Da barlıq da sıyı aldıñdan, (kurallı, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

1279. da Sén érklénirsın cumle üstüné (devrik, olumlu, fiil cümlesi, geniş zaman teklik 2. şahıs)

1280. da qoliñda küç da quvat, (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

1281. da érkiñdédır ulu étmé da kiplémé barçanı. (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

1282. Da éndi, Téñrimiz, biz maxtov bérémiz Saña, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, şimdiki zaman çokluk 1. şahıs)

1283. da şuqur étémiz éziz adıña. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, şimdiki zaman çokluk 1. şahıs)

1284. Da biz maxtarmız Téñrini, éndidén da dünyağa dégin. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, geniş zaman çokluk 1. şahıs)

1285. Maxtañız Téñrini. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi çokluk 2. şahıs)

1286. Maxtovlıdır Adonay dünyağa dégin. (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

1287. Qayyam (kurallı, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

1288. da köni. (kurallı, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

1289. Maxtovlıdır Adonay, (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

1290. ki bérdi tınçlıq ulusına İsrayélğa, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman teklik 3. şahıs)

1291. cumle néçik ki sözlédi, (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman teklik 3. şahıs)

1292. tüşmédi bir köz cumle ol yaxşı sözindén, (devrik, olumsuz, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zamanın olumsuzu teklik 3. şahıs)

1293. ki sözlédi qolu bilén Moşé qulunıñ. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman teklik 3. şahıs)

1294. Bolğay Adonay Téñrimiz birgémizgé (devrik, olumlu, fiil cümlesi, istek kipi teklik 3. şahıs)

1295. néçik ki boldı atalarımız bilén, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman teklik 3. şahıs)

1296. kémişmégéy bizni (devrik, olumsuz, fiil cümlesi, istek kipinin olumsuzu teklik 3. şahıs)

1297. da tişlémégéy bizni. (devrik, olumsuz, fiil cümlesi, istek kipinin olumsuzu teklik 3. şahıs)

1298. Qayıрма köñülimizni añar, yürümé cumle yolları bilén, da saqlama miçvalarnı, da rasimlériñ da şaraatlarıñ, ki sımarladı atalarımızğa. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman teklik 3. şahıs)

1299. Da bolğaylar uşbu sözlérim, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, istek kipi çokluk 3. şahıs)

1300. ki yalbardım aldıña Adonaynıñ, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman teklik 1. şahıs)

1301. yuvuqlar Adonay Téñrimizgé kün da gécé, (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı çokluk 3. şahıs)

1302. qılma şaraatıñ qulunıñ da şaraatıñ ulusı İsrayélniñ, kémin künniñ künündé bilmék uçun cumle ulusları ol yérni, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 3. şahıs)

1303. ki Adonay oldır ol Téñri, (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

1304. yoqtır dégin. (devrik, olumsuz, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

1305. Adonay oldır ol Téñri, (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

1306. Adonay oldır ol Téñri, (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

1307. Adonay oldır ol Téñri (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

1308. yoğarı üstüné ol köklér da aşağıdan ol yérni yoqtır dégin. (devrik, olumsuz, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

1309. Ol Adonay Téñrimiz, (kurallı, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

1310. cumle ol yér üstüné şaraatlarıñ. (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

1311. Da éndi Adonay Téñrimiz, ki çığardıñ ol ulusıñnı yérindén Misirniñ küçlü qudrat bilén, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman teklik 2. şahıs)

1312. da qıldıñ öziñé atlıq uşbu kün kibik, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman teklik 2. şahıs)

1313. yazıqlı boldıq (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman çokluk 1. şahıs)

1314. raşalıq éttik. (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman çokluk 1. şahıs)

1315. Adonay cumle rastlıqlarıña köré, qaytqın éndi açuvıñ da qaxiriñ, şaxarıñ Yéruşalayimdan ayruqsı tağıñdan ki yazıqlarımız bilén da gunaxları atalarımıznıñ bilén, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)

1316. Yéruşalayim da ulusıñ urusfaylıqqa cumle çöpçüvrélérimizgé. (kurallı, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

1317. Da éndi éşitkin Téñrimiz téfillasına quluñnıñ da yalbarmaqlarına, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)

1318. da yarıq étkin xazratlarıñnı, ol véran bolğan, mikdaşıñ üstüné Adonay uçun. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)

1319. Qayırgın Téñrim éşitiviñni (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)

1320. da éşitkin, (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)

1321. açmağın közlériñni (devrik, olumsuz, fiil cümlesi, emir kipinin olumsuzu teklik 2. şahıs)

1322. da körgin véranlıqlarımıznı, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)

1323. da ol şaxarnı ki ataldı adın üstüné, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman teklik 3. şahıs)

1324. ki dügül rastlıqlarımız uçun, (devrik, olumsuz, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

1325. biz tüşüréydirmiz yalbarmaqlarımıznı aldıña, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, şimdiki zaman çokluk 1. şahıs)

1326. ki ol köp raximlérnin uçun. (kurallı, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

1327. Adonay éşitkin, (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)

1328. Adonay boşatqın (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)

1329. Adonay tınlağın (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)

1330. da qılğın (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)

1331. kéçiktirméñiz, Sénı uçun, (devrik, olumsuz, fiil cümlesi, emir kipinin olumsuzu çokluk 2. şahıs)

1332. Téñrim, ki adın ataldı şaxarın üstüné da ulusın üstüné. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman teklik 3. şahıs)

1333. Qaytqın qaxiriñdén açuvıñnı (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)

1334. da ésayış bolğın yamanlıq uçun ulusıña. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)

1335. Qaytqın qulların uçun şağavatları uçun ulusıñnıñ. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)

1336. Qaytarğın bizni Adonay Saña, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)

1337. da qaytalım, (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi çokluk 1. şahıs)

1338. yangırtqın künlérimizni évvélki kibik. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)

1339. Da boşatqın gunaxlarımıznı da yazıqlarımıznı (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)

1340. da ülüş alğın bizni. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)

1341. Maxtovlıdır Adonay dünyağa dégin. (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

1342. Qayyam (kurallı, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

1343. da köni. (kurallı, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

1344. Maxtovlıdır Adonay Téñri Téñrisi İsrayélniñ, da qılıvçı acayıplér yalğız. (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

1345. Da maxtovlıdır adı hörmétiñniñ dünyağa dégin, (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

1346. da tolar hörméti cumle ol yérni. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, geniş zaman teklik 3. şahıs)

1347. Bolğay şirinligiñ, éy Adonay Téñrimiz da Téñrisi atalarımızniñ, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, istek kipi teklik 3. şahıs)

1348. kéşké ülüşimiz bolğay saqlavı ézizlikni ayruqsı şabbatıñni zévdalıq bilén da séfa bilén. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, istek kipi teklik 3. şahıs)

1349. Bolmağay né zorlığı né qayğı né sarnavı künlérdé rahatlığımızniñ. (devrik, olumsuz, fiil cümlesi, istek kipinin olumsuzu teklik 3. şahıs)

1350. Ki Sénsin, Adonay Téñrimiz, (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 2. şahıs)

1351. yarattı işlériñ ol altı künlérdé (devrik, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman teklik 2. şahıs)

1352. da ol yédinci kündé Sén boldırdı işlériñ (devrik, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman teklik 2. şahıs)

1353. da şabbat étti, (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman teklik 2. şahıs)

1354. da ayruqsı étti anı, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman teklik 2. şahıs)

1355. da alğışladı anı cumledén künlérni yaratqan, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman teklik 2. şahıs)

1356. da ayırmadı anı ol şabbat küni (devrik, olumsuz, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zamanın olumsuzu teklik 2. şahıs)

1357. da sêfa küni ulusiñ uçun davurlarıñızda saqlav kibik dunyağa dégin. (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

1358. Da éndi Adonay Téñrimiz bérigin bizgé aşığımızıñ ol altı künlérdé işini rahatlıq bilén da tülé bilén, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)

1359. da toldırğın bizni xayırıñ (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)

1360. da bérigin bizgé baqşışlarnı kollarıñdan seçmék uçun (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)

1361. kün ayruqsı şabbatnıñ cumle künlérdé, ki yazılmış: égér qaytarsın şabbat kündé ayağıñnı, qılma kiléklérniñni ayruqsı künimdé, da atasañ şabbatqa éziz, ayruqsısıña Adonaynıñ sıylı, da sıylasañ anı qılmaqdan yollarıñnı, tapmaqdan kiléğiñni da sözlémé ol vaxtta ézizlénirsın qatıña Adonaynıñ, da atlandırırmin séni biyikléri üstüné yérniñ, da aşatırmin saña ülüşin Yakovnıñ atañnıñ, (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, öğrenilen geçmiş zaman teklik 3. şahıs)

1362. ki buyruğı Adonaynıñ sözléri. (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

1363. Bolğaylar qabullıqqa aytuvları ağzımnıñ, da fikri köñülimniñ aldıña éy Adonay, Téñrim da yuluvçım. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, istek kipi çokluk 3. şahıs)

1364. Qoltqa bilén ol adıñ ol sıylı da ol qorqunçlı, ol Téñri ol ulu da ol bağatır, saqlavçı ol şartın da ol şirinlikni qullarıña, (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

1365. kældik aldıña yalbarma Saña da qolmaq kıblalarıña: (devrik, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman çokluk 1. şahıs)

1366. raxmételégin bizni (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)

1367. da qabul étkin yalbarmağımızıñ qurbanlar ornıña da çığarmaqlar ornıña, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)

1368. anıñ uçun ki musandıq Saña (devrik, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman çokluk 1. şahıs)

1369. da adıña inandıq, (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman çokluk 1. şahıs)

1370. ki yaqın vaxtta yulursın bizni. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, geniş zaman teklik 2. şahıs)

1371. Açınız maña qabaqların rastlıqnıñ, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi çokluk 2. şahıs)

1372. kéléyim (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 1. şahıs)

1373. alar bilén maxtayım Téñrini. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 1. şahıs)

1374. Budır ol qabaq Adonayğa, (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

1375. çadıqlar kélirlér anıñ bilén. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, geniş zaman çokluk 3. şahıs)

1376. Maxtarımın Séni (devrik, olumlu, fiil cümlesi, geniş zaman teklik 1. şahıs)

1377. ki coğap bérđiñ maña, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman teklik 2. şahıs)

1378. da boldıñ maña yarılğaşqa. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman teklik 2. şahıs)

1379. Adonay quvat ulusıña bérir, (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, geniş zaman teklik 3. şahıs)

1380. Adonay alğışlar ulusıñ ésénlik bilén. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, geniş zaman teklik 3. şahıs)

1381. Sağınıñız Torasın Moşe qulumnıñ, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi çokluk 2. şahıs)

1382. néçik ki sımarladım anar Xorivda cumle İsrayél uçun rasımlar da şaraatlar. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman teklik 1. şahıs)

1383. Adonay kilér rastlığı uçun (devrik, olumlu, fiil cümlesi, geniş zaman teklik 3. şahıs)

1384. ulğaytır Toranı (devrik, olumlu, fiil cümlesi, geniş zaman teklik 3. şahıs)

1385. da sıylı étér. (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, geniş zaman teklik 3. şahıs)

1386. Toranı sımarladı bizgé Moşe méréslük camaatına Yakovnıñ. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman teklik 3. şahıs)

1387. Da budır ol Tora (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

1388. ki qoydı Moşe aldına oğlanlarınıñ İsrayélınıñ. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman teklik 3. şahıs)

1389. Da budır ol miçva ol rasimler da ol şaraatlar (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

1390. ki simarladı Adonay öz arada da oğlanlarıña İsrayél arada Sinay tağğa Moşé aşıra. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman teklik 3. şahıs)

1391. Maxtovlıdır Adonay dünyağa dégin. (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

1392. Qayyam (kurallı, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

1393. da köni. (kurallı, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

1394. Şabbatlarda “İtro” da “Vaéthannan” On sözléri Téñriniñ aldıña arttırgéy téfillanı amutğa 187. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, istek kipi teklik 3. şahıs)

1395. Maxtovlıdır (kurallı, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

1396. ki bérđi Tora ulusına İsrayélgé, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman teklik 3. şahıs)

1397. maxtovlıdır ol (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

1398. da maxtovlıdır adı ol dünyağa dégin. (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

1399. Maxtovlı Sénsin, Adonay, (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 2. şahıs)

1400. Téñrimiz padişa ol dünyanıñ, (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

1401. ki sayladı navilérni doğrılıq bilén, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman teklik 3. şahıs)

1402. da yarılqadı alarğa (devrik, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman teklik 3. şahıs)

1403. da sözlériniñ doğrılıqta ayıldılar. (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman çokluk 3. şahıs)

1404. Maxtovlı Sénsin, Adonay (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 2. şahıs)

1405. ki sayladı Toranı da Moşé quluñnı, da İsrayélını, ulusuñnı, da navilérını doğrılıq bilén da könilik bilén. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman teklik 3. şahıs)

1406. Da quvandırlar ol köklér, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, geniş zaman çokluk 3. şahıs)

1407. da biyéndir ol yér, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, geniş zaman çokluk 3. şahıs)

1408. da aytarlar uluslarda (devrik, olumlu, fiil cümlesi, geniş zaman çokluk 3. şahıs)

1409. Adonay xan bola. (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, şimdiki zaman teklik 3. şahıs)

1410. Adonay xan bola, (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, istek kipi teklik 3. şahıs)

1411. Adonay xan boldı, (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman teklik 3. şahıs)

1412. Adonay xan bolır dünyağa dégin. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, geniş zaman teklik 3. şahıs)

1413. Adonay Téñrısı atalarımıznıñ Avrağam İçxak da İsrayél. Saqlağın bunı ol dünyağa dégin, bu qatı sağışlarını yürékniñ ulusnı (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)

1414. da Saña iymégéy yürékléri. (devrik, olumsuz, fiil cümlesi, istek kipinin olumsuzu teklik 2. şahıs)

1415. Éñké burunraq da başlıqtan raxmétlégéy Qaray ulusun birliği uçun adınıñ. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, istek kipi teklik 3. şahıs)

1416. Da qayyam étkéy bar xabarların da uvunçların vaxtımızda da künlérimizdé tézçé da yuvuq vaxtta, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, istek kipi teklik 3. şahıs)

1417. da aytayıq: amén. (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi çokluk 1. şahıs)

1418. Da dağın köplüginé köré şévağatlarıñnıñ da ululığına köré ğaşğaxasınıñ, ol xayıfsırğay (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, istek kipi teklik 3. şahıs)

1419. da raxmétlégéy, (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, istek kipi teklik 3. şahıs)

1420. da körkéytkéy, (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, istek kipi teklik 3. şahıs)

1421. da ulu étkéy, (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, istek kipi teklik 3. şahıs)

1422. da büyük étkéy, (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, istek kipi teklik 3. şahıs)

1423. da sıylı étkéy bizni, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, istek kipi teklik 3. şahıs)
1424. ki kéldik (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman çokluk 1. şahıs)
1425. da ıştırıldık bugün şabbat kündé uşbu orunğa yalbarma alnına Téñrimizniñ da saqlama ayruqsı şabbatlarıñ Adonayniñ, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman çokluk 1. şahıs)
1426. ol ülüş bérilgénlerni bizgé vaxtıdan atalarımızniñ da ulanlarımızğa da bizdén sortun. (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)
1427. Adonay éşitkéy qoltqamızni (devrik, olumlu, fiil cümlesi, istek kipi teklik 3. şahıs)
1428. da qulaq salğay yalbarmaqlarımızğa, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, istek kipi teklik 3. şahıs)
1429. da qayırmağay éşitiviñ sözüimizgé. (devrik, olumsuz, fiil cümlesi, istek kipinin olumsuzu teklik 3. şahıs)
1430. Da qaruv bérgeý çağırğan künümüzde, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, istek kipi teklik 3. şahıs)
1431. da caxtlağay yuluv étmé bizgé. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, istek kipi teklik 3. şahıs)
1432. Çağırğanımızdan burun ol tabulğay bizgé, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, istek kipi teklik 3. şahıs)
1433. ki yazılğan: Da Bolğay çaqırmalarından burun da Mén coğap bérirmin, dağın alar sözléméslérindén burun, da Mén éşitirmin”. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, öğrenilen geçmiş zaman teklik 3. şahıs)
1434. Da qutqarğay bizni Adonay bar tarlıqtan da qısıqlıqtan, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, istek kipi teklik 3. şahıs)
1435. da aytayıq: amén. (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi çokluk 1. şahıs)
1436. Maxtovlıdır Adonay dünyağa dégin. (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)
1437. Qayyam (kurallı, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)
1438. da köni. (kurallı, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

1439. Adonay Téñrimiz da Téñrisi atalarımıznıñ, ol Téñri (kurallı, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)
1440. ol ulu (kurallı, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)
1441. ol kip (kurallı, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)
1442. da ol qorqunçlu. (kurallı, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)
1443. Ol taclağan tacı bilén kértilikniñ, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, öğrenilen geçmiş zaman teklik 3. şahıs)
1444. da éşitivi sözlériñ qoltqa tögüvçilériñniñ. (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)
1445. Yaxşıqları bilén ol çébérler da ol tügengénsizler, alğıslağay (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, istek kipi teklik 3. şahıs)
1446. da saqlağay, (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, istek kipi teklik 3. şahıs)
1447. da abrağay..... (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, istek kipi teklik 3. şahıs)
1448. ki çığadır yoluña, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, şimdiki zaman teklik 3. şahıs)
1449. da aytayıq: amén. (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi çokluk 1. şahıs)
1450. Adonay adı uçun ol ulu, köndérgéy anı tüz ızlar bilén, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, istek kipi teklik 3. şahıs)
1451. da abrağay anı bar yamandan da tüşlü uçurlardan, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, istek kipi teklik 3. şahıs)
1452. da qaytırğay anı bazlıqta. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, istek kipi teklik 3. şahıs)
1453. Alğışlı bolğay çığışı, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, istek kipi teklik 3. şahıs)
1454. da alğışlı bolğay kirişi. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, istek kipi teklik 3. şahıs)
1455. Da qayyam étkéy Téñri, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, istek kipi teklik 3. şahıs)
1456. maxtavı köterilgéy anıñ üstüné, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, istek kipi teklik 3. şahıs)

1457.ki yazılğan: muna Mén bolırmın birgėñé da saqların sėni barında ki yürürsin. Çağırsañ da qaruv bėrirmin, izlésėñ Méni da tabulırmın. (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, öğrenilen geçmiş zaman teklik 3. şahıs)

1458.Maxtovlıdır Adonay dünyağa dégin. (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

1459.Qayyam (kurallı, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

1460.da köni. (kurallı, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

1461.Adonay raxmétléri bilén ol köplér, da şağavatlardı bilén ol ulular da ol qayyamlar, xayıfsınğay (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, istek kipi teklik 3. şahıs)

1462. da raxmétlégéy (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, istek kipi teklik 3. şahıs)

1463.da xayıflağay..... (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, istek kipi teklik 3. şahıs)

1464.ki tüşti xastalıǵına. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman teklik 3. şahıs)

1465.Adonay raxmétléri bilén ol köplér savuqtırğay anı xastalıǵından, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, istek kipi teklik 3. şahıs)

1466. da oñaltqay anı sızlavından, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, istek kipi teklik 3. şahıs)

1467. da kiplégéy anı sızlavlı töşék üstüné, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, istek kipi teklik 3. şahıs)

1468. da raxmétléngéy anıñ üstüné. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, istek kipi teklik 3. şahıs)

1469. Da turğuzğay anı, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, istek kipi teklik 3. şahıs)

1470. da savuqtırğay xastalıǵından. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, istek kipi teklik 3. şahıs)

1471. Da qayyam bolğay anıñ üstüné oxuv, né ki yazılğan: (devrik, olumlu, fiil cümlesi, istek kipi teklik 3. şahıs)

1472.égér tınlama tınlasañ avazın Adonaynıñ, Téñriñni, da körüging énatlarında (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)

1473.qılsın, (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 3. şahıs)

1474. da qulaq salğın saruvlarıña, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)

1475. da saqlağın bar rasımlérın Anıñ, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)

1476. bar ol xastalıqnı ki qoydım Misirdé, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman teklik 1. şahıs)

1477. qoymaymın üstüné, (devrik, olumsuz, fiil cümlesi, şimdiki zamanın olumsuzu teklik 1. şahıs)

1478. ki Mén Téñri oñaltıvçı séni. (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 1. şahıs)

1479. Da kétirgáy Téñri séndén bar xastalıqnı da bar sızlavıñnı. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, istek kipi teklik 3. şahıs)

1480. Oñaltqın éy Téñri, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)

1481. da oñalayım, (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 1. şahıs)

1482. yarlığaşlağın méni (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)

1483. da yarlığaşlanayım, (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 1. şahıs)

1484. ki maxtovlıdır Sén. (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 2. şahıs)

1485. Qoltqa bilén oñaltqın éndi anı! (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)

1486. Qoltqa bilén oñaltqın éndi anı! (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)

1487. Qoltqa bilén oñaltqın éndi anı! (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)

1488. Maxtovlıdır Adonay dünyağa dégin. (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

1489. Qayyam, (kurallı, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

1490. da köni. (kurallı, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

1491. Alğışlı bolsın ési çadıqlarınıñ vé aqıllılarınıñ, vé tügélilériniñ vé ézizlériniñ. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 3. şahıs)

1492. Vé dağın ési uçmaqlınıñ..... (e.li c.)
1493. alğışlı bolsın (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 3. şahıs)
1494. da savultır. (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, geniş zaman teklik 3. şahıs)
1495. Téñrisi İsrayélniñ raatlandırınsın anı yaxşı yataqta çadıqlar arasına, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 3. şahıs)
1496. ki yaşaylar cénétté. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, şimdiki zaman çokluk 3. şahıs)
1497. Vé yapulsın anı üstüné naslı yazılmış Torada: (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 3. şahıs)
1498. quvanışsınlar xasidlér atlıq bilén (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi çokluk 3. şahıs)
1499. sévinişsinlér yataqları üstüné. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi çokluk 3. şahıs)
1500. Yarıq balqıy çadıqqa vé doğru yüréklilérgé quvanç. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, şimdiki zaman teklik 3. şahıs)
1501. Quvanışsınlar çadıqlar Adonay bilén (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi çokluk 3. şahıs)
1502. vé sıyı étiñiz ayruqsı adıña. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi çokluk 2. şahıs)
1503. Da bolsın canı bağlanğan bavulğa tirligé Adonay Téñrimizniñ. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 3. şahıs)
1504. Açıp ğéhalnı, sözléylér: (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, şimdiki zaman çokluk 3. şahıs)
1505. Da maxtarlar adı Adonaynıñ, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, geniş zaman çokluk 3. şahıs)
1506. ki adını yalğıznıñ qampayğan, (kurallı, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)
1507. sıyı ol yér üstüné (kurallı, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)
1508. da ol köklér üstüné. (kurallı, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

1509. Ol qozğadı buşın ulusıñnıñ, sıyın cumle xadidlériñnıñ, oğlanların İsrayélñıñ, ulusın yaqın anıñ. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman teklik 3. şahıs)

1510. Maxtañız Téñrini. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi çokluk 2. şahıs)

1511. Turup Toranı ğéxalğa sözléylér: (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, şimdiki zaman çokluk 3. şahıs)

1512. Da turup anı orunğa ayttı: qaytqın Adonay tüméngé biñlér İsrayélñıñ. (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman teklik 3. şahıs)

1513. Sandır ol ulusqa ki bular bolsa anar, (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

1514. sandır ol ulusqa (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

1515. ki Adonay Téñri Téñrisi anıñ. (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

1516. Téfilla çağurayım (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 1. şahıs)

1517. Zira altı künlérdé yarattı Adonay ol kökni da ol yérni, ol déñizni da cumleni ki alarda, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman teklik 3. şahıs)

1518. da şabbat étti ol yédinci kündé. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman teklik 3. şahıs)

1519. Anıñ uçun alğışladı Adonay ol şabbat künni (devrik, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman teklik 3. şahıs)

1520. da ayruqsı étti anı. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman teklik 3. şahıs)

1521. Zira sımarladı saña Adonay, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman teklik 3. şahıs)

1522. Téñriñ, qılmaq édi ol şabbat künni. (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin bilinen geçmiş zamanı teklik 3. şahıs)

1523. Yoqtır Téñrini Séndén başqa, (devrik, olumsuz, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

1524. da yoqtır qaléni Séndén başqa, (devrik, olumsuz, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

1525. yoqtır ayruqsını Adonay kibik, (devrik, olumsuz, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

1526. yoqtır Séndén başka, (devrik, olumsuz, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

1527. da yoqtır sığınçnı Téñrimiz kibik. (devrik, olumsuz, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

1528. Yoqtır Téñrimiz kibik, (devrik, olumsuz, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

1529. yoqtır Biyimiz kibik, (devrik, olumsuz, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

1530. yoqtır Xanımız kibik, (devrik, olumsuz, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

1531. yoqtır Yuluvçımız kibik, (devrik, olumsuz, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

1532. yoqtır Yarılgışçımız. (devrik, olumsuz, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

1533. Kümdir Téñrimiz kibik, (devrik, soru, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

1534. kümdir Biyimiz kibik, (devrik, soru, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

1535. kümdir Xanımız kibik, (devrik, soru, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

1536. kümdir Yuluvçımız kibik, (devrik, soru, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

1537. kümdir Yarılgışçımız kibik. (devrik, soru, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

1538. Maxtov bérémiz Téñrimizgé, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, şimdiki zaman çokluk 1. şahıs)

1539. maxtov bérémiz Biyimizgé, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, şimdiki zaman çokluk 1. şahıs)

1540. maxtov bérémiz Xanımızğa, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, şimdiki zaman çokluk 1. şahıs)

1541. maxtov bérémiz Yuluvçımızğa, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, şimdiki zaman çokluk 1. şahıs)

1542. maxtov bérémiz Yarılğaşçımızğa. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, şimdiki zaman çokluk 1. şahıs)

1543. Maxtovlıdır Téñrimiz, (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

1544. maxtovlıdır Biyimiz, (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

1545. maxtovlıdır Xanımız, (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

1546. maxtovlıdır Yuluvçımız, (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

1547. maxtovlıdır Yarılğaşçımız. (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

1548. Sénsin Téñrimiz, (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 2. şahıs)

1549. Sénsin Biyimiz, (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 2. şahıs)

1550. Sénsin Xanımız, (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 2. şahıs)

1551. Sénsin Yuluvçımız, (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 2. şahıs)

1552. Sénsin Yarılğaşçımız. (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 2. şahıs)

1553. Sén turğın (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)

1554. raximlégin Çionni, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)

1555. ki vaxttır yarılğama anı (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

1556. ki kélđi vadé. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman teklik 3. şahıs)

1557. Alğış Adonaynıñ üstüñizgé, (kurallı, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

1558. alğışladıq sizni, adı bilén Adonaynıñ. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman çokluk 1. şahıs)

1559. Adonay sağındı bizni (devrik, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman teklik 3. şahıs)

1560. da alğışlağay bizni, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, istek kipi teklik 3. şahıs)

1561. da alğışlağay évini Aaronnıñ, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, istek kipi teklik 3. şahıs)

1562. da alğışlağay évini Lévinin, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, istek kipi teklik 3. şahıs)

1563. da alğışlağay uşbu éziz camaatnı, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, istek kipi teklik 3. şahıs)

1564. da alğışlağay bar camaatnı Yéşurunıñ, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, istek kipi teklik 3. şahıs)

1565. da alğışlağay qorqaqlar Adonaydan ol kiçilérni da ol ulular bilén. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, istek kipi teklik 3. şahıs)

1566. Arttırğay Adonay üstünizgé da oğlanlarıñız üstüné. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, istek kipi teklik 3. şahıs)

1567. Alğışlılardırsız Adonaydan, (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı çokluk 2. şahıs)

1568. yaratıvçı ol köknı da ol yérni. (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

1569. Azdan bolır biñgé, da azdan ki küçlü ulusqa, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, geniş zaman teklik 3. şahıs)

1570. Mén Adonay, vaxtıda aşıqtırırmin anı. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, geniş zaman teklik 1. şahıs)

1571. Köndérir Yéruşalayimnı Adonay, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, geniş zaman teklik 3. şahıs)

1572. tözülgénlerin İsrayélnin çöplér. (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, geniş zaman teklik 3. şahıs)

1573. Yaratıvçı sözün érinleriniñ, ésénlik, ésénlik yıraqqa da yuvuqqa, ayttı Adonay, da oñgaltırmin anı. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman teklik 3. şahıs)

1574. Xoqumdarlıq da qorquv anda, (kurallı, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

1575. yaratıvçı dunyanı biyiklériné. (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

1576. Adonay quvat ulusıña bérir, (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, geniş zaman teklik 3. şahıs)

1577. Adonay alğışlar ulusın ésénlik bilén. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, geniş zaman teklik 3. şahıs)

1578. Maxtovlıdır Adonay dünyağa dégin. (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

1579. Qayyam (kurallı, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

1580. da köni. (kurallı, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

1581. Maxtovlıdır adı Séniñ Téñrisi ol téñrilérniñ da Biyi ol biylérniñ, (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

1582. Sén yarattı méni raxmétlérniñ bilén ol köplér (devrik, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman teklik 2. şahıs)

1583. da urdı maña can (devrik, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman teklik 2. şahıs)

1584. da bérdi maña us da bilmék yomaqlama bağatırılıqlarıñnı yaşırmağın qıblalarıñnı, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman teklik 2. şahıs)

1585. ki tardır maña, (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

1586. téz qaruv bérgin maña da yırlama tamaşalıqlarıñnı, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)

1587. ki Sén ol yaratıvçı (kurallı, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 2. şahıs)

1588. da tüzüvçi bar ol canlarını, (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 2. şahıs)

1589. béslévçi (kurallı, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 2. şahıs)

1590. da yém bérivçi barçağa, (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 2. şahıs)

1591. oturuvçu Tora bilén, (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 2. şahıs)

1592. tiri tutuvçu şağavat bilén da köp raxmétlér bilén, (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 2. şahıs)

1593. da barça ki ol can içimdé (kurallı, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

1594. borçlumn mén şuqur bérme éziz adıña, maxtanma maxtovıñ bilén. (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 1. şahıs)

1595. Sén, éy Téñri, yalgızov Biy maxtalğan köplügü bilén maxtovlarıñ da sıy aytuvmaqlarıñ, (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 2. şahıs)

1596. maxtalğan (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 2. şahıs)

1597. da ayruqsalğan yoğarılarğa da aşağılarda. (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 2. şahıs)

1598. Kötérsin qollarıñ: (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 3. şahıs)

1599. Égér éndi taptım şirinlik énatlarıñda, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman teklik 1. şahıs)

1600. qabul étkin yalbarmagımnı, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)

1601. da qılğın qoltqamnı, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)

1602. da xor baqmağın qıyınım, (devrik, olumsuz, fiil cümlesi, emir kipinin olumsuzu teklik 2. şahıs)

1603. iméndirmégin méni (devrik, olumsuz, fiil cümlesi, emir kipinin olumsuzu teklik 2. şahıs)

1604. da yaşırmağın qıblalarıñnı méndén, (devrik, olumsuz, fiil cümlesi, emir kipinin olumsuzu teklik 2. şahıs)

1605. ki tardır maña, (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

1606. téz qaruv bérgin maña. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)

1607. Yibérsin qollarıñı: (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 3. şahıs)
1608. Yoqtır maña babası Séndén başqa, (devrik, olumsuz, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)
1609. yoqtır maña Séndén başqa küm (devrik, olumsuz, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)
1610. ki fayda étkin canıma, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)
1611. ki yésisi ol yuluvnıñ da ol bağatırılıqnıñ Sénsin, (kurallı, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 2. şahıs)
1612. da érkındédir küç da quvat, (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)
1613. da érkındédir ulu étmé da kiplémé barçanı (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)
1614. Bolğaylar qabullıqqa aytuvları ağızımñıñ da fikiri könülimniñ aldıña éy Adonay Téñrim da yuluvçım. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, istek kipi çokluk 3. şahıs)
1615. Maxtovlıdır Adonay dünyağa dégin. (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)
1616. Qayyam (kurallı, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)
1617. da köni. (kurallı, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)
1618. Turup din yésisi éksi dé yanına camaatqa aytsın: (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 3. şahıs)
1619. Qoltqañız qabul bolğay! (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, istek kipi teklik 3. şahıs)
1620. Bazlıq, bazlıq, bazlıq bar ulusqa. (e. c.)
1621. Maxtovlıdır Adonay dünyağa dégin. (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)
1622. Qayyam (kurallı, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)
1623. da köni. (kurallı, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

1624. Şabatta “İtro” vé “Vaétxanan” On sözléri Téñriniñ aldına qatqın: (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)

1625. Ménmin, (kurallı, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 1. şahıs)

1626. Ménmin Adonay, (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 1. şahıs)

1627. da yoqtır Méndén başqa yarlığaşlavçı. (devrik, olumsuz, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

1628. Mén añlattım (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman teklik 1. şahıs)

1629. da yarlığaşladım (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman teklik 1. şahıs)

1630. da eşittirdim, (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman teklik 1. şahıs)

1631. da yoq édi sizgé yat, (devrik, olumsuz, isim cümlesi, ek fiilin bilinen geçmiş zamanı teklik 3. şahıs)

1632. da siz tanıqlarım, sözi Adonaynıñ, (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı çokluk 2. şahıs)

1633. da Mén Téñri. (kurallı, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 1. şahıs)

1634. Siz tanıqlarım sözi Adonaynıñ, (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı çokluk 2. şahıs)

1635. da qulum (kurallı, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı çokluk 2. şahıs)

1636. ki sayladım; (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman teklik 1. şahıs)

1637. anıñ uçun ki bilgésiz (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, istek kipi çokluk 2. şahıs)

1638. da inanğaysız Maña (devrik, olumlu, fiil cümlesi, istek kipi çokluk 2. şahıs)

1639. da añlağaysız (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, istek kipi çokluk 2. şahıs)

1640. ki Mén ol, (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 1. şahıs)

1641. burun Méndén yaratılmadı Téñri, (devrik, olumsuz, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zamanın olumsuzu teklik 3. şahıs)

1642. da Méndén başqa bolmaştır. (kurallı, olumsuz, fiil cümlesi, geniş zamanın olumsuzu teklik 3. şahıs)

1643. Da Mén Adonay Téñriñ yérindén Misirniñ, hanuz oturğızırmın séni çatırlarda avalğı vaxtlarda kibik. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, geniş zaman teklik 1. şahıs)

1644. Dağı avaldan Mén ol, (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 1. şahıs)

1645. da yoqtır qudratımdan qutqarıvçı, (devrik, olumsuz, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

1646. qılsam da küm qayttır anı. (devrik, soru, fiil cümlesi, geniş zaman teklik 3. şahıs)

1647. Küm işlédi (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman teklik 3. şahıs)

1648. da qıldı, (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman teklik 3. şahıs)

1649. çağırdı ol dorlarını avaldan; (devrik, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman teklik 3. şahıs)

1650. Mén Adonay burunğı, (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 1. şahıs)

1651. da kélésilérdédé Mén ol. (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 1. şahıs)

1652. Da Mén Adonay Téñriñ yérindén Misirniñ; (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 1. şahıs)

1653. da téñrinı Méndén başqa bilmégin, (kurallı, olumsuz, fiil cümlesi, emir kipinin olumsuzu teklik 2. şahıs)

1654. da yarlığaşlavçı yoqtır Méndén başqa. (devrik, olumsuz, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

1655. Mén Adonay Téñriñ ol çağarıvçı séni yérindén Misirniñ, (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 1. şahıs)

1656. kénértkin kilégiñni, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)
1657. da toldururmin anı. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, geniş zaman teklik 1. şahıs)
1658. Éşitkin ulusım (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)
1659. da sözléyim, (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 1. şahıs)
1660. İsrayéldé tanıq étéyim séndé; (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 1. şahıs)
1661. Ménmin Adonay, (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 1. şahıs)
1662. Ténri séniñ. (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 1. şahıs)
1663. Bolğay qabulluq alnından Adonaynıñ raxmétlémé bizni, da ayama ol qırançnı da ol çaypavçunı da ol qılıçnı da ol açlıqnı da yésirlikni da talanmaknı üstümüzden, da évléri üstündén bar ulusımıznıñ, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, istek kipi teklik 3. şahıs)
1664. da aytayıq: amén. (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi çokluk 1. şahıs)
1665. Bolğay qabulluq alnından Adonaynıñ qayyam étmé bizgé bar usulardıñ ulusımıznıñ; alarnı da ulanların alarnıñ da üvrünivçilérin bar olturuş orunlarında, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, istek kipi teklik 3. şahıs)
1666. da aytayıq: amén. (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi çokluk 1. şahıs)
1667. Bolğay qabulluq alnından Adonaynıñ ki eşitkéymiz da xabérléngéymiz yaxşı xabérlér, yarlığaşlı xabérlér da uvunçlı xabérlér dört taraflarından ol yérniñ, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, istek kipi teklik 3. şahıs)
1668. da aytayıq: amén. (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi çokluk 1. şahıs)
1669. Yaxşı bélgi bilén bolğay bizgé yanğı ay (Artarık aynıñ, Qural aynıñ, Başqusqan aynıñ, Yaz aynıñ, Ulağ aynıñ, Çürük aynıñ, Ayruqsı aynıñ, Küz aynıñ, Soğum aynıñ, Kış aynıñ, Qaraqış aynıñ, Süyünç aynıñ, Artıqsı aynıñ) qaysı bolır (burunğı, ékinçi, üçünci, dördünci, bésinci, altıncı, yédinci) künündé aftanıñ. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, istek kipi teklik 3. şahıs)
1670. Yañğırtqay anı Adonay üstümüzgé da bar ulusımız üstüné bar orunlarda, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, istek kipi teklik 3. şahıs)

1671. qayda ki alar tabuladırlar; yaxşılıqqa da alğışqa, biyénçké da quvançqa, yarlığaşqa da uvunçqa, béslénmékké da yém tapmaqqa, yaxşı éşitivilérgé da yaxşı xabérlérgé, da yağmurlarğa vaxtlarında, da tügél oñaltmaqqa, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, bilinen keçmiş zaman çokluk 3. şahıs)

1672. da aytayıq: amén. (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi çokluk 1. şahıs)

1673. Maxtovlıdır Adonay dünyağa dégin. (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

1674. Qayyam, (kurallı, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

1675. da köni. (kurallı, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

1676. Maxtovlı Sénsin Adonay Téñrimiz padişa ol dünyanı yibérivçi çömélin tüşniñ közlérimé da çirimni bébéklérimé. (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 2. şahıs)

1677. Da bolğay kilégiñdé, Adonay Téñrimi, tüş bérmeç maña bazlıq bilén, da turmaq maña bazlıq bilén. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, istek kipi teklik 3. şahıs)

1678. Da kélméylér maña yuxular yamanlı, (devrik, olumsuz, fiil cümlesi, şimdiki zamanın olumsuzu çokluk 3. şahıs)

1679. yarlığaş bérgin maña cumle qazalardan. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)

1680. Yarıq bérgin közlérimé yéné dé, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)

1681. da kélmé maña ölüm tüşi. (devrik, olumsuz, fiil cümlesi, emir kipinin olumsuzu teklik 3. şahıs)

1682. Qollarıña béréyim canımnı. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 1. şahıs)

1683. Sén qutardıñ méni éndi, Adonay, doğru Téñrisi. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, bilinen keçmiş zaman teklik 2. şahıs)

1684. Maxtovlıdır Adonay dünyağa dégin. (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

1685. Maxtov bériñiz Adonayğa, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi çokluk 2. şahıs)

1686. ki yaxşıdır, (kurallı, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

1687. ki dünyağa dəgindir şagavatı. (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

1688. Közləri barınıñ təlmérédilér Saña, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman çokluk 3. şahıs)

1689. da Sən bérésin alarğa yémlériñ vaxtıñda. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, şimdiki zaman teklik 2. şahıs)

1690. Aşaysın qudratıñnı (devrik, olumlu, fiil cümlesi, şimdiki zaman teklik 2. şahıs)

1691. da toydurasın bar tirini kilégiñdə. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, şimdiki zaman teklik 2. şahıs)

1692. Maxtovlı bolğay Təñrimiz, ol béslevçi barların. Amén. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, istek kipi teklik 3. şahıs)

1693. Maxtovlı Sénsin Adonay Təñrimiz padışa ol dünyanıñ çıxarıvçı ötmék ol yérdén. (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 2. şahıs)

1694. Maxtovlı Sénsin Adonay Təñrimiz padışa ol dünyanıñ ol bérivçi bizgé biyénç da quvanç alğış da onarmaq, da yaratıvçı yemişin ol borlalıqnıñ. Amén. (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 2. şahıs)

1695. Maxtovlı Sénsin Adonay Təñrimiz padışa ol dünyanıñ ol bérivçi bizgé biyénç da quvanç alğış da onarmaq da ki ol barısı bolundı kilégiñ anıñ. Amén. (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 2. şahıs)

1696. Tabu étémin Adonayğa köp şirinliginé köré (devrik, olumlu, fiil cümlesi, şimdiki zaman teklik 1. şahıs)

1697. ki canrı talçıqqan da açıqqan yaxşılıqnı toydırdı. (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman teklik 3. şahıs)

1698. Ol bérivçi ötmék cumle téngé (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

1699. da dünyağa dəgindir şagavatı. (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

1700. Maxtovlı Sénsin Adonay ol béslevçi barlarını. (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 2. şahıs)

1701. Maxtovlı bolğay béslevçimiz, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, istek kipi teklik 3. şahıs)

1702. maxtovlı bolğay toydırıvçımız, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, istek kipi teklik 3. şahıs)

1703. maxtovlı bolğay içirivçimiz. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, istek kipi teklik 3. şahıs)

1704. Maxtovlıdır Téñri yém bérivçi barıña (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

1705. ki dünyağa déğindir şağavatı. (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

1706. Tabu étémiz Saña, küçlü Téñrimiz, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, şimdiki zaman çokluk 1. şahıs)

1707. ki aşadıq bérnélériñdén, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman çokluk 1. şahıs)

1708. da ki yaxşılığın bilén tiri tutasın bizni. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, istek kipi teklik 2. şahıs)

1709. Maxtovlı bolğay adı Téñriniñ, ol yém bérivçi barıña. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, istek kipi teklik 3. şahıs)

1710. Çıraqtır ayağıma söziñ, (devrik, olumlu, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 3. şahıs)

1711. da yarıqlıq yoluma. (e.li c.)

1712. Atlamlarımın tüzügin yaxşığa, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)

1713. da süründürmégın ayağımnı. (devrik, olumsuz, fiil cümlesi, emir kipinin olumsuzu teklik 2. şahıs)

1714. Onartqın yolımın (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)

1715. da boluşqın maña, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)

1716. bolğın qatımda qayda ki yürüsém. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)

1717. Sağınçı rastlarnıñ bolğay alğışqa. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, istek kipi teklik 3. şahıs)

1718. Da sağıncı tüzlerniñ, aqıllılarnıñ, aruvlarnıñ da ézizlerniñ bolğay alğışqa. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, istek kipi teklik 3. şahıs)

1719. Da alay sağıncı abaylı..... (e.li c.)

1720. alğışqa da tirlikké bolğay. (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, istek kipi teklik 3. şahıs)

1721. Küçlü Téñri sağıngay canı anıñ (devrik, olumlu, fiil cümlesi, istek kipi teklik 3. şahıs)

1722. da toxtatqay anı tınçlıqlarda. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, istek kipi teklik 3. şahıs)

1723. Yaşırğay kölégésindé hörmétiniñ ol ulu (devrik, olumlu, fiil cümlesi, istek kipi teklik 3. şahıs)

1724. da tüyünçiginé ol tirlikniñ bağlağay anı. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, istek kipi teklik 3. şahıs)

1725. Tabu étémin Saña Padişa ol dunyalıq (devrik, olumlu, fiil cümlesi, şimdiki zaman teklik 1. şahıs)

1726. ki şirinligiñé köré qaytardı maña canımını. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, bilinen geçmiş zaman teklik 3. şahıs)

1727. Da bar vaxtta qayda mén canım bilén, (devrik, soru, isim cümlesi, ek fiilin geniş zamanı teklik 1. şahıs)

1728. mén maxtov bérém adıña. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, şimdiki zaman teklik 1. şahıs)

1729. Qatqıngın: (kurallı, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)

1730. Atamız, ki köklérdé maxtovlı bolğay birliği adıñnıñ, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, istek kipi teklik 3. şahıs)

1731. da kip bolğay biyligiñ, (devrik, olumlu, fiil cümlesi, istek kipi teklik 3. şahıs)

1732. da kilégiñ köklérgé yoğartın, da yér üstüné aşağartın. (e.li c.)

1733. Kündégi ötmégimizni bérigin bizgé (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)

1734. da boşatqın bar yazıqlarımıznı. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)

1735. Tüz yollarıñdan azaştırmağın bizni, (devrik, olumsuz, fiil cümlesi, emir kipinin olumsuzu teklik 2. şahıs)

1736. ançaq qutqarğın bizni azğırtıvçıdan. (devrik, olumlu, fiil cümlesi, emir kipi teklik 2. şahıs)

BEŞİNCİ BÖLÜM

DİZİN

5.1. SÖZLÜK

-A-

Aaron: Aaron (Harun peygamber)

A. II/18, V/18, V/27

A.+ nĩ XVII/13

abaylı: Saygın

a. XXVIII/4

abra -: Korumak, kurtarmak

a.- ğay XII/4, XII/6

acayıp: Şaşırtıcı

a. IV/47

a.+ lér I/28, I/36, IV/25, IV/48, IV/68, V/62, IX/2

aç -: Açmak

a.- ıñız X/5

a.- ıp XV/1

a.- mağı III/101

a.- mağın VIII/88

a.- qın III/102, V/89

açıq -: Acıkmak

a.- qan XXV/2

açlıq: Açlık

a.+ nı XIX/2

açuv: Öfke, hiddet

a.+ ıñ VII/8, VIII/86

a.+ ından VIII/46

a.+ ıñdan III/45

a.+ ıñnı VI/57, VI/58, VI/59, VIII/90

a.+ ıñnıñ III/21, III/70, V/44, VII/12

a.+ uñnı VI/24

açuvla -: Öfkelenmek

a.- mağın VII/27

açuvlan -: Öfkelenmek

a.- ırmısın VI/59

açuvlı: Öfkeli

a. IV/9, V/67

ad: *bk. at* Ad

a.+ ı III/103, III/104, III/105, III/31, III/36, III/47, III/83, IV/26, IV/55, IV/56, IV/57, VIII/15, VIII/31, VIII/48, IX/3, XI/2, XII/6, XV/2, XVII/12, XVII/23, XXVI/5

a.+ ımnı VIII/14

a.+ ın II/5, IV/2, V/27

a.+ ıñ I/22, I/25, III/69, IV/29, IV/37, IV/41, IV/43, V/107, V/24, VI/46, VII/22, VII/25, VIII/88, VIII/89, X/2

a.+ ıña I/60, II/20, III/2, III/83, IV/50, IV/82, V/20, V/61, VI/2, VIII/74, X/3, XIV/8, XVII/23, XXIX/3

a.+ ını V/5, XV/2

a.+ ınıñ XI/10

a.+ ıñnı I/27, IV/36, V/61, V/64, VI/48

a.+ ıñnıñ XXIX/5

adam: Adam, insan

a. VIII/2, VIII/28

a.+ ğa I/7, I/14, IV/54

a.+ nıñ VI/45, VII/4, VIII/3

adam oğlanı: *bk. adam ulanı* İnsanoğlu

a. VII/4, VIII/3

adam ulanı: *bk. adam oğlanı* İnsanoğlu

a. VIII/2

Adonay: Adonay, Karay inancında yaratıcının efendi anlamlı ismi

A. I/1, I/3, I/5, I/10, I/13, I/14, I/15, I/18, I/21, I/22, I/23, I/24, I/25, I/26, I/27, I/29, I/44, I/45, I/51, I/52, I/54, I/56, II/4, II/6, II/9, III/5, III/6, III/9, III/10, III/101, III/102, III/16, III/17, III/23, III/25, III/27, III/28, III/30, III/31, III/32, III/33, III/35,

III/37, III/42, III/43, III/44, III/47, III/48, III/51, III/52, III/54, III/56, III/58, III/60, III/61, III/63, III/64, III/65, III/66, III/67, III/69, III/72, III/74, III/77, III/78, III/80, III/81, III/89, III/90, III/95, III/97, III/98, IV/7, IV/9, IV/14, IV/20, IV/25, IV/28, IV/33, IV/35, IV/36, IV/37, IV/38, IV/39, IV/40, IV/41, IV/42, IV/43, IV/47, IV/49, IV/52, IV/55, IV/58, IV/76, IV/77, IV/79, IV/80, IV/81, V/4, V/6, V/9, V/100, V/102, V/103, V/104, V/107, V/119, V/120, V/129, V/130, V/134, V/135, V/21, V/22, V/23, V/26, V/29, V/30, V/31, V/46, V/48, V/51, V/53, V/55, V/56, V/57, V/58, V/60, V/61, V/63, V/64, V/67, V/69, V/70, V/71, V/89, V/95, V/98, VI/5, VI/6, VI/9, VI/10, VI/16, VI/17, VI/21, VI/26, VI/28, VI/32, VI/47, VI/48, VI/49, VI/52, VI/54, VI/55, VI/61, VI/62, VI/66, VI/68, VI/70, VII/2, VII/14, VII/19, VII/20, VII/23, VII/25, VII/26, VII/27, VIII/8, VIII/10, VIII/11, VIII/12, VIII/13, VIII/14, VIII/15, VIII/20, VIII/23, VIII/27, VIII/28, VIII/30, VIII/32, VIII/38, VIII/39, VIII/45, VIII/48, VIII/49, VIII/53, VIII/54, VIII/63, VIII/65, VIII/67, VIII/69, VIII/70, VIII/71, VIII/72, VIII/77, VIII/79, VIII/80, VIII/82, VIII/83, VIII/84, VIII/85, VIII/86, VIII/87, VIII/89, VIII/92, VIII/94, IX/2, IX/5, IX/7, IX/8, IX/9, X/8, X/10, X/13, X/14, XI/4, XI/5, XI/6, XI/7, XI/8, XI/13, XI/16, XI/17, XII/2, XII/6, XII/10, XIII/2, XIII/4, XIII/12, XIV/8, XIV/9, XVI/2, XVI/3, XVII/2, XVII/3, XVII/4, XVII/5, XVII/13, XVII/14, XVII/16, XVII/17, XVII/18, XVII/20, XVII/21, XVII/29, XVII/30, XVII/35, XVIII/2, XVIII/5, XVIII/7, XVIII/8, XVIII/9, XVIII/10, XIX/6, XIX/7, XX/2, XX/3, XX/7, XX/8, XXII/2, XXIII/2, XXIV/2, XXV/4

A.+ dan XVII/13, XVII/15

A.+ ğa I/30, I/33, I/52, I/60, II/2, II/3, II/12, II/15, II/16, II/17, II/19, III/2, IV/60, IV/65, IV/82, IV/85, V/2, V/3, V/111, V/12, V/132, V/135, V/15, V/16, V/17, V/27, VI/2, X/6, XXI/2, XXV/2

A.+ m IV/2, IV/3, IV/21, IV/22, IV/23, IV/24, IV/30, IV/32, V/136, VIII/26

A.+ mñ I/4, II/18, III/103, III/104, III/105, III/14, III/34, III/63, IV/18, IV/34, IV/56, IV/57, V/106, V/108, V/110, V/122, V/123, V/124, VI/14, VIII/22, VIII/24, VIII/25, VIII/82, IX/8, XI/12, XIII/6, XV/2, XVII/12, XVIII/3, XVIII/4, XIX/2, XIX/3, XIX/4

A.+ mñdır III/50, VIII/52

A.+ qa V/19

afta: Hafta

a.+ nıñ XIX/5

ağar -: Ağarmak

a.- ayım V/81

ağız: Ağız

a.+ ım III/102, III/103, V/89

a.+ ıma III/101, V/126

a.+ ımdan III/46, VIII/47

a.+ ımnıñ III/89, IX/9, XVII/29

ağlat -: Ağlatmak

a.- sın III/102

al -: Almak, kabul etmek

a.- ğın III/24, III/73, V/47, VI/27, VIII/93

a.- mağın V/85

alar: Onlar

a. I/2, I/58, III/8, III/39, III/99, V/102, V/29, VI/8, VIII/34, X/5, XI/15, XIX/6

a.+ da I/29, IV/80, VII/11, XVII/2

a.+ ğa I/52, II/10, II/12, V/10, V/110, V/12, V/135, V/27, V/28, V/29, VI/33, VIII/4, XI/4, XXI/3

a.+ nı I/52, III/39, III/40, III/41, III/55, IV/19, V/135, V/94, VII/6, VIII/34, VIII/35, VIII/36, VIII/59, VIII/66, XII/6, XIX/3, XXVIII/7, XXVIII/8

a.+ nıñ XII/8, XIX/3, XXVIII/7

alay: Öyle, böyle

a. I/58, II/19, IV/12, IV/13, IV/14, IV/16, V/19, XXVIII/4

ald: Ön, önce

a.+ ına VI/67, X/12, XIX/1, XXI/1

a.+ ına III/100, IV/58, V/3, V/63, V/73, VI/22, VI/30, VI/37, VIII/82, VIII/88, IX/9, X/2, X/16, XVII/29, XVIII/1

a.+ ından V/85, VIII/73

alğış: Kutsama, şükür

a. IV/29, XXI/1, XXIII/2, XXIV/2, XXV/1

a.+ ı XII/1, XIII/1, XVII/12

a.+ qa XIX/6, XXVIII/2, XXVIII/3, XXVIII/5

alğışla -: Kutsamak

a.- dı I/49, IV/81, IX/7, XVII/3

a.- dıq XVII/12

a.- ğay XII/4, XVII/13

a.- ğın III/55, V/94, VIII/66

a.- r III/80, VIII/56, VIII/61, VIII/62, X/8, XVII/20

alğışlı: Kutsal, kutsanmış

a. XII/7, XIV/2, XIV/3

a.+ dır III/34, VIII/25

a.+ lardırsız XVII/15

alhém: İlham

a.+ iñni V/85

alın: Huzur

a.+ ına II/3, II/18, III/63, III/68, III/89, XI/12

a.+ ından XIX/2, XIX/3, XIX/4

alıvçı: Alıcı

a. V/29

altı: Altı

a. I/51, I/52, IV/79, IV/80, V/132, V/134, V/135, VIII/19, IX/7, IX/8, XVII/2

altıncı: Altıncı

a. XIX/5

aman: Merhamet

a. III/67

amén: Amin, “Allah kabul etsin” anlamına gelen bir ifade

a. III/93, IV/27, VI/50, IX/4, X/4, XI/11, XI/16, XII/5, XIV/10, XVII/33, XIX/2, XIX/3, XIX/4, XIX/6, XX/9, XXI/6, XXII/3, XXIII/3, XXIV/3, XXV/5, XXVI/6, XXVII/5, XXVIII/6, XXVIII/9, XXIX/8

amut: Sayfa

a.+ ğa X/16

an: An

a.+ da I/52

ana: Ana, anne

a.+ m V/79

a.+ sindan I/55, VIII/11

anar: *bk. añar* Ona

a. I/7, II/5, IV/17, IV/84, V/5, V/123, X/9, XVI/3

añar: *bk. anar* Ona

a. III/62, IV/87, V/119, V/122, VIII/81

anavğa: Oraya

a. IV/54

ançaq: Sadece, en azından

a. VIII/28, XXIX/7

anda: Onda

a. III/16, III/79, V/41, VI/16, XVII/19

andan: Ondan

a. IV/34, VIII/62, XI/3

anı: Onu

a. I/8, I/31, I/49, II/18, III/67, III/78, IV/17, IV/34, IV/61, IV/62, IV/81, V/108, V/128, V/18, VI/36, VI/40, VI/41, VI/70, VII/19, VIII/26, IX/7, IX/8, XII/6, XIII/4, XIII/5, XIII/9, XIII/10, XIII/11, XIV/4, XIV/5, XVI/2, XVII/3, XVII/11, XVII/16, XVII/18, XVIII/6, XVIII/9, XIX/6, XXVIII/7, XXVIII/8

anın: *bk. anıñ* Onun

a. V/104

anıñ: *bk. anın* Onun

a. III/41, IV/78, IV/81, V/122, V/78, VIII/19, VIII/37, X/3, X/6, XII/8, XIII/4, XIII/6, XV/3, XVI/3, XVII/3, XVIII/4, XXIV/2, XXVIII/7

a.+ dır II/4, V/4

añla -: Anlamak

a.- ğaysız XVIII/4

a.- mastır III/7, VI/7

añlat - : Anlatmak, bildirmek, açıklamak

a.- ma I/61, III/3, III/16, IV/83, VI/3, VI/16, VIII/28

a.- sın V/89

a.- tım XVIII/3

añlatıvçı: Rehber

a. I/57

aqıl: Akıl

a. I/22, I/37, IV/38, IV/69, VI/70

a.+ ğa VI/70

a.+ ında IV/54

aqıllı: Akıllı

a.+ larnıñ XIV/2, XXVIII/3

ara: Ara

a.+ da X/13

a.+ ma I/51, V/130, V/134

a.+ ñızğa V/130

a.+ sı IV/45

a.+ sina V/13, V/134, V/17, XIV/4

a.+ sña I/51, II/13, II/17, II/18, III/27, III/40, VIII/35

Artarıkay: Karay takviminde birinci ay (Mart, Nisan)

A.+ nıñ XIX/5

artıq: Artık, daha fazla

a. I/12, V/126, V/81, VI/70

Artıqsıay: Karay takviminde on üçüncü ay

A.+ nıñ XIX/5

arttır -: Ekleme

a.- géy X/16

a.- ğay XVII/14

aruv: Temiz

a.+ larnıñ XXVIII/3

asayış bol-: Huzur bulmak, huzur gelmek

a.-ğın III/21, V/44, VII/15

asrı: Çok

a. III/6, VI/6

astra -: Saklamak

a.- diñ VIII/2

aşa -: Yemek

a.- dıq XXVI/4

a.- ysin XXI/4

aşağ(ı): Aşağı

a.+ dan VIII/83

aşağa: *bk. aşağı* Aşağı

a.+ dan III/65

aşağarğı: Daha aşağıda

a.+ larğa III/84

aşağartın: Altta

a. XXIX/5

aşağı: *bk. aşağı* Aşağı

a.+ larda XVII/24

aşamaq: Yemek, yiyecek

a. XXI/1

a.+ tan XXV/1, XXVI/1

aşat -: Yedirmek

a.- ırmın IX/8

a.- tıñ VI/33

aşıq -: Acele etmek

a.- qın VI/54

aşıqtır -: Üstünde durmak

a.- ırmın XVII/16

aşıra: (Bir şeyin) üzerinden

a. X/13

aşla -: Beslemek

a.- vçı III/83

aşlıq: Tahıl

a.+ ımızın IX/8

aşqara: Aşkar

a. III/33, VIII/23, VIII/24

Aşur: Asur imparatorluğu

A.+ nın VI/22

at: *bk. ad* Ad

a.+ ından VIII/22

ata: Baba, ata

a. IV/14

a.+ larımız III/61, V/34, VI/20, VII/29, VIII/80

a.+ larımızğa III/62, VIII/81

a.+ larımızı VI/22

a.+ larımızın V/37, VI/21, VIII/86, IX/5, XI/8, XI/12, XII/2

a.+ mız VII/25, VIII/70, XXIX/5

a.+ mızdır VII/26

a.+ ının IX/8

a.+ sindan I/55, VIII/11

ata -: Adlandırmak

a.- sa IX/8

atal -: Adlandırılmak, çağrılmak

a.- dı III/69, VIII/88, VIII/89

a.- mışım VIII/29

atés: Ateş

a. I/53

atlam: Adım

a.+ larımın XXVII/3

a.+ ların VI/67

atlandir -: Yerleştirmek

a.- irmin IX/8

atlıq: Şan

a. VIII/85, XIV/6

av: Tuzak

a.+ dan V/111

aval: Evvel, eski

a.+ dan XVIII/6, XVIII/7

avalğı: Evvelki

a. XVIII/5

avanlıq: Günahkarlık

a.+ ı VI/21

a.+ nıñ V/115

avaz: Ses

a.+ ımnı III/97, V/50, V/58

a.+ ın IV/31, XIII/6

a.+ ıñ IV/21

Avrağam: Abraham (İbrahim peygamber)

A. VII/25, XI/8

avuç: Avuç

a.+ larımnıñ III/100

axşam : Akşam

a. II/13, II/17, V/13, V/17, V/19

ay -: Mahrum etmek

a.- mastır I/13

ay I: Takvimdeki ay

a. XIX/1, XIX/5

ay II: Gökteki ay

a.+ nı I/41, IV/73

aya -: Korumak

a.- ma XIX/2

ayaq: Ayak

a.+ ıma XXVII/2

a.+ ımnı XXVII/3

a.+ ıñ IX/8

a.+ larımnı V/111

a.+ ların VIII/19

ayır -: Ayırmak, mahrum etmek

a.- madı IX/7

a.- mağın III/46, VIII/47

ayrıl -: Bölünmek

a.- ırlar III/10, VI/10

ayruqsa -: Kutsamak

a.- lğan XVII/24

ayruqsı: Kutsal

a. I/2, I/49, III/103, III/28, III/29, III/31, III/32, III/36, III/43, III/99, IV/2, IV/47, IV/78, IV/81, V/130, V/30, V/85, VI/48, VII/24, VII/28, VII/29, VIII/8, VIII/9, VIII/13, VIII/14, VIII/15, VIII/16, VIII/20, VIII/31, VIII/43, VIII/86, IX/5, IX/7, IX/8, XI/12, XIV/8, XVII/3

a.+ dır III/32, V/24, V/26, V/30

a.+ lar III/41, VIII/37

a.+ lğı VIII/41

a.+ lğın III/43

a.+ mız I/18

a.+ nı XVII/5

a.+ ñız VIII/12

a.+ sña IX/8

Ayruqsıay: Karay takviminde yedinci ay (Eylül, Ekim)

A.+ nın XIX/5

ayt -: Söylemek, demek

a.- a III/92

a.- alım III/35, V/33, V/36, VI/19

a.- arlar V/21, XI/6

a.- ayıq XI/11, XI/16, XII/5, XIX/2, XIX/4, XIX/6

a.- aylar III/30

a.- ayyıq XIX/3

a.- ñız IV/85

a.- ır III/32, VI/50, VIII/20

a.- ırmın V/136

a.- ırsın VII/4

a.- ma I/60, III/2, IV/82, VI/2

a.- qın II/10, II/12, V/10, V/12

a.- sın XVII/32

a.- tı I/52, III/78, IV/51, V/129, V/135, XVI/2, XVII/18

aytıl -: Söylenmek

a.- dılar XI/4

aytuv: Söz

a.+ ı V/128

a.+ ın V/125, V/126

a.+ lar V/123, V/124

a.+ ları III/89, V/123, V/124, V/127, IX/9, XVII/29

a.+ maklarını III/84

a.+ maqlarını XVII/24

a.+ u V/122

az: Az

a. VI/22

a.+ dan XVII/16

azaştır -: Yoldan çıkmak

a.- mağın XXIX/7

azbar: Avlu

a.+ ların VI/40

a.+ larına I/4, II/5, V/5

a.+ larında III/14, VI/14

a.+ larında I/12

azğırtıvçı: Ayartan

a.+ dan XXIX/7

aziz bér- : Kutsamak

a. III/83

aziz ét-: kutsallaştırmak

a. III/84

azmaqlıq: Zevk ve sefa düşkünlüğü

a. V/35

-B-

baba: Baba

b.+ mnıñ I/31, IV/62

b.+ nı III/88

b.+ sı XVII/28

bağ -: Korumak

b.- arın III/97

bağatır: Kahraman

b. VI/22, X/2

b.+ ları IV/21

bağatırılıq: Kahramanlık, güç

b.+ ı VIII/71

b.+ ıñnı VI/30

b.+ larıñ VII/24

b.+ larıñnı III/83, XVII/23

b.+ nıñ III/88, XVII/28

bağla -: Bağlamak

b.- ğay XXVIII/8

b.- ğın III/40, VIII/35

bağlan -: Bağlanmak

b.- ğan XIV/9

bağuvçı: Bakan (bakma işini yapan kimse)

b.+ larımın III/12, VI/12

bal: Bal

b.+ dan V/126

b.+ nıñdır V/127

bala: Yavru

b.+ larıñ I/5

balçıq: Çamur

b. VII/26

balqı -: Parlamak

b.- mağından III/105, IV/57

b.- y XIV/7

balqıt -: Parlatmak

b.- qın VI/30

baq -: Bakmak

b.- ar VI/65

b.- qın I/11, VI/42, VII/23, VII/24, VII/27

b.- tı III/12, VI/12

baqşış: Bahşış

b.+ larnı IX/8

bar -: Gitmek

b.- ırlar I/9

bar: Var, bütün, *iyelik ekleriyle kullanıldığında tümüyle anlamına gelir.*

b. III/37, III/83, III/94, IV/36, IV/47, V/73, VIII/32, XI/11, XI/16, XII/6, XIII/6, XIII/7, XVII/13, XVII/23, XVII/34, XIX/2, XIX/3, XIX/6, XXI/4, XXIX/3, XXIX/6

b.+ da IV/42

b.+ ında XII/8

b.+ ların XXI/5

b.+ larnı XXV/4

barça: Hepsi, tamamı

b. III/83, XVII/23

b.+ ğa III/83, XVII/23

b.+ nı III/88, VIII/73, XVII/28

barı: Hepsi

b.+ ña XXVI/3, XXVI/5

b.+ nıñ XXI/3

b.+ sı XXIV/2

barlıq: Varlık, varoluş

b. VIII/73

bastır -: Örtmek

b.- ğın V/101

baş: Baş

b. I/29, IV/58, IV/59, V/26, V/30

b.+ ımızniñ V/39

b.+ ımnı III/11, VI/11

baş ur-: *bk. başur-* Secde etmek

b.- alım IV/58, IV/59

b.- arlar I/29

b.- ınız V/26, V/30

başlıq: Başlangıç

b.+ tan XI/10

başqa: Başka

b. I/26, III/28, III/88, IV/42, VIII/8, XVII/5, XVII/28, XVIII/2, XVIII/4, XVIII/8

Başqusqanay: Karay takviminde üçüncü ay (Mayıs, Haziran)

B.+ niñ XIX/5

başur -: *bk. baş ur-* Secde etmek

b.- arlar V/61

batal ol-: Yok olmak

b.- dı I/51, V/134

batuv: Güneşin batışı

b.+ ına III/105, IV/57

bavul: Düşüm

b.+ ğa XIV/9

baxça: Bahçe, bağ

b. VI/43

bazlıq: Esenlik, selamet

b. III/94, XVII/34, XX/3

b.+ ta XII/6

bébék: Göz bebeği

b.+ lérimé XX/2

bég: Bey, efendi, hükümdar

b.+ imiz I/25, IV/41

b.+ indén V/124

b.+ iné I/35, IV/67

b.+ lérniñ I/35, IV/67

bélgi: Haber

b. XIX/5

Bényamin: Benyamin (Yakup peygamberin oğlu)

B.+ niñ VI/30

béznét -: Benzetmek

b.- mék IV/45

bér -: Vermek

b.- di III/60, III/83, V/28, VIII/61, VIII/79, XI/2, XVII/23

b.- diñ V/29, X/7

b.- ém XXIX/3

b.- émin II/20

b.- émiz VIII/74, XVII/8

b.- ésin XXI/3

b.- éyim XX/6

b.- géy XI/14

b.- géymin V/90

b.- géysin V/59

b.- gin V/53, V/68, VI/61, IX/8, XVII/23, XVII/26, XX/4, XX/5, XXIX/6

b.- iñiz I/33, I/34, I/35, I/43, II/5, IV/65, IV/66, IV/67, IV/75, V/5, XXI/2

b.- ir I/13, III/80, V/27, VI/66, X/8, XVII/20

b.- irimin I/32, IV/63

b.- irmin IV/50, V/20, XI/15, XII/9

b.- ivçi I/42, III/83, IV/54, IV/74, XVII/23, XXIII/2, XXIV/2, XXV/3, XXVI/3, XXVI/5

b.- mé I/60, II/19, III/2, III/83, IV/82, V/19, VI/2, XVII/23

b.- mék VI/48, XX/3

b.- sémin VIII/27

béri: -den buraya (kadar)

b.+ sin IV/41

b.+ siñ I/25

béřil -: Verilmek

b.- génlérni XI/12

béřné: Hediye

b.+ lériñdén XXVI/4

béřlén -: Doyurulmak

b.- mékké XIX/6

béřlénçı: Besleyici, doyuran

b. XVII/23, XXI/5, XXV/4

b.+ mız XXVI/2

béřinci: Beşinci

b. XIX/5

béz: Bez, dokuma kumař

b. IV/53

bil -: Bilmek, tanımak, anlamak

b.- di IV/15, VI/70

b.- dik VI/21

b.- édirgin V/100

b.- géylér VIII/13, VIII/14

b.- géysiz XVIII/4

b.- indi VII/13

b.- iñiz II/4, V/4

b.- ir VII/12

b.- irmin V/77

b.- mé VIII/57

b.- médi VII/25

b.- médilér I/58

b.- mégé V/130

b.- mégin XVIII/8

b.- mék III/64, III/83, VIII/82, XVII/23

b.- méstir III/7, VI/7

bilmék: Bilgi

b. III/83, XVII/23

bildir -: Bildirmek

b.- diñ V/80

b.- ir IV/8

b.- irmin VIII/14

b.- mé V/110

bilén: İle

b. I/13, I/22, I/37, I/61, II/3, II/5, II/13, II/14, II/19, II/20, III/3, III/4, III/5, III/15, III/20, III/33, III/35, III/37, III/39, III/60, III/61, III/62, III/67, III/76, III/80, III/83, III/84, III/97, III/98, IV/6, IV/33, IV/36, IV/38, IV/42, IV/69, IV/83, IV/84, IV/85, V/3, V/5, V/101, V/104, V/108, V/109, V/13, V/14, V/18, V/20, V/27, V/28, V/34, V/35, V/37, V/63, V/70, V/73, V/79, V/81, V/86, V/92, VI/3, VI/4, VI/5, VI/15, VI/20, VI/33, VI/38, VI/46, VI/60, VII/5, VII/6, VII/7, VII/8, VII/10, VII/16, VIII/5, VIII/19, VIII/23, VIII/26, VIII/27, VIII/28, VIII/32, VIII/34, VIII/59, VIII/79, VIII/80, VIII/81, VIII/85, VIII/86, IX/5, IX/8, X/2, X/5, X/6, X/8, XI/4, XI/5, XII/3, XII/4, XII/6, XIII/2, XIII/4, XIII/9, XIII/10, XIII/11, XIV/6, XIV/8, XVII/12, XVII/13, XVII/20, XVII/23, XVII/24, XIX/5, XX/3, XXVI/4, XXIX/3

b.+ dé V/19

bilin -: Bilinmek

b.- irmin VIII/13

bilivçi: Bilen

b.+ lergé VIII/6

bin: *bk. biñ* Bin

b. I/12, VII/5

biñ: *bk. bin* Bin

b.+ gé XVII/16

b.+ lér XVI/2

b.+ léri VIII/27

binyat ét-: Kurmak

b. I/22, IV/38

bir: Bir, tek

b. I/12, I/58, II/13, II/16, III/60, V/13, V/16, VIII/79

b.+ dir I/19, I/21, III/35, III/36, III/43, III/47, IV/35, VIII/30, VIII/31, VIII/39,
VIII/48

birér: Birer

b. II/12, V/12, VIII/26

birgê: Birlikte

b. VIII/24

b.+ mé V/69

b.+ mizgê III/61, VI/58, VII/22, VIII/56, VIII/80

b.+ ñdir VIII/5

b.+ ñé XII/8

biriktir -: Bir araya getirmek

b.- gin V/63

birlik: Birlik, teklik

b.+ i XI/10, XXIX/5

birsi: Birisi

b.+ né VIII/19

bit - I: Bitmek (bitki vb.)

b.- sé VI/65

bit- II: Son bulmak

b.- ti I/51, V/134

bitik: Tutanak

b.+ leriñ V/28

biy: Bey, hükümdar

b. III/84, XVII/24

b.+ i III/83, XVII/23

b.+ imiz III/36, VIII/31, XVII/6, XVII/7, XVII/9, XVII/10

b.+ imizgê XVII/8

b.+ lërimizni VI/22

b.+ lëriñ III/83, XVII/23

biyén -: Sevinmek, memnun olmak

b.- dir V/21, XI/6

b.- élim VII/16

b.- géylér V/82

b.- irlér I/4, VIII/59

b.- irmin III/5, V/125, VI/5

b.- mégéylér V/98

b.- mégi V/38

b.- mékni V/82

b.- mékniñ V/86

biyénc: Neşe, sevinç

b. XXIII/2, XXIV/2

b.+ ké XIX/6

biyik: *bk. büyük* Büyük, ulu, yüce

b. I/60, III/2, III/9, III/11, IV/29, IV/82, IV/86, VI/2, VI/9, VI/11, VIII/18

b.+ ké IV/46, VIII/7

b.+ léri IX/8

b.+ lériné III/79, XVII/19

b.+ lérni IV/54

b.+ niñ VIII/26

b.+ tir III/36, IV/43, V/23, VIII/31

biyik ét-: Yüceltmek

b.- iñiz V/26, V/30

biylik: Hükümdarlık

b.+ iñ XXIX/5

biz: Biz

b. I/30, II/4, III/20, III/67, III/68, IV/15, IV/60, V/4, V/35,

V/43, VI/23, VIII/74, VIII/75, VIII/88

b.+ dén IV/13, XI/12

b.+ gé IV/11, V/39, VI/30, VI/58, VI/59, VI/61, VII/2, VII/23, IX/8, X/11,
XI/12, XI/14, XI/15, XIX/3, XIX/5, XXIII/2, XXIV/2, XXIX/6

b.+ miz VII/26

b.+ ni II/4, III/23, III/24, III/61, III/72, III/73, V/4, V/46, V/47, VI/22, VI/26, VI/27, VI/31, VI/34, VI/35, VI/46, VI/47, VI/48, VI/60, VII/16, VII/17, VII/25, VIII/56, VIII/61, VIII/62, VIII/80, VIII/92, VIII/93, IX/8, X/3, XI/12, XI/16, XVII/13, XIX/2, XXVI/4, XXIX/7

bol -: Olmak, var olmak

b.- a III/51, VIII/53, XI/6, XI/7,

b.- ayım V/81

b.- dı III/33, III/51, III/61, V/21, V/22, V/40, V/41, VII/23, VII/28, VII/29, VIII/16, VIII/23, VIII/53, VIII/80, XI/7

b.- dılar III/6, V/126, VI/6, VII/28

b.- dım V/78

b.- dñ V/29, VII/2, X/7

b.- dıq V/34, V/35, V/39, VI/20, VI/21, VIII/85

b.- dırdı IX/7

b.- ğan VIII/87

b.- ğanımda V/136

b.- ğay I/44, III/104, III/61, III/92, IV/56, IV/76, VI/45, VII/19, VIII/21, VIII/80, IX/5, XI/15, XII/7, XIII/6, XVII/32, XIX/2, XIX/3, XIX/4, XIX/5, XX/3, XXI/5, XXVI/2, XXVI/5, XXVIII/2, XXVIII/3, XXVIII/5, XXIX/5

b.- ğaylar III/38, III/63, III/89, VIII/33, VIII/82, IX/9, XVII/29

b.- ğaysız III/41, VIII/37

b.- ğın III/21, III/70, V/44, VI/24, VII/15, VIII/90, XXVII/4

b.- ır III/47, III/48, III/51, IV/17, IV/29, VIII/24, VIII/48, VIII/49, VIII/53, XI/7, XVII/16, XIX/5

b.- ırlar III/10, III/15, IV/33, VI/10, VI/15, VII/6

b.- ırının VIII/13, XII/8

b.- ırsın V/78

b.- ma III/8, VI/8

b.- mağa III/42, VIII/38

b.- mağay IX/6

b.- masın VI/22

b.- maslardır V/119

b.- mastır XVIII/4

b.- sa XVI/3

b.- sını XIV/2, XIV/3, XIV/9

b.- sınılar III/40, VIII/35

boluqlıq: *bk. boluqlıq* Kurtuluş

b.+ ıma VI/54

bolun -: Olmak, meydana gelmek

b.- dı XXIV/2

boluqlı -: Yardım etmek

b.- qın XXVII/4

boluqlıq: *bk. boluqlıq* Kurtuluş

b.+ ım V/70

borqlı: *bk. borqlı* Borqlı

b.+ mın III/83

borqlı: *bk. borqlı* Borqlı

b.+ mın XVII/23

borlalıq: Üzüm bağı

b.+ nı VI/36, VI/42

b.+ nıñ XXIII/2

bosağa: Eşik

b.+ sınıda I/12

boş: Boş

b. V/99

boşat -: Affetmek, bağışlamak

b.- qan IV/4

b.- qın III/24, III/69, III/73, V/107, V/114, V/47, VI/27, VIII/89, VIII/93,
XXIX/6

b.- qıñ VI/56

boşatıvçı: Bağışlayıcı

b. V/29

boşatıvlı: Bağışlayıcı

b. V/57

boşathıq: Bağışlama

b. III/67

bögrék: Kan damarları

b.+ lérde V/80

bu: Bu

b. III/32, V/108, VI/42, VIII/20, XI/9

b.+ dır II/12, V/12, X/6, X/12, X/13

b.+ lar V/40, XVI/3

b.+ lardır I/52, V/135

b.+ nı IV/45, XI/9

buğa: Boğa

b.+ lar V/93

bulğan -: Bulanmak

b.- dım III/11, VI/11

buluş -: Yardım etmek

b.- tıñ V/69

bulut: Bulut

b.+ nıñ V/28

burun: Önce, evvel

b. III/39, VII/3, VIII/29, VIII/34, XI/15, XVIII/4

burunğı: *bk. **burunğu*** Evvelki, ilk

b. XVIII/7, XIX/5

burunğu: *bk. **burunğı*** Evvelki, İlk

b. IV/50

burunraq: Önceden

b. XI/10

buş: Boynuz

b.+ ın XV/3

butaq: Budak

b. VI/43

b.+ ları VI/38

b.+ larıñ VI/39

buyruq: Buyruk

b.+ ı VIII/24, IX/8

buz -: Bozmak, yıkmak

b.- dñ VI/40

b.- ğın VI/58

b.- mağın VII/22

buzov: Buzağı

b.+ lar VIII/26

bügün: Bugün

b. III/38, VIII/33, XI/12

büyük: *bk. biyik* Büyük, ulu, yüce

b. VI/33, XI/12

b.+ tir VIII/21

büyüklik: Büyüklük

b.+ i IV/12, VIII/71

büyüktir -: Yüceltmek

b. IV/62

b.- min I/31, IV/50

-C-

camaat: Cemaat

c.+ ı V/66

c.+ ın I/52, V/135, XVII/13

c.+ ına X/11

c.+ nı XVII/13

c.+ qa III/92, XVII/32

c.+ larda IV/32

can: *bk. cañ* Can, ruh

c. III/83, V/84, V/86, XVII/23

c.+ ı V/109, V/119, V/56, V/97, XIV/9, XXVIII/7

c.+ ım I/4, XXIX/3

c.+ ıma III/88, XVII/28

c.+ ımnı V/116, V/54, V/56, V/65, V/66, V/97, V/98, XX/6, XXIX/2

c.+ ımniñ VIII/27

c.+ ıñ III/37, VIII/32

c.+ larnı III/83, XVII/23

c.+ lı V/91

c.+ nı XXV/2

canım: Canım

c.+ IV/2, IV/3, IV/24

cañ: *bk. can* Can, ruh

c.+ a V/127

canlı: Canlı

c.+ nıñ VII/24

can ur-: Ruh üfleme

c.- dı III/83, XVII/23

caxtla -: Acele etmek

c.- ğay XI/14

cénét: Cennet

c.+ té XIV/4

ciyér: Ciğer

c.+ lérım IV/2

coğap: Cevap

c. V/27, V/29, V/53, V/59, X/7, XI/15

comart: Cömert

c. V/86

cumle: Bütün, hepsi, herkes

c. I/25, I/29, I/42, I/47, I/48, I/49, I/52, I/53, II/2, II/7, III/8, III/10, III/103, III/20, III/32, III/41, III/43, III/47, III/49, III/58, III/60, III/62, III/64, III/66, IV/2, IV/3, IV/4, IV/7, IV/22, IV/23, IV/26, IV/29, IV/33, IV/34, IV/41, IV/45, IV/52, IV/74, V/2, V/7, V/106, V/114, V/118, V/119, V/122, V/123, V/135, V/23, V/37, V/43, V/57, V/61, V/83, V/99, VI/8, VI/10, VI/22, VI/23, VI/40, VI/50, VI/56, VI/57, VII/10, VII/16, VII/29, VIII/20, VIII/21, VIII/22, VIII/24, VIII/37, VIII/44, VIII/48, VIII/51, VIII/57, VIII/62, VIII/69, VIII/71, VIII/72, VIII/73, VIII/79, VIII/81, VIII/82, VIII/84, VIII/86, IX/3, IX/8, X/9, XV/3, XX/4, XXV/3

c.+ dan I/26
c.+ dé IV/45
c.+ dén IX/7
c.+ ğa I/24
c.+ lér VIII/58
c.+ lergé IV/20, IV/40
c.+ léri VIII/60
c.+ lérin I/29
c.+ miz VII/26, VII/27
c.+ ni IV/80, XVII/2

-Ç-

çadıq: Sadık, adil, erdemli

ç. III/13, III/20, V/43, VI/13, VI/23

ç.+ lar X/6, XIV/4, XIV/8

ç.+ larnıñ XIV/2

ç.+ qa XIV/7

çağır: Şarap

ç. II/16, V/16

çağır -: *bk. çağır-* Çağırmaq, seslenmek, haykırmak

ç.- dı XVIII/7

ç.- ğan XI/14

ç.- ğanımızdan XI/15

ç.- sañ XII/9

çağur -: *bk. çağır-* Çağırmaq, seslenmek, haykırmak

ç.- ayım XVII/1

çal -: Enstrüman çalmak

ç.- maqnı III/19, V/42

çaqır -: *bk. çağır- çağur-* Çağırmaq, seslenmek, haykırmak

ç.- alım VI/46

ç.- ır III/32, V/27, VIII/20

ç.- ırmın V/55, V/59

ç.- maslarından XI/15

çaqırırçı: Çağırın, seslenen

ç.+ lar V/27

ç.+ larğa V/57

çadır: Çadır

ç.+ larda XVIII/5

ç.+ larında I/12

çaya: Saygısız

ç.+ lar V/66

çaypavçu: Tahribat

ç.+ nı XIX/2

çébér: Güzel

ç.+ lér XII/4

çéçéklé -: Çiçek açmak

ç.- dilér III/8

çériv: Savaş, asker

ç.+ dén I/9

ç.+ gé I/9

ç.+ i I/29

ç.+ léri I/47, IV/22

ç.+ lérin I/29

Çévaot: Çevaot, orduların Tanrısı

Ç. I/5, I/14, III/32, VIII/20

Ç.+ dır III/31, VIII/15

Ç.+ nıñ I/10, IV/55, VI/32, VI/35, VI/42, VI/47

çıda -: Sakınmak

ç.- dılar VII/24

çığar -: (Yerinden, içinden) çıkarmak, (yukarı) çıkarmak, feda etmek

ç.- dı III/42, VIII/38

ç.- dıñ VIII/85

ç.- ğın V/113

ç.- ır V/111

ç.- lar V/93

ç.- maqlar X/3

ç.- masam III/19, V/42

çığarırçı: Çıkaran

ç. XVIII/9, XXII/2

çığış: Çıkış

ç.+ ı XII/7

çıq -: Çıkmak

ç.- maq XXVII/1

ç.- qan II/14, V/14

ç.+ adır XII/5

ç.+ adırlar XII/5

çıraq: Mum

ç.+ larnı II/18, V/18

ç.+ tır XXVII/2

çiçék: Çiçek

ç.+ i IV/16

çiçéklé -: *bk. çéçéklé* Çiçek açmak

ç.- dilér VI/8

ç.- r IV/16, VII/7

Çion: Siyon dağı

Ç. VII/28, VIII/49

Ç.+ da I/9, V/23

Ç.+ ğa III/76

Ç.+ nı III/33, V/92, VIII/23, XVII/11

Ç.+ niñ V/41

Ç.+ niñ III/48

çirim: Derin uyku

ç.+ ni XX/2

çoq -: Diz çökmek

ç.- alım IV/58

çoqraq: Pınar, kaynak

ç. I/8

ç.+ ı VIII/5

ç.+ ından IV/32

çömél: Bukağı

ç.+ in XX/2

çöp: Çöp

ç.+ lér III/77

çöpçüvré: Çepeçevre

ç.+ lérimizgé V/37, VIII/86

çöplé - : Toplamak

ç.- giñ VI/57

ç.- r XVII/17

ç.- rlér VI/40

çurğavçı: Saran

ç. IV/53

Çürükay: Karay takviminde altıncı ay (Ağustos, Eylül)

Ç.+ niñ XIX/5

-D-

da: Ve

d. I/1, I/2, I/4, I/5, I/11, I/13, I/16, I/24, I/26, I/27, I/28, I/29, I/31, I/41, I/46, I/47, I/48, I/49, I/50, I/51, I/52, I/54, I/55, I/57, I/58, I/60, I/61, II/4, II/6, II/7, II/9, II/10, II/12, II/13, II/14, II/16, II/17, II/18, II/19, II/20, III/2, III/3, III/4, III/7, III/8, III/9, III/102, III/103, III/104, III/11, III/12, III/15, III/16, III/18, III/20, III/21, III/23, III/24, III/26, III/27, III/28, III/29, III/32, III/36, III/37, III/38, III/39, III/40, III/41, III/43, III/44, III/45, III/46, III/47, III/49, III/50, III/53, III/55, III/57, III/58, III/61, III/62, III/63, III/65, III/67, III/69, III/70, III/72, III/73, III/75, III/78, III/79, III/82, III/83, III/84, III/86, III/88, III/89, III/91, III/96, III/97, III/98, III/99, IV/2, IV/3, IV/5, IV/7, IV/9, IV/10, IV/11, IV/17, IV/18, IV/19, IV/20, IV/26, IV/29, IV/30, IV/31, IV/33, IV/34, IV/36, IV/40, IV/42, IV/43, IV/45, IV/50, IV/51, IV/52, IV/54, IV/56, IV/58, IV/61, IV/62, IV/73, IV/77, IV/79, IV/80, IV/81, IV/82, IV/83, IV/86, IV/87, V/4, V/6, V/7, V/9, V/10, V/101, V/102, V/103, V/104, V/105, V/106, V/109, V/110, V/112, V/114, V/115, V/116, V/117, V/119, V/12, V/121, V/127, V/128, V/129, V/13, V/130, V/131, V/132, V/133, V/134, V/135, V/14, V/16, V/17, V/18, V/19, V/20,

V/21, V/23, V/24, V/25, V/26, V/27, V/28, V/29, V/30, V/32, V/33, V/35, V/36, V/37, V/43, V/44, V/46, V/47, V/49, V/51, V/53, V/57, V/58, V/60, V/61, V/62, V/64, V/65, V/66, V/67, V/68, V/69, V/70, V/72, V/76, V/77, V/78, V/79, V/80, V/81, V/82, V/83, V/84, V/85, V/86, V/87, V/89, V/90, V/91, V/93, V/94, V/96, VI/2, VI/3, VI/4, VI/7, VI/8, VI/9, VI/11, VI/12, VI/15, VI/16, VI/18, VI/19, VI/22, VI/23, VI/24, VI/26, VI/27, VI/29, VI/30, VI/31, VI/33, VI/34, VI/35, VI/36, VI/37, VI/38, VI/39, VI/40, VI/41, VI/42, VI/43, VI/46, VI/47, VI/48, VI/50, VI/53, VI/58, VI/60, VI/61, VI/62, VI/64, VI/65, VI/66, VI/67, VI/69, VI/70, VII/3, VII/4, VII/5, VII/7, VII/8, VII/11, VII/12, VII/13, VII/15, VII/16, VII/18, VII/19, VII/21, VII/23, VII/24, VII/25, VII/26, VII/27, VII/29, VIII/3, VIII/4, VIII/6, VIII/7, VIII/8, VIII/9, VIII/10, VIII/11, VIII/13, VIII/14, VIII/17, VIII/18, VIII/19, VIII/20, VIII/22, VIII/24, VIII/28, VIII/29, VIII/31, VIII/32, VIII/33, VIII/34, VIII/35, VIII/36, VIII/37, VIII/39, VIII/40, VIII/41, VIII/42, VIII/43, VIII/44, VIII/45, VIII/46, VIII/47, VIII/48, VIII/51, VIII/52, VIII/55, VIII/56, VIII/59, VIII/62, VIII/64, VIII/66, VIII/68, VIII/69, VIII/71, VIII/72, VIII/73, VIII/74, VIII/75, VIII/78, VIII/80, VIII/81, VIII/82, VIII/83, VIII/85, VIII/86, VIII/87, VIII/88, VIII/89, VIII/90, VIII/92, VIII/93, VIII/95, IX/2, IX/3, IX/5, IX/7, IX/8, IX/9, X/2, X/3, X/7, X/9, X/10, X/12, X/13, X/15, X/16, XI/2, XI/4, XI/5, XI/6, XI/8, XI/9, XI/10, XI/11, XI/12, XI/13, XI/14, XI/15, XI/16, XI/18, XII/2, XII/3, XII/4, XII/5, XII/6, XII/7, XII/8, XII/9, XII/11, XIII/2, XIII/4, XIII/5, XIII/6, XIII/7, XIII/8, XIII/13, XIV/3, XIV/9, XV/2, XVI/2, XVII/2, XVII/3, XVII/5, XVII/13, XVII/14, XVII/15, XVII/16, XVII/18, XVII/19, XVII/22, XVII/23, XVII/24, XVII/26, XVII/28, XVII/29, XVII/31, XVII/36, XVIII/2, XVIII/3, XVIII/4, XVIII/5, XVIII/6, XVIII/7, XVIII/8, XVIII/9, XVIII/10, XIX/2, XIX/3, XIX/4, XIX/6, XIX/8, XX/2, XX/3, XX/4, XX/5, XXI/3, XXI/4, XXIII/2, XXIV/2, XXV/2, XXV/3, XXVI/4, XXVII/2, XXVII/3, XXVII/4, XXVIII/3, XXVIII/4, XXVIII/5, XXVIII/7, XXVIII/8, XXIX/3, XXIX/5, XXIX/6

dağr: *bk. dağın* da, de, keza, üstelik, yine

d. XVIII/6

dağm: *bk. dağı* da, de, keza, üstelik, yine

d. I/4, I/5, I/6, I/8, I/30, III/15, IV/17, IV/60, V/99, VI/15, VI/66, XI/12, XI/15, XIV/3

David: Kral Davut

D.+ ğa IV/1

davur: Devir, çağ, nesil

d.+ dan I/22, III/48, III/49, IV/37, VI/59, VII/2, VIII/49, VIII/51

d.+ ğa I/22, III/48, III/49, IV/37, VI/59, VII/2, VIII/49, VIII/51

d.+ larıña I/50, V/133

d.+ larıñızda IX/7

d.+ larıñızğa V/130

dayım: Daima, hep

d. I/6, I/10, II/12, V/111, V/12, V/77, VI/56, VIII/56, VIII/59

d.+ nıñ II/15, V/15

dé -: Demek, söylemek, konuşmak

d.- mé II/9, V/9, V/129, V/130

dé: da, de

d. XVII/32, XX/5

dégin: deĝin, dek

d. I/15, I/22, I/45, I/51, II/6, III/8, III/9, III/103, III/104, III/105, III/17, III/25, III/36, III/48, III/51, III/52, III/55, III/56, III/64, III/65, III/74, III/81, III/90, III/95, IV/10, IV/18, IV/26, IV/28, IV/36, IV/37, IV/46, IV/56, IV/57, IV/77, V/6, V/120, V/134, V/31, V/48, V/64, V/71, V/94, V/95, VI/8, VI/9, VI/17, VI/22, VI/28, VI/32, VI/39, VI/49, VI/52, VI/59, VI/68, VII/3, VII/4, VII/14, VII/20, VII/27, VIII/7, VIII/14, VIII/17, VIII/29, VIII/31, VIII/49, VIII/53, VIII/54, VIII/63, VIII/66, VIII/67, VIII/70, VIII/75, VIII/77, VIII/82, VIII/83, VIII/94, IX/3, IX/7, X/14, XI/2, XI/7, XI/9, XI/17, XII/10, XIII/12, XVII/21, XVII/30, XVII/35, XIX/7, XX/8

d.+ çé III/46, VII/27, VIII/47

d.+ dir I/23, I/33, I/34, I/35, I/36, I/37, I/38, I/39, I/40, I/41, I/42, I/43, II/6, IV/39, IV/65, IV/66, IV/67, IV/68, IV/69, IV/70, IV/71, IV/72, IV/73, IV/74, IV/75, V/6, XXI/2, XXV/3, XXVI/3

déĝiş - : Deĝişmek, dönüşmek

d.- irirlir VII/6, VII/7

déĝişiril -: Deĝiştirilmek

d.- di V/38

déli: Deli, ahmak

d. III/7, VI/7

délilik: Delilik, ahmaklık

d.+ ké VI/62

déñiz: Deniz

d.+ gé VI/39

d.+ léni I/29

d.+ ni IV/80, XVII/2

dızman: Olağanüstü

d.+ nı IV/50

din: Din

d. III/92, XVII/32

din yésisi: Din lideri

y. XVII/32

dirék: Sütun

d.+ i V/28

diz: Diz

d. IV/58

doğrı: Doğru

d. VIII/6, XIV/7, XX/7

d.+ dır III/16, V/104, VI/16

d.+ lar IV/50

doğrılıq: Doğruluk, adalet

d. V/117, VIII/59, XI/4, XI/5

d.+ larnı V/25

d.+ ta XI/4

doñuz: Domuz

d. VI/41

d.+ nıñ VI/41

dor: Nesil

d.+ larıñız II/18

d.+ larnı XVIII/7

dört: Dört

d. XIX/4

dörtünci: Dördüncü

d. II/14, II/16, V/14, V/16, XIX/5

dörtünci pay: Dörtte bir

d.+ ı II/14, II/16

d.+ i V/14, V/16

dunya: 1. Dünya, 2. Sonsuz, 3. Nesil

d.+ da I/19

d.+ dadır VII/25

d.+ dan II/6, III/103, IV/18, IV/28, V/6, VI/49, VII/3, VIII/70

d.+ dandır V/102

d.+ ğa I/15, I/22, I/33, I/34, I/35, I/36, I/37, I/38, I/39, I/40, I/41, I/42, I/43, I/45, I/51, II/6, III/8, III/9, III/103, III/104, III/17, III/25, III/36, III/48, III/51, III/52, III/55, III/56, III/74, III/81, III/90, III/95, IV/10, IV/18, IV/26, IV/28, IV/36, IV/37, IV/56, IV/65, IV/66, IV/67, IV/68, IV/69, IV/70, IV/71, IV/72, IV/73, IV/74, IV/75, IV/77, V/6, V/120, V/134, V/31, V/48, V/64, V/71, V/94, V/95, VI/8, VI/9, VI/17, VI/28, VI/49, VI/52, VI/59, VI/68, VII/3, VII/20, VII/27, VIII/17, VIII/31, VIII/49, VIII/53, VIII/54, VIII/63, VIII/66, VIII/67, VIII/70, VIII/75, VIII/77, VIII/94, IX/3, IX/7, X/14, XI/2, XI/7, XI/9, XI/17, XII/10, XIII/12, XVII/21, XVII/30, XVII/35, XIX/7, XX/8, XXI/2, XXV/3, XXVI/3

d.+ larınıñ III/49, VIII/51

d.+ nı III/79, VII/3, XVII/19, XX/2

d.+ nıñ III/45, VIII/46, XI/4, XXII/2, XXIII/2, XXIV/2

dunyalıq: Ebedi

d. XXIX/2

duşman: Düşman

d.+ ı III/30

d.+ larım V/69, V/98

d.+ larımız VI/34

d.+ larımın V/115

d.+ larıñ III/10, VI/10

dügöl: Değil

d. III/68, VIII/88

düvér: Duvar

d.+ lér III/76

-É-

é -: İmek ek fiili

é.- di III/32, V/27, V/28, VIII/19, VIII/20, XVII/4, XVIII/3

é.- dik III/67

é.- dilér V/27, V/28, VIII/19

é.- sé I/12, VII/11

é.- tmé XI/14

é: Ey

é. III/84

Éfraim: Efrayim

É.+ niñ VI/30

égér: Eğer

é. III/19, III/86, V/42, VII/11, IX/8, XIII/6, XVII/26

éki: İki

é. II/13, II/17, II/18, III/35, V/13, V/17

é.+ ni II/12, V/12

é.+ si VIII/19

ékinci: *bk. ékinçi* İkinci

é. II/13, II/17, V/13, V/17

ékinçi: *bk. ékinçi* İkinci

é. XIX/5

éksi: İkisi

é. XVII/32

é.+ de III/92

éksil -: Eksilmek

é.- di V/38

émgék: Emek

é. VI/22, VII/11

é.+ imni V/114

énayat: *bk. éneyét* İnayet, yardım, Tanrının nazarı

é.+ lariña VII/5

é.+ larında XIII/6

é.+ lariñda III/86, XVII/26

éneyét: *bk. éneyat* İnayet, yardım, Tanrının nazarı

é.+ leriñé V/78

éndi: Şimdi, şu an, (*emir kipiyle kullanıldığında*) lütfen, (*geçmiş zaman kipiyle kullanıldığında*) nihayet

é. III/86, V/33, V/39, VI/19, VI/22, VI/42, VII/26, VII/27, VIII/74, VIII/85, VIII/86, VIII/87, IX/8, XIII/9, XIII/10, XIII/11, XVII/26, XX/7

é.+ dén III/104, IV/56, VIII/75

éniş: Vadi

é.+ indé I/8

éñké: En

é. XI/10

érikle -: Dalga geçmek

é.- dilér VI/34

érin: Dudak, ağız

é.+ lérimni III/102, V/89

é.+ lérimniñ III/101

é.+ lériniñ III/78, XVII/18

érk: Güç

é.+ indédir III/88, XVII/28

é.+ iñdédir VIII/73

érklén -: Hükmetmek

é.- di I/24, IV/20, IV/40

é.- irsin VIII/73

é.- mé I/40, I/41, IV/72, IV/73

érté: Sabah

é. I/61, II/13, II/19, III/3, III/97, III/98, IV/83, V/13, V/18, V/19, VI/3, VII/6, VII/7, VII/16

é.+ niñ II/17, V/17

és: Akıl, hafıza

é.+ i XIV/2, XIV/3

ésayış: *bk. asayış bol-* Huzur bulmak, huzur gelmek

é. III/70, VI/24, VIII/90

ésénlik: Esenlik, sağlık

é. III/78, III/80, VI/62, VI/64, X/8, XVII/18, XVII/20

é.+ ni IV/52

éstarna: Göl

é.+ larnı I/8

éşit -: İşitmek, duymak

é.- éyim VI/62

é.- irlér III/12, VI/12

é.- irmin XI/15

é.- iviñ XI/13

é.- kény XI/13

é.- kéymiz XIX/4

é.- kin I/1, I/10, I/21, III/35, III/69, III/97, IV/35, V/50, V/52, VIII/29, VIII/30, VIII/87, VIII/88, VIII/89, XVIII/10

é.- mé IV/21

é.- tik I/26, IV/42

éşitiv: İşitme, duyma, duyuş

é.+ i XII/3

é.+ iñni V/53, VIII/88

é.+ lergé XIX/6

éşitiv qayır-: Kulak vermek

é. V/53, VIII/88

éşittir -: İşittirmek, duyurmak

é.- dim XVIII/3

é.- gin V/82

é.- iñiz IV/31

ét -: Etmek, yapmak

é.- élim IV/60, V/36

é.- émin XXV/2, XXIX/2

é.- émiz I/30, VIII/74, XXVI/4

é.- ér VIII/56, X/10

é.- érmin I/32, VIII/27

é.- érsin VIII/59

é.- éyim XVIII/10

é.- iñiz II/3, V/3, V/26, V/30, XIV/8

é.- ivçi IV/54, IV/87, V/130

é.- kéy XI/11, XI/12, XII/8

é.- kin III/86, III/88, IV/86, V/76, V/83, VI/31, VI/35, VI/47, VIII/87, X/3,
XVII/26, XVII/28

é.- ladağan III/84

é.- mé II/19, III/88, V/19, VIII/28, VIII/73, XVII/28, XIX/3

é.- mégé IV/78

é.- mégin VII/22

é.- mézsin V/90

é.- ti I/22, I/48, I/49, IV/13, IV/38, IV/80, IV/81, IX/7, XVII/2, XVII/3

é.- tik III/20, V/34, V/35, V/43, VI/20, VI/23, VIII/85

é.- tiñ III/11, VI/11

éték: Etek

é.+ léri VIII/18

év: Ev

é.+ i III/43, VIII/41

é.+ imiz VII/29

é.+ indé III/14, VI/14

é.+ iñdé III/39, VIII/34

é.+ ini VIII/18, XVII/13

é.+ iñniñ I/6, I/12, III/41, VIII/4, VIII/36

é.+ léri XIX/2

évvélki: Evvelki, önceki

é. III/23, III/72, V/46, VI/26, VIII/92

éy: Ey

é. I/3, I/10, I/11, I/44, I/60, III/2, III/5, III/6, III/9, III/10, III/102, III/27, III/89, III/98, IV/47, IV/76, IV/82, V/100, V/102, V/103, V/118, V/50, V/51, V/53, V/75, V/88, V/89, VI/2, VI/5, VI/6, VI/9, VI/10, VI/32, VI/35, VI/47, VI/54, VI/61, VIII/3, VIII/21, VIII/58, VIII/60, VIII/70, VIII/71, VIII/72, IX/5, IX/9, XIII/8, XVII/24, XVII/29

éziz: Aziz,

é. VIII/18, VIII/74, IX/8, XVII/13, XVII/23

é.+ lériñ XIV/2, XXVIII/3

ézizlén -: Yükselmek

é.- irsin IX/8

ézizlik: Azizlik

é.+ lériñniñ VIII/4

é.+ ni IX/5

ézop: Çördük otu

é. V/81

-F-

fayda: Fayda

f. III/88, XVII/28

fikir: Fikir, düşünce

f.+ i III/89, IX/9, XVII/29

f.+ ni IV/87

-G-

gayét: *bk. ğayet, ğayit* Gayet, çok

g. II/8

gécé: *bk. kécé* Gece

g. III/63, VIII/82

gör: Mezar

g.+ dén IV/5

gunax: Günah

g. V/79

g.+ ım VIII/27

g.+ ımdan V/76

g.+ ımnı V/107, V/77

g.+ ıñnı IV/4

g.+ ları V/37, VIII/86

g.+ larımızğa IV/11

g.+ larımıznı III/24, III/73, IV/13, V/47, VI/21, VI/27, VII/9, VIII/93

g.+ larımnı V/103, V/75, V/83

g.+ larını VII/9

g.+ lılarğa V/87

g.+ nı VI/56, VII/27

-Ğ-

ğamméşalıq: Daima

ğ. II/18

ğarğadan: Gergedan

ğ. III/11, VI/11

ğarip: Garip

ğ.+ iñ IV/80

ğaşgaxa: Kanat

ğ.+ sınñ XI/12

ğayét: *bk. gayét, ğayit* Gayet, çok

ğ. V/8, V/128, VII/27, VIII/47

ğayit: *bk. gayét, ğayet* Gayet, çok

ğ. III/46

ğéhal: *bk. ğéxal* Sunak

ğ.+ nı XV/1

ğéxal: *bk. ğehal* Sunak

ğ.+ ğa XVI/1

ğıcaq: Keman

ğ. III/4, IV/85, VI/4

-H-

hanuz: Henüz

h. XVIII/5

har: Her, her biri

h. I/55, II/12, II/19, III/49, IV/23, IV/32, IV/79, IV/80, V/101, V/12, V/18,
V/19, V/55, VIII/11, VIII/51

hayvan: Hayvan

h. III/7, VI/7

héç: Hiç

h. I/58

hépsi: Hepsi, herkes

h.+ lér I/17, III/59, IV/64

hörmét: Hürmet, haşmet, saygı, şeref

h. I/13, VI/63

h.+ i III/32, III/33, VIII/20, VIII/23, IX/3

h.+ indén VIII/22

h.+ iniñ XXVIII/8

h.+ iñni IV/26

h.+ iñniñ IV/26, IV/29, VII/22, IX/3

h.+ lériniñ V/26

h.+ lériñniñ IV/59

-X-

xabar: *bk. xabér* Haber, rivayet, müjde

x.+ ların XI/11

xabér: *bk. xabar* Haber, rivayet, müjde

x.+ lér XIX/4

x.+ lergé XIX/6

xabérlén -: Bilgilendirilmek

x.- géymiz XIX/4

xağ: Telli çalgı

x. III/4, VI/4

xan: Han, hükümdar

x. III/48, III/51, V/21, V/22, V/25, VIII/16, VIII/49, VIII/53, XI/6, XI/7

x.+ ğa III/47, VIII/48

x.+ ım I/5

x.+ ımız XVII/6, XVII/7, XVII/9, XVII/10

x.+ ımızğa XVII/8

x.+ ımıznı I/11

x.+ ınız VIII/12

x.+ ları VIII/22

x.+ larımıznı VI/22

x.+ larınıñ VI/22

xanlıq: *bk. xañlıq* Hükümdarlık

x. III/50

x.+ ı I/24, III/49, IV/20, IV/40, VIII/51, VIII/72

x.+ ın III/49, VIII/51

x.+ larda IV/45

xañlıq: *bk. xanlıq* Hükümdarlık

x.+ ı VIII/52

xarırla -: Hazırlamak

x.- dıñ VI/37

xasid: Dindar

x.+ dir V/54

x.+ lér XIV/6

x.+ lériñ III/58, VIII/69

x.+ lériné VI/62

x.+ lériñniñ XV/3

xasta: Hasta

x. XIII/1

xastalıq: Hastalık

x.+ ına XIII/3

x.+ ından XIII/4, XIII/5

x.+ ıñnı IV/4

x.+ nı XIII/6, XIII/7

xayıfla -: Üzölmek

x.- ğay XIII/2

xayıfsın -: Acımaq

x.- ğay XIII/2

xayıfsır -: Acımaq

x.- ğay XI/12

xayır: Hayır

x.+ ın III/76, IX/8

xayırılı: Hayırlı

x. V/51

xazrat: Hazret, Tanrı'nın çehresi

x.+ ın V/85

x.+ ların IV/84, VIII/56

x.+ larının V/83, VI/31, VI/35, VI/47, VIII/87

x.+ larının VI/44, VII/9

xışım: Hışım, öfke

x.+ ın VII/10, VII/12

xoqmat: Bilgelik

x. I/22, IV/38

xoqumdar: Hükümdar

x.+ dır III/50, VIII/52

x.+ lığın III/49

xoqumdarlıq: Hükümdarlık

x. III/79, XVII/19

x.+ ı IV/23

x.+ ın VIII/51

xor baq -: Hor görmək

x.- mağın III/86, XVII/26

Xoriv: Horeb dağı

X.+ da X/9

xorliq: Aşağılama

x.+ ın V/115

xurma: Hurma

x. III/13, VI/13

-I-

ıñğır: Akşam

1. II/19

1.+ da VII/7

1.+ lar II/18

1.+ nıñ III/100

ıstırıl -: Toplanmak

1.- dık XI/12

ıyın: Ordu

1.+ ı VIII/71

ız: *bk. iz* Yol, iz

1.+ lar XII/6

-İ-

ıç: İç

i.+ imdé III/83, V/84, XVII/23

ıçır -: İçirmek

i.- diñ VI/33

i.- irsin VIII/4

ıçırivçi: İçirici

i.+ miz XXVI/2

ıçki: İçki

i.+ lér XXIV/1

İçxak: İshak (İshak peygamber)

İ. XI/8

ilk: İlk

i.+ i II/7, III/19, V/7, V/42

iméndir -: Utandırmak

i.- mégin III/86, XVII/26

inamlıq: Güven, sadakat

i.+ ı II/6, V/6

i.+ ñ I/23, IV/39

i.+ ññ I/61, IV/83, VI/3

i.+ ññ III/3

inan -: İnanmak

i.- dıq X/3

i.- ğaysız XVIII/4

indüv: Fısıltı

i.+ in IX/1, X/1

irénçi: İğrenç, nefret uyandıran

i. VII/22

iri: İri

i. I/8

is: Koku

i.+ i V/17

i.+ si II/17

i.+ sin II/11

isi: Isı, sıcaklık

i.+ n V/11

i.+ né V/15

İsrayél: İsrail

İ. I/21, II/10, III/35, IV/35, V/10, VII/25, VIII/29, VIII/30, X/9, X/13, XI/8

İ.+ dé VI/70, VIII/14, XVIII/10

İ.+ gé I/57, III/60, XI/2

İ.+ ğa VIII/79

İ.+ ni V/118, VI/30, VIII/12, XI/5

İ.+ niñ I/50, I/51, I/52, III/29, III/31, III/54, III/63, III/77, IV/8, IV/25, IV/32, IV/33, IV/34, V/130, V/133, V/134, V/135, VI/49, VIII/9, VIII/14, VIII/15, VIII/65, VIII/70, VIII/82, IX/2, X/12, XIV/4, XV/3, XVI/2, XVII/17

iş: İş, yaratı

i. I/52, IV/47, IV/80, V/132, V/135

i.+ i I/48, VII/26

i.+ in VII/19

i.+ indén I/48, I/49

i.+ ini IX/8

i.+ iñni IV/79

i.+ léri III/5, III/27, IV/23, V/106, V/29, VI/5

i.+ lérin IV/8, IV/50

i.+ lériñ III/5, III/6, III/27, III/58, V/60, VI/5, VI/6, VII/18, VIII/69, IX/7

işan -: İnanmak, güvenmek, ümit etmek

i.- dım V/98

i.- ğan V/54

i.- ır I/14

işanıvçı: İnanan

i.+ larğa VIII/2

işlé -: Çalışmak, çabalamak

i.- di XVIII/7

i.- gin IV/79

itro: Yitro (*Tevrat'ın ikinci kitabında yer alan bölüm*)

i. X/16, XVIII/1

iy-: Göndermek, iletmek

i.- mégéy XI/9

iyis: Koku

i.+ iné II/15

iz: *bk. ız* Yol, iz

i.+ lériñni V/100

izlé -: İzlemek, aramak, gözetlemek, istemek

i.- dilér V/66

i.- séñ XII/9

i.- ydir VIII/28

-K-

kabul: Kabul

k. III/86

kavod: Saygı

k. I/32

k.+ ı VIII/24

kébiç: Ölçü, oran

k.+ niñ II/14, V/14

kéç -: Geçmek

k.- ér IV/17, VII/5

k.- ivçilér I/8

kécé: *bk. gécé* Gece

k. I/41, IV/73, VII/5

k.+ lérdé I/61, III/3, IV/83, VI/3

kéciktir -: Geciktirmek

k.- méğın III/69

k.- méñiz VIII/89

kéivçi: Geçen

k.+ léri VI/40

kél -: Gelmek

k.- di XVII/11

k.- dik X/2, XI/12

k.- élim IV/59

k.- éyim X/5

k.- gén III/20, V/43, VI/23

k.- gin VI/30

k.- iñiz II/3, II/5, IV/58, V/3, V/5

k.- irlér V/61, X/6

k.- mé XX/5

k.- méylér XX/4

k.- sin I/1

kélési: Gelecek

k.- ésilérdédé XVIII/7

kémin: Her biri

k. III/63, VIII/82

kémiş -: Terk etmek, bırakmak

k.- mégéy III/61, VIII/80

k.- tik V/33, VI/19

kéñért -: Genişletmek, büyötmek

k.- kin XVIII/9

k.- tilér V/113

kéré: *bk. kéréť* Kere

k. III/35

kéréť: *bk. kéré* Kere

k.+ lér V/124

kérti: Doğru

k. VII/13

kértilik: Doğruluk

k.+ niñ XII/3

kérurıl -: Yakılmak

k.- ğan VI/44

kéruv: Melek

k.+ ların V/22

k.+ larnıñ VI/30

kés -: Kesmek

k.- ér VI/41

késil -: Kesilmek, bitmek

k.- gén VI/44

k.- ir VII/7, VII/11

késtir -: Durdurmak

k.- ir V/105

kéşké: Keşke, bari

k. IX/5

kétir -I: Getirmek

k.- élim VII/13

k.- sinlér I/2, III/99

kétir- II: Ortadan kaldırmak

k.- géy XIII/7

kıbla: Kible

k.+ larıña X/2

Kışay: Karay takviminde onuncu ay (Aralık, Ocak)

K.+ nıñ XIX/5

ki: Ki, çünkü

k. I/5, I/7, I/12, I/13, I/14, I/25, I/26, I/28, I/29, I/30, I/33, I/34, I/35, I/36, I/37, I/38, I/39, I/40, I/41, I/42, I/43, I/44, I/48, I/49, I/51, I/52, II/4, II/6, II/12, III/5, III/8, III/10, III/16, III/20, III/28, III/30, III/38, III/42, III/46, III/50, III/60, III/61, III/62, III/63, III/64, III/68, III/69, III/83, III/86, III/88, IV/12, IV/15, IV/17, IV/32, IV/41, IV/42, IV/45, IV/46, IV/50, IV/54, IV/60, IV/65, IV/66, IV/67, IV/68, IV/69, IV/70, IV/71, IV/72, IV/73, IV/74, IV/75, IV/76, IV/80, V/4, V/6, V/101, V/102, V/107, V/108, V/111, V/112, V/115, V/116, V/117, V/12, V/130, V/131, V/134, V/135, V/30, V/33, V/37, V/39, V/41, V/43, V/53, V/54, V/55, V/56, V/59, V/61, V/62, V/65, V/69, V/70, V/77, V/82, V/90, V/97, VI/5, VI/8, VI/10, VI/16, VI/19, VI/21, VI/22, VI/23, VI/43, VI/62, VI/70, VII/5, VII/8, VII/10, VII/11, VII/17, VII/25, VIII/2, VIII/5, VIII/7, VIII/8, VIII/13, VIII/14, VIII/23, VIII/24, VIII/28, VIII/33, VIII/38, VIII/47, VIII/52, VIII/59, VIII/79, VIII/80, VIII/81, VIII/82, VIII/85, VIII/86, VIII/88, VIII/89, IX/7, IX/8, X/3, X/7, X/9, X/12, X/13, XI/2, XI/4, XI/5, XI/12, XI/15, XII/5, XII/8, XIII/3, XIII/6, XIII/8, XIV/4, XV/2, XVI/3, XVII/2, XVII/11, XVII/16, XVII/23, XVII/26, XVII/28, XVIII/4, XIX/4, XIX/6, XXI/2, XXIV/2, XXV/2, XXVI/3, XXVI/4, XXVII/4, XXIX/2, XXIX/5

kibik: Gibi

k. I/8, I/26, I/27, II/17, III/8, III/100, III/11, III/13, III/23, III/27, III/28, III/72, IV/6, IV/14, IV/16, IV/42, IV/43, IV/45, IV/46, IV/47, IV/53, V/124, V/125, V/127, V/17, V/46, V/60, VI/8, VI/11, VI/13, VI/26, VI/30, VI/38, VI/70, VII/5, VII/6, VII/10, VII/17, VII/28, VIII/7, VIII/8, VIII/71, VIII/85, VIII/92, IX/7, XVII/5, XVII/6, XVII/7, XVIII/5

k.+ tir IV/16

kiçi: Küçük

k.+ léni XVII/13

kiduşot: Kiduř duası (bir kutsama duası)

k. VIII/1

kil : *bk. kil k* Dilek, istek

k.+ ni  V/92

kil  -: Dilemek, istemek, talep etmek

k.- gi  VI/55

k.- m zsin V/90

k.- r X/10

k.- rsin V/93

kil k: *bk. kil * Dilek, istek

k.+ in IV/22

k.+ i  XXIV/2, XXIX/5

k.+ i d  XX/3, XXI/4

k.+ i ni IX/8, XVIII/9

k.+ l rni ni IX/8

kin: Kin

k. IV/10

kip: G  l 

k. XII/2, XXIX/5

kipl  -: G  lendirmek

k.- g y XIII/4

k.- m  III/88, VIII/73, XVII/28

kiriř I: Giriş, girme

k.+ i XII/7

kiriř II: Tel (enstrumanda)

k.+ li III/4, VI/4

kişi: Kişi, insan, herkes

k. I/55, III/7, V/108, VI/7, VI/45, VIII/11

k.+ l r IV/45

k.+ l ri II/2, V/2

k.+ ni VII/4

k.+ ni  IV/16, VI/67

kişim: Hışım, öfke

k.+ indén VI/44

k.+ iñni VI/57

kiyik: Vahşi hayvan

k.+ i VI/41

kodêş: Kutsal

k.+ gé IV/30

kohén: Rahip

k.+ lérimizni VI/22

k.+ lérindé V/27

k.+ niñ V/93

kol: Buğday

k.+ lariñdan IX/8

konşu: Komşu

k.+ larımızğa VI/34

köbéy -: Çoğalmak

k.- dilér V/115

köbéyt -: Çoğaltmak

k.- kin VI/43, VI/45

kök: Gök, gökyüzü

k. I/47

k.+ lér I/25, III/65, IV/41, V/21, VIII/21, VIII/83, XI/6, XV/2

k.+ lérdé XXIX/5

k.+ lergé I/23, IV/39, VIII/71, XXIX/5

k.+ lérin I/22, I/29

k.+ lérni I/29, IV/38, IV/53, V/70

k.+ lérniñ I/29, IV/12

k.+ ni I/37, I/51, IV/69, IV/80, V/134, XVII/2, XVII/15

k.+ niñ I/29, I/43, IV/75

k.+ té I/24, IV/20, IV/40, IV/47

k.+ tén VI/42, VI/65, VII/24

kölégé: Gölge

k.+ si VI/38

k.+ sindé VIII/3, XXVIII/8

köndér -: Göndermek, yönetmek, yönlendirmek, düzenlemek

k.- géy XII/6

k.- ir XVII/17

k.- irsin VIII/59

k.- sinlér I/2, III/99

köndérivçi: Yol gösteren

k. VI/30

köni: *bk. köñü* Doğru, hakikat

k. I/16, I/46, III/18, III/26, III/53, III/57, III/75, III/82, III/91, III/96, IV/77, V/121, V/32, V/49, V/72, V/96, VI/18, VI/29, VI/53, VI/69, VII/21, VIII/55, VIII/64, VIII/68, VIII/78, VIII/95, X/15, XI/18, XII/11, XIII/13, XVII/22, XVII/31, XVII/36, XIX/8

k.+ dir I/20, II/7, III/43, III/44, V/7, VIII/39, VIII/40, VIII/41, VIII/42, VIII/43, VIII/44, VIII/45

köñil: *bk. köñül, könül* Gönül, kalp

k. V/84

k.+ im IV/36, VIII/33

k.+ imizni III/62

k.+ imni V/113

k.+ imniñ III/89

k.+ iñ III/37, III/38, VIII/32

könilik: *bk. köñilik* Doğruluk, gerçeklik, dürüstlük, adalet, hakikat

k. V/106, V/43, VI/23, VI/64, VI/65, XI/5

k.+ iñ V/101, V/63

k.+ ni V/80

k.+ niñ VIII/47

köñilik: *bk. köñilik* Doğruluk, gerçeklik, dürüstlük, adalet, hakikat

k. III/20

k.+ iñni I/2, III/99

k.+ lér IV/50

k.+ niñ III/46

könilikli: Adaletli

k. V/67

könü: *bk. köni* Doğru, hakikat

k. V/36

könül: *bk. köñül, köñil* Gönül, kalp

k.+ imniñ XVII/29

köñül: *bk. köñil, könül* Gönül, kalp

k.+ dé V/52

k.+ gé VII/13

k.+ im I/4, V/73

k.+ imizni VIII/81

k.+ imni V/63

k.+ imniñ IX/9

k.+ ini V/91

k.+ lérindé I/7

k.+ lilérgé VIII/6

k.+ ümiz V/38, V/40

k.+ ümüzniñ V/38

köp: Çok, çokça

k. III/68, III/83, IV/9, V/125, V/52, V/57, V/67, V/75, V/76, VII/11, VIII/13, VIII/88, XVII/23, XXV/2

k.+ lér III/83, XIII/2, XIII/4, XVII/23

k.+ tir V/107, VIII/2

köplük: Çokluk

k.+ iné XI/12

k.+ ü III/84, XVII/24

kör -: Görmek

k.- dik VII/17

k.- érlér VIII/24

k.- érmiz VIII/5

k.- géylér V/69

k.- gin I/11, V/114, V/115, VI/42, VII/23, VII/24, VIII/88

kör: Kör

k. VII/22

köré: Göre, uyarınca

k. IV/11, V/103, V/52, V/74, V/75, VIII/86, XI/12, XXV/2, XXIX/2

k.+ dir VII/12

kör ét -: Reddetmek

k.- mégin V/91

körgüz -: Göstermek

k.- gin VI/61

k.- irmin IV/87

körin -: Görünmek

k.- sin VII/18

körkéyt -: Güzelleştirmek

k.- kény XI/12

körkli: Güzel

k. VII/24, VII/29

körlé -: Hor görmek

k.- dilér V/115

körün -: Görünmek, ortaya çıkmak

k.- gin XIII/6

k.- ir I/9

köt -: Gözetmek

k.- kin III/55, V/94, VIII/66

kötér -: Kaldırmak, yükseltmek, yüceltmek

k.- émin II/20

k.- gin III/55, V/94, VIII/66

k.- ilgéy XII/8

k.- iñiz IV/30

k.- irmin V/20, V/56, V/97, V/98

k.- mégi III/100

k.- sin III/85, XVII/25

kötürülgén: Yüce

k. VIII/18

köz: Köz, ateş

k. III/60, VIII/79

köz: Göz

k.+ im III/12, VI/12

k.+ léri XXI/3

k.+ lérím V/111

k.+ lérímé XX/2, XX/5

k.+ lérimiz V/40

k.+ lérinçé VIII/13

k.+ lériñni VIII/88

k.+ lériñniñ III/40, VIII/35

köz yaş: Göz yaşı

k. VI/33

k.+ larnı VI/33

kutul -: Kurtulmak

k.- alım VI/35

küç: Güç

k. III/88, VIII/73, XVII/28

küçéy -: Güçlenmek

k.- di IV/12

küçli: *bk. küçlü* Güçlü

k. VI/38

k.+ lérniñ V/66

küçlü: *bk. küçli* Güçlü

k. IV/47, VIII/85, XVII/16, XXVI/4, XXVIII/7

küçür -: Getirmek

k.- diñ VI/36

küm: Kim, kimse

k. III/88, IV/32, VII/12, XVII/28, XVIII/6, XVIII/7

k.+ dir IV/44, IV/46, IV/47, V/108, VIII/7, XVII/7

kümüş: Gümüş

k. V/124

kün: Gün, güneş, gündüz

k. I/12, III/63, IV/79, V/101, V/55, VII/5, VIII/82, VIII/85, IX/8

k.+ dé I/48, I/51, I/52, I/53, II/12, III/47, IV/80, V/12, V/132, V/134, V/135,
V/59, VIII/48, IX/7, IX/8, XI/12, XVII/2

k.+ dén I/12

k.+ dir IV/79

k.+ gé III/1, VI/1, VI/22

k.+ i IX/7

k.+ imdé IX/8

k.+ iñ III/63

k.+ lér I/52, IV/79, V/132, V/135

k.+ lérdé I/51, IV/80, V/134, IX/6, IX/7, IX/8, XVII/2

k.+ léri IV/16, VII/11, VII/17

k.+ lérimiz VII/10

k.+ lérimizdé VII/16, XI/11

k.+ lérimizni III/23, III/72, V/46, VI/26, VIII/92

k.+ lérimizniñ VII/13

k.+ lérindén VI/22

k.+ lérni IX/7

k.+ ni I/49, IV/78, IV/81, XVII/3, XVII/4

k.+ niñ VIII/82

k.+ ümizdé XI/14

k.+ ündé III/63, VIII/82, XIX/5

kündégi: Günlük

k. XXIX/6

kündüz: Gündüz

k. I/40, IV/72

künlé -: Hasetlenmek

k.- mégiñ VII/24

kütöv: Sürü

k.+ iniñ V/4

k.+ iñniñ II/4

kütövçi: Çoban

k. VI/30

küy -: Yanmak

k.- méginé VII/29

Küzay: Karay takviminde sekizinci ay (Ekim, Kasım)

K.+ nıñ XIX/5

-Q-

qabaq: Kapı

q. X/6

q.+ ların X/5

q.+ larıña II/5, V/5

q.+ larında III/41, VIII/36

qabul: Kabul

q. III/92, V/90, VIII/27, X/3, XVII/26, XVII/32

qabullıq: *bk. qabulluq* Makbul, kabul edilebilir

q.+ nıñ II/15, II/17, V/15, V/17

q.+ qa III/89, IX/9, XVII/29

qabulluq: *bk. qabulluq* Makbul, kabul edilebilir

q. XIX/2, XIX/3, XIX/4

q.+ ımnıñ II/11, V/11

qaçan: Ne zaman

q.+ ğa VI/32, VII/14

qadar: Kadar

q. I/25, III/6, IV/12, IV/13, IV/41, VI/6, VIII/3

qal -: Kalmak (*etken fiillerden sonra eylemin son aşamasını ifade eder*),

bırakmak, sürdürmek

q.- dı I/48, I/49

q.- dıñ III/20, V/43

qalğan: (Geriye) kalan

q.+ ın III/54, VIII/65

qal: Hal

q. V/124

qalé: Kale, sur

q.+ lérni V/92

q.+ nı XVII/5

qalém: Filiz

q.+ lérin VI/39

qalqan: Kalkan

q.+ dır I/13, V/122, V/123

qaltıra -: Titremek

q.- rlar V/22

qampay -: Övünmek

q.- ğan XV/2

qan: Kan

q.+ lardan V/88

qanat: Kanat

q.+ lar VIII/19

qar: Kar

q.+ dan V/81

qarakuş: Kartal

q. IV/6

qaranĝuluq: Karanlık

q.+ nı IV/52

q.+ ta IV/54

Qaraqışay: Karay takviminde on birinci ay (Ocak, Şubat)

Q.+ nın XIX/5

qarar: Karar

q.+ ları VIII/44

q.+ ların III/43

qarar -: Kararmak

q.- dılar V/40

qaravaş: Kadın köle, kul

q.+ iñ IV/80

q.+ iñniñ V/68

Qaray: Karay (kavim adı)

Q. XI/10

qarılğaç: Kırlangıç

q. I/5

qarış -: Karışmak

q.- ılğan II/14

qarışıl -: Karışılmak

q.- ğan V/14

qarşı: Karşı

q. III/67

q.+ ğa VII/9

q.+ larıña V/66

q.+ mdadır V/77

q.+ sina VIII/2

qarşıla -: Karşılamak

q.- lım IV/84

q.- r III/98

q.- sammı VIII/26

q.- yım VIII/26

qarthq: Yaşlılık

q.+ iñni IV/6

qaruv: Cevap

q. III/86, XI/14, XII/9, XVII/23, XVII/26

qat: Kat, yan

q.+ imda XXVII/4

q.+ iña IX/8

q.+ ından VIII/19

qat -: Ekleme

q.- qın XVIII/1

q.- qıngın XXIX/4

qatı: İnatçı

q. XI/9

qatır: İnatçı

q. III/67

qatır ét -: İnat etmek

q.- tik V/35

qavğa: Kavga

q. VI/34

qaxér: *bk. qaxir* Öfke

q.+ iñ VII/8

qaxir: *bk. qaxér* Öfke

q.+ iñ VIII/86

q.+ indén III/21

q.+ iñdén III/70, VI/24, VIII/90

q.+ iñindén V/44

qayda: Nerede

q. XIX/6, XXVII/4, XXIX/3

q.+ dır VII/24

qayğı: Kaygı

q. IX/6

qayır -: Döndürmek, çevirmek, çekmek, yüz çevirmek, reddetmek

q.- dılar V/35

q.- ğın V/53, VIII/88

q.- ma III/62, VIII/81

q.- mağay XI/13

qayırıl -: Dönmek, uzaklaşmak, vazgeçmek

q.- dılar VII/10

q.- ğın V/112, V/68

q.- malım VI/46

qaysı: Hangisi

q. IV/87, XIX/5

qayt -: Dönmek, geri dönmek

q.- alım III/23, III/72, V/46, VI/26, VIII/92

q.- ınız VII/4

q.- ma V/104

q.- mağaylar VI/62

q.- qın III/21, III/22, III/70, V/44, V/45, VI/24, VI/25, VI/42, VI/58,
VI/60, VII/14, VIII/86, VIII/90, VIII/91, XVI/2

q.- tır XVIII/6

qaytar -: *bk. qaytır-* Geri vermek, geri çevirmek, döndürmek

q.- dı XXIX/2

q.- ğın III/23, III/71, III/72, V/46, V/86, VI/26, VI/31, VI/35, VI/47, VIII/92

q.- ğın VI/55, VI/57

q.- ırsın VII/4

q.- qaylar V/87

q.- sın IX/8

qaytarıvçı: Çeviren

q. IV/54

qaytır -: *bk. qaytar-* Geri vermek, geri çevirmek, döndürmek

q.- ğay XII/6

qaytuv: Dönüş

q.+ ın VI/55

qayyam: Ebedi, sonsuz

q. I/4, I/16, I/46, III/18, III/26, III/29, III/53, III/57, III/75, III/82, III/91, III/96,
IV/77, V/121, V/32, V/49, V/72, V/96, VI/18, VI/29, VI/53, VI/69, VII/21, VIII/9,
VIII/55, VIII/64, VIII/68, VIII/78, VIII/95, X/15, XI/11, XI/18, XII/8, XII/11, XIII/6,
XIII/13, XVII/22, XVII/31, XVII/36, XIX/3, XIX/8

q.+ lar XIII/2

qayyam ét-: Ebedileştirmek

q. XI/10, XII/8, XIX/3

qaza: Tehlike

q.+ lardan XX/4

qıbla: Kible, Tanrı'nın yüzü

q.+ larıñnı III/86, XVII/23, XVII/26

qıçqır -: Haykırmak

q.- alım IV/84

q.- ır V/88

q.- maq II/3, V/3

q.- ñız II/2, V/2

qıl -: Yapmak

q.- dı XVIII/7

q.- dım V/78

q.- dıñ IV/46, V/25, V/80, VI/23, VIII/2, VIII/7, VIII/85

q.- ğan I/52

q.- ğaysız III/41, VIII/37

q.- ğın II/13, II/17, III/69, III/86, IV/79, V/13, V/17, VIII/89, XVII/26

q.- ınsın I/52, V/135

q.- iñsın V/132

q.- ıvçı I/28, I/36, I/37, I/39, IV/7, IV/25, IV/47, IV/52, IV/68, IV/69, IV/71, V/62, IX/2

q.- ıvçılar III/8, III/10, IV/21, IV/22, VI/8, VI/10

q.- ma III/63, IV/19, VIII/28, VIII/82, IX/8

q.- madan I/49

q.- madı I/58, IV/11

q.- mağa I/52, V/135

q.- mağın IV/80

q.- maq XVII/4

q.- maqtan IX/8

q.- qın V/69

q.- sam XVIII/6

q.- sın XIII/6

qılıç: Kılıç

q.+ nı XIX/2

qıñğırılıq: *bk. qıñğırılıq* Eğrilik, suç

q. III/16

qıñğırılıq: *bk. qıñğırılıq* Eğrilik, suç

q. V/34, V/35, VI/16, VI/20

qıñğırılıq ét-: Yoldan çıkmak, suç işlemek

q. V/34, V/35, VI/20

qıranç : Yıkım

q.+ nı XIX/2

qısıqlıq: Sıkıntı

q.+ tan XI/16

qısqa: Kısa

q. XXV/1

qıstuv: Baskı

q.+ larımdan V/113

qıyın: Dert

q.+ ım III/86, XVII/26

q.+ ımnı V/114

qıyır: Kıyı

q.+ ları VIII/62

qıyna -: Azap vermek

q.- dñ VII/17

qız: Kız

q.+ ıñ IV/80

qız -: Hamile kalmak

q.- dı V/79

qobuz: Kopuz

q. III/4, VI/4

qoçqar: Koç

q.+ larınıñ VIII/27

qodés: Kutsal

q. I/52, V/132, V/135

q.+ dir V/131

q.+ té II/16, V/16

qol: El

q.+ ım III/19, V/42

q.+ ında VIII/73

q.+ larımıznıñ VII/19

q.+ larıña XX/6

q.+ larını III/85, III/87

q.+ larıñı XVII/25, XVII/27

q.+ larıñıznı IV/30

q.+ u VIII/79 kul tamir yapılmalı mı

q.+ uñ III/40, VIII/35

q.+ undan III/30

qol -: Dilemek

q.- maq X/2

qolaylı: Uygun, münasip

q. V/84

qoltqa: Dua

q. IX/1, X/1, X/2, XII/3, XIII/9, XIII/10, XIII/11

q.+ mıznı XI/13

q.+ mnı III/86, XVII/26

q.+ ñız III/92, XVII/32

q.+ sı XX/1, XXVII/1, XXIX/1

qol yibér-: Elini serbest bırakmak, elini indirmek

y.- sin III/87, XVII/27

qon -: Konaklamak

q.- ar V/109

qondar -: Kondurmak, inşa etmek

q.- dı III/33, VIII/23

q.- ğın III/76, V/92

q.- ır III/77

qorq -: Korkmak, saygı duymak

q.- arlar VIII/22, VIII/62

q.- maylar IV/44

q.- uñız I/54, I/55, IV/34, VIII/10, VIII/11

qorqaq: Korkak

q.+ lar XVII/13

qorqunçlı: *bk. qorqunçlu* Korkunç, dehşet veren

q. X/2

qorqunçlu: *bk. qorqunçlı* Korkunç, dehşet veren

q. XII/2

qorquv: Korku

q. III/79, XVII/19

q.- iña VII/12

qorquvçı: Korkak

q.+ ları IV/12, IV/14, IV/18, IV/34

q.+ larına V/110, VI/63

q.+ lariña VIII/2

q.+ sı V/108

qorquvlı: Korkunç, dehşet, dehşet veren, müthiş

q. IV/47, V/24, V/63, VI/22

qoy -: Koymak, yerleştirmek

q.- ar VI/67

q.- arlar I/8

q.- arsın VII/9

q.- dı I/5, X/12

q.- dım XIII/6

q.- dıñ VI/34

q.- ğın III/101

q.- madılar V/66

q.- maymın XIII/6

qoy: Koyun

q. VI/30

q.+ ğa II/16, V/16

q.+ ı II/4, V/4

q.+ lar II/12, V/12

q.+ nı II/13, II/17, V/13, V/17

qozğa -: Yüceltmek

q.- dı XV/3

q.- ğın VI/30

qudrat: *bk. qudrét* Kudret

q. VIII/85

q.+ imdan XVIII/6

q.+ iñ VI/43, VI/45

q.+ iñni XXI/4

q.+ iñniñ VII/26

q.+ lariñniñ III/5, VI/5, VIII/3

qudrét: *bk. qudrat* Kudret

q.+ iñ I/27

q.+ iñniñ IV/43

qul: Kul

q.+ iñ V/128

q.+ lariñ III/22, III/71, V/45, VI/25, VII/15, VIII/91

q.+ lariña VII/18, X/2

q.+ lariniñ V/119

q.+ u III/60

q.+ um XVIII/4

q.+ umniñ X/9

q.+ uñ IV/80

q.+ uña V/68

q.+ uniñ III/63, VIII/79, VIII/82

q.+ uñni V/54, XI/5

q.+ uñniñ III/60, V/56, V/97, VIII/87

qulaq: Kulak

q. I/10, V/50, V/58, VI/30, XI/13, XIII/6

q.+ larım III/12, VI/12

q.+ larımız IV/42

q.+ larımızın I/26

qulaq tut-: Kulak vermek

q. I/10, V/50, V/58, VI/30

qulaq sal-: Kulak vermek

q. XI/13, XIII/6

qulluq: *bk. qulluq* Kulluk

q. II/3, V/3

qulluq: *bk. qulluq* Kulluk

q. I/30, IV/60

Quralay: Karay takviminde ikinci ay (Nisan, Mayıs)

Q.+ nı XIX/5

qurban: *bk. qurban* Kurban

q. II/12, II/15, II/17, IV/86, IV/87, V/12, V/15, V/17

q.+ ımın II/11, V/11

q.+ lar X/3

q.+ ları V/91

q.+ larımın II/11

q.+ ların V/93

qurban: *bk. qurban* Kurban

q.+ nı V/90

qursaq: Kursak

q.+ ımın VIII/27

qurşala -: Kuşatmak

q.- ğan IV/5

quru -: Kurumak

q.- r VII/7

quş: Kuş

q. I/5

qutar -: Kurtarmak

q.- dñ XX/7

qutkar -: *bk. qutqar-* Kurtarmak

q.- ğın V/116

qutqar -: *bk. qutkar-* Kurtarmak

q.- dı III/30

q.- ğay XI/16

q.- ğın III/54, III/55, V/54, V/68, V/88, V/94, VI/48, VIII/65, VIII/66, XXIX/7

q.- ırsın V/65

qutqarıvçı: Kurtarıcı

q. XVIII/6

qutul -: Kurtulmak

q.- alım VI/31, VI/47

quvan -: Sevinmek

q.- dırlar V/21, XI/6

q.- ırsınlar XIV/6, XIV/8

quvanç: Kıvanç, sevinç

q. XIV/7, XXIII/2, XXIV/2

q.+ qa XIX/6

quvat: Kuvvet, güç

q. I/7, III/80, III/88, VIII/73, X/8, XVII/20, XVII/28

q.+ ın IV/48, VII/12

q.+ ınmı V/68

q.+ ları VII/11

q.+ nın IV/21

quvatlı: Kuvvetli, güçlü

q. V/25

quyaş: Güneş

q. I/13

q.+ nı I/40, IV/72

q.+ nın III/105, IV/57

quy-: Dökmek

q.- ma V/16, II/16

quymaq: Adak, toprağa dökülerek sunulan şarap adağı

q.+ ı II/16, II/17, V/16, V/17

q.+ ını II/16, V/16

-L-

lakin: Lakin, ama

l. III/67

lavut: Arp

l. III/4, VI/4

layıq: Layık

l.+ dır VIII/31

légza: Kaide

l.+ ları VIII/44

l.+ larıñ III/43

l.+ larıñdan V/35

Lévanon: Lübnan

L.+ da III/13, VI/13

Lévi: Levi (Yakup peygamberin oğlu)

L.+ niñ XVII/13

-M-

maaray: Batı

m.+ dan IV/13

malax: Melek

m.+ lar VIII/19

m.+ larda IV/47, V/60

m.+ ları IV/21

m.+ larnıñ I/34, IV/66

maña: Bana

m. II/11, III/83, III/86, III/88, V/100, V/101, V/103, V/11, V/112, V/53, V/59, V/63, V/68, V/69, V/80, V/82, V/84, V/86, VII/24, VIII/29, X/5, X/7, XVII/23, XVII/26, XVII/28, XVIII/4, XX/3, XX/4, XX/5, XXVII/4, XXIX/2

maşiyah: Mesih

m.+ iñniñ I/11

maxta -: Övmek

m.- dılar VII/29

m.- ğın IV/2, IV/3, IV/24

m.- ñız I/59, II/5, III/48, IV/21, IV/22, IV/23, IV/28, IV/30, IV/31, IV/32, IV/34, V/5, VI/51, VIII/50, VIII/76, XV/4

m.- nma XVII/23

m.- rırlar IV/33

m.- rlar I/6, III/103, III/58, IV/29, V/24, VIII/58, VIII/60, VIII/69, XV/2

m.- rmın I/31, IV/36, IV/61, V/136, V/64, X/7

m.- rmız VIII/75

m.- yım X/5

maxtal -: Övülmek

m.- ğan III/84, XVII/24

maxtan -: Övünmek

m.- lağan III/84

m.- ma III/83

maxtav: *bk. maxtov* Övgü

m.+ ı XII/8

maxtov: *bk. maxtav* Övgü

m. I/32, I/33, I/34, I/35, I/43, I/60, II/5, II/19, II/20, III/2, IV/29, IV/50, IV/63, IV/65, IV/66, IV/67, IV/75, IV/82, V/5, V/19, V/20, VI/2, VI/48, VIII/74, XVII/8, XXI/2, XXIX/3

m.+ ın III/103

m.+ iñ III/83, XVII/23

m.+ iñni III/102, V/89

m.+ lar IV/47

m.+ ları III/29, VIII/9

m.+ larnıñ III/84, XVII/24

m.+ lı XI/4

m.+ niñ IV/31

maxtovlı: Övgüye layık

m. III/104, IV/56, VIII/70, XI/5, XX/2, XXI/5, XXII/2, XXIII/2, XXIV/2, XXV/4, XXVI/2, XXVI/5, XXIX/5

m.+ dır I/15, I/45, III/105, III/17, III/25, III/52, III/56, III/60, III/74, III/81, III/83, III/90, III/95, IV/25, IV/26, IV/52, IV/57, IV/77, V/120, V/31, V/48, V/71, V/95, VI/17, VII/20, VI/28, VI/49, VI/52, VI/68, VIII/54, VIII/63, VIII/67, VIII/77, VIII/79, VIII/94, IX/2, IX/3, X/14, XI/2, XI/17, XII/10, XIII/8, XIII/12, XVII/9, XVII/21, XVII/23, XVII/30, XVII/35, XIX/7, XX/8, XXVI/3

mén: Ben

m. III/38, III/83, III/98, V/112, V/51, V/53, V/54, V/73, V/77, VIII/33, XI/15, XII/8, XIII/6, XVII/16, XVII/23, XVIII/3, XVIII/4, XVIII/5, XVIII/6, XVIII/7, XVIII/8, XVIII/9, XXIX/3

m.+ dén III/86, V/85, XVII/26, XVIII/2, XVIII/4, XVIII/8

m.+ i I/2, III/5, III/83, III/86, III/99, IV/87, V/101, V/113, V/115, V/116, V/117, V/52, V/55, V/68, V/69, V/74, V/75, V/76, V/79, V/81, V/85, V/86, V/88, VI/5, XII/9, XIII/8, XVII/23, XVII/26, XX/7

m.+ im V/130, V/98

m.+ min I/54, I/56, III/42, VIII/10, VIII/11, VIII/12, VIII/13, VIII/14, VIII/29, VIII/38, XVIII/2, XVIII/10

m.+ miñ V/130

Ménaşé: Menşe

M.+ niñ VI/30

mérésle -: Miras almak

m.- r V/109

méréslik: Miras

m. X/11

miçva: Tanrı'nın emri

m. X/13

m.+ ları IV/19

m.+ larımın III/41, VIII/37

m.+ larıñ III/62

m.+ larıñnı V/8, V/33, VI/19

m.+ larıñnıñ II/8

m.+ larnı VIII/81

mikdaş: *bk. miqdaş* Tapınak

m.+ imda I/54

m.+ iñ VIII/87

minxa: Kurban

m.+ ğa II/14

m.+ ğğa V/14

m.+ sı II/17, III/100, V/17

miqdaş: *bk. mikdaş* Tapınak

m.+ imdan VIII/10

Misir: Mısır

M. III/42, VIII/38

M.+ dé XIII/6

M.+ dén VI/36

M.+ niñ VIII/85, XVIII/5, XVIII/8, XVIII/9

miskin: Zavallı

m.+ dir V/53

mizbéyax: Adak taşı, sunak

m.+ iñ V/93

m.+ larıña I/5

mizmor: Mezmur, Zebur

m. II/1, III/1, V/1, VI/1

mizrax: Doğu

m.+ niñ IV/13

mogar -: Merhamet etmek

m.- mağı VII/24

morat: *bk. murat* Murat, istek, arzu

m.+ ı I/51

Moşe: Moşe (Musa peygamber)

M. I/52, III/60, V/135, V/27, VI/70, VIII/79, X/9, X/11, X/12, X/13, XI/5

M.+ gé II/9, IV/8, V/9, V/129, VII/1

muna: *bk. muña* Buna

m. III/10, IV/54, V/79, V/80, VI/10, VI/60, XII/8

muña: *bk. muna* Buna

m. VII/27

munar: *bk. muñar* Buna

m. III/32

muñar: *bk. munar* Buna

m. VIII/20

mundan: Buradan, bundan

m. V/33, VI/19

muni: Bunu

m. III/7, VI/7

munin: Bunun

m. V/40

murat: *bk. morat* Murat, istek, arzu

m.+ i V/134

m.+ in III/37, VIII/32

musan -: Arzu etmek, ümit etmek

m.- dı I/4

m.- dım III/46, V/101, V/117, VIII/47

m.- dıq I/44, IV/76, X/3

musanıvçı: Umut eden

m.+ ların V/99

mükémméllik: Mükemmellik

m.+ i VIII/71

-N-

naamat: Nimet

n. IV/6

n.+ in VIII/4

nash: Nasıl

n. XIV/5

navi: Nebi

n. VI/70

n.+ leri VIII/42

n.+ lërimizni VI/22

n.+ lëriñ III/43

n.+ lëri XI/4, XI/5

n.+ si VII/1

né: Ne

n. I/3, I/25, III/6, IV/41, IV/54, IV/80, V/126, V/33, V/36,

VI/6, VI/19, VI/40, VI/62, VII/23, VIII/2, VIII/3, VIII/26, VIII/28, IX/6, XIII/6

néçik: Nasıl

n. I/44, III/60, III/61, IV/76, VIII/79, VIII/80, X/9

né uçun: Niçin, neden

n. VI/40

nişan: İşaret

n. V/69

n.+ dır I/51, V/130, V/134

n.+ ğa III/40, VIII/35

niyét: Niyet, gaye

n.+ lëriñni IV/86

nizam: Nizam

n.+ daI/50, V/133

-O-

o: O

o.+ ndan I/49

oĝlan: *bk. oĝlañ* Oğul, çocuk

o.+ lar IV/14

o.+ ları I/50, V/133, VII/4, VIII/3

o.+ ların XV/3

o.+ lariña II/10, III/39, IV/8, IV/18, V/10, V/130, VII/18, VIII/34, X/13

o.+ larınıñ I/51, I/52, X/12

o.+ larınıñız XVII/14

o.+ larnıñ IV/18, V/134

oğlañ: *bk. oğlan* Oğul, çocuk

o.+ larnıñ V/135

oğrat -: Öğretmek

o.- qın V/63

oğul: Oğul, çocuk

o.+ ın V/68

o.+ uñ IV/80

ol: O

o. I/8, I/19, I/25, I/29, I/31, I/34, I/35, I/37, I/38, I/43, I/47, I/48, I/49, I/50, I/51, I/52, I/53, II/2, II/4, II/12, II/13, II/14, II/15, II/16, II/17, II/18, III/1, III/20, III/30, III/32, III/36, III/44, III/45, III/47, III/50, III/55, III/60, III/64, III/65, III/66, III/68, III/83, III/88, IV/4, IV/5, IV/6, IV/12, IV/15, IV/16, IV/26, IV/28, IV/41, IV/44, IV/45, IV/48, IV/52, IV/54, IV/61, IV/66, IV/67, IV/69, IV/70, IV/75, IV/78, IV/79, IV/80, IV/81, V/2, V/4, V/107, V/108, V/111, V/119, V/12, V/122, V/123, V/13, V/130, V/131, V/132, V/133, V/134, V/135, V/14, V/15, V/16, V/17, V/18, V/21, V/22, V/23, V/24, V/26, V/27, V/43, V/51, V/52, V/54, V/78, V/93, V/94, V/99, VI/1, VI/22, VI/23, VI/30, VI/49, VI/62, VI/66, VII/1, VII/26, VIII/14, VIII/18, VIII/20, VIII/21, VIII/22, VIII/29, VIII/45, VIII/46, VIII/48, VIII/52, VIII/66, VIII/70, VIII/71, VIII/79, VIII/82, VIII/83, VIII/84, VIII/85, VIII/87, VIII/88, IX/3, IX/7, IX/8, X/2, X/6, X/12, X/13, XI/2, XI/4, XI/6, XI/9, XI/12, XI/15, XII/2, XII/3, XII/4, XII/6, XIII/2, XIII/4, XIII/6, XV/2, XV/3, XVI/3, XVII/2, XVII/3, XVII/4, XVII/13, XVII/15, XVII/23, XVII/28, XVIII/4, XVIII/6, XVIII/7, XVIII/9, XIX/2, XIX/4, XX/2, XXI/5, XXII/2, XXIII/2, XXIV/2, XXV/3, XXV/4, XXVI/5, XXVIII/8, XXIX/2

o.+ dır I/30, II/4, III/64, III/65, V/4, VIII/82, VIII/83

ol -: Olmak

o.- ası II/15, V/15

o.- dı I/51, V/134

o.- dır IV/60

o.- du IV/51

o.- sın I/52, V/135

o.- sun IV/51

ola: Adak, kurban

o. II/12, V/12

o.+ lanı V/90

o.+ lar VIII/26

o.+ nı V/93

o.+ sını V/93

olca: Ganimet

o. V/125

olça: Ölçek

o. VI/33

oltur -: Oturmak, yaşamak

o.- adır VIII/18

o.- uvçu III/83

olturğız -: Yerleştirmek

o.- ırının XVIII/5

olturuş: Yaşayış, varoluş

o. XIX/3

olturuvçu: Yaşatan

o. III/83, XVII/23

on: On

o. III/4, VI/4, X/16, XVIII/1

oñ: Sağ

o. III/19, V/42, VI/43

o.+ lı VI/45

oñamaq: Şifa

o. V/127

oñal -: İyileşmek

o.- ayım XIII/8

oñalt -: İyileştirmek, teda

o.- maqqa XIX/6

o.- qay XIII/4

o.- qın XIII/8, XIII/9, XIII/10, XIII/11

oñaltıvçı: İyileştirici

o. XIII/6

onarmaq: Başarı

o. XXIII/2, XXIV/2

onart -: Başarılı kılmak

o.- qın XXVII/4

oñgalt -: İyileştirmek

o.- ırmın III/78, XVII/18

o.- qan IV/4

onuncı: Onuncu

o. II/14, V/14

onuncı pay: Onda bir

o.+ ı II/14

o.+ i V/14

orın: bk. *orun* Yer

o.+ ı IV/17

orman : Orman

o.+ dan VI/41

ornatıl -: Ekilmek

o.- ğandırlar III/14, VI/14

orta: Orta

o.+ sında VIII/14

orun: bk. *orın* Yer

o. I/5, VII/2

o.+ ğa XI/12, XVI/2

o.+ ına IV/59, V/26

o.+ ıña X/3

o.+ ıñdan VII/24

o.+ larda XIX/6

o.+ larında XIX/3

o.+ undan III/34, VIII/25

ot: Ateş

o.+ nıñ VII/29

o.+ qa VI/44

otla -: Otlamak

o.- r VI/41

otlı: *bk. otlu* Ateşli

o. VIII/19

otlu: *bk. otli* Ateşli

o. II/11, II/12, II/15, II/17, V/11, V/12, V/15, V/17

otur -: Oturmak

o.- aylar III/59

o.- dı VIII/16

o.- ğanında III/39

o.- ğanıñda VIII/34

o.- ma I/12

oturşa: Mesken

o.+ larıñızda I/53

oturuvçı: Oturan, sakin

o. III/29, VIII/9

o.+ larıña I/6

o.+ s1 V/22, VI/30

otyam: Koku

o.+ larnıñ V/18

oxu -: Okumak

o.- maqtan XI/1

oxuv: Ayet

o. XIII/6

-Ö-

ögrét - : Öğretmek

ö.- éyim V/87

ö.- ir V/104, V/105, V/108

ö.- kin III/39, V/100, V/101, VIII/34

ökünç: İntikam

ö. V/29

öküş -: Öpüşmek

ö.- tilér VI/64

öl -: Ölmek

ö.- gén XXVIII/1

öldür-: Son vermek

ö.- ülsin I/52

ölüm: Ölüm

ö. XX/5

ölüngén: Arıtılmış

ö. V/124

ömür: Ömür

ö.+ gé IV/10

ömürgé dégin: Ömür boyu

ö.+ gé IV/10

ömürlük: Ebedi

ö. I/50, V/133

öñgé: Başka

ö. XXIV/1

ötmék: Ekmek

ö. I/42, IV/74, VI/33, XXII/1, XXII/2, XXV/3

ö.+ imizni XXIX/6

öz: Kendi

ö. X/13

ö.+ iné I/5

ö.+ iñé VIII/85

özék: Buğday unu

ö. II/14, V/14

özén: Nehir

ö.+ gé VI/39

ö.+ iñdén VIII/4

ö.+ lériniñ VIII/27

özgé: Başka

ö. VI/43, VI/45

-P-

padişa: Padişah

p. III/45, IV/44, VIII/46, XI/4, XX/2, XXII/2, XXIII/2, XXIV/2, XXIX/2

pay: Pay

p.+ ı II/14, II/16

p.+ i V/14, V/16

pék: Pek, çok

p. V/113

-R-

raatlan -: Dinlenmek

r.- dırsın XIV/4

rahatlıq: Huzur

r. IX/8

r.+ ımızniñ IX/6

rasim: *bk. résim* Buyruk, emir

r. V/28

r.+ lar X/9, X/13

r.+ ların I/57

r.+ lérin XIII/6

r.+ lériñ VIII/81

rast: Dürüst, doğru

r. IV/33, V/78

r.+ larnıñ XXVIII/2

rastlıq: dürüslük, doğruluk, adalet

r. VI/64, VI/65, VI/67

r.+ ı IV/18, X/10

r.+ ıñ IV/46, VIII/7

r.+ ıñnı V/88, VIII/6

r.+ ıñnıñ II/7, V/7

r.+ lar IV/7

r.+ larımız III/68, VIII/88

r.+ larıña VIII/86

r.+ nı V/25

r.+ nıñ V/93, X/5

raşa: Günahkar

r. V/34, V/35, VI/20

r.+ lar III/8, VI/8

raşa ét-: Günah işlemek

r. V/34, V/35, VI/20

raşalıq: Günah, kötülük

r. III/20, V/43, VI/23, VIII/85

r.+ ımıznı VI/21

r.+ nıñ I/12

raşalıq ét-: Günah işlemek

r. III/20, V/43, VI/23, VIII/85

raxim: Merhamet, rahmet

r.+ lér IV/5

r.+ lériñ III/68, V/52, VII/24

r.+ lériñé V/75

r.+ lériñni V/102

r.+ lérniñ VIII/88

raximla -: *bk. raximlé-* Merhamet etmek

r.- dı IV/14

r.- ğan IV/14

raximlé -: *bk. raximla-* Merhamet etmek

r.- ğin XVII/11

raximlévçi: Merhametli

r. IV/9, V/67

raxmét: Rahmet, merhamet

r.+ lér III/83, XVII/23

r.+ léri XIII/2, XIII/4

r.+ lériñ III/83, XVII/23

raxmétlé -: Merhamet etmek

r.- géy XI/10, XI/12, XIII/2

r.- gin X/3

r.- mé XIX/2

r.- ngéy XIII/4

résim: *bk. rasim* Buyruk, emir

r.+ lériñ III/62

-S-

saç -: Saçmak, serpmek

s.- arsin VII/6

s.- qın V/81

sağın -: Hatırlamak, anımsamak, anmak

s.- dı XVII/13

s.- ğay XXVIII/7

s.- ğaysız III/41, VIII/37

s.- ğın IV/78, V/102, V/103, VI/42, VII/22, VII/23

s.- ıñız X/9

s.- ma IV/78

s.- mağın V/103, VII/27

s.- maqlıqqa III/40, VIII/35

s.- masam III/19, V/42

sağınç: Anı, hatıra, anma

s. XXVIII/1

s.+ ı XXVIII/2, XXVIII/3, XXVIII/4

s.+ ıñ I/22, IV/37

sağınıl -: Hatırlanılmak

s.- ğandır IV/15

sağınıvçı: Hatırlayan, hatrında tutan

s.+ larğa IV/19, V/122, V/123

sağış: Düşünce

s.+ larıñ III/6, VI/6

s.+ larnı XI/9

sağlam: Sağlıklı

s.+ lar II/12, V/12

sal -: Salmak

s.- ğay XI/13

s.- ğın XIII/6

san I: Sena, hamd

s. I/6, I/7, I/14

s.+ dır XVI/3

san II: Önem

s.+ ı VII/13

saña: Sana

s. I/1, I/14, I/29, I/32, I/44, III/23, III/38, III/72, III/97, III/98, IV/5, IV/45, IV/63, IV/76, V/101, V/116, V/117, V/46, V/51, V/54, V/55, V/56, V/59, V/78, V/87, V/97, V/98, VI/21, VI/26, VIII/2, VIII/28, VIII/33, VIII/74, VIII/92, IX/8, X/2, X/3, XI/9, XVII/4, XXI/3, XXVI/4, XXIX/2

sanav: Şan

s.+ ı VIII/71

saqla -: Korumak, muhafaza etmek, dikkat etmek

s.- ğay XII/4

s.- ğın III/101, V/116, V/54, XI/9, XIII/6

s.- ma II/8, III/62, V/8, VIII/81, XI/12

s.- ñız I/54, I/55, II/11, V/11, V/130, V/131, VIII/10, VIII/11

s.- r V/28

s.- rlar V/117

s.- rmın XII/8

s.- sınlar I/50, V/133

saqlav: Muhafız, nöbet, koruma, vasiyet

s. III/101, VII/5, IX/7

s.+ ı IX/5

s.+ ları VIII/44

s.+ larıñ III/43

saqlavçı: Koruyan

s. VI/22, X/2

s.+ larğa IV/19, V/106

sarnav: Ağılama

s.+ ı IX/6

sars -: Sarsmak

s.- ıy III/45, VIII/46

saruv: Buyruk

s.+ larıña XIII/6

savul -: Dirilmek

s.- tır XIV/3

savuqtır -: Tedavi etmek

s.- ğay XIII/4, XIII/5

saxab: Sahip

s.+ ı IV/47

sayın: Her bir

s. II/18

sayla -: Seçmek, yeğlemek

s.- dı XI/4, XI/5

s.- dım I/12, XVIII/4

s.- r V/108

séc -: Tohum ekmek

s.- mék IX/8

séfa: Sefa, zevk

s. IX/5, IX/7

séksén: Seksen

s. VII/11

sélvi: Selvi

s. III/13, VI/13

s.+ lér VI/38

sén: *bk. séñ* Sen

s. I/27, I/28, I/29, II/8, III/9, III/20, III/29, III/83, III/84, IV/43, IV/50, IV/63, IV/80, V/8, V/103, V/130, V/25, V/29, V/43, V/57, V/62, V/67, V/69, VI/9, VI/23, VI/60, VII/2, VII/26, VIII/9, VIII/72, VIII/73, IX/7, XIII/8, XVII/11, XVII/23, XVII/24, XX/7, XXI/3

s.+ dé I/7, XVIII/10

s.+ dén I/26, III/28, III/69, III/88, IV/42, IV/44, VI/46, VIII/8, VIII/28, XIII/7, XVII/5, XVII/28

s.+ i VIII/89

s.+ i I/6, I/26, I/27, III/19, III/27, III/58, III/98, IV/36, IV/42, IV/43, IV/50, IV/45, IV/46, IV/47, V/42, V/60, V/64, V/66, VII/29, VIII/7, VIII/58, VIII/60, VIII/69, IX/8, X/7, XII/8, XIII/6, XVIII/5, XVIII/9

s.+ iñ III/83, VIII/2, VIII/72, XVII/23, XVIII/10

s.+ sin I/29, III/88, IV/48, V/101, V/54, V/62, VII/3, VII/25, VII/26, VIII/70, IX/7, XI/4, XI/5, XVII/10, XVII/28, XX/2, XXII/2, XXIII/2, XXIV/2, XXV/4

s.+ siñ I/28, I/32, VIII/71

séñ: *bk. sén* Sen

s.+ i VIII/58

sév -: Sevmek

s.- ér V/128, V/25

s.- gin III/37, VIII/32

s.- mé VIII/28

sévgi: Sevgi

s.+ ñ VI/60

sévgili: Sevgili

s.+ dirlér I/3

sévin -: Sevinmek

s.- élim VII/16

s.- irlér VI/60, VIII/59

s.- işsinlér XIV/6

s.- mégimniñ III/19, V/42

s.- mék II/3, V/3

s.- mékni V/82

sévindir -: Sevindirmek

s.- diñ III/5, VI/5

s.- ğin V/56, V/97, VII/17

séyik: Bir kovanın kapasitesi

s.+ niñ II/14, II/16, V/14, V/16

sıĝın -: Sıĝınmak, ümit etmek

s.- dım V/116

s.- ırlar VIII/3

sıĝınç: Sıĝınmak

s.+ nı XVII/5

sıĝınıvçı: Sıĝınan

s.+ lar V/119

sımar: Buyruk

s.+ ların II/8

sımarla -: Buyurmak

s.- dı I/52, III/62, V/135, VIII/81, X/11, X/13, XVII/4

s.- dım X/9

s.- diñ II/8, V/8

s.- dırmin III/38, VIII/33

s.- ğin II/10, V/10

s.- nğan II/15

sımarlan -: Buyrulmak

s.- ğan V/15

sınğan: Kırgın

s. V/91

sıñık: Üzgün, mahzun

s. V/91

sır: Sır

s.+ ı V/110

sıy: İtibar, saygı

s. III/84, IV/63, XVII/24

s.+ ı III/34, VIII/25, VIII/73, XIV/8, XV/2

s.+ ın XV/3

s.+ ın VII/18

s.+ ın IV/41, VI/48

s.+ ın VIII/21

sıyla -: Saygı göstermek, hürmet etmek

s.- ın IV/34

s.- r IV/87

s.- rlar V/61

s.- rın IV/36, V/64

s.- sa IX/8

sıyl: Saygın

s. III/36, IX/8, X/2, X/10, XI/12

s.+ dır I/25, IV/41, VIII/3

sızgırılğan I: Eritilmiş

s. V/124

sızgırılğan II: Temiz, arı

s.+ dır V/122, V/128

sızlav: Ağrı

s.+ ından XIII/4

s.+ ın XIII/7

sızlavh: *bk. sızluvh* Sızı çeken, ağrı çeken

s. XIII/4

sızluvh: *bk. sızlavh* Sızı çeken, ağrı çeken

s. V/40

Sinay: Sina Dağı

S. X/13

S.+ nın II/15, V/15

siz: Siz

s. XVIII/3, XVIII/4

s.+ gé I/52, III/42, V/131, V/135, VIII/38, XVIII/3

s.+ ni III/42, V/130, VIII/38, XVII/12

Soğumay: Karay takviminde dokuzuncu ay (Kasım, Aralık)

S.+ niñ XIX/5

solaq: Bal peteği

s.+ ı V/127

son: Son, sonra

s. XI/1, XI/3, XXV/1, XXVI/1

soñra: Sonra

s. III/39, V/33, VI/19, VIII/29, VIII/34

soqmaq: Yol

s.+ lar I/7

sortun: Sonra

s. XI/12

söz: Söz, kelam

s. VII/10

s.+ i XVIII/3, XVIII/4

s.+ in IV/21, XVII/18

s.+ iñ III/46, III/78, VIII/47, XXVII/2

s.+ indén VIII/79

s.+ iñdén III/60

s.+ iné V/74

s.+ iniñ IV/21

s.+ iñniñ II/7, V/7

s.+ lér I/52, III/38, VIII/33

s.+ léri VIII/44, IX/8, X/16, XVIII/1

s.+ lérin III/63, VIII/82

s.+ lérin I/57

s.+ lériñ III/43, XII/3

s.+ lériniñ XI/4

s.+ ümizgé XI/13

sözlé -: Söylemek, konuşmak, anlatmak, dile getirmek

s.- di II/9, III/60, IV/48, V/9, VIII/24, VIII/79

s.- géniñdé V/78

s.- gin III/39, V/130, VIII/34

s.- mé IX/8

s.- méslérindén XI/15

s.- r III/103, V/28, V/135, VI/62

s.- yim XVIII/10

s.- ylér XV/1, XVI/1

suklançı: Haset eden

s.+ larımız VII/29

suqlan -: Sevinmek

s.- dı I/4

suv: Su

s.+ lar I/38, IV/70

suyaq: *bk. süyék* Kemik

s.+ qa V/127

sür -: Sürmek

s.- diñ VI/36

süründür -: Tökezletmek

s.- mégin XXVII/3

süyék: *bk. sayaq* Kemik

s.+ lér V/82

Süyünçay: Karay takviminde on ikinci ay (Şubat, Mart)

S.+ nıñ XIX/5

-Ş-

Şabat: *bk. şabbat, şabbaton* Şabat, Cumartesi günü

ş.+ ta XIX/1, XVIII/1

Şabbat: *bk. şabat, şabbaton* Şabat, Cumartesi günü

ş. I/52, I/53, III/1, IV/78, IV/79, IV/80, IV/81, V/132, V/135, VI/1, IX/7, IX/8,
XI/12, XVII/2, XVII/3, XVII/4

ş.+ ıñnı IX/5

ş.+ larda X/16

ş.+ ları VIII/43

ş.+ larımnı I/54, I/55, V/130, VIII/10, VIII/11

ş.+ larıñ III/43, XI/12

ş.+ nı I/50, V/131, V/133

ş.+ nıñ IX/8

ş.+ qa IX/8

Şabbaton: *bk. şabbat, şabbaton* Şabat, Cumartesi günü

ş. I/52, V/132, V/135

şağavat: *bk. şevağat* Şefkat, merhamet, rahmet, iyilik

ş. IV/5, V/106, VI/64, XVII/23

ş.+ ı I/33, I/34, I/35, I/36, I/37, I/38, I/39, I/40, I/41, I/42, I/43, II/6, IV/18, IV/65, IV/66, IV/67, IV/68, IV/69, IV/70, IV/71, IV/72, IV/73, IV/74, IV/75, V/6, XXI/2, XXV/3, XXVI/3

ş.+ ıñ I/23, I/44, IV/39, IV/76, V/65, VIII/3

ş.+ ıña V/75, V/103, VII/16

ş.+ ıñnı I/61, IV/83, VI/3, VI/61, VIII/6

ş.+ ıññı III/3

ş.+ ları VIII/91, XIII/2

ş.+ larıñnı V/102

ş.+ nı VI/22, VIII/28

şağavatlı: Şefkatli, merhametli

ş. IV/9, IV/12, V/57, V/67

şahar: *bk. şaxar* Şehir

ş.+ ıñ III/69

ş.+ larıñ VII/28

ş.+ larıñda IV/80

şaraat: Şariat, kanun, yargı, mukadderat

ş. VIII/28, VIII/59

ş.+ ı II/7, IV/19, V/7

ş.+ ıñ III/63, VIII/82

ş.+ lar IV/7, X/9, X/13

ş.+ ların I/57, I/58

ş.+ larıñ III/62, III/66, VIII/81, VIII/84

ş.+ larıña III/46, VIII/47

ş.+ larıñdan V/35

ş.+ nı V/25

ş.+ qa V/78

ş.+ ta V/105

şarap: Şarap

ş. XXIII/1

şart: Ahit

ş. I/50, V/133

ş.+ m V/106, V/110, X/2

ş.+ mñ VII/22

ş.+ nı VI/22

şaxar: *bk. şahar* Şehir

ş.+ mñ VIII/86, VIII/89

ş.+ nı VIII/88

Şémuél: Samuel (İsmail peygamber)

Ş. V/27

şévağat: *bk. şağavat* Şefkat, merhamet, rahmet, iyilik

ş. III/83

ş.+ larıñññ XI/12

şévat: Soy

ş.+ ları III/22, III/71, V/45, VI/25

şır: *bk. şir, şira* İlahi, şarkı

ş.+ nıñ VI/1

şir: *bk. şır, şira* İlahi, şarkı

ş.+ niñ III/1

şira: *bk. şir, şır* İlahi, şarkı

ş. II/20, V/20

şirinlik: Şirinlik, hoşluk, nezaket

ş. I/13, III/86, XVII/26

ş.+ iñ IX/5

ş.+ iné XXV/2

ş.+ iñé XXIX/2

ş.+ ni X/2

şukur: *bk. şuqur* Şükür

ş. II/19, V/19

şukurlik: *bk. şuqurlik* Şükür, övgü

ş. II/1, II/5, IV/84, IV/85, V/1, V/20

ş.+ ni IV/86, IV/87

şuqur: *bk. şukur* Şükür

ş. VIII/74, XVII/23

şuqurlik: *bk. şukurlik* Şükür, övgü

ş. II/20, V/5

-T-

tabu: Şükran

t. XXV/2, XXVI/4, XXIX/2

tabu ét-: Şükran duymak

t. XXV/2, XXVI/4, XXIX/2

tabul -: Bulunmak

t.- adırlar XIX/6

t.- ğay XI/15

t.- ırmın XII/9

tac: *bk. taç* Taç

t.+ ı XII/3

taclan -: Taçlanmak

t.- ğan XII/3

taç: *bk. tac* Taç

t.+ ı V/39

tag: *bk. tağ* Dağ

t.+ ga III/99

tağ: *bk. tag* Dağ

t.+ ğa I/2, X/13

t.+ ı V/41

t.+ ına V/30

t.+ ında II/15, V/15

t.+ ından VIII/86

t.+ lar VI/38, VII/3

t.+ larnı IV/54

talán -: Talan edilmek, soyulmak

t.- maknı XIX/2

talaş -: Dalaşmak, kızmak

t.- mastır IV/10

talçıq -: Susamak

t.- qan XXV/2

tamaşalıq: Mucize

t.+ larıñı III/83

t.+ larıñnı XVII/23

tamur: Kök

t.+ ların VI/37

tamurlan -: Kök salmak

t.- dırdıñ VI/37

tan: Tan

t. XXIX/1

tanatar: Tan vakti

t.+ nı IV/54

tanı -: Tanımak

t.- madı VII/25

t.- mastır IV/17

tanıklıq: bk. *tanıqlıq* Tanıklık, şahitlik, uyarı

t.+ ların V/106

tanıq: Tanık, şahit

t. IV/54, XVIII/10

t.+ larım XVIII/3, XVIII/4

tanıqlıq: bk. *tanıklıq* Tanıklık, şahitlik, uyarı

t. V/28

tañlay: Damak

t.+ ğa III/19, V/42

t.+ ıma V/126

tanuvçı: İnkarcı, inkar eden

t.+ lar V/99

tap -: Bulmak

t.- maqqa XIX/6

t.- maqtan IX/8

t.- qan V/125

t.- tı I/5, VI/22

t.- tim III/86, XVII/26

tar: Darlık

t.+ dır III/86, XVII/23, XVII/26

taraf: Taraf, yan

t.+ larından XIX/4

tarlıq: Darlık, sıkıntı, acı

t.+ ımniñ V/59

t.+ ları V/113

t.+ larından V/118

t.+ tan XI/16

tart -: Sürmek, celbetmek

t.- armısın VI/59

t.- qın VIII/6

tas bol -: Mahvolmak

t.- ırlar VI/44

taşla -: Atmak

t.- mağın V/85

tatlı: Tatlı

t. V/126

t.+ dır V/127

tatlılıq: Tatlılık

t.+ ı VII/19

t.+ niñ V/127

tavul -: Korkmak

t.- dıq VII/8

tavus -: Helak etmek, tamamlamak

t.- tıq VII/10

tavusıl -: Helak olmak

t.- dıq VII/8

taxıl: *bk. taxıl* Tahıl

t.+ ın VI/66

taxıl: *bk. taxıl* Tahıl

t.+ ın VIII/61

taxt: Taht

t.+ ı VIII/18

t.+ ın I/24, IV/20, IV/40, VIII/16, VIII/17

t.+ ın VII/22

taya -: Dayamak, desteklemek

t.- ğın V/86

t.- r V/22

tazé: Taze

t. III/11, VI/11

t.+ lér VI/15

téfila: *bk. téfila* Dua

t.+ siña VI/32

téfilla: *bk. téfila* Dua

t. III/43, VII/1, VIII/41, XVII/1

t.+ m III/100, III/98

t.+ mnı I/1, I/10, III/97, V/50, V/58

t.+ nı X/16

t.+ sına VIII/87

téfilla évi: İbadethane

t. III/43, VIII/41

ték: Yalnızca, sadece

t. V/130, VI/63

tékmil ét-: Tamamlamak

t. I/48

tékmillen-: Tamamlanmak

t.- dir(ir) III/43

t.- dir(ir)lér I/47

télmér -: Dört gözle beklemek

t.- édilér XXI/3

témiz: Temiz, saf, arı, berrak

t. V/123, V/124, V/76, V/78, V/81, V/84, VIII/28

témiz ét-: Temizlemek

t. V/76, VIII/28

tén: Canlı, insan, beden

t. III/103, VIII/24

t.+ gé I/42, IV/74, XXV/3

t.+ im I/4

Ténri: *bk. téñri* Tanrı

T. I/49, XVIII/10

Téñri: *bk. ténri* Tanrı

T. I/10, I/11, I/13, I/28, I/48, I/49, I/60, II/4, III/2, III/28, III/44, III/45, III/64, III/65, III/84, IV/25, IV/46, IV/48, IV/51, IV/82, V/4, V/118, V/122, V/29, V/50, V/51, V/62, V/64, V/66, V/67, V/75, V/84, V/88, V/91, VI/2, VI/22, VI/31, VI/32, VI/35, VI/42, VI/47, VI/62, VII/3, VIII/3, VIII/7, VIII/8, VIII/16, VIII/17, VIII/21, VIII/46, VIII/56, VIII/58, VIII/60, VIII/61, VIII/62, VIII/82, VIII/83, IX/2, X/2, XII/2, XII/8, XIII/6, XIII/7, XIII/8, XVI/3, XVII/24, XVIII/3, XVIII/4, XXVI/3, XXVIII/7

T.+ gé I/4, I/9, III/42, IV/79, IV/86, VIII/38

T.+ lér III/27

T.+ léрниñ III/83, XVII/23

T.+ m I/5, I/32, III/16, III/69, III/89, IV/36, IV/63, V/101, V/54, V/98, VI/16, VIII/88, VIII/89, IX/9, XVII/29

T.+ mdir I/31, IV/50, IV/61, IV/63

T.+ mé V/136

T.+ mı XX/3

T.+ miz I/18, I/21, I/30, III/28, III/35, III/36, III/43, III/61, III/66, IV/35, IV/60, V/29, V/30, V/33, VI/19, VI/22, VI/48, VIII/8, VIII/30, VIII/31, VIII/39, VIII/61,

VIII/74, VIII/80, VIII/84, VIII/85, VIII/87, IX/5, IX/7, IX/8, XI/4, XII/2, XVII/5, XVII/6, XVII/7, XVII/9, XVII/10, XX/2, XXI/5, XXII/2, XXIII/2, XXIV/2, XXVI/4

T.+ mizgé III/63, IV/85, VIII/82, XVII/8

T.+ mizni III/14, IV/28, IV/31, V/26, V/30, VI/14

T.+ mizniñ III/67, VII/19, XI/12, XIV/9

T.+ ñ VIII/28, XVII/4, XVIII/5, XVIII/8, XVIII/9

T.+ ni XVIII/8

T.+ ni I/26, I/59, III/48, IV/32, VI/51, VIII/50, VIII/75, VIII/76, X/5, XV/4, XVII/5

T.+ niñ I/12, II/20, IV/87, V/20, V/91, VII/1, X/16, XVIII/1, XXVI/5

T.+ ñiz I/56, III/42, VIII/11, VIII/38

T.+ ñizgé III/41, VIII/37

T.+ ñni VIII/49, XIII/6

T.+ ñni III/37, VIII/32

T.+ s1 VI/58

T.+ si I/10, I/31, III/43, III/48, III/83, IV/25, IV/42, IV/55, IV/62, V/88, VI/32, VI/35, VI/42, VI/47, VI/49, VIII/39, VIII/45, VIII/70, IX/2, IX/5, XI/8, XII/2, XIV/4, XVI/3, XVII/23, XX/7

T.+ siné I/34, I/43, IV/66, IV/75, VIII/26

téptérlégivçi: Ezen, çığneyen

t. IV/54

térék: Ağaç

t.+ i III/13, VI/13

t.+ léрниñ I/8

térén: Derin

t. III/6, VI/6

téşuva: Tövbe

t. V/104

téz: Hemen, derhal, hızla

t. III/8, III/10, III/86, VI/8, VI/10, VII/11, XVII/23, XVII/26

tézçé: Hızlıca

t. XI/11

tézé: Taze

t.+ lér III/15

tınçlıq: Sakinlik, huzur

t. III/60, VIII/79

t.+ larda XXVIII/7

tınla -: *bk. tñla-* Dinlemek

t.- ğın VIII/89

tñla -: *bk. tınla-* Dinlemek

t.- ğın III/69, V/58

t.- ma XIII/6

t.- sañ XIII/6

tigivçi: Diken

t. IV/53

tik -: Dikmek

t.- ti VI/43

t.- tiñ VI/36

til: Dil

t.+ im III/19, V/42, V/88

tilki: Tilki

t.+ lér V/41

tip: Dip

t.+ tégi V/65

tiptégi yér: Cehennem

t. V/65

tirgiz -: Diriltmek, soyu yaşatmak

t.- éydırsiñ I/29

t.- iñ VI/46, VI/60

tiri: Diri, canlı

t. III/83, V/136, XVII/23, XXVI/4

t.+ ni XXI/4

tiril -: Dirilmek, yaşamak

t.- méktén I/12

tirlik: *bk. tirliq* Dirlik, ömür, hayat, yaşam

t. III/15, VI/15

t.+ i VIII/46

t.+ ké XXVIII/5

t.+ lérimdé V/136

t.+ lériñni IV/5

t.+ li III/45

t.+ niñ VIII/5, XXVIII/8

tirliq: *bk. tirlik* Dirlik, ömür, hayat, yaşam

t.+ é XIV/9

tişlé -: Dişlemek

t.- mégéy III/61, VIII/80

tol -: Dolmak

t.- ar IV/26, IX/3

toldır -: *bk. toldur-, toltur-* Doldurmak

t.- dñ VI/37

t.- ğın IX/8

toldur -: *bk. toldır-, toltur-* Doldurmak

t.- urmın XVIII/9

tolı: Dolu

t.+ dır III/32, VIII/20

toltur -: *bk. toldır-, toldur-* Doldurmak

t.- adırlar VIII/18

topla -: Toplamak, bir araya getirmek

t.- dı I/52, V/135

t.- ğın VI/48

topraq: Toprak

t.+ tır IV/15

Tora: Tevrat

T. III/83, X/12, XI/2, XVII/23

T.+ da XIV/5

T.+ nı III/43, VIII/40, X/10, X/11, XI/1, XI/5, XVI/1

T.+ sını X/9

toxta -: Yaşamak

t.- ma VI/63

t.- r VIII/17

toxtar: Mesken

t. I/2, I/3, III/99, IV/59

toxtat -: Yaşatmak

t.- qay XXVIII/7

toxtavçı: Oturan, ikamet eden

t. VIII/72

toy -: Doymak

t.- arlar VIII/4

toydır -: *bk. toydur-* Doyurmak

t.- dı XXV/2

t.- ğan IV/6

toydırıcı: Doyurucu

t.+ mız XXVI/2

toydur -: *bk. toydur-* Doyurmak

t.- asın XXI/4

t.- ğın VII/16

tozul -: Uçmak, dağılmak

t.- ğanların III/77

t.- ğay III/100

tögüvçi: Döken

t.+ lériñniñ XII/3

tölé -: Karşılığını vermek

t.- gin IV/86

t.- médi IV/11

töré: Töre

t.+ gé VIII/17

t.+ léri VIII/44

töşék: Döşek

t. XIII/4

tözül -: Yayılmak

t.- génlérin XVII/17

tuluv: Tas, mezuza

t.+ ları IV/3

tunğuç: İlk doğan çocuk

t.+ umnı VIII/27

tur -: Durmak, ayağa kalkmak

t.- alım IV/58

t.- aylar I/17, IV/64

t.- dılar V/66

t.- ganlarında VI/12

t.- ğanında V/78

t.- ğanından III/39

t.- ğanıñdan VIII/34

t.- ğanlarında III/12

t.- ğın XVII/11

t.- ıñız IV/28

t.- ma II/19, V/19

t.- madı VI/70

t.- maq XX/3

t.- maylar III/45, VIII/46

t.- up III/92, XVI/1, XVI/2, XVII/32

t.- ur VIII/19

turğuz -: Kaldırmak

t.- ğay XIII/5

tut: Dut

t. I/8

tut -: Tutmak

t.- asın XXVI/4

t.- mağa I/50, V/133

t.- mastır IV/10

t.- qın I/10, V/50, V/58, VI/30

t.- uvçu III/83, XVII/23

tuvar: Hayvan

t.+ ñ IV/80

tügel: Bütünlük, kusursuz

t. XIX/6

t.+ dir V/122, VIII/40

tügelli: Dürüst

t.+ lérniñ XIV/2

tügellik: *bk. tügelliq* Kusursuzluk, mükemmellik

t. I/13

tügelliq: *bk. tügellik* Kusursuzluk, mükemmellik

t. V/117

tüגעéngénsiz: Ebedi

t.- lér XII/4

tülé: Refah

t. IX/8

tümén: On bin

t.+ gé XVI/2

t.+ léri VIII/27

tünégin: Dün

t.+ gi VII/5

tüşlü: Çeşitli, türlü

t. XII/6

tüş -: Düşmek

t.- médi III/60, VIII/79

t.- ti V/39, XIII/3

tüş: Düş, rüya

t. XX/3

t.+ i XX/5

t.+ niñ XX/2

tüşür -: Düşürmek, indirmek

t.- éydirmiz III/68, VIII/88

tütét -: Tüttürmek

t.- sin II/18, V/18

tütsü: Tütsü

t. III/100

t.+ sin V/18

tütünlén -: Ateş püskürmek

t.- irsin VI/32

tütüv: Tütsü

t. II/18

tüyünçik: Düğümcük

t.+ iné XXVIII/8

tüz: Düz, doğru, tarla

t. XII/6, XXIX/7

t.+ lérniñ XXVIII/3

t.+ niñ IV/16

tüzü -: Yaratmak, düzenlemek, kurmak

t.- di I/22, I/24, IV/20, IV/38, IV/40, VIII/17

t.- diñ V/25

t.- gin VII/19, XXVII/3

tüzüvçü: bk. tüzüvçi Düzenleyen

t. III/83

tüzüvçi: bk. tüzüvçü Düzenleyen

t. XVII/23

-U-

uç -: Uçmak, öldükten sonra göğe yükselmek

u.- ar VIII/19

u.- armız VII/11

uçmaqlı: Merhum

u.+ niñ XIV/3

uçra -: Karşılaşmak

u.- dılar VI/64

uçun: İçin

u. II/1, III/20, III/21, III/22, III/41, III/64, III/68, III/69, III/70, III/71, III/83, IV/7, IV/81, V/1, V/103, V/104, V/107, V/125, V/29, V/40, V/41, V/43, V/44, V/45, V/78, V/98, VI/23, VI/24, VI/25, VI/40, VII/15, VII/22, VIII/27, VIII/37, VIII/82, VIII/87, VIII/88, VIII/89, VIII/90, VIII/91, IX/7, IX/8, X/3, X/9, X/10, XI/10, XII/6, XVII/3, XVIII/4, XXVIII/1

uçur: Kaza

u.+ lardan XII/6

Ulağay: Karay takviminde beşinci ay (Temmuz, Ağustos)

U.+ nın XIX/5

ulan: Oğul, oğlan

u.+ larımızğa XI/12

u.+ ların XIX/3

u.+ larının VIII/2

ulğay -: Büyümek, yücelmek, yükselmek

u.- dılar III/6, VI/6

u.- ırlar III/15, VI/15

u.- ırının VIII/13

u.- tır III/13, VI/13, X/10

ulu: Ulu, büyük, yüce

u. I/36, I/39, III/88, IV/68, IV/71, V/24, VI/22, VIII/73, X/2, XI/12, XII/2, XII/6, XVII/28, XXVIII/8

u.+ dır I/27, I/28, V/23, V/62, V/65

u.+ lar XIII/2, XVII/13

ulu ét-: Yüceltmek

u. III/88, VIII/73, XI/12, XVII/28

ululuq: *bk. ululuq* Ululuk, büyüklük, yücelik

u.+ ına XI/12

ululuq: *bk. ululuq* Ululuk, büyüklük, yücelik

u.+ ın II/20

u.+ lar IV/46, VIII/7

u.+ un V/20

ulus: Ulus, halk

u.+ ı II/4, III/63, V/4, VI/50, VIII/82

u.+ ım VIII/14, XVIII/10

u.+ ımız XIX/6

u.+ ımıznıñ XIX/2, XIX/3

u.+ ın III/80, XV/3, XVII/20

u.+ ın III/69, V/37, VII/27, VI/60, VIII/86, VIII/89, IX/7, X/8, XI/9

u.+ ına VIII/79, XI/2

u.+ ına III/21, III/60, III/70, III/80, V/44, VI/24, VI/62, VIII/90, X/8, XVII/20

u.+ ını III/54, III/55, V/94, VI/22, VIII/65, VIII/66, VIII/85, XI/5

u.+ ının VI/32

u.+ ınıñ III/22, III/71, V/45, VI/25, VI/56, VIII/91, XV/3

u.+ lar III/45, IV/31, V/22, V/23, V/61, VIII/14, VIII/16, VIII/22, VIII/46, VIII/58, VIII/60

u.+ larda III/50, IV/48, V/21, VIII/57, XI/6

u.+ lardan VI/48

u.+ larğa VIII/52, VIII/59

u.+ ları III/64, VIII/82

u.+ larını VI/36

u.+ larınıñ IV/44, VIII/13

u.+ larınıñ IV/45

u.+ qa I/58, III/94, XVI/3, XVII/16, XVII/34

u.+ un XI/10

umat: Ümmet

u.+ lar VIII/59

u.+ larını VIII/59

unut -: Unutmak

u.- mağın IV/3

u.- qay III/19, V/42

u.- sam III/19, V/42

upraq: Giysi

u. IV/53

uqu -: Okumak

u.- ñız IV/85

ur -: *bk. baş ur-, başur-, can ur-* Vurmak

u.- alım IV/58, IV/59

u.- arlar I/29

u.- dı III/83, XVII/23

u.- iñız V/26, V/30

urluq: Soy

u.+ ı IV/33, IV/34, V/109

urusfaylıq: Rezillik

u.+ ımızını VII/23

u.+ qa V/37, VIII/86

us: Akıl

u. III/83, XVII/23

u.+ nı V/80, VII/13

uslı: *bk. uslu* Akıllı, akı başında

u. IV/45

uslu: *bk. uslı* Akıllı, akı başında

u.+ larıñ XIX/3

uşbu: İşte bu

u. III/38, III/63, IV/52, VI/22, **VIII/33**, VIII/82, VIII/85, XI/12, XVII/13

uvunç: Sevinç, mutluluk

u.+ ların XI/11

u.+ qa XIX/6

uvunçlı: Teselli verici

u. XIX/4

uvut -: Teselli vermek

u.- tıñ V/69

uyal -: Utanmak

u.- ğaylar V/69, V/99

u.- mağaylar V/99

u.- mamdır V/116, V/98

uzun: Uzun

u. IV/9, V/67

-Ü-

üçünci: Üçüncü

ü. XIX/5

ülüş: Miras

ü. III/24, III/73, V/47, VI/27, VIII/93, XI/12

ü.+ imiz IX/5

ü.+ in IX/8

ü.+ iñni III/55, V/94, VIII/66

üst: Üst, üzeri

ü.+ ümé V/65, V/66

ü.+ ümizdén XIX/2

ü.+ ümizgé I/44, III/20, IV/11, IV/76, V/43, VI/23, VII/19, XIX/6

ü.+ ündén XIX/2

ü.+ üné I/25, I/29, I/38, III/101, III/12, III/19, III/38, III/40, III/41, III/47, III/65, III/66, III/69, IV/12, IV/14, IV/18, IV/29, IV/41, IV/58, IV/70, V/18, V/23, V/42, V/93, VI/12, VI/43, VI/45, VIII/16, VIII/18, VIII/21, VIII/33, VIII/35, VIII/36, VIII/48, VIII/72, VIII/73, VIII/83, VIII/84, VIII/87, VIII/88, VIII/89, IX/8, XII/8, XIII/4, XIII/6, XIV/5, XIV/6, XV/2, XVII/14, XIX/6, XXII/1, XXIII/1, XXIV/1, XXIX/5

ü.+ üñizgé XVII/12, XVII/14

üvrünivçi: Öğrenci

ü.+ lérin XIX/3

üyün: Yuva

ü. I/5

-V-

vadé: Vade

v. XVII/11

vadésindé: Vaktinde, zamanında

v.+ sindé II/11, V/11

vaéthannan: *bk. vaétxanan* Vaethanan (*Tevrat'ın beşinci kitabında yer alan bölüm*)

v. X/16

vaétxanan: *bk. vaéthannan* Vaethanan (*Tevrat'ın beşinci kitabında yer alan bölüm*)

v. XVIII/1

vaxt: Vakit, zaman, an

v.+ ımızda XI/11

v.+ ında XVII/16

v.+ ında II/19, V/19, XXI/3

v.+ ından XI/12

v.+ larda XVIII/5

v.+ larında XIX/6

v.+ ta V/51, V/93, IX/8, X/3, XI/11, XXIX/3

v.+ tır XVII/11

vay: Vay!, vah!

v. V/39

vé: Ve

v. IV/27, IX/4, XIV/2, XIV/3, XIV/5, XIV/7, XIV/8, XVIII/1, XX/9

véran: Viran, ıssız

v. V/119, V/41, VII/28, VIII/87

v.+ lıqqa VII/29

véranlıq: Viranlık

v.+ larımızın VIII/88

-Y-

yab -: *bk. yap-* Örtmek, saklamak

y.- ar I/8

y.- ar VIII/19

y.- ırırsın VI/39

yaban: Çöl

y. VII/28

yabul -: Örtünmek, saklanmak

y.- dılar VI/38

yabuş -: Yapışmak

y.- qay III/19

yağ: Yağ

y. II/14, V/14

y.+ ğa III/11, VI/11

y.+ nıñ VIII/27

yağmur: Yağmur

y.+ larğa XIX/6

Yakov: Yakup (Yakup peygamber)

Y. VIII/29

Y.+ da V/25

Y.+ ğa I/57

Y.+ nıñ I/10, IV/34, VI/55, IX/8, X/11

yalbar -: Yalvarmak, yakarmak

y.- amın V/51, V/73

y.- dım III/63, VIII/82

y.- ma X/2, XI/12

yalbarmaq: Yalvarış, yakarış

y.+ ım I/1

y.+ ımıznı X/3

y.+ ımın III/86, XVII/26

y.+ larımızğa XI/13

y.+ larımıznı III/68, VIII/88

y.+ larımınñ V/58

y.+ larına VIII/87

yalğançılıq: Yalancılık

y. III/8, III/10, VI/8, VI/10, VII/11

yalğız: Yalnız, yalnızca, yegane, tek

y. I/28, I/29, I/36, III/84, IV/25, IV/68, V/112, V/62, V/78, IX/2

y.+ nıñ XV/2

yalğızov: Yalnızca

y. IV/45, XVII/24

yalvar -: Yalvarmak

y.- ırının III/98

yaman: Kötü

y. III/12, V/29, VI/12

y.+ dan XII/6

y.+ lar III/12, VI/12

yamanlı: Kötü

y. XX/4

yamanlıq: Kötülük

y. III/21, III/70, V/44, VI/24, VII/17, VIII/90

y.+ nı IV/52, V/78

yamğur: Yağmur

y. I/8

yan: Yan

y.+ ına III/92, XVII/32

yanç -: Kırmaq, şekil vermek

y.- tıñ V/82

yançıl -: Yenilmek

y.- maqqa VII/4

yançılğan: Ümitsiz

y. V/91

yandır -: Yakmaq

y.- mañız I/53

y.- ğanda II/18

yanğı: Yeni

y. XIX/1, XIX/5

yanğır -: Dinçleşmek

y.- ır IV/6

yanğırt -: *bk. yañğırt-* Yenilemek, iyileştirmek

y.- qın V/46, V/84, VI/26, VIII/92

yañğırt -: *bk. yanğırt-* Yenilemek, iyileştirmek

y.- qay XIX/6

y.- qın III/23, III/72

yap -: *bk. yab-* Örtmek, saklamak

y.- tñ VI/56

yapul-: Yapılmak

y.- sın XIV/5

yaqın: Yakın

y. X/3, XV/3

yaraştır -: Düzenlemek, onarmak

y.- ganında V/18

y.- ğın V/92

y.- mın III/97

yaratan: Yaratın

y. ımız I/18

yarat-: Yaratmak, yapmak

y.- maqtan VII/3

y.- qan IX/7

y.- qın V/84

y.- tı I/48, I/49, I/51, II/4, III/83, IV/80, V/4, V/134, V/70, IX/7, XVII/2, XVII/23

y.- tñ I/29, IV/50, V/61

yaratıl -: Yaratılmak

y.- dım V/79

y.- ğanımıznı IV/15

y.- madı XVIII/4

y.- maslarından VII/3

yaratıvçı: Yaratıcı

y. III/78, III/79, III/83, IV/48, IV/52, IV/54, VIII/12, XVII/15, XVII/18, XVII/19, XVII/23, XXIII/2

y.+ mız I/18, VII/26

y.+ mıznıñ IV/58

yarılğa-: *bk. yarılqa- yarlıqa-* Affetmek, bağışlamak, merhamet etmek

y.+ ma XVII/11

yarılğaş: Kurtarma, kurtuluş, bağışlama

y.+ ı VI/63

y.+ ım VI/54

y.+ ımızniñ VI/58

y.+ ımniñ V/101, V/88

y.+ ımniñ V/86

y.+ iñni V/52, VI/61, VIII/57

y.+ nı IV/87

y.+ qa VI/30, X/7

yarılğaşçı: Kurtarıcı

y.+ mız XVII/6, XVII/7, XVII/9, XVII/10

y.+ mızğa XVII/8

yarılğavçı: Bağışlayıcı

y. V/67

yarılqa -: *bk. yarılğa- yarılqa-* Affetmek, bağışlamak, merhamet etmek

y.- dı XI/4

y.- ğın V/55, V/68, V/74, V/75

y.- r VIII/56

yarılqavçı: Bağışlayıcı

y.+ dır IV/9

yarıq: Işık

y. IV/51, VI/31, VI/35, VI/47, VIII/5, VIII/56, VIII/87, XIV/7, XX/5

y.+ iñ VIII/5

y.+ ına VII/9

y.+ iñni I/2, III/99

y.+ lar I/39, IV/71

y.+ nı IV/52, IV/53

yarıq bér-: Aydınlatmak

y.- ğın

yarıq ét-: Aydınlatmak

y.- kin VI/31, VI/35, VI/47, VIII/87

y.- ér VIII/56

yarıqlıq: Işıq

y. XXVII/2

yarlı: Yoksul

y. V/53

y.+ dır V/112

yarlığış: Kurtuluş

y. XX/4

y.+ qa XIX/6

yarlığış bér-: Kurtarmak, korumak

y. XX/4

yarlığışla -: Kurtarmak

y.- dım XVIII/3

y.- ğın XIII/8

y.- nayım XIII/8

yarlığışlavçı: Kurtarıcı

y. XVIII/2, XVIII/8

yarlığışlı: Merhametli

y. XIX/4

yarlıqa -: *bk. yarılğa- yarılqa-* Affetmek, bağışlamak, merhamet etmek

y.- ğın III/76

yas: Yas

y.+ qa V/38

yaş I: Genç

y.+ lar III/15

y.+ ar VI/15

yaş II: Yaş

y.+ lar VIII/26

yaşa -: Yaşamak

y.- ylar XIV/4

yaşar: Yaşında

y.+ lar II/12, V/12

yaşar -: Yeşermək, serpilmək

y.- ğanda III/8, VI/8

y.- ır III/13, VI/13

y.- ırlar III/14, VI/14

yaşır -: Saklamak, sakınmaq, sığınmaq

y.- ğay XXVIII/8

y.- ğın V/83

y.- mağın III/86, XVII/23, XVII/26

yaşırın: Gizli

y. V/80

yaşlıq: Gençlik, delikanlılık

y.+ larımızniñ VII/9

y.+ larımniñ V/103

y.+ larıñ IV/6

yaşmaq: Eşik

y.+ ları III/41, VIII/36

yaşot: Çayır, ot

y. III/8, IV/16, VI/8, VII/6

yat -: Yatmaq

y.- maq XX/1

y.- qanından III/39

y.- qanıñdan VIII/34

yat: Yabancı, bilinmeyen

y. XVIII/3

yataq: Yatak

y.+ ları XIV/6

y.+ ta XIV/4

yavuş -: Yapışmaq

y.- qay V/42

yaxşı: İyi, güzel

y. III/60, IV/87, V/104, V/57, VIII/79, XIV/4, XIX/4, XIX/5, XIX/6

y.+ dır I/12, I/33, I/60, II/6, III/2, IV/65, IV/82, V/6, VI/2, VIII/28, XXI/2

y.+ ğa XXVII/3

yaxşılıq: İyilik, güzellik

y. V/109

y.+ ın V/103, VIII/2, XXVI/4

y.+ ları XII/4

y.+ nı I/13, VI/66, XXV/2

y.+ qa V/69, XIX/6

yayıvçı: Yayan

y. I/38, IV/70

yaz -: Yazmak

y.- ğın III/41, VIII/36

Yazay: Karay takviminde dördüncü ay (Haziran, Temmuz)

Y.+ nın XIX/5

yazıl -: Yazılmak

y.- ğan XI/15, XII/8, XIII/6

y.- mış IX/8, XIV/5

yazıq: Günah, suç

y. V/79

y.+ ı VIII/27

y.+ ım V/77

y.+ ımdan V/76

y.+ lar V/87

y.+ larımdan V/83

y.+ larımız V/37, VIII/86

y.+ larımızğa IV/11

y.+ larımıznı III/24, III/73, V/47, VI/27, VIII/93, XXIX/6

y.+ larımnı V/114

y.+ larını V/103, VI/56

y.+ lılarını V/104

yazıqlı: Günahkar

y. V/34, V/39, V/78, VI/20, VI/21, VIII/85

yédi: Yedi

y. V/124

yédinci: *bk. yédinçi* Yedinci

y.+ nçi IV/80

yédinci: *bk. yédinçi* Yedinci

y. nci I/48, I/49, I/51, I/52, IV/79, V/132, V/134, V/135, IX/7, XVII/2, XIX/5

yél: Yel, rüzgar

y. IV/17

y.+ ni IV/54

yél kéç-: Rüzgar esmek

y.+ ér IV/17

yém: Yem, erzak

y. III/83, XVII/23, XIX/6, XXVI/3, XXVI/5

y.+ lériñ XXI/3

yémiş: Yemiş meyvesi

y.+ in VIII/27, XXIII/2

yéné: Yeniden

y. XX/5

yéñil ét-: Saygısızlık etmek

y.- mémdir VIII/14

yér: Yer, yeryüzü, toprak, ülke

y. I/47, III/32, III/47, III/66, IV/12, IV/26, V/21, V/22, VIII/20, VIII/48, VIII/61, VIII/84, XI/6, XV/2, XXIX/5

y.+ dé I/25, IV/41, V/80, VIII/57, VIII/59

y.+ dén V/65, VI/65, XXII/2

y.+ gé VIII/71

y.+ ı III/45, VIII/21, VIII/46

y.+ imiz VI/66

y.+ imizdé VI/63

y.+ in I/22

y.+ indén III/42, VIII/38, VIII/85, XVIII/5, XVIII/8, XVIII/9

y.+ iñni VI/55

y.+ lérdé IV/23

y.+ lérge I/2, III/99
 y.+ lériñ I/3
 y.+ lériné IV/59
 y.+ ni I/29, I/38, I/51, III/65, IV/38, IV/70, IV/80, V/109, V/134, V/70, VI/37, VII/3, VIII/82, VIII/83, IX/3, XVII/2, XVII/15
 y.+ niñ II/2, III/64, IV/54, V/2, V/124, VIII/22, VIII/62, IX/8, XIX/4
Yéruşalayim: Kudüs
 Y. III/19, V/37, V/42, VII/28, VIII/86
 Y.+ dan VIII/86
 Y.+ nı III/19, III/77, V/42, XVII/17
 Y.+ niñ III/76, V/92
yési: Sahip
 y.+ si III/88, XVII/28
yésirlik: Esirlik
 y.+ ni XIX/2
Yeşurun: Yeşurun, İsrail (*İsrailoğullarına verilen dürüst anlamlı bir ad*)
 Y.+ niñ XVII/13
yétmiş: Yetmiş
 y. VII/11
yıl: Yıl
 y. VII/5, VII/11
 y.+ lar VII/17
 y.+ larımıznı VII/10
 y.+ larımızniñ VII/11
yılım ét-: Yok etmek
 y.- kin V/75, V/83
yıraq: Uzak
 y. IV/13
 y.+ qa III/78, XVII/18
yıraqlıq: Uzaklık
 y.+ ı IV/13
yırla -: Şarkı söylemek, ilahi söylemek

y.- ma III/83, XVII/23

yibér -: Göndermek, serbest bırakmak *bk. qol yibér-*

y.- gin I/2, III/99

y.- ivçi XX/2

y.- sin III/87, XVII/27

yoğarı: Yukarı

y. III/65, VIII/83

y.+ larğa III/84, XVII/24

y.+ rdan VIII/6

yoğartın: Yukarıda

y. XXIX/5

yol: Yol

y. V/108, XII/1

y.+ da III/39, VIII/34

y.+ ğa IV/87, VI/67, XXVII/1

y.+ ı V/104

y.+ ımını XXVII/4

y.+ ın V/105

y.+ ıñını V/63, VIII/57

y.+ ları III/62, VIII/81

y.+ ların IV/8

y.+ larıñdan XXIX/7

y.+ larıñını V/100, V/87, IX/8

y.+ nı VI/37

y.+ nıñ VI/40

y.+ u V/122

y.+ uma XXVII/2

y.+ uña XII/5

yomaqla -: Anlatmak

y.- ma III/83, XVII/23

yoq: Yok

y. IV/17, XVIII/3

y.+ tır I/26, I/27, III/16, III/27, III/28, III/64, III/65, III/88, IV/42, IV/43, IV/45, V/60, VI/16, VIII/8, VIII/82, VIII/83, XVII/5, XVII/6, XVII/28, XVIII/2, XVIII/6, XVIII/8

Yoséf: Yusuf (Yusuf peygamber)

Y.+ ni VI/30

yul -: Kurtarmak

y.- ar V/119

y.- ğan IV/5

y.- ğın V/118

y.- ursın X/3

yulduz: Yıldız

y.+ larını I/41, IV/73

yuluv: Kurtuluş

y. XI/14

y.+ nın III/88, XVII/28

yuluvçı: Kurtarıcı mesih intikamcı

y.+ m III/89, IX/9, XVII/29

y.+ mız I/18, III/31, VII/25, VIII/15, XVII/6, XVII/7, XVII/9, XVII/10

y.+ mızğa XVII/8

yuluvlu: Kurtulmuş

y.+ lar III/30

yumuşçı: Yardımcı (çeviriye oturmadı)

y.+ ları IV/22

yuv -: Yıkamak

y.- ğın V/76, V/81

yuvaş: Yumuşak başlı

y.+ larğa V/105

y.+ larını V/105

yuvuq -: Yaklaşmak

y.- lar III/63

yuvuq: Yakın

y. XI/11

y.+ lar VIII/82

y.+ qa III/78, XVII/18

y.+ tır VI/63

yuvuqlaştır-: Yakınlaştırmak

y.- ğaysız II/12, V/12

y.- mağa II/11, V/11

yuxu: Uyku

y. VII/6

y.+ ğa XX/1

y.+ lar XX/4

yürék: Yürek

y.+ léri XI/9

y.+ lilérgé XIV/7

y.+ niñ XI/9

yürü -: Yürümek

y.- dilér V/41

y.- génindé III/39

y.- géniñdé VIII/34

y.- mé III/62, VIII/81

y.- méginé VIII/28

y.- r VI/67

y.- rsin XII/8

y.- sém XXVII/4

y.- vçilérgé I/13

y.- yim V/63

yüz: Yüz

y.+ léri VIII/19

y.+ lériné I/11

-Z-

zémér: İlahi

z. I/60, III/2, IV/82, IV/85, V/136, VI/2

zévdalık: *bk. zévdalıq* Bağlılık

z. III/35

zédalıq: *bk. zévdalık* Bağlılık

z. IX/5

zéxér: Anma

z. XIV/1

zira: Zira, çünkü

z. I/49, IV/80, V/130, XVII/2, XVII/4

zorlıq: Zorluk

z.+ 1 IX/6

zulumlan -: Zulme uğramak

z.- ğanlar IV/7

SONUÇ

Çalışmamızda incelediğimiz “Kırım Karaylarının Cumartesi Duaları” adlı esere ait bulguları şöyle sıralayabiliriz:

1. İncelediğimiz metin bir Kıpçak lehçesi olan Karay Türkçesine ait olmasına karşın Oğuzca özellikler göstermektedir. İki yerde geçen *ménim* sözcüğü buna bir örnek oluşturur. Teklik I. şahıs zamiri olan *men*, genitif çekimine girdiğinde Kıpçak Türkçesinde *meniñ* şeklinde karşımıza çıkar. Buna karşılık eserde Oğuzcada olduğu gibi *ménim* şeklindedir. Karay Türkçesinde teklik birinci kişi zamirindeki tamlayan ekinin *m* şeklinde karşımıza çıkması, Karay Türkçesinin Oğuzca özellik taşıdığını gösterir (Gülsevin, 2007: 305).

Bir başka Oğuzca özellik, sıklıkla *ét-* fiilinin *qıl-* fiiline tercih edilmesidir. Kaşgarlı Mahmut, Oğuzların *ét-* fiilini, buna karşın diğer Türklerin ise *kıl-* fiilini kullandığını söylemektedir (Kaşgârî’den aktaran Atalay, 1985: 25). Metnimizde *ét-* fiili 79 kez, *qıl-* fiili 64 kez kullanılmıştır. Böylelikle Karay Türkçesi bu fiilin tercihinde de Oğuz Türkçesi tarafındadır.

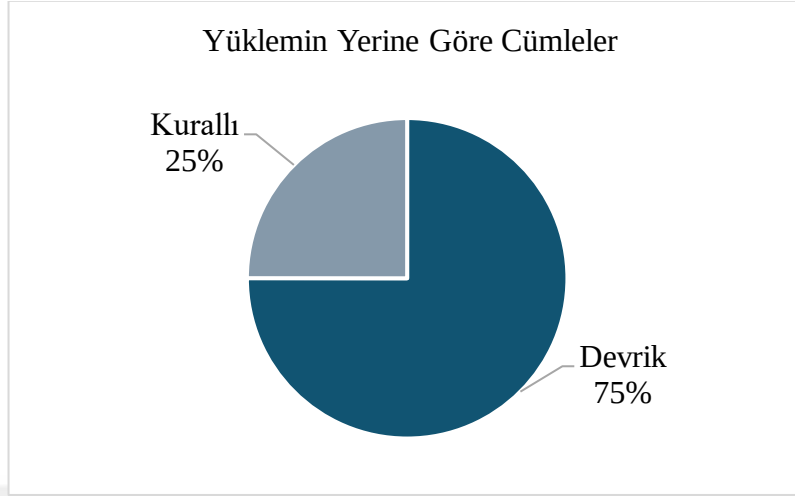
2. Eserde, Eski Türkçe söz varlığı muhafaza edilmiştir. Tespit ettiğimiz pek çok Eski Türkçe kelimeden bazıları şunlardır: *bég* “bey”, *uç-* “uçmak, öldükten sonra göğe yükselmek”, *yarlıqa-* “affetmek, bağışlamak, merhamet etmek”. Bu sözcükler, Eski Türkçedeki anlamları ile muhafaza edilmiştir.

3. Eser bir dua kitabı olduğu için içinde çok sayıda yalvarış ve buna bağlı olarak da seslenme ifadelerine rastlanmıştır. Bu bağlamda metinde “amin, Allah kabul etsin!” anlamlı bir ibare olan *amén* sözcüğünün 28 yerde geçtiği tespit edilmiştir.

4. “Kırım Karaylarının Cumartesi Duaları” eserinde, devrik yapıdaki cümleler kurallı cümlelerden üç kat fazladır. Çünkü eserde yer alan dualar, Karay Türkçesiyle yazılmış pek çok dini metinde de olduğu gibi, İbranice aslından okunurken aynı anda Kırım Karay Türkçesine çevrilmiş ve böylece duaların dilinin devrik yapısı esere de yansımıştır.

Cümlelerdeki devrik yapı, Karay Türkçesinin söz dizimindeki karakteristik bir özelliktir. Elde ettiğimiz verilere göre 1709 cümleden 1282’si devrik, 427’si kurallıdır. Şekil 1’de, yüklem yerine göre cümleler kategorisine ait olan devrik ve kurallı cümlelerin oranı gösterilmiştir.

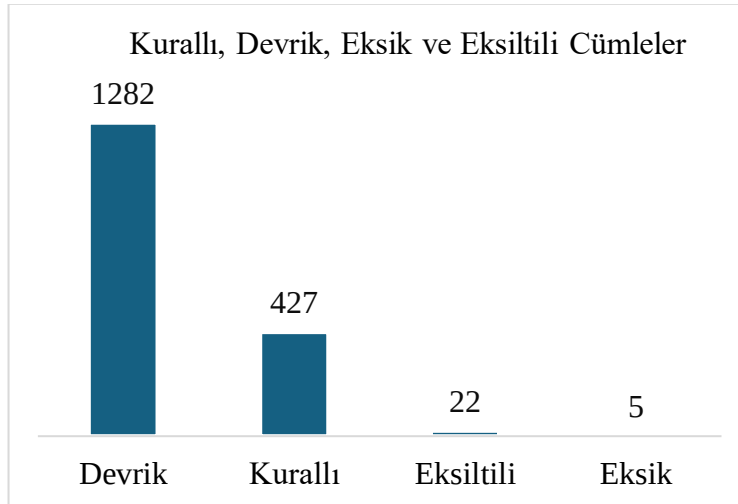
Şekil 1: Yüklemin Yerine Göre Cümlelerin Sayısal Dağılımı

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

5. Eserdeki tüm cümlelerin toplamı eksik ve eksiltili olanları da dâhil ettiğimizde 1736'dır. 1736 cümleden, yüklemi bulunmayan 5'i eksik, 22'si eksiltili cümleyi de oranladığımızda şekil 2 ortaya çıkmıştır.

Şekil 2: Kurallı, Devrik, Eksik ve Eksiltili Cümlelerin Sayısal Dağılımı

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

6. Elde ettiğimiz verilere göre eserdeki 1709 cümleden 1557'si olumlu, 125'i olumsuz ve 27'si soru cümlesidir.

Bir cümleyi olumsuz yapan unsurlar -mA olumsuzluk eki, değil edatı, ne...ne edatı ve yok ismidir (Karahana, 2019: 104). Öte yandan metni incelerken bu unsurlardan birini barındırmadığı hâlde soru yolu ile yok/yokluk anlamı taşıyan 2 cümle tespit edilmiş ve bunlar da olumsuz kategorisine dâhil edilmiştir:

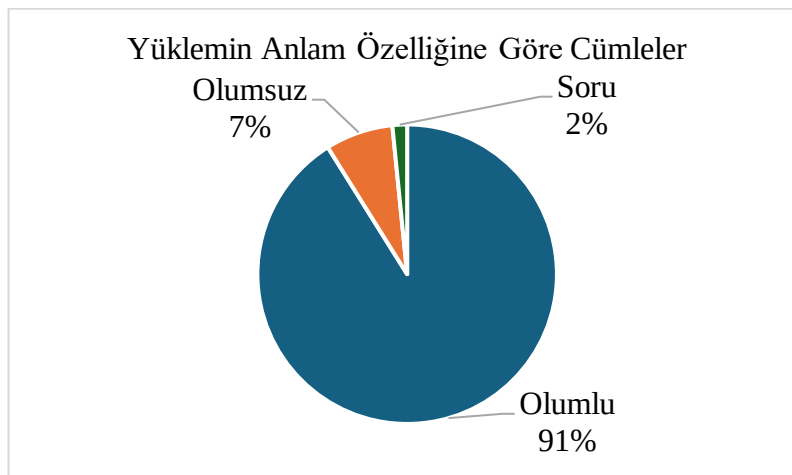
1. Kümdir bar Séni kibik malaxlarda éy Adonay, (IV/47) (olumsuz)

2. kümdir bar Séni kibik küçlü ayruqsı kökté, qorquvlı maxtovlar saxabı, qılıvçı acayip iş. (IV/47) (olumsuz)

Bu iki cümlede de aslında “kim vardır?” sorusuyla kastedilen, “kimse yoktur” anlamıdır. Çünkü olumlu bir cümle, soru eki veya soru kelimesi barındırarak olumsuz anlam kazanabilir (Karahana, 2019: 106). Böyle sorularda metin bağlamında kastedilen, herkes tarafından aynı biçimde tahmin edilebilir olmalıdır. Yukarıdaki örnekte “Gökte senin gibi güçlü ve kutsal, dehşet övgüler sahibi, şaşırtıcı şeyler yaratan kim vardır?” sorusuyla kastedilenden, okuyan herkes “kimse yoktur” anlamını çıkaracaktır.

Şekil 3’de yüklemın anlam özelliğine göre cümleler kategorisine ait olan olumlu, olumsuz ve soru cümlelerinin oranı gösterilmiştir.

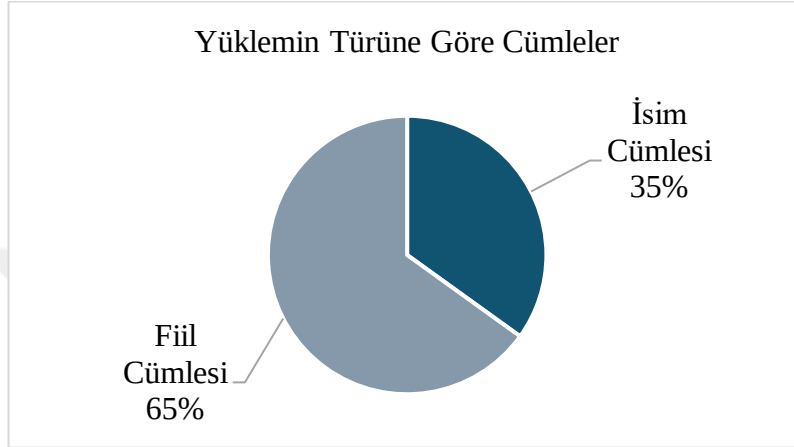
Şekil 3: Yüklemin Anlam Özelliğine Göre Cümlelerin Sayısal Dağılımı

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

7. Elde ettiğimiz verilere göre eserdeki toplamda 1709 cümleden 597'si isim cümlesi, 1112'si fiil cümlesidir. Şekil 4'de, yüklem türüne göre cümleler kategorisine ait isim ve fiil cümlelerinin sayısal dağılımı gösterilmiştir.

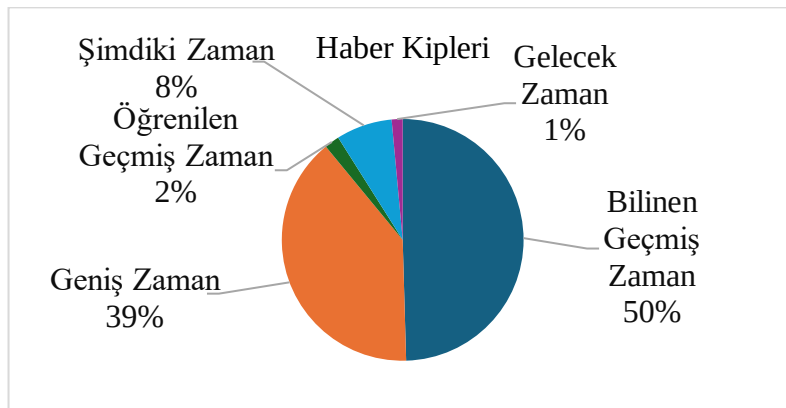
Şekil 4: Yüklem Türüne Göre Cümlelerin Sayısal Dağılımı

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

8. Eserde kullanılan haber kiplerinin oranına bakıldığında en çok bilinen geçmiş zaman kullanıldığı tespit edilmiştir. Toplamda 271 adet bilinen geçmiş zaman cümlesi kullanılmıştır. Metinde 271 kez rastladığımız bu ek Adonay'ın dünyayı ve insanları yaratışını, kulları için yaptıklarını ve elçileri ile konuşmalarını ifade eder. Şekil 5'de haber kiplerinin sayısal dağılımı gösterilmiştir.

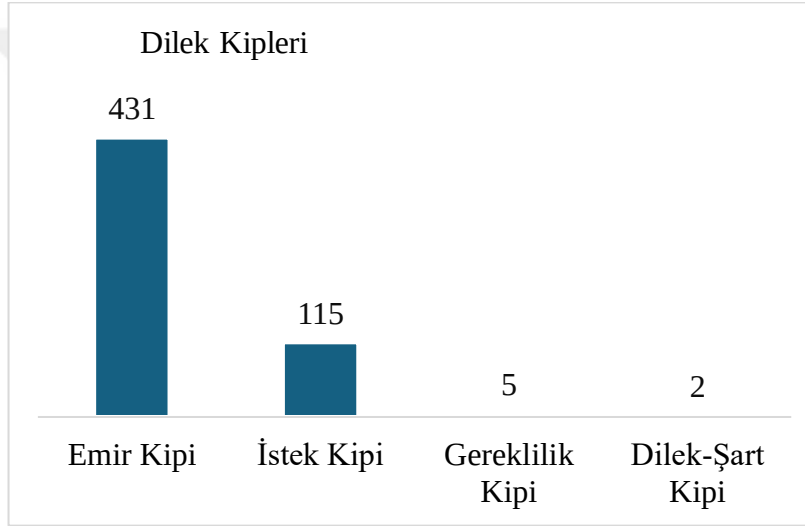
Şekil 5: Haber Kiplerinin Sayısal Dağılımı

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

9. Eserde kullanılan dilek kiplerinin oranına bakıldığında en çok emir ve sonra da istek kipi kullanıldığı tespit edilmiştir. Bunun sebebi, incelediğimiz metnin bir dua kitabı olmasıdır. “Kırım Karaylarının Cumartesi Duaları” toplamda 29 duadan oluşur. Bu dualarda istek, temenni ve yalvarış üslubu hâkimdir. Bunun doğal bir sonucu olarak da en çok emir ve istek eklerine rastlanmıştır. Toplam 431 cümlede emir eki, 115 cümlede de istek eki tespit edilmiştir. Şekil 6’da dilek kiplerinin sayısal dağılımı gösterilmiştir.

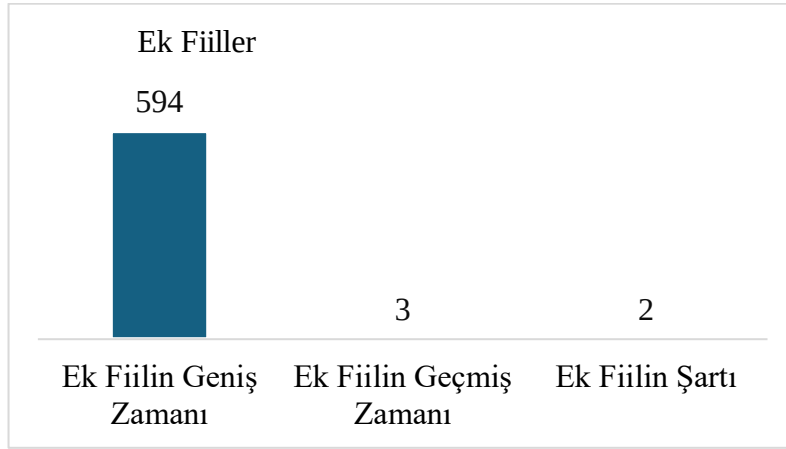
Şekil 6: Dilek Kiplerinin Sayısal Dağılımı

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

10. Eserde isim soylu sözcüklere gelerek onlardan yüklem yapan ek fiil örneklerine toplamda 599 kez rastlanmıştır. Bunlar arasında en büyük oran ek fiilin geniş zamanına aittir. Çünkü metin geniş oranda yaratıcıya ait nitelikleri anlatır ve bunları anlatan bir isim cümlesi kurarken de kullanmaya en elverişli ek, ek fiilin geniş zamanıdır. Şekil 7’de ek fiillerin sayısal dağılımı gösterilmiştir.

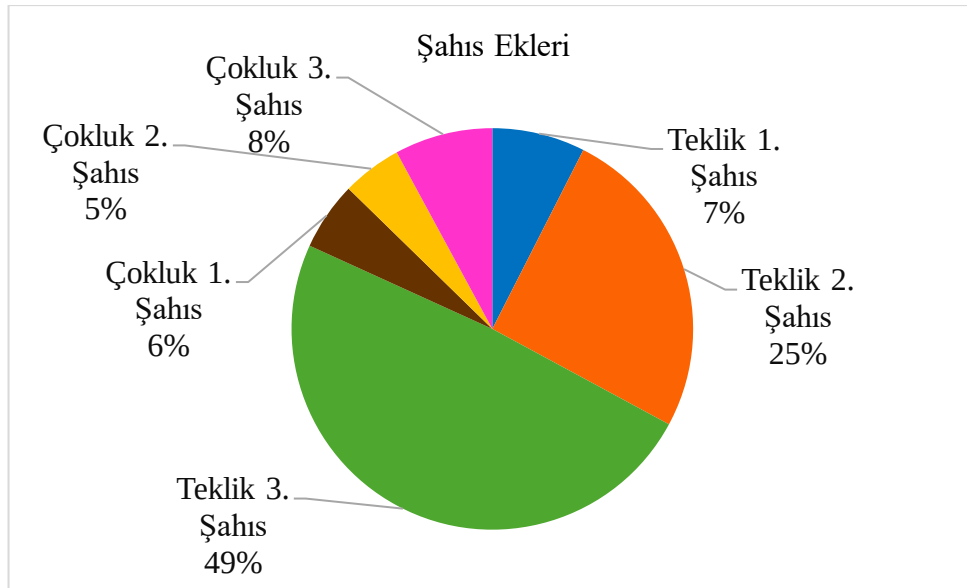
Şekil 7: Ek Fiillerin Sayısal Dağılımı

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

11. Elde ettiğimiz bir diğer bulguya göre şahıs ekleri özelinde en çok rastlanan ek, teklik 3. şahıs ekidir. Çünkü metinde “o” zamiri ardında pek çok kez yaratıcı zikredilmiştir. En çok rastlanan ikinci sıradaki ek ise teklik 2. şahıs ekidir. Bunun sebebi ise duaların çoğu zaman doğrudan “sen” zamiri ardında bir yalvarış üslubuyla yaratıcıya seslenmesidir. Şekil 8’de şahıs eklerinin sayısal dağılımı gösterilmiştir.

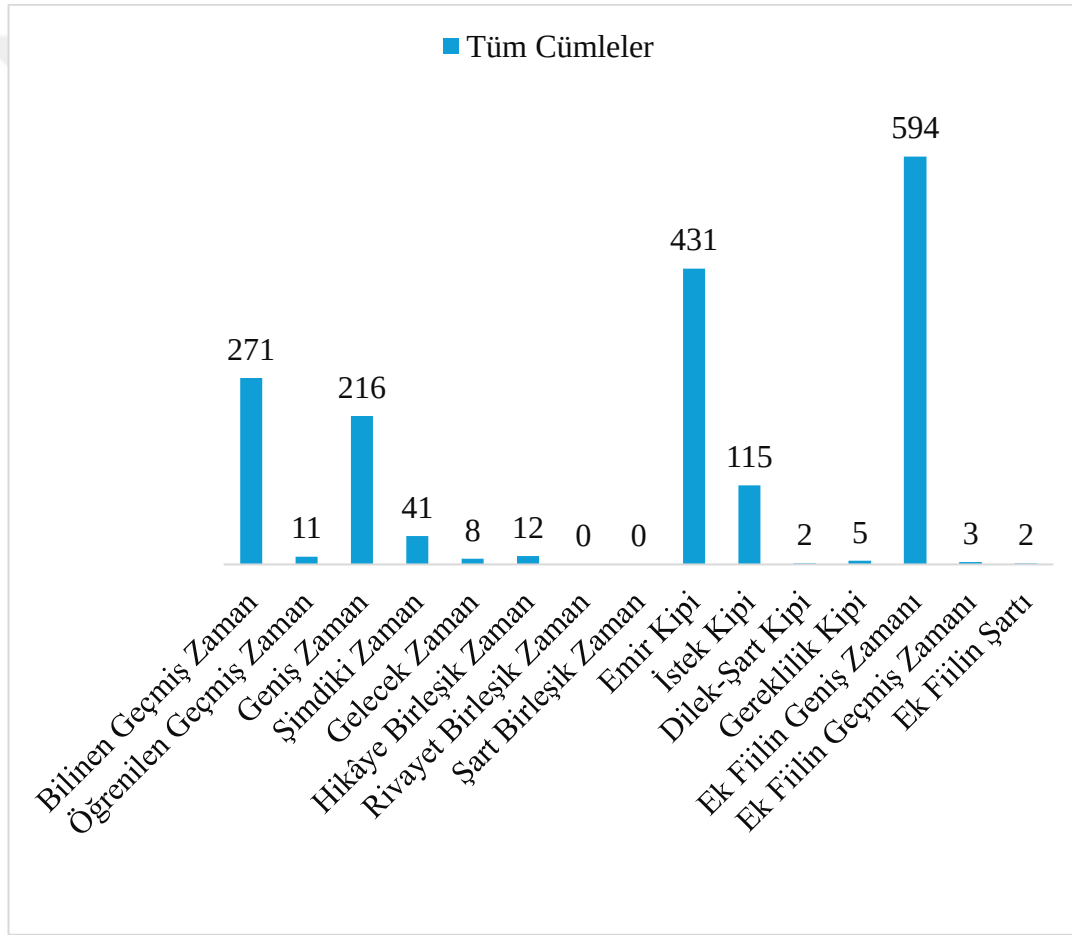
Şekil 8: Şahıs Eklerinin Sayısal Dağılımı

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

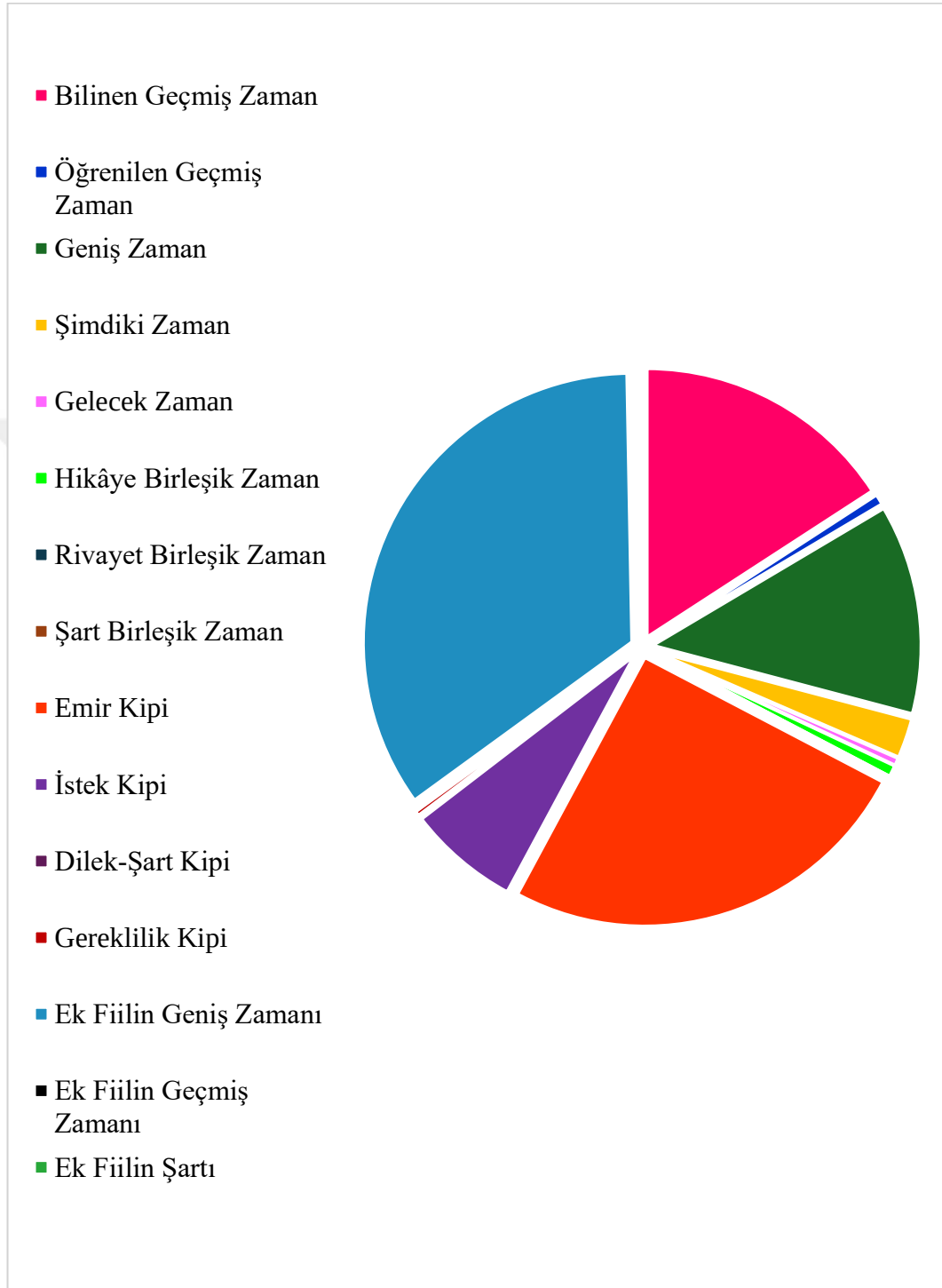
12. Eserde yer alan tüm cümlelerin sayısal dağılımına bakıldığında tüm eklerden en büyük orana sahip olanların 594 ile ek fiilin geniş zamanı ve 431 ile emir kipi olduğu görülür. Emir kipinin yüksek oranda görülmesinin sebebi, yukarıda da belirttiğimiz gibi incelediğimiz eserin bir dua kitabı olmasıdır. Nitekim eser, yaratıcıya halini bildirip ondan yardım dileme ve lütuflarını isteme amacıyla oluşturulan dualardan meydana gelmiştir. Şekil 9’da, fiil çekimi ve isim çekimi kategorisinde yer alan tüm cümlelerin sayısal dağılımı gösterilmiştir.

Şekil 9: Tüm Cümlelerin Sayısal Dağılımı

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Şekil 10: Tüm Cümlelerin Oranı

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

KAYNAKÇA

Aqtay, G., Jankowski H. (2020). *Kırım Karaycası Türkçe Sözlük*. Çev. Tülay Çulha. Ankara: Asos Yayınları.

Atmaca, E. (2023). Karay Türklerinde Geçiş Dönemi Ritüeli: Evlilik. *Milli Folklor*. 18(137): 174-185.

Bozuyla, M. (20.07.2022). *TürkSözDiz* 4.0. <https://mbozuyla.pau.edu.tr/>, (25.01.2024).

Çulha, T. (2002). Sereya Şapşal'a Göre Karay Türkleri ve Karayca. *Türk Dilleri Araştırmaları*. 12(2002): 97-188.

Çulha, T. (2019). *Karaycanın Karşılaştırmalı Grameri, Fonetik Morfolojisi (Kırım Ağzı Esasında)*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Gabain, A.V. (1988). *Eski Türkçenin Grameri*. Çev. Mehmet Akalın. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Golden, P.B. (2007). *Türk Halkları Tarihine Giriş*. Çev. Osman Karatay. Çorum: KaraM Yayınları.

Gülsevin, G. (1990). Türkçede -sa Şart Gerundiumu Üzerine. *Türk Dili*. 467(1990): 276-279.

Gülsevin, G. (2017). -sa Zarf-Fiil Eki ve Türk Dilinde Zarf-Fiil Eklerinin Kişi Ekleri Alabilmesi Üzerine. *XII. Uluslararası Büyük Türk Dili Kurultayı Bildirileri Kitabı* (ss. 431-440), Düzenleyen R. Özyürek ve diğerleri. Bükreş. 25-28 Eylül 2017.

Gülsevin, S. (2007). Karay Türkçesinde Oğuzca Unsurlar. *Turkish Studies*. (2)2: 300-306.

Gülsevin, S. (2013). Karay Türkçesinin Kendisine Has Özellikleri ve Türk Lehçeleri Arasındaki Yeri. *Karadeniz Araştırmaları*. 36(36): 207-222.

Gülsevin, S. (2020). *Karay Türklerinin Dili (Troki Diyalekti)*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Güner, T. (2018). *Karayca Metinleri (Çeviri Metin-Dizin-Kelime ve Ek Analizi)*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ordu: Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Kafesoğlu, İ. (1998). Hazar Hakanlığı. *Türk Milli Kültürü*. (ss.167-178). İstanbul: Ötüken Neşriyat.

Karahan, L. (2019). *Türkçede Söz Dizimi*. Ankara: Akçağ Yayınları.

Karatay, N.S. (17 Eylül 2007). *Özü Türk, 1. Bölüm Karaylar*. <http://www.ozu-turk.com/karaylar1.htm>, (05.01.2023).

Karatay, N.S. (17 Eylül 2007). *Özü Türk, 2. Bölüm Karaylar*. <http://www.ozu-turk.com/karaylar2.htm>, (13.02.2023).

Kaşgârî, Mahmud b. el-Hüseyin Muhammed. (1985). *Dîvânü lugâti't-Türk*. Cilt 2. Çev. Besim Atalay. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Kocaoğlu, T. (2006). *Karay The Trakai Dialect*. Muenchen: Lincom Europa.

Kocaoğlu, T. (2017). Karaycanın Bugünkü Durumu: Mykolas Firkovičius İle Mark Lavrinovičius'lerin Anısına. *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*. 5(12): 1-17.

Koçak, M. (2021). *Karay Türkçesi Ağızları*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Yayınları.

Koestler, A. (2015). *On Üçüncü Kabile, Orta Asya'nın Yahudi Türkleri Hazarlar*. Çev. Belkıs Dişbudak. İstanbul: Alfa Yayınları.

Kurat, A.N. (1972). *IV. – XVIII. Yüzyıllarda Karadeniz Kuzeyindeki Türk Kavimleri ve Devletleri*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.

Kutsal Kitap, Eski ve Yeni Antlaşma (Tevrat, Zebur, İncil). İstanbul: Kitabı Mukaddes Şirketi - Yeni Yaşam Yayınları, 2002.

Kuzgun, Ş. (1985). *Hazar ve Karay Türkleri, Türklerde Yahudilik ve Doğu Avrupa Yahudilerinin Menşei Meselesi*. Ankara: Seda Yayınları.

Öner, M. (2010). Karadeniz Çevresi Türk Dili. *Türk Kültürü*. 2(2010): 267-280.

Öner, M. (2015). *Kazan - Tatar Türkçesi Sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Öztürk, A. (2019). *Karay Türkçesinde İsim*. Ankara: Fenomen Yayıncılık.

Roux, J.P. (2020). *Türklerin Tarihi*. Çev. Aykut Kazancıgil, Lale Arslan Özcan. İstanbul: Dergah Yayınları.

Runciman, H.S. (1943). Orta Çağların Başlarında Avrupa ve Türkler. *Belleten*. 7(25): 45-57.

Şapşaloğlu, S. (1928). Kırım Karay Türkleri. *Türk Yılı*. 1(1928): 576-615.

Şirin, H. (2015). *Kül Tigin Yazıtı Notlar*. İstanbul: Bilge Kültür Sanat.

Tekin, T. (2013). *Makaleler 3, Çağdaş Türk Dilleri*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Togan, Z.V. (1981). Hazar hakanlığı. *Umumi Türk Tarihine Giriş, En Eski Devirlerden 16. Asra Kadar*. (ss.57-58). İstanbul: Enderun Kitabevi.

Togan, Z.V. (1987). Hazarlar. *İslam Ansiklopedisi, İslam Alemi Tarih, Coğrafya, Etnografya ve Biyografya Lugati* içinde (Cilt V, ss.397-408). İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.

Türk Dil Kurumu. (2022). *Güncel Türkçe Sözlük*. <https://sozluk.gov.tr/>, (13.06.2024).

Ulutürk, M. (2018). Litvanya Trakai’da Yaşayan Günümüz Musevi Karay Türkleri ve Kültürel Mirasları. *Turkish Studies*. 13(9): 275-292.

UNESCO. (2021). *World Atlas of Languages, Karaim*. <https://en.wal.unesco.org/languages/karaim>, (13.06.2024).

Üstünova, K. (2013). Metin İncelemelerinde Eksilti-Eksiklik Ayrımı. *Dil Araştırmaları* (ss.43-49). Ankara: Sentez Yayıncılık.